

**„2007. – 2013. gada plānošanas perioda ES fondu
VSID prioritāšu, pasākumu un aktivitāšu ieviešanas
efektivitātes vidus posma (*mid-term*) izvērtējums”
(Pamata daļa)**

IZVĒRTĒŠANAS ZIŅOJUMS

<u>Pasūtītājs:</u>	<u>LR Finanšu ministrija</u> Smilšu iela 1, Rīga, Latvija Tālrunis: +371 67 095 405 Fakss: +371 67 095 503 e-pasts: info@fm.gov.lv
---------------------------	--

<u>Zinojumu sagatavoja:</u>	<u>Agile & CO SIA,</u> Citadeles iela 12, Rīga, Latvija Tālrunis: +371 200 67 009 Fakss: +371 67 321 400 e-pasts: info@agile.lv
------------------------------------	---

Rīga 2011

Vadības kopsavilkums

2007. – 2013. gada plānošanas perioda ES fondu valsts stratēģiskā ietvardokumenta prioritāšu, pasākumu un aktivitāšu ieviešanas efektivitātes vidus posma (*mid-term*) izvērtējums ir veikts, pamatojoties uz 2011. gada 7. jūlijā starp SIA „Agile & CO” un LR Finanšu ministriju noslēgto līgumu Nr. FM 2011/7-TP/ERAF/KF/ESF. Izvērtējums atbilstoši noslēgtā līguma nosacījumiem tika sagatavots laika periodā no 2011. gada 7. jūlija līdz 2011. gada 31. oktobrim.

Izvērtējuma mērķis ir analizēt ES fondu ieviešanas efektivitāti un gaitu 2007. – 2013. gada plānošanas periodā atbilstoši ES fondu plānošanas dokumentos un Stratēģiskajā ziņojumā 2007. – 2009. gadam noteiktajiem un 2007. – 2010. gada periodā sasniegtajiem rezultātiem, kā arī novērtēt ES fondu atbalsta relevanci sociāli ekonomiskajai situācijai valstī un valsts stratēģiskās attīstības plānošanas dokumentos noteiktajiem mērķiem.

Lai sasniegtu šo izvērtējuma mērķi, tā ietvaros tika aplūkoti un analizēti seši galvenie aspekti, kas raksturo ES fondu ieviešanas efektivitāti :

- ES fondu plānošanas dokumentos un Stratēģiskajā ziņojumā 2007. – 2009. gadam definēto mērķu un rādītāju, t.sk. attiecībā uz horizontālajām prioritātēm, sasniegšanas/nesasniegšanas līmenis;
- ES fondu pasākumu un aktivitāšu/ apakšaktivitāšu definēto mērķu, kā arī pasākumu un aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ietvaros atbalstāmo darbību adekvātums pašreizējai ekonomiskajai situācijai Latvijā, finansējuma saņēmēju un atbalstāmo jomu attīstības vajadzībām;
- iekšējie un ārējie faktori, kas ietekmējuši ES fondu plānošanas dokumentu īstenošanu un spēju sasniegt plānotos mērķus;
- ES fondu atbalsts ES 2020 stratēģijas mērķu un tās ietvaros izvirzīto nacionālo mērķu un rādītāju sasniegšanai;
- ieguldījumam atbilstošas vērtības (*value for money*) novērtējums;
- faktori, kas sekmējuši vai kavējuši ES fondu ieviešanas, vadības un uzraudzības sistēmas darbību un rezultātus.

Izvērtējuma veikšanai par pamatu tika izmantota sekundāro datu avotu analīze, kā arī intervijas, diskusijas un fokusa grupu tikšanās ar ES fondu ieviešanā iesaistīto iestāžu pārstāvjiem un projektu finansējuma saņēmējiem. Papildus ES fondu finansējuma saņēmēju viedokļa iegūšanai veikta aptauja elektroniskajā vidē.

Pamatojoties uz izvērtējuma analītiskajā daļā iegūtajiem faktiem un konstatējumiem, ir sagatavoti secinājumi par pašreizējo situāciju un izstrādāti ieteikumi nepieciešamajiem uzlabojumiem patlaban aktuālajam ES fondu plānošanas periodam, kā arī nākamajam plānošanas periodam laika posmā no 2014. gada līdz 2020. gadam.

Kaut gan iepriekšējos gados valstī ekonomiskā situācija pasliktinājās, Latvija kopumā ir spējusi sekmīgi nodrošināt ES fondu aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ieviešanu. Lai arī lielākā daļa no aktivitātēm/ apakšaktivitātēm joprojām ir ieviešanas stadijā, jau sasniegtie rezultāti liecina, ka Latvija aktuālajā ES fondu plānošanas periodā kopumā spēs sasniegt tai izvirzītos mērķus un rādītājus.

ES fondi nodrošina atbilstošu atbalstu Latvijas vidējā termiņa stratēģiskās attīstības mērķiem, ES fondu finansējuma saņēmēju vajadzībām, kā arī ES 2020 ietvaros sasniedzamajiem rezultātiem.

Ekonomiskās situācijas pasliktināšanās dēļ ir apdraudēta konteksta rādītāju sasniegšana, jo izvērtējuma ietvaros veiktā izpēte liecina, ka no kopumā septiņiem konteksta rādītājiem, sešu sasniegšana ir praktiski neiespējama, bet viena ir atkarīga no Latvijas un Eiropas Savienības ekonomiskās situācijas izaugsmes nākamo triju gadu laikā.

Aktuālā ES fondu plānošanas perioda ietvaros ir veikti uzlabojumi ES fondu vadības sistēmā, tomēr joprojām ir identificējamās vairākas nepilnības, kuru novēršana sekmētu ES fondu ieviešanas un to sasniegto mērķu efektivitātes pieaugumu.

Atsevišķie secinājumi

ES fondu plānošanas dokumentos un Stratēģiskajā ziņojumā 2007.-2009. gadam definēto mērķu un rādītāju, t.sk. attiecībā uz horizontālajām prioritātēm, sasniegšanas/nesasniegšanas līmenis.

Aktuālā ES fondu plānošanas perioda vidus posmā ir pabeigti tikai 2% aktivitāšu, bet 16% aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ir atceltas vai apturētas. No aktīvajām un pabeigtajām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm plānošanas perioda sākumā izvirzītos uzraudzības rādītājus un mērķus vidus posmā sasniedz vai ir sasniegušas aptuveni 80% no tām.

Tā kā vidus posmā lielākā daļa no aktivitātēm/ apakšaktivitātēm vēl tiek īstenotas un to ietvaros iznākuma rādītāji un rezultāta rādītāji vēl tiek sasniegti, tad no šo rādītāju sasniegšanas izrietošie specifiskie ietekmes rādītāji kopumā patlaban vēl nav sasniegti. Tāpēc ietekmes rādītāju sasniegšanas/ nenasniegšanas līmeņa izvērtējumu pēc būtības vidus posmā nevar veikt.

Būtiska problēma, kas apgrūtina aktivitāšu/ apakšaktivitāšu uzraudzību un mērķu sasniegšanas novērtēšanu to īstenošanas laikā ir fakts, ka saskaņā ar Ministru kabineta 2008. gada 22. decembra sēdes protokollēmumu Nr. 94 izveidotās darba grupas lēmumu, samazinot vai palielinot finansējumu konkrētām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm vai pārskatot to ietvaros atbalstāmās darbības, uzraudzības rādītāji izvērtējamajā periodā netiek mainīti. Līdz ar to dažos gadījumos sākotnēji izvirzītā uzraudzības rādītāja sasniegšana vairs nav iespējama vai arī uzraudzības rādītāja vērtība tiek pārsniegta gadījumos, kad attiecīgajai aktivitātei/ apakšaktivitātei pieejamais finansējuma apjoms tiek palielināts. Neveicot uzraudzības rādītāju vērtības izmaiņas, tiek zaudēta arī šā rādītāja un attiecīgās aktivitātes/ apakšaktivitātes mērķa sasniegšanas loģiskā sasaiste, proti, lai gan plānotās atbalsta darbības aktivitāšu ietvaros tiek saglabātas, mainās to intensitāte, kā rezultātā plānotā uzraudzības rādītāja sasniegšanas līmenis attiecībā pret plānoto neraksturo tuvošanos izvirzītajam mērķim atbilstoši pieejamajiem finanšu resursiem.

ES fondu pasākumu un aktivitāšu/apakšaktivitāšu definēto mērķu, kā arī pasākumu, aktivitāšu / apakšaktivitāšu ietvaros atbalstāmo darbību adekvātums pašreizējai ekonomiskajai situācijai valstī, finansējuma saņēmēju un atbalstāmo jomu attīstības vajadzībām.

ES fondu atbalsts aktuālā plānošanas perioda ietvaros kopumā ir sekmīgi pielāgots Latvijas ekonomiskās situācijas negatīvajām izmaiņām, nodrošinot papildu finanšu līdzekļu novirzīšanu nodarbinātības un uzņēmējdarbības jomām, kuru ekonomiskie rādītāji recesijas ietvaros ir piedzīvojuši visstraujāko kritumu, atstājot lielu ietekmi uz kopējās sociālās spriedzes pieaugumu valstī.

ES fondu ietvaros īstenotās aktivitātes/ apakšaktivitātes nodrošina tiešu atbalstu gandrīz vai visiem jeb 95% no Latvijas Stratēģiskās attīstības plānā 2010. – 2013. gadam definētajiem mērķiem. Vienlaikus patlaban pieejamais ES fondu atbalsts sekmē arī Latvijas ilgtermiņa izaugsmi, jo sniedz tiešu atbalstu 34 no Latvijas ilgtermiņa attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam definētajiem 43 kvantificētajiem mērķiem.

ES fondu finansējuma saņēmēju sniegtais viedoklis liecina, ka ES fondu atbalsts tiek nodrošināts to mērķu sekmēšanai, kas pašreizējā ekonomiskajā situācijā ir uzskatāmi par aktuālākajiem no jomu un pašu finansējuma saņēmēju viedokļa. Visās 12 atbalstāmajās jomās ES fondu finansējuma saņēmēji kā aktuālākās atbalsta nepieciešamības norādīja tās, kur jau patlaban pieejams atbalsts no ES fondiem, un tikai ļoti retos gadījumos minētas nepieciešamības, kuras pašreizējā situācijā netiek atbalstītas, piemēram, atbalsta sniegšana audžuģimenēm.

Iekšējie un ārējie faktori, kas ir ietekmējuši ES fondu plānošanas dokumentu īstenošanu un spēju sasniegt plānotos mērķus.

Kā būtiskus faktoros, kas kavē ES fondu īstenošanu, gan iestādes, gan finansējuma saņēmējainorāda administratīvā procesa apgrūtinājumus vai kļūdas procesa īstenošanā, kā arī sūdzības par publisko iepirkumu procedūrām. Vienlaikus visas iesaistītās puses atzīst, ka atbildīgās institūcijas ir veikušas redzamus vērā ņemamus uzlabojumus procesu sakārtošanai un birokrātisko šķēršļu mazināšanai.

Patlaban ES fondu vadības sistēmā ļoti ierobežoti izmanto iespējas, kuras sniedz informācijas tehnoloģiju risinājumi finanšu saņēmēju sadarbības procesu standartizācijai un kļūdu novēršanai to rašanās brīdī, piemēram, izveidojot datorizētas formas (veidlapas), kuru aizpilde automātiski radītu akceptējamu pieteikumu vai veicinātu standartizētu e-iepirkumu veikšanu.

Atbalstāmo projektu izvēlei izvirzītie atlases kritēriji ir izstrādāti autonomi un individuāli katrai aktivitātei/ apakšaktivitātei, bet apstiprināti centralizēti ES fondu Uzraudzības komitejā. Analīzes ietvaros tika konstatēti trūkumi attiecībā uz atlases kritēriju noteikšanas procesu, piemēram, pastāv atšķirības kritēriju detalizācijas pakāpes, aprakstošās daļas un piemērošanas principu ziņā. Tomēr kopumā aktuālā kritēriju piemērošanas sistēma ļauj sasniegt plānoto ES fondu pārvaldības rezultātu, jo būtisks skaits aptaujāto (81% finansējuma saņēmēju) norāda, ka kritēriji un to adekvātums ir pietiekams.

ES fondu atbalsts ES 2020 stratēģijas mērķu un tās ietvaros izvirzīto nacionālo mērķu un rādītāju sasniegšanai.

Veiktā ES fondu plānošanas dokumentu mērķu analīze par atbilstību ES 2020 mērķiem liecina, ka kopumā ES fondi sekmē ES 2020 mērķu sasniegšanu.

Lai gan pašreizējā plānošanas periodā būtiska ES fondu finansējuma pārdale nav iespējama, tomēr veiktā ES 2020 kvantitatīvo rādītāju dinamikas analīze Latvijā, atbilstoši pieejamajai statistiskajai informācijai, liecina, ka pastāv ES 2020 mērķi, kuru atbalstam būtu nepieciešams izvērtēt papildu investīciju novirzīšanu nacionālo ES 2020 mērķu sasniegšanai, piemēram, ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā.

ES fondu plānošanas dokumentu mērķu analīze liecina, ka kopumā pašreizējā situācijā ES fondu atbalsts tiek koncentrēts dažādu atbalsta pasākumu īstenošanai, lai veicinātu uzņēmējdarbību, vienlaikus 2. DP aktivitāšu/ apakšaktivitāšu mērķos nav ietverti principi attiecībā uz stipras, ilgtspējīgas un konkurētspējīgas rūpniecības bāzes attīstību un virzību uz „zaļo ekonomiku”, ko raksturo energoefektivitātes, atjaunojamo energoresursu izmantošanas palielināšanās un siltumnīcas gāzu emisijas samazināšanās.

Ieguldījumam atbilstošas vērtības (value for money) novērtējums.

Veicot korelācijas starp finansējuma apguvi un sasniegtajiem rezultātiem analīzi, jāsecina, ka 48,7% aktīvajās aktivitātēs/ apakšaktivitātēs pastāv risks, ka pilnībā netiks apgūts finansējums vai pilnībā netiks izpildīti iznākuma rādītāji un/ vai rezultāta rādītāji, jo 27% no aktivitātēm/ apakšaktivitātēm finansējuma saņēmējiem ir izmaksāti avansi, bet nav izpildīts neviens iznākuma rādītājs vai rezultāta rādītājs, un 39% no aktivitātēm/ apakšaktivitātēm, kurās ir izpildīts vismaz viens iznākuma rādītājs vai rezultāta rādītājs, finansējuma apguves procentuālā izpilde pārsniedz iznākuma un/ vai rezultāta rādītāja procentuālo izpildi.

No ES fondiem izmaksātie avansi, kas uzskaitīti kā apgūtais finansējums, sniedz sagrozītu priekšstatu par reāli apgūto finansējuma apjomu, kas ir pamatots ar izpildītiem projekta indikatoriem un sasniegtiem iznākuma rādītājiem.

Tā kā ieguldījumam atbilstošās vērtības pilnu priekšstatu var iegūt tikai pabeigtām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm, izvērtējums liecina, ka līdz 2010. gada beigām pabeigtajās trīs apakšaktivitātēs veiktie ieguldījumi atbilst sasniegto rezultātu vērtībai.

Faktori, kas ir sekmējuši vai kavējuši ES fondu ieviešanas, vadības un uzraudzības sistēmas darbību un rezultātus.

Kopumā ES fondu vadības sistēma sekmīgi nodrošina to ieviešanas, vadības un uzraudzības funkciju īstenošanu, kā arī sniedz iespēju operatīvi reaģēt uz izmaiņām ārējā vidē un ekonomiskajā situācijā. Faktors, kas sekmējis fondu apguves procesu, ir paātrinātā un uzlabotā normatīvo aktu grozījumu veikšanas procedūra saistībā ar ES fondu aktivitāšu ieviešanu, deleģējot atbildīgajām iestādēm tiesības veikt normatīvo aktu grozījumus Ministru kabineta noteikumos, veicot grozījumu saskaņošanas procedūru tikai ar Finanšu ministriju un Tieslietu ministriju.

ES fondu vadības sistēmas darbība tiek nemitīgi uzlabota, gan veicot iekšējos vienkāršošanas pasākumus, gan pastiprinot un precizējot normatīvo aktu bāzi, kas saistīta ar šīs sistēmas lietošanu.

Faktori, kurus būtu lietderīgi ņemt vērā, attīstot ES fondu vadības sistēmu, saistāmi ar centralizācijas līmeņa palielināšanu, precīzāk nosakot operatīvo darbību procedūras īstenošanas iestādēm, centralizējot un paplašinot informācijas sistēmas lietojumu līdz finansējuma saņēmējam, kā arī labāk koordinējot aktivitātes, kas tiek veiktas kontroles funkcijas ietvaros. Fondu vadības sistēmā būtu lietderīgi vairāk ietvert uz mērķi orientētus rezultātus un kontroles, kas būtu nepieciešamas saņemto ieguvumu vērtības palielināšanai. Tas ietver mērķu un indikatoru sistēmas papildināšanu un/vai precizēšanu, panākot tiešu korelāciju starp mērķi un tā sasniegšanai noteiktajiem indikatoriem. Indikatoriem ir jābūt izmērāmiem, un nepastarpināti saistītiem ar sasniedzamo mērķi, t.i., ja indikatora vērtība palielinās, tad palielinās arī mērķa sasniegšanas līmenis, bet ja indikatora vērtība samazinās, tad samazinās arī mērķa sasniegšanas līmenis. Indikatoriem ir jābūt saistītiem ar aktivitātes rezultātā iegūto labumu, nevis darbībām, ko veic aktivitātes īstenošanas, izņemot aktivitātes, kuru mērķis ir kvantitatīva rakstura iznākums.

Executive summary

Mid-term evaluation of implementation efficiency of priorities, measures and activities of national strategic reference framework of EU funds for the planning period of 2007 – 2013 has been performed based on the contract No. FM 2011/7-TP/ERAF/KF/ESF concluded between SIA “Agile & CO” and Ministry of Finance of the Republic of Latvia on 7 July 2011. In compliance with the provisions of the concluded contract the evaluation was prepared in time period between 7 July 2011 and 31 October 2011.

Aim of the evaluation is to analyze efficiency and course of introduction of EU funds in the planning period of 2007 – 2013 according to results set in the EU funds planning documents and Strategic report for 2007 – 2009 and achieved ones in the period of 2007 – 2010, as well as to evaluate relevancy of support of EU funds with socially economic situation in the state and aims set in the national strategic development planning document.

In order to achieve the aim of this evaluation, six main aspects characterizing introduction efficiency of EU funds were reviewed and analyzed within its frameworks:

- achievement/non-achievement level of aims and indicators, including in relation to horizontal priorities, defined in the EU funds planning documents and the Strategic report for 2007 – 2009;
- adequacy of the defined aims of measures and activities/sub-activities of EU funds, as well as activities supported within the frameworks of measures and activities/sub-activities with current economic situation in Latvia, development needs of beneficiaries and supported areas;
- internal and external factors that have affected implementation of EU funds planning documents and ability to achieve the planned aims;
- support of EU funds for achievement of aims of EU 2020 strategy and national aims and indicators set within its frameworks;
- evaluation of value for money;
- factors that have promoted or hindered operation and results of the EU funds introduction, management and monitoring system.

Analysis of secondary data sources, as well as interviews, discussions and meetings of focus groups with representatives of institutions involved in introduction of EU funds and beneficiaries of projects were used as the basis for performance of the evaluation. Additionally, questionnaire in electronic environment was conducted in order to obtain opinion of beneficiaries of EU funds.

Based on facts and findings obtained in analytical part of the evaluation, conclusions about current situation have been prepared and recommendations for the necessary improvements for currently topical EU funds planning period, as well as for the next planning period of 2014 to 2020 have been elaborated.

Though economic situation in the state got worse during previous years, in general Latvia has managed to successfully ensure implementation of activities/sub-activities of EU funds. Though majority of activities/sub-activities are still in the process of implementation, the already achieved results show that in general Latvia will be able to achieve the aims and indicators set for it in current EU funds planning period.

EU funds ensure adequate support for mid-term strategic development aims of Latvia, needs of beneficiaries of EU funds, as well as results to be achieved within the frameworks of EU 2010.

Due to worsening of economic situation, achievement of context indicators is endangered because research performed within the frameworks of the evaluation shows that from the total seven context indicators achievement of six is practically impossible, but one depends on growth of economic situation of Latvia and the European Union in the coming three years.

Improvements in the EU funds management system have been made within the frameworks of current EU funds planning period, yet several deficiencies can still be identified, elimination of which would promote increase of introduction of EU funds and efficiency of aims achieved by it.

The individual conclusions

Achievement/non-achievement level of aims and indicators, including in relation to horizontal priorities, defined in the EU funds planning documents and the Strategic report for 2007 – 2009.

In mid-term of current EU funds planning period, only 2% of activities have been completed, but 16% of activities/sub-activities have been cancelled or terminated. In mid-term, approximately 80% of the active and completed activities/sub-activities achieve or have achieved the monitoring indicators and aims set for them at the beginning of the planning period.

Since majority of activities/sub-activities are still being implemented in mid-term and the outcome indicators and result indicators are still being achieved within their frameworks, specific impact indicators resulting from achievement of these indicators in general have not been achieved yet. Therefore evaluation of achievement/non-achievement level cannot be performed in mid-term.

Substantial problem that makes monitoring of activities/sub-activities and evaluation of achievement of aims difficult during their implementation is the fact that in compliance with the decision of work group established with protocol decision No. 94 of meeting of the Cabinet of Ministers of 22 December 2008, by reducing or increasing financing for particular activities/sub-activities or by reviewing activities to be supported within their frameworks, monitoring indicators in the period being evaluated are not being changed. Thus, in some cases achieving of a monitoring indicator set initially is no longer possible or value of the monitoring indicator is exceeded in cases when the amount of financing available for the accordant activity/sub-activity is increased. If no changes of the value of monitoring indicators are made, the logic link of this indicator and achievement of the aim of accordant activity/sub-activity is also lost, namely, although the planned support actions inside the activity/sub-activity are maintained, the intensity of them changes, and as a result the actual value of the monitoring indicator compared to the planned target do not reflect the positive effect of reaching this target by using the available financial resources.

Adequacy of the defined aims of measures and activities/sub-activities of EU funds, as well as activities supported within the frameworks of measures and activities/sub-activities with current economic situation in Latvia, development needs of beneficiaries and supported areas.

In general, support of EU funds within the frameworks of current planning period has been successfully adjusted to the negative changes of economic situation of Latvia, ensuring diverting of additional financial resources for the areas of employment and entrepreneurship, economic indicators of which have experienced the most rapid fall during the economic recession, leaving a great impact on growth of common social tension in the state.

Activities/sub-activities implemented within the frameworks of EU funds ensure direct support to almost all or 95% of aims defined in the Strategic development plan of Latvia for 2010 – 2013. Meanwhile, currently available support of EU funds promotes also long-term growth of Latvia because it provides direct support to 34 of 43 quantified aims defined in the Latvia's Long-term development strategy until 2030.

Opinion provided by beneficiaries of EU funds shows that support of EU funds is ensured for promotion of their aims that from the point of view of areas and the beneficiaries are considered the most topical in current economic situation. In all 12 supported areas beneficiaries of EU funds stated support necessities where already now support from EU funds is available as the most topical ones, and only in very rare cases necessities that in current situation are not being supported, for example, provision of support to foster families, have been mentioned.

Internal and external factors that have affected implementation of EU funds planning documents and ability to achieve the planned aims.

Both institutions and beneficiaries state burdens of administrative procedure or mistakes in implementation of the procedure, as well as complaints about public procurement procedures as the most significant factors that hinder introduction of EU funds. At the same time all involved parties acknowledge that the responsible institutions have performed visible and considerable improvements to arrange the procedures and eliminate bureaucratic obstacles.

Currently possibilities that would provide IT solutions for standardization of cooperation process of beneficiaries and elimination of mistakes at the moment are used very partially in EU funds management system. For example, elaborating computerized forms (blanks), filling in of which would automatically create an acceptable application or would promote performance of standardized e-procurements.

Selection criteria set for selection of projects to be supported have been elaborated autonomously and individually for each activity/sub-activity, but approved unitarily in the Monitoring Committee of EU funds. Deficiencies in relation to the procedure for setting selection criteria were found within the frameworks of the analysis, for example, there are differences regarding degree of detailed elaboration of criteria, descriptive part and adaption principles. However, in general current adaption system of criteria allows to achieve the planned management result of EU funds because notable part of respondents (81% of beneficiaries) states that the criteria and their adequacy are sufficient.

Support of EU funds for achievement of aims of EU 2020 strategy and national aims and indicators set within its frameworks.

The performed analysis of aims of EU funds planning documents regarding compliance with the aims of EU 2020 shows that in general EU funds promote achievement of aims of EU 2020.

Though in current planning period notable redivision of financing of EU funds is not possible, yet the performed dynamic analysis of quantitative indicators of EU 2020 in Latvia, according to the available statistical information, shows that there are EU 2020 aims for support of which diverting of additional investments for achievement of national EU 2020 aims should be considered, for example, investments in research and development.

Analysis of aims of EU funds planning documents shows that in general in current situation support of EU funds is focused on implementation of various support measures in order to promote entrepreneurship, at the same time principles regarding development of strong, sustainable and competitive industrial base and its movement towards the “green economics” characterized by energy efficiency, increase of use of renewable resources and reduction of greenhouse gas emissions have not been included in the aims of activities/sub-activities of operational program 2.

Evaluation of value for money.

When performing analysis of correlation between uptake of financing and the achieved results, it can be concluded that in 48.7% of active activities/sub-activities there is a risk that financing will not be uptaken in full amount or that outcome indicators and/or result indicators will not be implemented in full amount because in 27% of activities/sub-activities prepayments have been made to the beneficiaries, but none of the outcome indicators or result indicators has been implemented, and in 39% of activities/sub-activities where at least one outcome indicator or result indicator has been implemented percentage of implementation of uptake of financing exceeds percentage of implementation of final and/or result indicator.

Prepayments made from EU funds listed as uptaken financing give a distorted impression about the amount of financing actually uptaken and justified with implemented project indicators and achieved outcome indicators.

Since complete impression about value for money can be obtained only for completed activities/sub-activities, the evaluation shows that investments performed in the three sub-activities completed until the end of 2010 correspond to the value of achieved results.

Factors that have promoted or hindered operation and results of the EU funds introduction, management and monitoring system.

In general, EU funds management system successfully ensures execution of their introduction, management and monitoring function, and allows to react to changes in external environment and economic situation fast. Factor that has promoted the uptake process of EU funds is the accelerated and improved procedure for making amendments of regulatory enactments in connection with implementation of activities of EU funds, delegating the rights to make

amendments of regulatory enactments in the Cabinet of Ministers regulations to the responsible institutions, performing the harmonization procedure of the amendments only with the Ministry of Finance and Ministry of Justice.

Operation of EU funds management system is constantly being improved, both by performing internal simplification measures and strengthening and adjusting the regulatory enactment base connected with use of this system.

Factors that would be useful to take into account when developing EU funds management system are connected with increase of centralization level, defining the procedures of operative activities for implementation institutions more precisely, centralizing and widening use of information system up to the beneficiary, as well as better coordination activities performed within the frameworks of the control function. In the EU funds management system, it would be useful to include more aim-oriented results and controls that would be necessary to increase the value of received acquisitions. That includes additions and/or clarification of the targets and indicators, achieving direct correlation between the objective and the achievement of specified indicators. Indicators must be measurable and directly related to the objective pursued, i.e., if the indicator value increases, also the target level increases, but if the indicator value decreases, then the target level reduces. Indicators should relate to the benefits arising from activities rather than actions carried out by the implementer of activity, with the exception of the activities, that are aimed at quantitative outcome..

Satura rādītājs

Vadības kopsavilkums	2
Executive summary	7
1. Vispārēja informācija par dokumentu	15
1.1. Dokumenta izstrādes pamatojums	15
1.2. Dokumenta nolūks	15
1.3. Pieņemumi un ierobežojumi	15
1.4. Dokumentā lietotie saīsinājumi un termini	15
2. Pieeja izvērtējuma veikšanai	18
2.1. Pieejas apraksts	18
2.2. ES fondu finansējuma saņēmēju aptauja	21
2.3. Izlases kopa	21
3. Ietekmes izvērtējums	24
3.1. Mērķu un rādītāju sasniegšanas/ nenasniegšanas līmenis	24
3.1.1. Metodoloģija	24
3.1.2. Izvērtējums	26
3.1.3. Secinājumi	35
3.1.4. Ieteikumi	36
3.2. Aktivitāšu / apakšaktivitāšu adekvātums	38
3.2.1. Metodoloģija	38
3.2.2. Izvērtējums	38
3.2.3. Secinājumi	57
3.2.4. Ieteikumi	60
3.3. ES Fondu atbalsts ES 2020 stratēģijas mērķu sasniegšanai	62
3.3.1. Metodoloģija	62
3.3.2. Izvērtējums	62
3.3.3. Secinājumi	77
3.3.4. Ieteikumi	78
3.4. ES fondu plānošanas dokumentos izvirzīto mērķu īstenošanas novērtējums	81
3.4.1. Metodoloģija	81
3.4.2. Izvērtējums	81
3.4.3. Secinājumi	93
3.4.4. Ieteikumi	93
3.5. ES fondu ieguldījumiem atbilstošās vērtības novērtējums	96
3.5.1. Metodoloģija	96
3.5.2. Izvērtējums	96
3.5.3. Secinājumi	103
3.5.4. Ieteikumi	109
3.6. ES fondu ieviešanas, vadības un uzraudzības sistēmas darbības novērtējums	112
3.6.1. Metodoloģija	112
3.6.2. Izvērtējums	112
3.6.3. Secinājumi	117
3.6.4. Ieteikumi	119
Kontaktinformācija	122
Pielikumi	123

Attēlu rādītājs

Attēls 1. Latvijas IKP uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas standartiem (PPS), % no ES-27 (EU-27 = 100).....	28
Attēls 2. a - IKP izmaiņas uz vienu iedzīvotāju Latvijā procentos laika periodā no 2004. gada līdz 2010. gadam salīdzināmajās cenās pret 2000. gadu; b - bezdarba līmenis Latvijā laika periodā no 2004. gada līdz 2010. gadam procentos	40
Attēls 3. a - vidējā neto alga Latvijā strādājošajām personām Ls; b - nabadzības riskam pakļautās personas pirms sociālo maksājumu saņemšanas procentos no visiem iedzīvotājiem laika periodā no 2004. gada līdz 2010. gadam	40
Attēls 4. Kopējais finansējuma apjoms atbalstāmajām jomām ES fondu atbalstīto pasākumu īstenošanai plānošanas periodā 2007. – 2013. gadam sākumā un vidus termiņā (31.12.2010.) EUR	40
Attēls 5. Latvijas stratēģiskās attīstības plānā 2010. - 2013. gadam noteikto katras jomas stratēģiskās attīstības mērķu un no ES fondu aktivitāšu / apakšaktivitāšu puses neatbalstīto mērķu skaits.....	42
Attēls 6. Latvijas ilgtermiņa stratēģiskās attīstības plānā līdz 2030. gadam noteikto katras jomas stratēģiskās attīstības mērķu un no ES fondu aktivitāšu / apakšaktivitāšu puses neatbalstīto mērķu skaits	43
Attēls 7. Ieguldījumi pētniecībā un attīstībā procentos no IKP Latvijā	64
Attēls 8. Skolu nepabeigušo Latvijas jauniešu īpatsvars vecuma grupā 18 – 24 gadi, procentos	66
Attēls 9. a - Augstāko izglītību ieguvušo Latvijas iedzīvotāju īpatsvars vecuma grupā 30 – 34 gadi, procentos; b – studentu skaits uz 1000 iedzīvotājiem Latvijā	66
Attēls 10. a – to mājsaimniecību īpatsvars Latvijā, kam ir pieejams internets, procentos; b – to uzņēmumu un indivīdu (vecuma grupā 16 – 74 gadi) īpatsvars Latvijā, kas izmanto elektroniskās saziņas iespējas ar publiskās pārvaldes iestādēm, procentos’	68
Attēls 11. SEG emisijas apjoms Latvijā, 10 ⁶ t CO ₂ ekvivalenta	69
Attēls 12. Gala enerģijas patēriņš Latvijā, tūkstošos toe	70
Attēls 13. Atjaunojamo energoresursu īpatsvars bruto enerģijas galapatēriņā Latvijā procentos no kopējā patēriņa.....	72
Attēls 14. Nodarbinātības līmenis vecuma grupā 20 – 64 gadi Latvijā procentos no kopējiem ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem.....	76
Attēls 15. a - Nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvars Latvijā procentos no kopējā iedzīvotāju skaita pēc sociālo maksājumu saņemšanas; b – nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto personu īpatsvars Latvijā procentos no kopējā iedzīvotāju skaita	76
Attēls 16. Vadošās un atbildīgo iestāžu ziņojumos norādītie atbalstīto projektu īstenošanas kavēšanas iemesli.	83
Attēls 17. ES fondu ietvaros iepirkumu sludinājumu skaits sadalījumā pa mēnešiem	85
Attēls 18. Saņemto sūdzību īpatsvars attiecībā pret iepirkumu skaitu un vidējās līgumcenas ES fondu finansēto projektu ietvaros (01.07.2010. - 31.12.2010.)	86
Attēls 19. Finansējuma saņēmēju un iestāžu ziņojumos norādītās vājās vietas % no kopējā viedokli sniegušo personu vai iestāžu skaita.	87
Attēls 20. Vienkāršošanas pasākumu grupējums ar īpatsvaru kopējā pasākumu skaitā	87
Attēls 21. Vienkāršošanas pasākumu ieviešanas pakāpe.....	88
Attēls 22. Vienkāršošanas pasākumi, kuru būtiskuma pakāpe ir augsta un kuri ir ieviesti (%)	89
Attēls 23. Finansējuma saņēmēju viedoklis par projektu atlases kritērijiem (%).	93
Attēls 24. ES fondu finansējuma apguves attiecība pret paredzētā rādītāja sasniegšanu.....	97

Tabulu rādītājs

Tabula 1. Izvērtējumā lietotie saīsinājumi un termini	15
Tabula 2. Aktivitāšu / apakšaktivitāšu izlases kopas kritēriji un to vērtības	22
Tabula 3. Latvija izglītības un uzņēmējdarbības vidi raksturojošo kritēriju izaugsme laika periodā no 2005. gada līdz 2010. gadam	42
Tabula 4. Sludinājumu un sūdzību skaits un vidēja līgumcena sadalījumā pa ES struktūrfondu un Valsts budžeta finansētiem projektiem (01.07.2010. – 31.12.2010)	85
Tabula 5. Noslēgto līgumu skaits par atbalstu piešķirto mērķstipendiju veidā	97
Tabula 6. Iznākuma rādītāju un tiem pieejamā finansējuma izmaiņu korelācija	100

1. Vispārēja informācija par dokumentu

1.1. Dokumenta izstrādes pamatojums

Dokuments izstrādāts saskaņā ar 2011. gada 7. jūlijā starp SIA „Agile & CO” un LR Finanšu ministriju noslēgto līgumu Nr. FM 2011/7-TP/ERAF/KF/ESF par 2007. – 2013. gada plānošanas perioda ES fondu VSID prioritāšu un aktivitāšu ieviešanas efektivitātes vidus posma (*mid-term*) izvērtējuma veikšanu.

1.2. Dokumenta nolūks

Dokumenta nolūks ir pamatojoties uz izvērtējuma laikā iegūtajiem datiem un analītiskā izvērtējuma rezultātiem, sniegt izklāstu par 2007. – 2013. gada plānošanas perioda ES fondu VSID prioritāšu un aktivitāšu ieviešanas gaitu un tās efektivitāti laika periodā no 2007. gada līdz 2010. gadam, un izklāstīt ES fondu realizācijas atbilstību Latvijas ekonomiskajai situācijai un vispārējiem valsts attīstības pamatmērķiem.

Dokumentā ietverti būtiskākie izvērtējuma laikā izdarītie secinājumi un tos pamatojošā informācija, kā arī ieteikumi ES fondu ieviešanas efektivitātes uzlabošanai.

1.3. Pieņēmumi un ierobežojumi

Izvērtējums ir veikts, ņemot vērā šādus pieņēmumus un ierobežojumus:

1. Izvērtējumā ietvertais ekspertu skatījums un novērtējums ne visos gadījumos sakrīt ar viedokli, kuru sniedz ES fondu ieviešanas vadībā iesaistītās institūcijas.
2. Izvērtējuma veicēji nav atbildīgi par pieļautajām neprecizitātēm, ja ES SFKF VIS un citā oficiālajā ES fondu vadībā iesaistīto iestāžu sagatavotajā dokumentācijā sniegtā informācija ir neprecīza un/vai nepatiesa.
3. ES fondu apguves efektivitātes novērtējums balstās uz informāciju par ES fondu darbību, kas ir bijusi aktuāla līdz 2010. gada 31. decembrim (ieskaitot). Visas notikušās izmaiņas ES fondu ieviešanas procesā pēc iepriekš minētā datuma nav ņemtas vērā veicot izvērtējumu.

1.4. Dokumentā lietotie saīsinājumi un termini

Lai nodrošinātu viennozīmīgu izpratni par dokumentā lietotajiem terminiem un saīsinājumiem, 1. tabulā ir doti to skaidrojumi un definīcijas.

Tabula 1. Izvērtējumā lietotie saīsinājumi un termini

Saīsinājums	Nozīme
APIA	Atklāta projektu iesniegumu atlase
DP	Darbības programma
DPP	Darbības programmas papildinājums
EDS	Elektroniskās deklarēšanas sistēma
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
EK	Eiropas Komisija
EM	LR Ekonomikas ministrija

Saīsinājums	Nozīme
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ES fondi	Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Eiropas Sociālais fonds un Kohēzijas fonds
ES SFKF VIS	Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēma
ESF	Eiropas Sociālais fonds
EUR	Eiropas Savienības vienotā valūta Euro
FKTK	Finanšu un kapitāla tirgus komisija
FM	LR Finanšu ministrija
GWh	Gigavatstunda (<i>elektroenerģijas ietilpības mērvienība</i>)
IAV	Ieguldījumiem atbilstoša vērtība
IKP	Iekšzemes kopprodukts
IKT	Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas
IPIA	Ierobežota projektu iesniegumu atlase
IUB	Iepirkumu uzraudzības birojs
IZM	LR Izglītības un zinātnes ministrija
KF	Kohēzijas fonds
KM	LR Kultūras ministrija
LM	LR Labklājības ministrija
LNRP	Latvijas nacionālā reformu programma „ES 2020” stratēģijas īstenošanai
LR	Latvijas Republika
LSAP	Latvijas stratēģiskās attīstības plāns 2010.-2013. gadam
N/A	Dati nav attiecināmi/ dati nav pieejami
NP	Noslēguma pārskats
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
P&A	Pētniecība un attīstība
PP	Progresā pārskats
SEG	Siltumnīcefekta gāzes
SF	Struktūrfondi (ESF un ERAF)
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
SIVA	Sociālās integrācijas valsts aģentūra
SM	LR Satiksmes ministrija
SP	Starpposma pārskats
VARAM	LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VDI	Valsts darba inspekcija
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VM	LR Veselības ministrija
VSID	Valsts stratēģiskais ietvardokuments

Termins/jēdziens	Skaidrojums
Atbalstāmās jomas	ES fondu plānošanas dokumentos minētās atbalsta jomas: izglītība, zinātne, nodarbinātība un sociālā iekļaušana, veselība, administratīvā kapacitāte, uzņēmējdarbība un inovācijas, enerģētika, tūrisms, vide, transports/IKT, policentriska attīstība, kultūra, atbalsts ES fondu vadībai (Tehniskā palīdzība)
ES 2020 mērķi	ES 2020 stratēģijas mērķi un tās ietvaros izvirzītie nacionālie mērķi un rādītāji
ES fondu plānošanas dokumenti	ES fondu plānošanas dokumenti ir Valsts stratēģiskais ietvardokuments darbības programmas, darbības programmu papildinājums
Horizontālās prioritātes	VSID izvirzītās 6 horizontālās prioritātes - Teritorijas līdzsvarota attīstība, Rīgas starptautiskā konkurētspēja, Makroekonomiskā stabilitāte, Vienādas iespējas, Ilgtspējīga attīstība un Informācijas sabiedrība

2. Pieeja izvērtējuma veikšanai

2.1. Pieejas apraksts

Šis izvērtējums ir vērsts uz vispārējas situācijas apzināšanu par ES fondu plānošanas perioda 2007. – 2013. gadam Latvijā sasniegtajiem rezultātiem laika periodā līdz 2010. gada 31. decembrim. Izvērtējums vērsts uz iespējami pilnvērtīgākās informācijas iegūšanu par pašreizējo situāciju ES fondu īstenošanas nodrošinājumā, kas ļautu izdarīt secinājumus par nepieciešamajiem veicamajiem korigējošiem vai papildinošiem pasākumiem ES fondu ieviešanā atlikušajā, patlaban īstenošanas stadijā aktuālajā plānošanas periodā, kā arī pasākumiem, kuru īstenošana būtu jānodrošina attiecībā uz nākamo ES fondu plānošanas periodu 2014. – 2020. gadam.

Lai nodrošinātu pilnvērtīgu izvērtējumu veikšanu, neatkarīgi no tā ietvaros īstenojamā apakšuzdevuma, ir lietota vienota pieeja uzdevuma īstenošanai, kas balstās uz septiņiem pamatprocesiem:

1. aplūkojamā jautājuma noteikšana;
2. nepieciešamo datu apkopošana;
3. iegūto datu savstarpēja salīdzināšana mērāmo rezultātu iegūšanai;
4. iegūto rezultātu apstiprināšana;
5. izvērtējuma un analīzes veikšana;
6. secinājumu izdarīšana;
7. ieteikumu sagatavošana.

Katra darba uzdevuma izpilde tika uzsākta, nosakot jautājumus, uz kuriem jāatbild tā ietvaros, kas ļāva noteikt datu apjomu un to būtību, kuri ir nepieciešami attiecīgā darba uzdevuma īstenošanai. Šo datu apkopošanai tiks veikta sekundāro datu avotu izpēte, kā arī iegūti primārie dati no ES fondu administrēšanā un atbalstīto projektu īstenošanā iesaistītajām pusēm.

Konkrēto darba uzdevumu izpildei, lai nodrošinātu izvērtējuma veikšanu, tika veidota reprezentatīvā ES fondu aktivitāšu/ apakšaktivitāšu izlases kopa, kas aptver visu aplūkojamo jautājumu jomu, pamatojoties uz konkrētiem piemēriem un izdarītajiem secinājumiem. Izlases kopas izveides nosacījumi un tās pielietojums noteiktu izvērtējuma darba uzdevumu izpildei detalizēti aprakstīts 2.3. apakšnodaļā.

Datu apkopošanas ietvaros primārā uzmanība veltīta sekundārajiem datu avotiem, primāro datu apkopošanai izmantojamās metodes lietojot tikai tādā gadījumā, ja sekundārie datu avoti nespēja sniegt nepieciešamo informāciju, ja iegūstamā informācija bija nepietiekama vai ja iegūto informāciju vajadzēja apstiprināt ar kompetentu trešo pušu viedokli. Izvērtējuma veikšanai lietoto sekundāro datu avotu uzskaitījums sniegts 1. pielikumā.

Atbilžu iegūšanai uz attiecīgajā darba uzdevumā noteiktajiem jautājumiem tika nodrošināta iegūto datu savstarpēja salīdzināšana, izmantojot vizuālā un salīdzinošā attēlojuma elementus, piemēram, veidojot grafikus, attēlus un objektus vai sagatavojot datu analīzes tabulas. Iegūtie rezultāti veidoja primārās atbildes uz uzdotajiem jautājumiem. Noteiktu iegūto gala rezultātu

un novērtējumu precizēšanai vai nepieciešamās papildu informācijas iegūšanai lietotas divas primāro datu iegūšanas metodes:

1. veiktas padziļinātās intervijas ar kompetentajām trešajām pusēm (sk. 2. pielikumu);
2. veikta pašreizējo ES fondu finansējuma saņēmēju aptauja (aptaujas tehnisko informāciju sk. 2.2. apakšnodaļā).

Iegūtie primāri dati papildināja vai precizēja sekundāro datu avotu izpētes gaitā iegūtos rezultātus, nodrošinot kopējo pašreizējās situācijas raksturojošo datu kopumu, kas tika pakļauts galīgajam izvērtējumam.

Situācijas analīzes veikšanai lietotas kvantitatīvi statistiskās datu analīzes metodes, nodrošinot iegūto datu savstarpēju salīdzināmību un gradēšanas iespējas. Iegūto datu iespējami uzskatāmākai attēlošanai lietoti grafiskās attēlošanas rīki, kas tika papildināti ar attiecīgiem izvērtējuma veicēju iztirzājumiem un novērtējumiem.

Visi sagatavotie secinājumi pamatojas uz izvērtējuma laikā konstatētajiem faktiem un iegūto informāciju. Secinājumi pamatojas arī uz veiktajiem analīzes pasākumiem un izvērtējuma veicēju interpretāciju par tās laikā iegūtajiem rezultātiem attiecībā uz aplūkojamo jautājumu.

Pamatojoties uz secinājumiem, kas liecina par konkrētām pašreizējās situācijas nepilnībām vai situācijas turpmākās attīstības nodrošināšanai veicamajām darbībām, ir sagatavoti konkrēti ieteikumi. Attiecībā uz katru ieteikumu ir sniegta šāda informācija, kas to raksturo:

1. ieteikuma izklāsta daļa;
2. ieteikuma ieviešanas termiņš;
3. ieteikuma būtiskuma pakāpe
4. par ieteikuma ieviešanu atbildīgā institūcija.

Ieteikuma izklāsta daļā sniegta precīza informācija par ieteikuma būtību un veicamo pasākumu.

Ieteikuma būtiskuma pakāpe raksturo konkrētā ieteikuma ietekmi uz ES fondu ieviešanas nodrošināšanas efektivitāti un ir noteikta pielietojot trīs līmeņu vērtību skalu:

1. Vērtība „Augsts” – ieteikums nodrošina iespēju uzlabot visas ES fondu ieviešanas sistēmas efektivitāti un / vai tās uzraudzību un atstāj tiešu ietekmi uz ES fondu ieviešanas sasniegtajiem rezultātiem;
2. Vērtība „Vidējs”- ieteikums nodrošina iespēju uzlabot noteiktas ES fondu ieviešanas sistēmas daļas efektivitāti un / vai tās uzraudzību un atstāj tiešu ietekmi uz ES fondu ieviešanas sasniegtajiem rezultātiem;
3. Vērtība „Zems” – ieteikums nodrošina iespēju uzlabot ES ieviešanas adekvātumu un / vai kopējās sistēmas darbību, bet neatstāj tiešu ietekmi uz ES fondu ieviešanas sasniegtajiem rezultātiem.

Ieteikuma ieviešanas termiņš nosaka ieteikuma ieviešanas laiku, kas var būt:

1. aktuālais plānošanas periods 2007. – 2013. gadam,
2. nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam.

Par ieteikumu ieviešanu atbildīgā institūcija nosaka to valsts pārvaldes institūciju, kas primāri ir atbildīga par attiecīgā ieteikuma ieviešanas virzību un piemērošanu ES fondu plānošanas, vadības vai kontroles ietvaros.

Secinājumi un ar tiem saistītie ieteikumi ir grupēti atbilstoši izvērtējuma veikšanas secībai, nodrošinot to sasaisti ar katru izvērtējuma sadaļu

2.2. ES fondu finansējuma saņēmēju aptauja

Lai no ES fondu finansējuma saņēmējiem iegūtu konkrētu informāciju attiecībā uz ES fondu projektu īstenošanas norisi, ar projektu ieviešanu saistītajām problēmām, kā arī apzinātu ES fondu finansējuma saņēmēju aktuālās vajadzības to darbības attīstībai, tika veikta ES fondu finansējuma saņēmēju aptauja.

Aptaujas tehniskā informācija

Aptaujas metode: Elektroniskā aptauja.

Aptaujas respondentu kopa: ES SFKF VIS pieejamā informācija par ES fondu atbalstīto projektu kontaktpersonām.

Aptaujas jautājumu skaits: **15** (sk. 3. pielikumu).

Izsūtīto uzaicinājumu skaits: **6783**.

Atpakaļ saņemto e-pasta sūtījumu skaits, jo bija kļūdaina e-pasta adrese: **799**.

Saņemto atbilžu skaits: **525**, no kurām par derīgām atzītas **507**, bet par nederīgām – **18**, jo tajās respondenti bija norādījuši, ka nav ES fondu finansējuma saņēmēji.

Respondentu sadalījums pa atbalstāmajām jomām:

Joma	Respondentu skaits
Izglītība	109
Zinātne	54
Nodarbinātības un sociālā iekļaušanās	50
Veselība	31
Administratīvās kapacitātes stiprināšana	42
Uzņēmējdarbība un inovācijas	79
Enerģētika	38
Tūrisms	12
Vide	45
Transports/ IKT	12
Policentriska attīstība	27
Kultūra	8

2.3. Izlases kopa

Izvērtējuma ietvaros veicamo darba uzdevumu attiecībā uz projektu iesniegumu vērtēšanai izvirzīto kritēriju adekvātu un ieguldījumam atbilstošas vērtības noteikšanu izpildei tika izveidota ES fondu aktivitāšu/ apakšaktivitāšu reprezentatīvā kopa. Tā tika veidota, lai nodrošinātu iespējami padziļinātākās izpētes veikšanu attiecībā uz konkrētajām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm, nevis vispārējā līmeni tiktu aplūkotas visas aktivitātes, tādā veidā negūstot pamatodus un salīdzināmus rezultātus.

Ņemot vērā, ka vispārējo aktivitāšu/ apakšaktivitāšu kopa ir neliela, aktivitāšu/ apakšaktivitāšu atlasei nevarēja lietot nejaušu izlasi, tā vietā lietojot daudzpakāpju kvotas izlasi. Izlase tika veidota, lai nodrošinātu nepieciešamo aktivitāšu dažādības (*representation*) pārstāvību analizējamajā materiālā, ņemot vērā konkrētus kritērijus un to vērtības, kas kopumā raksturo ES fondu kopējo ietvaru (sk. 2. tabulu).

Kritēriju vērtības tika iegūtas summējot aktivitātēm piešķirto kopējo finansējumu pa darbības programmām, ES fondiem, kā arī projektu atlases veidiem.

Tabula 2. Aktivitāšu/ apakšaktivitāšu izlases kopas kritēriji un to vērtības

Kritērijs	Kritērija vērtība	Summa (EUR)	Proporcija	Aktivitāšu īpatsvars
Aktivitāšu kopējā finansējuma sadalījums pa darbības programmām	1. DP	669 529 411	12%	2
	2. DP	1 135 990 490	20%	2
	3. DP	3 888 137 104	68%	8
Aktivitāšu kopējā finansējuma sadalījums pa ES fondiem	ESF	669 529 411	12%	6
	ERAF	3 102 810 683	54%	2
	KF	1 921 316 911	34%	4
Aktivitāšu kopējā finansējuma sadalījums pa projektu atlases veidiem	Atklāta projektu iesniegumu atlase	1 634 878 412	29%	4
	Ierobežota projektu iesniegumu atlase	4 058 778 593	71%	8
Aktivitāšu kopējā finansējuma sadalījums pa atbalstāmajām jomām	Administratīvā kapacitāte	n/a	n/a	1
	Enerģētika	n/a	n/a	1
	Izglītība	n/a	n/a	1
	Kultūra	n/a	n/a	1
	Nodarbinātība, sociālā iekļaušana	n/a	n/a	1
	Pilsētvide	n/a	n/a	1
	Transports/ IKT	n/a	n/a	1
	Tūrisms	n/a	n/a	1
	Uzņēmējdarbība un inovācijas	n/a	n/a	1
	Veselība	n/a	n/a	1
	Vide	n/a	n/a	1
Zinātne	n/a	n/a	1	
Aktivitāšu kopējā finansējuma sadalījums pa horizontālajām prioritātēm	Teritorijas līdzsvarota attīstība	n/a	n/a	1<
	Makroekonomiskā stabilitāte	n/a	n/a	1<
	Ilgspējīga attīstība	n/a	n/a	1<
	Vienādu iespēju nodrošināšana	n/a	n/a	1<
	Informācijas sabiedrība	n/a	n/a	1<
	Rīgas starptautiskā konkurētspēja	n/a	n/a	1<

Izlases mērķis bija nodrošināt aplūkojamo aktivitāšu īpatsvaru tādā proporcijā, kāds tas ir ģenerālkopā, kas šajā gadījumā ir zemākā līmeņa aktivitāšu un apakšaktivitāšu skaits.

Nepieciešamais aktivitāšu īpatsvars tika noteikts savstarpēji neatkarīgi katrā no kritērijiem, kas lietoti analīzes laikā, pēc šādas formulas:

$$K_i(v) = \frac{\sum a_{kiv}}{\sum a},$$

kur:

K_i – izlases veidošanai izmantotais kritērijs,

(v) – skaits konkrēta kritērija vērtībai,

a – fondu finansētas aktivitātes budžets,

a_{kiv} – konkrētai kritērija vērtībai atbilstošās aktivitātes budžets.

Kvotas izlase tika veidota, izvēloties aktivitātes katrā no kritērijiem šādā apjomā:

$$1 \leq \sum a_k \leq K_i(v),$$

kur:

a_k – izvēlētā aktivitāte, kas atbilst kritērijam K_i .

Izlase tika veidota, lietojot formulu $\sum a_k \rightarrow K_i(v)$ (izvēlēto aktivitāšu skaits katrai kritērija vērtībai tiecas uz konkrēto proporciju), bet izlases izmēru nosaka mazākais mērījumu skaits, kas atbilst formulai. Mazākais mērījumu skaits ir vienāds ar lielāko atšķirīgo vērtību kādā no kritērijiem:

$$Izl = \text{Max}(\text{Count}(K_i)) \times n,$$

kur:

Izl – nepieciešamais izlases apjoms,

n – izlases reizinātājs.

Izvērtējuma ietvaros lielākais kritērija atšķirīgo vērtību skaits ir 12 mērījumi, kas nosaka kvotas izlases minimālo nepieciešamo apjomu, katrai kritērija vērtībai nodrošinot vismaz vienu mērījumu.

Iegūtās informācijas ticamības palielināšanai nezināma sadalījuma kopā izlasi veido no vismaz 30 aktivitātēm. Lai saglabātu līdzsvaru kvotas elementu ietvaros, šajā analīzē analizētas 36 aktivitātes/ apakšaktivitātes. Pārējiem kritērijiem piemērota proporcija atbilstoši mērījumu skaitam. Ja kādā no segmentiem nebija iespējams noteikt aktivitāti, kritērija īpatsvars tika piemērots apjomā, kas var izrietēt no pieejamā aktivitāšu kopas izmēra. Ja kādā no segmentiem bija iespējams izvēlēties vairāk nekā vienu aktivitāti – tā tika izvēlēta pēc nejaušības principa. Detalizētai analīzei, kur tas bija nepieciešams, tika izmantota kopa ar reizinātāju 1 jeb 12 aktivitātes.

Izvērtējuma ietvaros aplūkotās aktivitātes ir norādītas 4. pielikumā.

Lai nodrošinātu izlases neatkarību un analīzes rezultātu interpretēšanu, izlase tika saskaņota ar pasūtītāju un fiksēta pirms to vērtību analīzes uzsākšanas.

3. Ietekmes izvērtējums

3.1. Mērķu un rādītāju sasniegšanas/ nenasniegšanas līmenis

Analizēt ES fondu plānošanas dokumentos un Stratēģiskajā ziņojumā 2007.-2009.gadam definēto mērķu un rādītāju, t.sk., attiecībā uz horizontālajām prioritātēm, sasniegšanas/nenasniegšanas līmeni uz 2010. gada 31. decembri, aprakstot konstatētās situācijas cēloņus.

3.1.1. Metodoloģija

Šā izvērtējuma apakšuzdevuma ietvaros izvērtēts un analizēts ES fondu plānošanas dokumentos un Stratēģiskajā ziņojumā 2007. – 2009. gadam definēto mērķu un rādītāju sasniegšanas/ nenasniegšanas līmenis 2010. gada 31. decembrī, aprakstot konstatētās situācijas cēloņus.

Apakšuzdevuma izpildei izmantoti šādi informācijas avoti:

- Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013. gada periodam;
- Darbības programma „Cilvēkresursi un nodarbinātība”;
- Darbības programma „Uzņēmējdarbība un inovācijas”;
- Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”;
- Darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” papildinājums;
- Darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” papildinājums;
- Darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājums;
- Vadošās iestādes Stratēģiskais ziņojums 2007. – 2009. gads;
- ES SFKF VIS informācija par rādītājiem, finansējumu;
- Atbildīgo iestāžu pusgada ziņojumi par ES fondu apguvi;
- Atbildīgo iestāžu 2010. gada ziņojumi par horizontālo prioritāšu ieviešanu;
- Vadošās iestādes 2010. gada ziņojumi Eiropas Komisijai par darbības programmu īstenošanu 2007. – 2013. gada plānošanas periodā;
- Saistītie MK noteikumi par aktivitātēm/ apakšaktivitātēm.

Šā apakšuzdevuma veikšanai sākotnēji tika apkopota un strukturēta no sekundārajiem informācijas avotiem pieejamā kvantitatīvā un kvalitatīvā informācija par plānošanas dokumentos definētajiem aktivitāšu/ apakšaktivitāšu, pasākumu, prioritāšu, darbības programmu un VSID mērķiem un rādītājiem (rādītājs, rādītāja tips, mērvienība, faktiskā vērtība 2010. gada 31. decembrī, plānotā vērtība 2013. gadā, izpilde procentos, noslēgto līgumu finansējumu), un atbildīgo iestāžu sniegto informāciju attiecībā uz uzraudzības rādītāju sasniegšanu.

Izvērtējumā lietota pieeja, kas sākotnēji pamatojas uz hierarhiski zemākā plānošanas līmeņa, proti, līmeņa, kam ir izstrādāti MK noteikumi (aktivitātes/ apakšaktivitātes), pašreizējās situācijas izvērtējumu, un pakāpeniski virzoties uz hierarhiski augstāku plānošanas līmeni – pasākums, prioritāte, darbības programma (*bottom up* pieeja). Sākotnēji tika veikts uzraudzības rādītāju izpildes novērtējums aktivitāšu/ apakšaktivitāšu līmenī atbilstoši izvērtējuma kritērijiem. Aktivitāšu/ apakšaktivitāšu mērķu sasniegšana atbilstoši vairākos MK noteikumos attiecībā uz aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ieviešanu ietvertajiem principiem

izvērtējuma ietvaros tika definēta kā „*aktivitāte/ apakšaktivitāte mērķi sasniedz, īstenojot atbalstāmās darbības un sasniedzot uzraudzības rādītājus*”. Līdz ar to uzraudzības rādītāju izpilde raksturo aktivitātes/ apakšaktivitātes mērķa sasniegšanas līmeni, turklāt rezultāta rādītāja sasniegšana tika noteikta kā primāra, jo plānotais rezultāta rādītājs var tikt sasniegts, nepilnā mērā sasniedzot iznākuma rādītāju.

Uzraudzības rādītāju izpilde netika vērtēta tām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm, kas atrodas sākotnējā ieviešanas stadijā, proti, aktivitātes/ apakšaktivitātes, kurās līgumi par projektu īstenošanu ir noslēgti 2010. gada otrajā pusē un šajā laikā uzsākta projektu īstenošana, jo šajos gadījumos vēl ir pārāgri runāt par rādītāju un mērķu sasniegšanu, kā arī pieejamā informācija par rādītāju izpildes progresu 2010. gada 31. decembrī ir ierobežota. Tāpat netika vērtēta atlikto aktivitāšu/ apakšaktivitāšu, proti, aktivitāšu/ apakšaktivitāšu, kurām ir noņemts finansējums, uzraudzības rādītāju sasniegšana.

Uzraudzības rādītāju sasniegšanas/ nesasniedzšanas līmenis hierarhiski zemākajā plānošanas līmenī tika veikts, piešķirot novērtējumu punktu skalā no 0 līdz 2, pamatojoties uz konkrētiem kritērijiem un atbildīgo iestāžu sniegto informāciju par rādītāju izpildi Vadošās iestādes 2010. gada ziņojumā Eiropas Komisijai par darbības programmu īstenošanu 2007. – 2013. gada plānošanas periodā. Gadījumā, ja minētajā ziņojumā informācija par rādītāju izpildi netika sniegta, tad informācijas par konkrētā rādītāja izpildi iegūšanai tika lietoti atbildīgo iestāžu pusgada ziņojumi. Pamatojoties uz apkopoto informāciju, noteikti šādi rādītāju sasniegšanas līmeņi:

- Rādītāja sasniegšanas līmenis 2010. gada 31. decembrī ir pietiekams plānotās rādītāja vērtības sasniegšanai 2015. gada 31. decembrī (2 punkti). Šāds novērtējuma līmenis aktīvas aktivitātes/ apakšaktivitātes rādītājam tika piešķirts, ja atbildīgā iestāde prognozē, ka rādītājs tiks sasniegts līdz 2015. gada 31. decembrim, sniedz informāciju par rādītāja izpildi pēc projektu īstenošanas pabeigšanas vai arī noslēgto līgumu finansējums atbilstoši finanšu plūsmai 2007. – 2013. gada plānošanas periodā 2010. gada 31. decembrī ir vismaz 2/3 no plānotā finansējuma apjoma. Pabeigtu aktivitāšu gadījumā rādītājiem šāds novērtējuma līmenis tika piešķirts, ja rādītājs ir sasniegts 100% apmērā no plānotās tā vērtības.
- Rādītāja sasniegšanas līmenis 2010. gada 31. decembrī ir daļēji pietiekams plānotās rādītāja vērtības sasniegšanai 2015. gada 31. decembrī (1 punkts). Šāds novērtējums līmenis aktīvas aktivitātes rādītājam tika piešķirts, ja atbildīgā iestāde min problēmas attiecībā uz rādītāja sasniegšanu, taču nesniedz informācija par rādītāja sasniegšanu pēc 2015. gada 31. decembra vai arī noslēgto līgumu finansējums atbilstoši finanšu plūsmai 2007. – 2013. gada plānošanas periodā 2010. gada 31. decembrī ir mazāks par 2/3 no plānotā finansējuma. Pabeigtu aktivitāšu rādītājiem šāds novērtējuma līmenis tika piešķirts, ja rādītājs ir sasniegts vismaz 90% (izvērtējumā tika noteikts pieļaujams 10% tolerances līmenis) apmērā no plānotās rādītāja vērtības, bet nav sasniegta rādītāja 100% izpilde.
- Rādītāja sasniegšanas līmenis 2010. gada 31. decembrī ir nepietiekams plānotās rādītāja vērtības sasniegšanai 2015. gada 31. decembrī (0 punkti). Šāds novērtējuma līmenis aktīvas aktivitātes rādītājam tika piešķirts, ja atbildīgā iestāde sniedz informāciju, ka plānotā rādītāja vērtība netiks sasniegta. Pabeigtu aktivitāšu rādītājiem

šāds novērtējuma līmenis tika piešķirts, ja rādītājs ir sasniegts mazāk kā 90% (izvērtējumā tika noteikts pieļaujama 10% tolerances līmenis) apmērā no plānotās rādītāja vērtības.

Ja izvērtējuma ietvaros hierarhiski zemākajā plānošanas līmenī tika iegūts rādītāja izpildes novērtējums punktu izteiksmē, kas atrodas uz robežas starp divām vērtībām, iegūtais punktu skaits tiek noapaļots uz augšu (piemērots iespējami pozitīvāks novērtējums).

Izvērtējuma ietvaros netika vērtēta „pacelto rādītāju” (rādītāji, kuri hierarhiski augstākā līmenī summējas vai ir pilnībā atbilstoši hierarhiskā zemāka līmeņa rādītājiem) sasniegšanas/nesasniegšanas līmenis.

Identificēto neatbilstību attiecībā uz uzraudzības rādītāju sasniegšanu gadījumā veikta to padziļināta analīze, ietverot finansējuma pārdales, sociāli ekonomiskās un citu ārējo faktoru ietekmi.

Atsevišķi veikta konteksta, horizontālo prioritāšu un ietekmes rādītāju izpildes dinamikas analīze, ņemot vērā finansējuma pārdales, sociāli ekonomiskās ietekmes un rādītāja sasniegšanu atbalstāmo aktivitāšu/ apakšaktivitāšu mērķa sasniegšanas faktoru.

Konstatēto neatbilstību/ risku gadījumā izvērtēti cēloņi, kas veicinājuši šo neatbilstību/ risku iestāšanos, tādā veidā identificējot iespējamās problēmas attiecībā uz ES fondu plānošanas dokumentu mērķu sasniegšanu.

3.1.2. Izvērtējums

3.1.2.1 Ietvars

Atbilstoši Ministru kabineta 2008. gada 22. decembra sēdes protokollēmuma Nr.94 65.§ „Protokollēmuma projekts „Informācija par Eiropas Savienības fondu aktivitātēm, kuru īstenošana papildus izvērtējama saistībā ar ekonomisko situāciju valstī 2009.gadā”” doto uzdevumu, Finanšu ministrija 2009. gada 16. janvārī izveidoja augsta līmeņa darba grupu, kuras sastāvā tika iekļauti Finanšu ministrijas, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas, Ekonomikas ministrijas, Latvijas bankas un partneru, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības un Latvijas Pašvaldību savienības pārstāvji. Darba grupa izvērtēja ES fondu projektu uzsākšanas iespējas, ņemot vērā ekonomisko situāciju valstī un 2007. – 2013. gada plānošanas periodā pieejamo ES fondu finansējumu.

Darba grupas ietvaros tika izstrādātas izmaiņas attiecībā uz aktivitāšu/apakšaktivitāšu uzsākšanu un finansējuma pārdali, kā arī tika nolemts neveikt ES fondu plānošanas dokumentu precizēšanu attiecībā uz atlikto aktivitāšu/apakšaktivitāšu ietekmi uz hierarhiski augstāka plānošanas līmeņa mērķu sasniegšanu un uzraudzības rādītāju precizēšanu atbilstoši pārdalītā finansējuma apjomam, bet plānošanas kvalitātes novērtēšanas kontekstā izvērtēt rādītāju izpildes atbilstību plānošanas perioda beigās. Lēmumi tika saskaņoti ar Eiropas Komisiju.

Pieņemtie lēmumi par rādītāju nemainīšanu un neprecizēšanu ir ietekmējuši uzraudzības rādītāju un mērķu sasniegšanas loģisko sasaisti, proti, lai gan plānotās atbalsta darbības aktivitāšu ietvaros tiek saglabātas, mainās to intensitāte, kā rezultātā plānotā uzraudzības rādītāja sasniegšanas līmenis attiecībā pret plānoto neraksturo tuvošanos izvirzītajam mērķim atbilstoši pieejamajiem finanšu resursiem. Minētā problēma būtiski apgrūtina mērķu

sasniegšanas līmeņa izvērtēšanu, aktivitāšu uzraudzību un kontroli to īstenošanas laikā, tāpat var būtiski ietekmēt adekvāti veikt ES fondu pēcieviešanas (*ex-post*) izvērtējumu.

3.1.2.2 VSID kopējais izvērtējums

ES fondu atbalsta mērķis plānošanas periodā no 2007. gada līdz 2013. gadam ir veicināt ātrāku valsts ekonomisko izaugsmi un tuvošanos ES dalībvalstu vidējam labklājības līmenim. Šis mērķis ir mērāms kā vēlme sasniegt ES dalībvalstu vidējo IKP līmeni uz vienu iedzīvotāju. Mērķa sasniegšanai ES fondu investīcijas ir plānotas atbilstoši trim tematiskajām asīm: 1) cilvēku resursu attīstība un efektīva izmantošana; 2) konkurētspējas palielināšana un virzība uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku; 3) publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumi kā priekšnoteikums valsts un tās teritorijas līdzsvarotai attīstībai.

Bez šīm trim tematiskajām asīm ES fondu apguvē būtiska ir horizontālo prioritāšu (teritorijas līdzsvarotas attīstības, Rīgas starptautiskās konkurētspējas, makroekonomiskās stabilitātes, vienādu iespēju, ilgtspējīgas attīstības veicināšana, kā arī informācijas sabiedrības attīstības) mērķu sasniegšana.

Veikto ES fondu ieguldījumu kontekstā Latvija VSID ir noteikusi 7 sasniedzamos rezultātus konteksta rādītāju veidā un 5 ietekmes rādītājus, kas ir piesaistīti noteiktām darbības programmām. Lai uzraudzītu un kontrolētu horizontālo prioritāšu ieviešanu, VSID ir noteikti 13 horizontālo prioritāšu rādītāji. VSID mērķu sasniegšanu nosaka trīs DP mērķu sasniegšanas līmenis, kam kopumā būtu jānodrošina arī VSID noteikto rādītāju sasniegšana.

Analizējot konteksta rādītāju sasniegšanu, jāsecina, ka pastāv risks attiecībā uz visu ar ES fondu atbalstu plānoto rezultāta rādītāju sasniegšanu. Rādītāju izpildes dinamika no 2007. līdz 2010. gadam liecina, ka no 7 konteksta rādītājiem 6 rādītāji, kas saistīti ar makroekonomisko un nodarbinātības sfēru, izpildi ir būtiski ietekmējušas sociālekonomiskās situācijas izmaiņas valstī. Rādītājs *ikgadēji saglabāt stabilu IKP pieauguma tempu 6 – 8%* līdz vidus posmam sasniegts tikai 2007. gadā, taču tā sasniegšanu veicinājis ES fondu atbalsts iepriekšējā plānošanas periodā. Iestājoties ekonomiskajai krīzei, šā rādītāja izpildē vērojams būtisks kritums, taču, turpinoties Latvijas ekonomikas stabilizācijai un augšupejai pēc ekonomiskās krīzes pārvarēšanas, vērojams IKP pieaugums, pēc 2009. gada būtiskākā krituma 2010. gadā sasniedzot $-0,3\%$ ¹ un turpinot izaugsmi 2011. gadā (2011. gada 2. ceturksnī $5,6\%$ ²). Rādītāja turpmāko progresu negatīvi varētu ietekmēt iespējamā atkārtotā ekonomiskā krīze, kuras dēļ jau ir samazināta Latvijas IKP pieauguma prognoze 2012. gadam.

Nodarbinātības līmeni raksturojošie rādītāji šajā plānošanas periodā varētu netikt sasniegti, jo progress nodarbinātības rādītājos tipiski sagaidāms ar vairāku mēnešu nobīdi pēc ekonomiskās situācijas uzlabošanās. Papildu ietekmi uz nodarbinātības rādītājiem atstāj arī emigrācija. Atbilstoši nodarbinātības rādītāju dinamikai³ kur pēc augstākā reģistrētā bezdarba līmeņa sasniegšanas 2010. gada martā ($17,3\%$) vērojama stabila bezdarba līmeņa samazināšanās, 2010. gada decembrī sasniedzot $14,3\%$, un atbildīgās jomas speciālistu prognozēm vidējā termiņā tiks sasniegts bezdarba līmenis zem 10 procentiem.

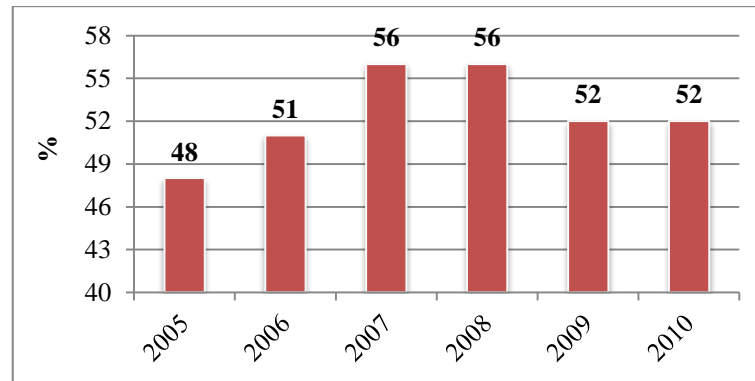
¹ ES SFKF VIS dati.

² Latvijas Bankas dati.

³ http://fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/ikmenesa_makroekonomikas_un_budzeta_apskats

Analizējot rādītāja *IKP uz vienu iedzīvotāju* dinamiku pēc Eurostat datiem (sk. 1. attēlu), jāsecina, ka rādītāja izpildi mazākā mērā kā citus makroekonomiskos rādītājus ir ietekmējusi ekonomiskā krīze, un perspektīvā rādītāja vērtība varētu tuvuoties plānotajai rādītāja vērtībai (53%), tomēr tā turpmāko progresu varētu ietekmēt iespējamā atkārtotā ekonomiskā krīze, kuras dēļ jau ir samazināta Latvijas IKP pieauguma prognoze 2012. gadam.

Attēls 1. Latvijas IKP uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas standartiem (PPS), % no ES-27 (EU-27 = 100)⁴

Izvērtējot rādītāja *jauniešu, kam ir nodrošināta vismaz vidējā izglītība, īpatsvars* sasniegšanu, jāsecina, ka 2010. gada 31. decembrī rādītāja izpildes dinamika ir pozitīva, tomēr kopumā pastāv risks, ka šā rādītāja plānotā vērtība netiks sasniegta vairāku faktoru dēļ: salīdzinājumā ar sākotnējo vērtību nedaudz palielinājies to jauniešu skaits, kuri pēc pamatskolas neturpina izglītoties, tāpēc tie neapgūst vidējo izglītību; pašreizējā situācijā mūžizglītības aktivitātēm ir samazināts finansējums, kas var ietekmēt plānoto mūžizglītības mērķu sasniegšanu; pēdējos gados lauku teritorijā nepietiekama skolēnu skaita dēļ tiek slēgtas skolas un, ņemot vērā, ka ir samazināts valsts dotāciju apjoms pārvaldājumu veikšanai reģionos, lauku iedzīvotāju bērniem varētu būt grūtības ar nokļūšanu līdz izglītības iestādēm.

6 HP uzraudzībai VSID ir noteikti 13 rādītāji. Patlaban vidus posmā formāli tiek sasniegti 4 HP (*Līdzsvarota teritoriju attīstība, Rīgas starptautiskā konkurētspēja, Ilgtspējīga attīstība, Informācijas sabiedrība*) rādītāji, kas kopumā norāda uz šo prioritāšu mērķu sasniegšanas progresu. Tomēr atsevišķos gadījumos (HP *Rīgas starptautiskā konkurētspēja, Ilgtspējīga attīstība, Informācijas sabiedrība*) HP rādītāji nav izmantojami operatīvai prioritātes uzraudzībai, jo tie atbilstoši rādītāja definīcijai un vērtības noteikšanas metodikai tiek aktualizēti no avotiem, kur informāciju atjauno periodiski, līdz ar to HP rādītāju vērtība 2010. gada 31. decembrī neraksturo tā brīža situāciju. Šajos gadījumos jāizvērtē, vai atbildīgā iestāde bez būtiska administratīvā sloga var pati veikt aprēķinus rādītāja vērtības noteikšanai un savlaicīgai aktualizācijai, vai arī ir jāizvērtē vajadzība uzraudzības funkcijai adekvātu rādītāju noteikšanai, proti, tādu rādītāju, kuru aktualizācijai informācija ir pieejama, un to apstrādei nav nepieciešams ieguldīt atbildīgās iestādes būtiskus administratīvos resursus.

HP *Makroekonomiskā stabilitāte* uzraudzības rādītājs 2009. gadā tika pārskatīts, un HP uzraudzībai tika noteikts jauns rādītājs, proti, *potenciālā IKP pieaugums pret iepriekšējo gadu*. Izvērtējot rādītāja dinamiku, jāsecina, ka pēc 2008. gada ekonomiskās krīzes potenciālā IKP izaugsme samazinājās un kļuva negatīva, 2010. gadā sasniedzot -3,6%⁵.

⁴ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb010>.

⁵ Atbildīgās iestādes ziņojums par HP „Makroekonomiskā stabilitāte” īstenošanu.

Atbilstoši Finanšu ministrijas Tautsaimniecības analīzes departamenta prognozēm kritums turpināsies arī 2011. gadā, taču tas būs ievērojami lēnāks. Vidējā termiņā varētu būt sagaidāms potenciālā IKP pakāpenisks pieaugums, ko noteiks investīciju apjoma palielināšanās, turpinoties Latvijas ekonomikas stabilizācijai un augšupejai pēc ekonomiskās krīzes pārvarēšanas. HP rādītāja sasniegšanas turpmāko progresu varētu ietekmēt iespējamā atkārtotā ekonomiskā krīze, kas varētu samazināt investīciju apjomu Latvijā.

Izvērtējot HP rādītāju sasniegšanu, jāsecina, ka, lai gan kopumā HP *Vienādas iespējas* sev izvirzīto mērķi, proti, mazināt jebkāda veida diskrimināciju, sasniedz, HP uzraudzībai ir noteikts neadekvāts rādītājs tā mērķim, jo rādītāja izpildes dinamiku patlaban būtiskāk nosaka nevis HP īstenošana, bet gan tā sasniegšanu ietekmē makroekonomiskās situācijas izmaiņas, kā dēļ nodarbinātības līmenis ir krities visās iedzīvotāju (vīriešu, sievietes, vecāku cilvēku un invalīdu) grupās. Rādītājs, kas labāk raksturotu dažādo iedzīvotāju grupu vienlīdzības izmaiņu dinamiku kopējā darba tirgū, būtu nodarbināto skaits konkrētā iedzīvotāju grupā, kas tiktu attiecināts pret visu nodarbināto skaitu.

Veiktā analīze liecina, ka piecām HP nav noteikta plānotā rādītāja vērtība plānošanas perioda beigās (HP *Līdzsvarota teritoriju attīstība*, *Makroekonomiskā stabilitāte*, *Rīgas starptautiskā konkurētspēja*, *Informācijas sabiedrība*, *Vienādas iespējas*), kā dēļ, beidzoties plānošanas periodam, pamatojoties uz rādītāja izpildi, nebūs iespējams izvērtēt, vai prioritātes mērķi ir sasniegti.

ES fondu atbalsts gan tematisko asu, gan horizontālo prioritāšu mērķu sasniegšanai ir organizēts trīs darbības programmu veidā: 1. DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” (ESF), 2. DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” (ERAF) un 3. DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” (ERAF un KF). Kopumā darbības programmu ietvaros aktivitātes, kas tiek īstenotas vai ir pabeigtas, mērķus vidus posmā sasniedz vai ir sasniegušas aptuveni 80% gadījumu, kas liecina par sekmīgu kopējo aktivitāšu īstenošanu vidus posmā.

Izvērtējuma turpinājumā sniegts katra DP mērķu un rādītāju sasniegšanas/ nenasniegšanas līmeņa izvērtējums, identificējot problēmas un veicot novērojumus.

3.1.2.3 1. DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība”

1. DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” sniedz atbalstu piecos pamatvirzienos – izglītības un zinātnes attīstība; nodarbinātība; sociālā iekļaušana; darbaspēka veselības veicināšana un administratīvās kapacitātes stiprināšana.

Minēto pamatvirzienu tiešajam atbalstam 1. DP ir izveidotas 5 prioritātes, 10 pasākumi, 31 aktivitāte un 40 apakšaktivitātes, kā arī tehniskās palīdzības prioritāte, pasākums un aktivitāte. Apakšaktivitātes tiek dalītas apakšaktivitātēs, kā dēļ hierarhiski zemākajā plānošanas līmenī ir 57 aktivitātes/ apakšaktivitātes.

Kopumā 1. DP 73% jeb 41 aktivitāte/ apakšaktivitāte patlaban tiek īstenotas, kā dēļ plānotās uzraudzības rādītāju vērtības vairāk nekā trešajā daļā gadījumu (38%) vidus posmā vēl nav sasniegtas (sk. 5. pielikumu). Tomēr, izvērtējot uzraudzības rādītāju sasniegšanas līmeni atbilstoši izvērtējuma pieejai, jāsecina, ka uzraudzības rādītāji DP kopumā tiek sasniegti, proti, iznākuma rādītāji tiek sasniegti 90% gadījumu, savukārt rezultāta rādītāji – 74% gadījumu. Pamatojoties uz aktivitāšu/ apakšaktivitāšu uzraudzības rādītāju izvērtējumu, no

38 aktīvajām un pabeigtajām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm 31 aktivitāte/ apakšaktivitāte mērķus (82% gadījumu) vidus posmā sasniedz.

1. DP kopumā ir relatīvi liels atlikto aktivitāšu/ apakšaktivitāšu skaits (13), kā dēļ netiek nodrošināta daļa no pasākumu/ prioritāšu mērķiem sasniegšana. Piemēram, 1.1.1. pasākumā *Zinātnes un pētniecības potenciāla attīstība*, kuru ietvaros ir atliktas 2 no 3 aktivitātēm, tāpēc pasākuma ietvaros netiek nodrošināts atbalsts pasākuma mērķa sasniegšanai attiecībā uz zinātnes sistēmas ārējo izvērtēšanu, ko atbalstīja 1.1.1.1. aktivitāte *Zinātnes un inovāciju politikas veidošanas un administratīvās kapacitātes stiprināšana*, un motivācijas veicināšanu zinātniskajai darbībai (informēt un veidot sabiedrības) sasniegšanu, ko atbalstīja 1.1.1.3. aktivitāte *Motivācijas veicināšana zinātniskajai darbībai*. Atcelto aktivitāšu/ apakšaktivitāšu dēļ prioritāšu līmenī noteikto uzraudzības rādītāju („pacelto rādītāju”) sasniegšana 2015. gada 31. decembrī vairs nav iespējama, līdz ar to šie rādītāji nav adekvāti un nav izmantojami prioritātes īstenošanas uzraudzībai.

No veiktās analīzes izriet, ka aktivitāšu/ apakšaktivitāšu īstenošanas laikā, konkrētām aktivitātēm samazinot vai palielinot finansējumu vai pārskatot aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ietvaros atbalstāmās darbības, aktivitātes/ apakšaktivitātes uzraudzības rādītāju un līdz ar to arī mērķa sasniegšana vairs nav iespējama, vai arī uzraudzības rādītāji atsevišķos gadījumos tiek pārsniegti un būtiski pārsniegti. Šajos gadījumos uzraudzības rādītāja un mērķa sasniegšanas loģiskā sasaiste tiek zaudēta, resp., šie rādītāji nav relevanti aktivitātes/ apakšaktivitātes sākotnēji plānotajam mērķim un atbalstāmajām darbībām, un nav izmantojami aktivitātes/ apakšaktivitātes uzraudzībai. Piemēram, 1.5.2.1. aktivitātē *Publiskās pārvaldes cilvēkresursu plānošanas un vadības IT sistēmas izstrāde un ieviešana* iznākuma rādītāja sasniegšanu atbalstošās darbības ar MK protokollēmumu tika izslēgtas no aktivitātes atbalstāmo darbību sfēras, vienlaikus aktivitātei tika saglabāts noteiktais uzraudzības rādītājs, kaut arī ar patlaban atbalstāmajām darbībām to nevar sasniegt. Palielinātā finansējuma dēļ iznākuma rādītājs jau patlaban tiek būtiski pārsniegts 1.4.1.1.1. apakšaktivitātē *Kompleksi atbalsta pasākumi iedzīvotāju integrēšanai darba tirgū*, līdz ar to formāli apakšaktivitātes mērķis jau vidus posmā ir sasniegts, kaut gan tā vēl tiek īstenota līdz pat 2013. gada 30. jūnijam un ES fondu finansējums novirzīts jau sasniegta apakšaktivitātes mērķa atbalstam.

Veicot rādītāju sasniegšanas/ nenasniegšanas analīzi, jāsecina, ka dažos gadījumos plānotie aktivitāšu uzraudzības rādītāji un līdz ar to arī mērķi tiek sasniegti bez ES fondu atbalsta, līdz ar to šie rādītāji ir plānoti neadekvāti ES fondu sniegtajam atbalstam. Piemēram, 1.3.1.3.1. apakšaktivitātes *Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu uzraudzības pilnveidošana* un 1.3.1.3.2. apakšaktivitātes *Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu praktiska piemērošana nozarēs un uzņēmumos* kopējā rezultāta rādītāja pārsniegšana nav nepārprotami tiešā veidā attiecināma uz ES fondu sniegto atbalstu, jo atbilstoši rādītāja definīcijai tiek mērīta atklāto darba attiecību un darba tirgus likumdošanas pārkāpumu skaita samazināšanās VDI apsekotajos uzņēmumos. Vienlaikus VDI uzņēmumu apsekošanu veic arī kā savu pamatfunkciju, kā dēļ rādītājs tiek sasniegts arī bez ES fondu atbalsta. Minētais apgalvojums ir attiecināms arī uz 1.5.2.2.2. apakšaktivitātes *NVO administratīvās kapacitātes stiprināšana* rezultāta rādītāju sasniegšanu, proti, lai gan apakšaktivitātē līgumi par projektu īstenošanu ir noslēgti, iznākuma rādītājam *atbalstīto NVO skaits* ir 2010. gada 31. decembrī vēl nav sasniegta neviena rādītāja vienība, savukārt rezultāta rādītājs *NVO skaits, kas piedalās ES struktūrfondu finansēto pasākumu īstenošanā* tiek sasniegts un rezultāta rādītājs

palielinājies nevalstisko organizāciju skaits, kas ir parakstījušas NVO un MK sadarbības memorandu tiek būtiski pārsniegts, kas liecina, ka plānotais rezultāts ir ticis sasniegts bez ES fondu atbalsta, tāpēc tā sasniegšana nav objektīva ES fondu sniegtā atbalsta kontekstā.

Būtiski ir uzsvērt, ka izvērtējuma ietvaros identificēts gadījums, ka 2010. gada 31. decembrī jau uzsāktai apakšaktivitātei nav noteikti nekādi uzraudzības rādītāji, līdz ar to ir problemātiski veikt šīs apakšaktivitātes uzraudzību un objektīvi novērtēt tās mērķu sasniegšanu. Tā ir 1.2.2.4.1. apakšaktivitāte *Iekļaujošas izglītības un sociālās atstumtības riskam pakļauto jauniešu atbalsta sistēmas izveide, nepieciešamā personāla sagatavošana, nodrošināšana un kompetences paaugstināšana*. Tomēr uzsveram, ka ar IZM 16.09.2011. vēstuli Nr. 01-10/4973 tika ierosināts iekļaut 1. DPP attiecīgās aktivitātes uzraudzības rādītāju.

Analīzes rezultāti liecina, ka 1. DP sociālekonomiskās situācijas un citu ārējo apstākļu izmaiņu rezultātā vidus posmā pastāv risks, ka daļa no aktivitāšu/ apakšaktivitāšu uzraudzības rādītājiem un līdz ar to arī mērķiem netiks sasniegti.

Pirmkārt, 1.3.2.3.aktivitātē *Veselības aprūpes un veicināšanas procesā iesaistīto institūciju personāla kompetences, prasmju un iemaņu līmeņa paaugstināšana* rezultāta rādītāja sasniegšanu būtiski ietekmē ārējie apstākļi, proti, zemā atalgojuma un citu sociālo faktoru dēļ veselības aprūpes personāls neturpina darbu nozarē un neiziet resertifikāciju, bet joprojām ir reģistrēts ārstniecības personu reģistrā, līdz ar to ar ES fondu atbalstu apmācītā veselības aprūpes personāla īpatsvars, kas iziet resertifikāciju, ir mazāks par reģistrēto ārstniecības personu skaitu.

Otrkārt, lai gan 1.3.1.1.3. apakšaktivitātē *Bezdarbnieku un darba meklētāju apmācība* un 1.4.1.1.1. apakšaktivitātē *Kompleksi atbalsta pasākumi iedzīvotāju integrēšanai darba tirgū* atbilstoši situācijai 2010. gada 31. decembrī iznākuma rādītāji *apmācīto un atbalstīto personu skaits* tiek pārsniegti, savukārt atbalstītās personas 6 mēnešu laikā pēc atbalsta saņemšanas ekonomiski aktīvas plānotajā apjomā nekļūst (rezultāta rādītājs) sociālekonomiskās situācijas dēļ (ir maz reģistrēto brīvo darbavietu). Tā dēļ nepieciešams padziļināti izvērtēt pašreizējā šo apakšaktivitāšu ES fondu atbalsta adekvātumu nodarbinātības veicināšanas mērķa sasniegšanā, veicot personu apmācību, kā arī iespēju to koncentrēt personu apmācībai tādās tautsaimniecības jomās, kur pastāv būtiskākais pieprasījums pēc speciālistiem (piemēram, IT jomā), vai arī novirzīt to aktīvo nodarbinātības pasākumu īstenošanai 1.4.1.1.2. apakšaktivitātei *Atbalstītās nodarbinātības pasākumi mērķgrupu bezdarbniekiem*, kas plānotos mērķus un rādītājus vidus posmā sasniedz un pārsniedz, tādā veidā kopumā tieši veicinot nodarbinātības problēmas risināšanu.

Treškārt, iespējamā sociālekonomiskās situācijas ietekme vērojama 1.3.1.9. aktivitātē *Augstas kvalifikācijas darbinieku piesaiste*, jo patlaban atbilstoši atbildīgās iestādes sniegtajai informācijai komersantu vidū nav pieprasījuma pēc šīs aktivitātes ietvaros pieejamā atbalsta, piesaistot augsti kvalificētus darbiniekus.

3.1.2.4 2. DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas”

2. DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” sniedz atbalstu trijos pamatvirzienos: 1) DP paaugstina Latvijas zinātnes un pētniecības potenciālu, 2) tā uzlabo un veido pētnieku un uzņēmēju sadarbības mehānismus un 3) veicina jaunu komersantu veidošanos un attīstību un finansējuma pieejamību.

Minēto pamatvirzienu tiešajam atbalstam 2. DP ir izveidotas 3 prioritātes, 5 pasākumi, 16 aktivitātes un 12 apakšaktivitātes, kā arī tehniskās palīdzības prioritāte, pasākums un aktivitāte. Apakšaktivitātes tiek dalītas apakšaktivitātēs, kā rezultātā hierarhiski zemākajā plānošanas līmenī ir 24 aktivitātes/ apakšaktivitātes.

Kopumā 2. DP 78% jeb 18 aktivitāšu/ apakšaktivitāšu patlaban tiek īstenotas, kā dēļ plānotās uzraudzības rādītāju vērtības aktivitāšu ietvaros vairāk kā pusē gadījumu (56%) vidus posmā vēl nav sasniegtas (sk. 5. pielikumu). Tomēr, izvērtējot uzraudzības rādītāju sasniegšanas līmeni atbilstoši izvērtējuma pieejai, jāsecina, ka aktivitāšu/ apakšaktivitāšu uzraudzības rādītāji un mērķi DP kopumā tiek sasniegti, proti, iznākuma rādītāji tiek sasniegti 94% gadījumu, savukārt rezultāta rādītāji – 78% gadījumu. Pamatojoties uz aktivitāšu/ apakšaktivitāšu uzraudzības rādītāju izvērtējumu, no 13 aktīvajām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm 11 (85% gadījumu) mērķus vidus posmā sasniedz.

Izvērtējot atcelto aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ietekmi uz augstāka hierarhiskā plānošanas līmeņa mērķu sasniegšanas iespējamību, jāsecina, ka atšķirībā no 1. DP nepastāv būtiskas problēmas attiecībā uz pasākumu/ prioritāšu mērķu un uzraudzības rādītāju sasniegšanu atlikto aktivitāšu/ apakšaktivitāšu dēļ.

No veiktās analīzes izriet, ka 2. DP aktivitāšu/ apakšaktivitāšu īstenošanas laikā, palielinot finansējumu konkrētām aktivitātēm un uzraudzības rādītājiem paliekot nemainīgiem, šo aktivitāšu/ apakšaktivitāšu uzraudzības rādītāji vidus posmā jau tiek pārsniegti, kā dēļ formāli šo aktivitāšu/ apakšaktivitāšu mērķi ir sasniegti. Šajos gadījumos uzraudzības rādītāja un mērķa sasniegšanas loģiskā sasaiste tiek zaudēta, resp., šie rādītāji nav relevanti aktivitātes/ apakšaktivitātes sākotnēji plānotajam mērķim un sasniedzamajiem uzraudzības rādītājiem, kā dēļ tie nav lietojami aktivitātes/ apakšaktivitātes uzraudzībai. Piemēram, 2.3.2.1. aktivitātes *Biznesa inkubatori* viens no uzraudzības rādītājiem jau patlaban tiek būtiski pārsniegts un tā izpilde ir 298%. Rādītāja pārsniegšanas viens no cēloņiem ir tieši palielinātais finansējums šai aktivitātei.

Analīzes rezultāti liecina, ka 2. DP aktivitāšu uzraudzībai (2.1.2.4. aktivitāte *Augstas pievienotās vērtības investīcijas* un 2.3.2.2. aktivitāte *Atbalsts ieguldījumiem mikro, maziem un vidējiem komersantiem īpaši atbalstāmajās teritorijās (ĪĀT)*) to īstenošanas laikā ir plānots rādītājs, kura aktuālā vērtība pēc definīcijas tiek noteikta divus gadus pēc investīciju veikšanas (*apgrozījuma pieaugums atbalstītajos uzņēmumos divus gadus pēc investīcijas saņemšanas – 20%*). Šāds rādītājs nav adekvāts aktivitātes uzraudzībai, jo nesniedz operatīvu informāciju par aktivitātes īstenošanas gaitu un sniegtā atbalsta atdevi, kā dēļ nav iespējams veikt atbilstošus koriģējošus pasākumu gadījumos, kad konstatēts, ka veiktie ieguldījumi mērķi tomēr nesasniedz.

Veicot aktivitāšu/ apakšaktivitāšu uzraudzības rādītāju un mērķu sasniegšanas izvērtējumu, konstatēts, ka pastāv risks attiecībā uz 2.1.2.2.2. apakšaktivitātes *Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde – atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai ražošanā* uzraudzības rādītāja sasniegšanu. Par iespējamām problēmām šajā apakšaktivitātē liecina atbildīgās iestādes sniegtā informācija, ka rādītāju un apakšaktivitātes mērķa sasniegšanu nevar vērtēt kā optimālu, līdz ar to atbildīgajai iestādei jāizvērtē veicamie pasākumi, kas varētu nodrošināt sekmīgāku turpmāko apakšaktivitātes īstenošanu un uzraudzības rādītāju sasniegšanu.

3.1.2.5 3. DP „Infrastruktūra un pakalpojumi”

3. DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” atbalsta Transeiropas un reģionālas nozīmes transporta tīkla attīstību Latvijā, ilgtspējīga transporta attīstību, dažāda mēroga vides infrastruktūras izveides un uzlabošanas projektus, energoefektivitātes uzlabošanu, atjaunojamās enerģijas ražošanu un izmantošanu, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju un pakalpojumu attīstību, tūrisma attīstību, kultūrvides uzturēšanu un uzlabošanu un pilsētvides attīstību. Sniedzot papildinošu atbalstu cilvēkresursu attīstībai, DP papildus atbalsta izglītības, nodarbinātības, veselības un sociālo pakalpojumu infrastruktūras modernizāciju.

Minēto jomu tiešajam atbalstam 3. DP ietvaros ir izveidotas 6 prioritātes, 17 pasākumi, 51 aktivitāte un 27 apakšaktivitātes, kā arī 2 tehniskās palīdzības prioritātes, pasākumi un aktivitātes. Aktivitātes tiek dalītas apakšaktivitātēs, kā rezultātā zemākajā hierarhiskajā līmenī ir 68 aktivitātes/ apakšaktivitātes.

Kopumā 3. DP 90% jeb 60 aktivitātes/ apakšaktivitātes patlaban tiek īstenotas, kā dēļ plānotās uzraudzības rādītāju vērtības lielākajā daļā gadījumu (62%) vidus posmā vēl nav sasniegtas (sk. 5. pielikumu). Tomēr, izvērtējot uzraudzības rādītāju sasniegšanas līmeni atbilstoši izvērtējuma pieejai, jāsecina, ka uzraudzības rādītāji darbības programmā kopumā tiek sasniegti, proti, iznākuma rādītāji tiek sasniegti 75% gadījumu, savukārt rezultāta rādītāji – 78% gadījumu. Pamatojoties uz aktivitāšu/ apakšaktivitāšu uzraudzības rādītāju izvērtējumu, no 47 aktīvajām un pabeigtajām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm 31 mērķi vidus posmā sasniedz (74% gadījumu).

Kopumā 3. DP atlikto aktivitāšu skaits relatīvajās vienībās ir daudz mazāks kā 1. un 2. DP, kas liecina par ES fondu sniegtā atbalsta vajadzību infrastruktūras sakārtošanai Latvijā. Izvērtējot atcelto aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ietekmi uz augstāka hierarhiskā plānošanas līmeņa mērķu un rādītāju sasniegšanas iespējamību, jāsecina, ka atšķirībā no 1. DP nepastāv būtisku problēma attiecībā uz pasākumu/ prioritāšu mērķu un uzraudzības rādītāju sasniegšanu atcelto aktivitāšu/ apakšaktivitāšu dēļ.

Risks attiecībā uz mērķa sasniegšanu ir 3.4.2. pasākumā *Tūrisms*, kura ietvaros atlikts procentuāli liels skaits aktivitāšu/ apakšaktivitāšu, proti, 2 no 4 aktivitātēm/ apakšaktivitātēm, turklāt šim pasākumam kopējais paredzētais finansējuma apjoms ir būtiski samazināts salīdzinājumā ar sākotnēji plānoto.

No veiktās analīzes izriet, ka aktivitāšu/ apakšaktivitāšu īstenošanas laikā, samazinot finansējumu konkrētām aktivitātēm, aktivitāšu/ apakšaktivitāšu uzraudzības rādītāju un līdz ar to arī mērķa sasniegšana vairs nav iespējama. Šādos gadījumos uzraudzības rādītāja un mērķa sasniegšanas loģiskā sasaiste zūd, resp., šie rādītāji nav relevanti aktivitātes/ apakšaktivitātes sākotnēji plānotajam mērķim un atbalstāmajām darbībām, un nav lietojami aktivitātes/ apakšaktivitātes uzraudzībai. Piemēram, 3.1.4.2. aktivitātē *Darba tirgus institūciju infrastruktūras pilnveidošana* plānotā rādītāja un līdz ar to arī mērķa sasniegšana nav iespējama.

Atbildīgo institūciju sniegtā informācija liecina, ka vairākos gadījumos 3. DP aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ietvaros paredzēto projektu īstenošanas kavēšanās ir saistīta ar problēmām iepirkumu procedūrā. Problēmas iepirkumu procedūrā ir analizētas šā izvērtējuma 3.4.2. apakšnodaļā.

Vairāku rādītāju vērtību noteikšana atbilstoši aktuālajai metodikai un rādītāja definīcijai nav relevanta pēc administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas, kā dēļ uzraudzības rādītāji netiek sasniegti vai rādītāji tiek neadekvāti pārsniegti. Piemēram, 3.6.1.1. aktivitātē *Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai* rezultāta rādītāja vērtību bez papildus aprēķinu un izvērtējuma veikšanas no atbildīgās iestādes puses nav iespējams norādīt. Līdz ar to jāizvērtē, vai šādos gadījumos atbildīgajām iestādēm ir iespēja norādīt korektu rādītāja vērtību, veicot aprēķinus, vienlaikus būtiski nepalielinot to administratīvo slogu, piemēram, var tikt noteikts ilgāks rādītāja aktualizācijas laika periods, rādītāja vērtība tiks ievadīta plānošanas perioda beigās u.c.

3.1.2.6 Ietekmes rādītāju izvērtējums

Vidus posmā informācija par DP ietvaros noteikto ietekmes rādītāju sasniegšanu ir sniegta 47% gadījumu, kas norāda, ka ietekmes rādītāju apzināšanā, apkopošanā un aktualizēšanā pastāv problēmas. Gadījumos, kad ietekmes rādītāji raksturo ES fondu atbalsta specifisko ietekmi, minētā rādītāja sasniegšana ir pieļaujama, piemēram, rādītāju *Invaliditātes noteikšanas sistēmas pilnveides un preventīvi veikto pasākumu rezultātā samazinājies personu skaits, kurām noteikta invaliditāte* vidus posmā objektīvi nav iespējams sasniegt, jo invaliditātes noteikšanas sistēmu vēl ievieš. Savukārt gadījumos, kad ietekmes rādītāji raksturo ES fondu atbalsta globālo ietekmi, aktuālajai informācijai par ietekmes rādītāja izmaiņu dinamiku vajadzētu būt pieejamai ES SFKF VIS, piemēram, kravu apgrozījuma pieaugums Latvijas ostās salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu.

Tā kā vidus posmā lielākā daļa no aktivitātēm/ apakšaktivitātēm vēl tiek īstenotas un to ietvaros iznākuma un rezultāta rādītāji vēl tiek sasniegti, tad no iznākuma un rezultāta rādītāju sasniegšanas izrietošie specifiskie ietekmes rādītāji kopumā patlaban vēl nav sasniegti, līdz ar to šo rādītāju sasniegšanas/ nenasniegšanas līmeņa izvērtējums pēc būtības vidus posmā nav attiecināms.

Veiktā ietekmes rādītāju analīze liecina, ka pašreizējajos plānošanas dokumentos noteiktie ietekmes rādītāji ne vienmēr objektīvi raksturo ar ES fondu atbalstu panākto ietekmi, līdz ar to minētā analīze nav adekvāta attiecībā pret ES fondu atbalstu. Piemēram, lai arī būtisks ES fondu atbalsts ir novirzīts nodarbinātības problēmu risināšanai, nodarbinātību raksturojošie rādītāji vidus posmā netiek sasniegti un vērojama negatīva rādītāju dinamika, jo to sasniegšanu būtiski ietekmē sociāli ekonomiskā situācija Latvijā. Tās dēļ plānotā ES fondu ietekme formāli netiek sasniegta. Vienlaikus, ja attiecīgi tiktu noteikts specifiskais ietekmes rādītājs, kas raksturotu nodarbināto skaitu ar ES fondu atbalstu, tad ES fondu atbalsts no ietekmes rādītāju sasniegšanas perspektīvas vidus posmā mērķus sasniegtu. Minētās problēmas dēļ globālās ietekmes rādītāju izpildes dinamika (vidus posmā tie tiek gan nenasniegti, gan sasniegti, gan pārsniegti) ne vienmēr ir atkarīga no ES fondu atbalsta, līdz ar to ES fondu atbalsta izvērtējums šo rādītāju kontekstā var nebūt pilnībā adekvāts veiktajiem ieguldījumiem.

Izvērtējot specifisko ietekmes rādītāju izpildi attiecībā pret sākotnējo to vērtību, jāsecina, ka 28% gadījumu plānotā ietekme tiek sasniegta. Piemēram, zinātnes un pētniecības jomā ir pieaudzis zinātnē un pētniecībā strādājošo īpatsvars, pieaudzis gadā sagatavoto doktoru skaits, studējošo īpatsvars inženierzinātņu, tehnoloģiju dabaszinātņu izglītības tematiskajās grupās.

Izvērtējuma ietvaros konstatēts gadījums, kad specifiskais ietekmes rādītājs var netikt sasniegts, proti, lai gan 2. DP ir noteikts rādītājs *Izveidotas darba vietas darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” ietvaros – 5000*, tomēr tā kvantificēšana un uzraudzība hierarhiski zemākā plānošanas līmenī netiek veikta. Informācija par rādītāja izpildi tiek apkopota, tomēr tā ir pieejama tikai atbildīgajām iestādēm un tiek iegūta no projektu iesniegumiem (projektu līmenī) un netiek ievadīta ES SFKF VIS, kas rada risku attiecībā uz rādītāja kopējo izpildi plānošanas perioda beigās un tā iespējamo izpildes uzraudzību.

3.1.3. Secinājumi

1. Pieņemtie lēmumi par rādītāju nemainīšanu un neprecizēšanu ir ietekmējuši uzraudzības rādītāju un mērķu sasniegšanas loģisko sasaisti. Tie būtiski apgrūtina mērķu sasniegšanas līmeņa izvērtēšanu, aktivitāšu uzraudzību un kontroli to īstenošanas laikā, tāpat var būtiski ietekmēt adekvāti veikt ES fondu pēcieviešanas (*ex-post*) izvērtējumu.
2. Kaut gan šā plānošanas perioda laikā vērojamas būtiskas sociāli ekonomiskās izmaiņas, kopumā ES fondu aktivitātes/ apakšaktivitātes plānošanas perioda sākumā noteiktos uzraudzības rādītājus un mērķus vidus posmā sasniedz vai ir jau sasniegušas aptuveni 80% gadījumu, kas liecina par sekmīgu kopējo aktivitāšu/ apakšaktivitāšu īstenošanu vidus posmā.
3. Tā kā patlaban aptuveni 16% no aktivitātēm/ apakšaktivitātēm ir atliktas, tad atsevišķos gadījumos tas rada risku hierarhiski augstāka plānošanas līmeņa mērķu vai uzraudzības rādītāju sasniegšanai plānošanas perioda beigās, īpaši 1. DP ietvaros.
4. Tā kā vidus posmā lielākā daļa no aktivitātēm/ apakšaktivitātēm vēl tiek īstenotas un to ietvaros iznākuma un rezultāta rādītāji vēl tiek sasniegti, tad no iznākuma un rezultāta rādītāju sasniegšanas izrietošie specifiskie ietekmes rādītāji kopumā patlaban vēl nav sasniegti, tāpēc šo rādītāju sasniegšanas/ nesasniedzšanas līmeņa izvērtējums pēc būtības vidus posmā nav attiecināms (piemēram, ietekmes rādītāja par invaliditātes noteikšanas sistēmas pilnveides un preventīvi veikto pasākumu rezultātā samazinājušos personu skaits, kurām noteikta invaliditāte novērtēšana vidus posmā nav iespējama, jo invaliditātes sistēma vēl ievieš).
5. Vairāku rādītāju vērtību noteikšana nav relevanta sākotnēji to plānotajai noteikšanas metodikai pēc tam, kad ir mainījušies ārējie apstākļi, piemēram, pēc administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas, kā dēļ uzraudzības rādītāji netiek sasniegti vai rādītāji tiek neadekvāti pārsniegti.
6. Šajā plānošanas periodā pastāv problēmas ES fondu plānošanā, piemēram, HP nav noteikta plānotā rādītāja vērtība plānošanas perioda beigās, atsevišķos gadījumos noteiktie aktivitāšu uzraudzības rādītāji, kas satur informāciju par vispārējiem statistiskiem datiem, un līdz ar to arī mērķi tiek sasniegti bez ES fondu atbalsta, kas jau vidus posmā objektīvi liedz izvērtēt ES fondu atbalstu noteikto rādītāju un mērķu sasniegšanai un kas būtu jāņem vērā, plānojot uzraudzības rādītājus nākošajā plānošanas periodā.

3.1.4. Ieteikumi

Nr. p. k.	Ieteikums	Ieteikuma ieviešanas termiņš	Ieteikuma būtiskuma pakāpe	Par ieteikuma ieviešanu atbildīgā institūcija
1.	<p>Plānojot rādītājus nākošajā plānošanas periodā, lai nodrošinātu to, ka uzraudzības rādītāja sasniegšanas un mērķa sasniegšanas loģiskā sasaiste netiek zaudēta aktivitātes īstenošanas laikā, veicot finansējuma pārdali konkrētām aktivitātēm vai pārskatot aktivitāšu/apakšaktivitāšu ietvaros atbalstāmās darbības, būtu jāizvērtē iespējamība aktualizēt uzraudzības rādītāju vērtības: definēt sasniedzamos „starpmērķus” izmaiņu gadījumā un uzraudzīt to izpildi. Uzraudzības funkciju varētu pastiprināt, piemēram, papildinot ES SFKF VIS sistēmas funkcionalitāti, paredzot arī uzraudzības rādītāju vērtību aktualizēšanu, vienlaikus saglabājot sākotnēji plānoto rādītāja vērtību, lai novērtētu plānošanas kvalitāti plānošanas perioda beigās.</p>	<p>Nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam</p>	<p>Augsts</p>	<p>Vadošā iestāde</p>
2.	<p>Veicot rādītāju plānošanu nākošajam plānošanas periodam, jāņem vērā šajā izvērtējumā norādītās problēmas ES fondu plānošanā (piemēram, visiem rādītājiem izvirzīt sagaidāmās vērtības, t.sk., HP, aktivitāšu uzraudzībai noteikt tikai tādas rādītājus, kas ir tikai sasniedzami, īstenojot projektus aktivitātes ietvaros, uzraudzības rādītāji raksturo esošo situāciju, nevis tiek noteikti pēc ilgāka laika posma, kas neļauj veikt iespējamus koriģējošos pasākumus gadījumā, ja tiek konstatēts, ka aktivitāte mērķi nerasniedz u.c.), kas ietekmē aktivitāšu rādītāju un mērķu</p>	<p>Nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam</p>	<p>Augsts</p>	<p>Vadošā iestāde, atbildīgās iestādes</p>

	<p>sasniegšanas izvērtēšanu, un kopuma jāpieturas pie principa, ka iznākuma rādītāji raksturo iegūto vienību skaitu, rezultāta rādītāji iespēju robežās raksturotu tūlītējo labumu, kas ir tieši iegūts no iznākuma rādītāja izpildes, savukārt ietekmes rādītāji raksturo veikto ieguldījumu labumu ilgtermiņā un tieši izriet no rezultāta rādītāju sasniegšanas.</p>			
--	---	--	--	--

3.2. Aktivitāšu / apakšaktivitāšu adekvātums

Analizēt ES fondu pasākumu un aktivitāšu/apakšaktivitāšu definēto mērķu, kā arī pasākumu, aktivitāšu/apakšaktivitāšu ietvaros atbalstāmo darbību adekvātumu pašreizējai ekonomiskajai situācijai valstī, finansējuma saņēmēju un atbalstāmo jomu attīstības vajadzībām⁶.

3.2.1. Metodoloģija

Šā izvērtējuma apakšuzdevuma izpildei lietoti Latvijas stratēģisko attīstību aprakstošie plānošanas dokumenti, kas ietver informāciju par aktuālākajiem Latvijas veicamajiem pasākumiem, kā arī ES fondu plānošanas dokumenti, kas ietver informāciju par ES fondu aktivitātēm un apakšaktivitātēm izvirzītajiem mērķiem:

1. Latvijas Stratēģiskās attīstības plāns 2010. – 2013. gadam;
2. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam;
3. Darbības programma „Cilvēkresursi un nodarbinātība”;
4. Darbības programma „Uzņēmējdarbība un inovācijas”;
5. Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”;
6. Darbības programmas papildinājums „Cilvēkresursi un nodarbinātība”;
7. Darbības programmas papildinājums „Uzņēmējdarbība un inovācijas”;
8. Darbības programmas papildinājums „Infrastruktūra un pakalpojumi”;
9. Atbalstāmo jomu attīstības plānošanas aktuālie politikas dokumenti.

Izvērtējums veikts 12 ES fondu plānošanas dokumentos minētajās atbalsta jomās (izglītība, zinātne, nodarbinātība un sociālā iekļaušana, veselība, administratīvā kapacitāte, uzņēmējdarbība un inovācijas, enerģētika, tūrisms, vide, transports/ IKT, policentriska attīstība un kultūra). Izvērtējuma ietvaros padziļināti netika aplūkota atbalstāmā joma – atbalsts ES fondu vadībai (Tehniskā palīdzība), jo šī joma uzskatāma par atbalsta instrumentu ES fondu ieviešanas nodrošināšanai, kas nepakļaujas vispārējai valstiska mēroga attīstības plānošanai un izpildes realizācijai⁷. Līdz ar to jomas ietvaros īstenojamās atbalsta darbības tiešā veidā neietekmē valsts attīstības vispārējo mērķu izmaiņas.

Izvērtējuma veikšanai ir lietotas trīs metodes:

1. ES fondu aktivitāšu/ apakšaktivitāšu īstenošanai izvirzīto mērķu pretstatīšana Latvijas vidēja termiņa un ilgtermiņa stratēģiskās attīstības dokumentos izvirzītajiem atbalstāmo jomu attīstības mērķiem. Lietojot šo metodi, tika iegūta ES fondu un valsts politikas plānošanas attīstības mērķu korelācijas tabula, norādot tos patlaban aktuālos Latvijas stratēģiskās attīstības mērķus, kuru sasniegšanu neatbalsta ES fondu aktivitātes/ apakšaktivitātes, kā arī tās aktivitātes/ apakšaktivitātes, kuru īstenošana

⁶ Šī izvērtējuma ietvaros atbalstāmo jomu vajadzību identifikācijai jāizmanto vismaz Latvijas Stratēģiskās attīstības plāns 2010.-2013.gadam un Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija.

⁷ Tehniskā palīdzība ir uzskatāma par atbalsta instrumentu ES fondu ieviešanas nodrošināšanai, kas nepakļaujas vispārējai valstiska mēroga attīstības plānošanai un izpildes īstenošanai, bet vienlaikus uz to ir attiecināmi vispārējie valstiska mēroga ierobežojumi, piemēram, atalgojuma noteikšana, iepirkumu veikšana u. tml.

- tiešā veidā nesekmē neviena Latvijas stratēģiskā attīstība mērķa sasniegšanu. Korelācijas noteikšanas ietvaros pret katru jomas attīstības mērķi tika pretstatītas visas patlaban aktīvās, kā arī atliktās ES fondu aktivitātes/ apakšaktivitātes.
2. Aptaujas veikšana ES fondu finansējuma saņēmēju vidū, iegūstot attiecīgo atbalstāmo jomu pārstāvošo organizāciju un to personu viedokli par patlaban aktuālajām attiecīgās jomas un pašu finansējuma saņēmēju vajadzībām, un tām ES fondu aktivitātēm/ apakšaktivitātēm, kuras tagadējos valsts sociāli ekonomiskās situācijas apstākļos būtu uzskatāmas par prioritārām.
 3. Ekspertu izvērtējuma veikšana attiecībā uz aktivitāšu/ apakšaktivitāšu mērķu atbilstību Latvijas tagadējai sociāli ekonomiskajai situācijai un novērojamajām tendencēm katrā no izvērtējumam pakļautajām ES fondu atbalsta jomām. Izvērtējuma sagatavošanā tika vērtēta arī ES fondu atbalstīto pasākumu un aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ietvaros notikušās finansējuma pieejamības izmaiņas.

ES fondu aktivitāšu/ apakšaktivitāšu adekvātums pašreizējai situācijai primāri tika vērtēts pamatojoties uz iegūtajiem datiem par to, vai attiecīgās aktivitātes/ apakšaktivitātes mērķis nodrošina atbalstu aktuālajos Latvijas stratēģiskās attīstības dokumentos: „Latvijas stratēģiskās attīstības plāns 2010. – 2013. gadam” un „Latvijas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2030. gadam” izvirzīto sasniedzamo uzdevumu izpildei, kā arī atbilst Latvijas sociāli ekonomiskajai situācijai un tās vajadzībām. Par adekvātu ES fondu atbalstīts pasākums vai aktivitāte/ apakšaktivitāte tika uzskatīta gadījumā, ja tā nodrošina tiešu atbalsta sniegšanu vismaz vienam no Latvijas stratēģiskās attīstības mērķiem.

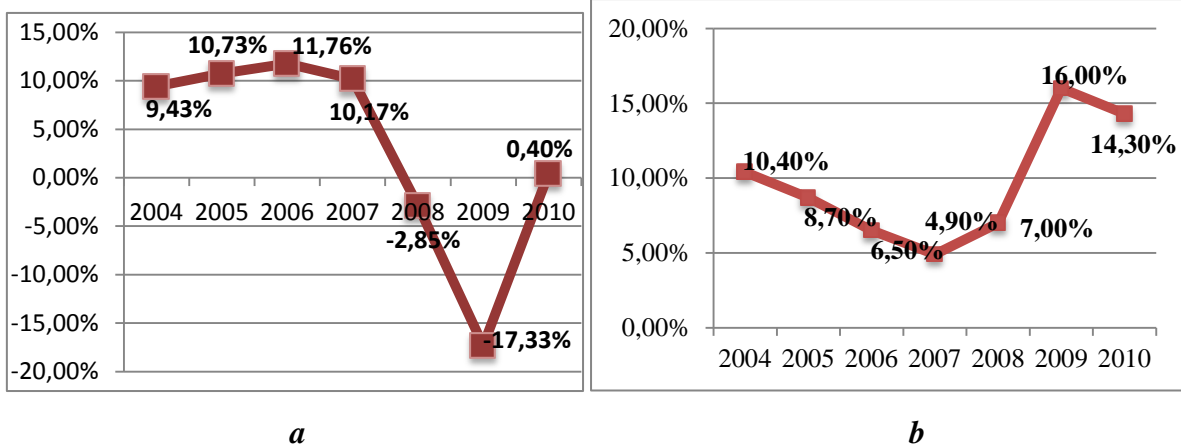
Iegūtie novērtējuma dati kopā ar apkopoto informāciju no atbalstāmo jomu politikas plānošanas institūciju ekspertiem un ES fondu finansējuma saņēmējiem ir lietoti kopējā vērtējuma sniegšanai par ES fondu aktivitāšu/ apakšaktivitāšu atbilstību jomas aktuālajām attīstības vajadzībām.

3.2.2. Izvērtējums

3.2.2.1 Situācijas kopsavilkums

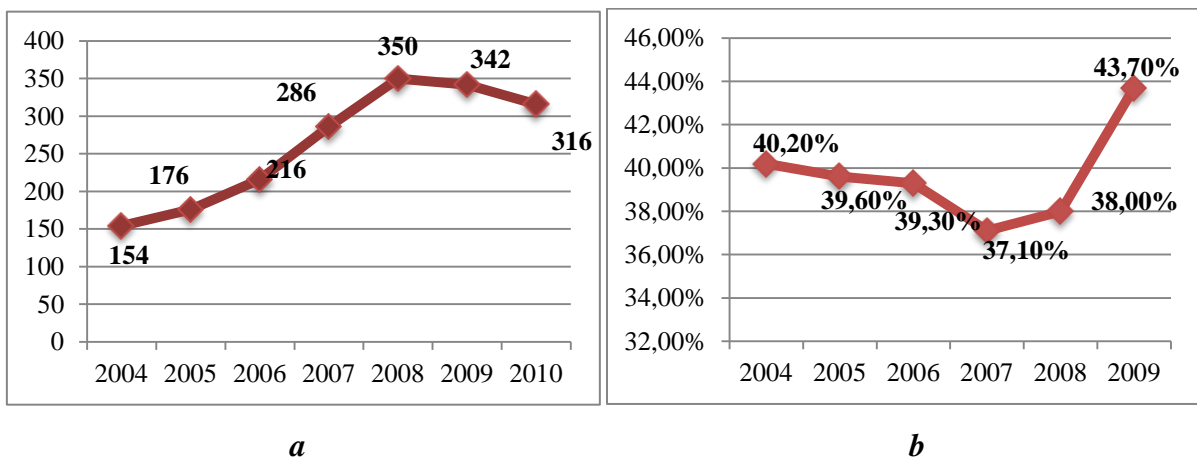
Aktuālā ES fondu plānošanas perioda ietvars tika veidots un apstiprināts laikā, kad visa ES, t.sk., arī Latvija piedzīvoja būtisku ekonomiskās situācijas izaugsmi, kurai arī vidējā termiņā tālākās attīstības perspektīvas tika prognozētas ar pozitīvu izaugsmes dinamiku. Laika periodā no 2005. gada līdz 2007. gadam Latvijas IKP uz vienu iedzīvotāju, salīdzināmajās cenās pret 2000. gadu, kad IKP uz vienu iedzīvotāju bija 1987 lati, pieauga vidēji par 10,89% gadā, sasniedzot 3748 latus (sk. 2. attēlu).

Attēls 2. a - IKP izmaiņas uz vienu iedzīvotāju Latvijā procentos laika periodā no 2004. gada līdz 2010. gadam salīdzināmās cenās pret 2000. gadu; b - bezdarba līmenis Latvijā laika periodā no 2004. gada līdz 2010. gadam procentos

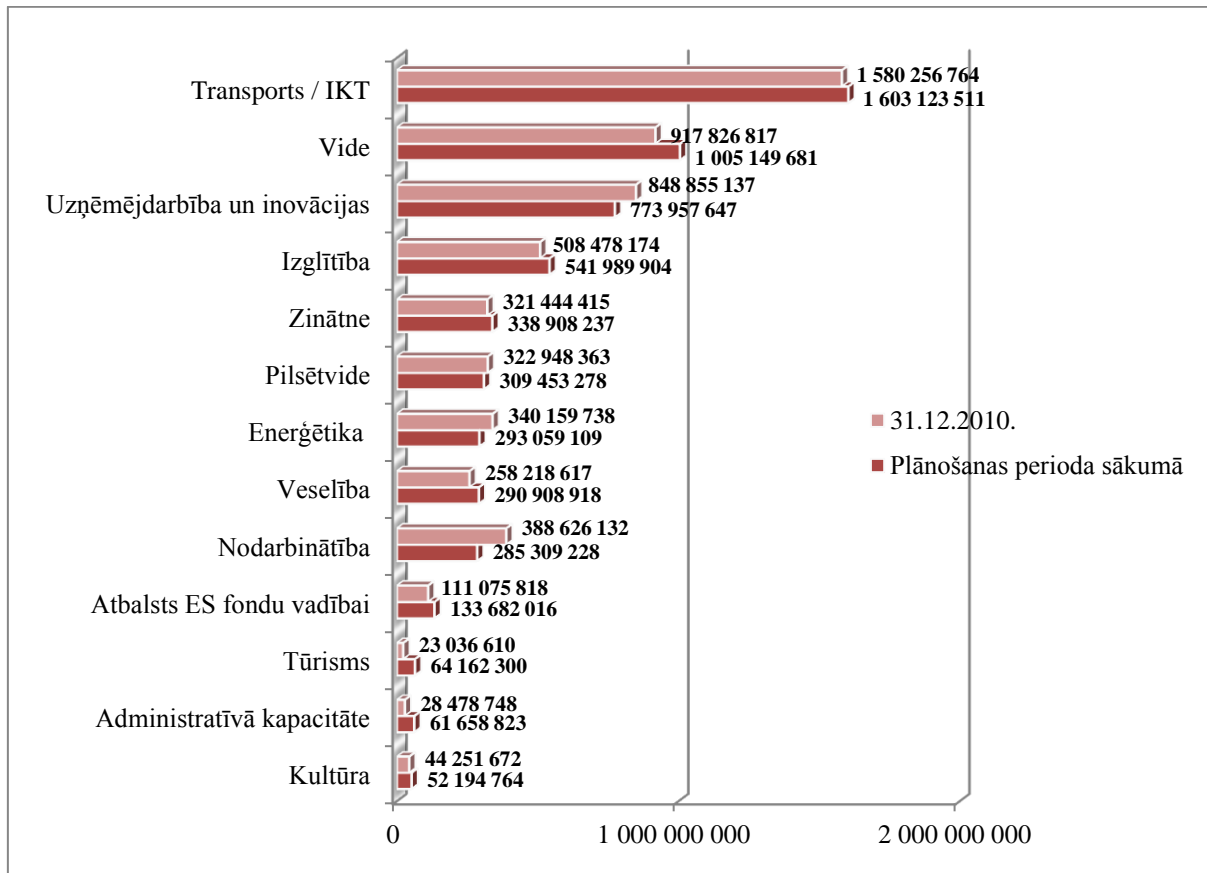
Vienlaikus minētajā laika periodā Latvijā būtiski samazinājās kopējais bezdarba līmenis (no 8,70% 2005. gadā līdz 4,90% 2007. gadā), kas ir līdz šim zemākais bezdarba līmenis atjaunotās Latvijas valsts neatkarīgās pastāvēšanas laikā. IKP pieaugumu lielā mērā sekmēja iekšējā pieprasījuma palielināšanās, ko papildus bezdarba līmeņa samazinājumam Latvijā veicināja vidējās neto algas pieaugums nodarbinātajām personām – no 176 Ls 2005. gadā līdz 286 Ls 2007. gadā (sk. 3. attēlu).

Attēls 3. a - vidējā neto alga Latvijā strādājošajām personām Ls; b - nabadzības riskam pakļautās personas pirms sociālo maksājumu saņemšanas procentos no visiem iedzīvotājiem laika periodā no 2004. gada līdz 2010. gadam

Atbilstoši Latvijas sociāli ekonomiskajai situācijai, kā arī valsts stratēģiskās attīstības mērķiem, uzsākot aktuālo plānošanas periodu, lielākais kopējais finansējums ar ES fondu līdzdalību atbalstītu projektu īstenošanai tika atvēlēts satiksmes/ IKT un vides jomām, attiecīgi 1,6 miljardi un 1 miljards EUR no kopējā piešķirtā finanšu resursu apjoma, proti, 5,73 miljardiem EUR (sk. 4. attēlu).

Attēls 4. Kopējais finansējuma apjoms atbalstāmajām jomām ES fondu atbalstīto pasākumu īstenošanai plānošanas periodā 2007. – 2013. gadam sākumā un vidus termiņā (31.12.2010.) EUR

Tomēr reālā situācija izrādījās krasi atšķirīga, un izaugsmes vietā ES ir piedzīvojuši ekonomikas lejupslīdi, kas ļoti smagi skārusi arī Latviju. Laika periodā no 2007. gada līdz 2009. gadam Latvijas IKP uz vienu iedzīvotāju samazinājās par vairāk kā 20%, un tikai 2010. gadā šis rādītājs piedzīvoja nelielu izaugsmi, proti, 0,4% (sk. 2. attēlu).

IKP samazinājums apliecina būtisko iedzīvotāju pirktspējas kritumu, ko lielā mērā izraisījušas negatīvās izmaiņas nodarbinātības jomā, bezdarba līmenim 2010. gada beigās sasniedzot 14,3%, kas gandrīz vai trīs reizes pārsniedz šā rādītāja rezultātu aktuālā ES fondu plānošanas perioda sākumā. Kaut arī vidējā neto alga Latvijā uz vienu strādājošo laika periodā no 2007. gada līdz 2010. gadam ir palielinājusies no 286 Ls līdz 316 Ls, tomēr sociālā spriedze ir sasniegusi augstāko līmeni Latvijā pēdējo 7 gadu laikā, jo nabadzības riskam pirms sociālo maksājumu saņemšanas 2009. gada beigās bija pakļauti 43,7% valsts iedzīvotāju, kas ir par 6,6% jeb 148 393 iedzīvotājiem vairāk kā aktuālā ES fondu plānošanas perioda sākumā (sk. 3. attēlu). Ekonomiskās situācijas pasliktināšanās ir atstājusi arī negatīvu ietekmi uz Latvijas ilgtspējīgas izaugsmes iespējām, jo ir samazinājies to personu skaits, kuras iegūst augstāko izglītību, kas ir kritisks priekšnosacījums izglītotas un konkurētspējīgas valsts veidošanai ilgtermiņā, kā arī ir pasliktinājusies uzņēmējdarbības vide (sk. 3. tabulu).

Tabula 3. Latvija izglītības un uzņēmējdarbības vidi raksturojošo kritēriju izaugsme laika periodā no 2005. gada līdz 2010. gadam

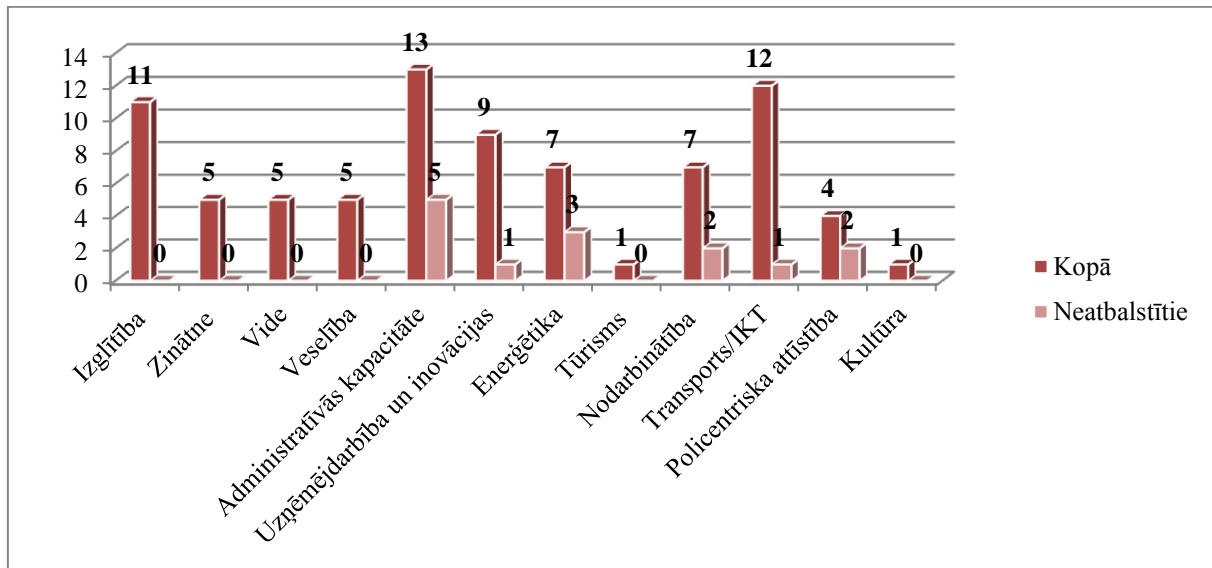
Gads	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Studijas uzsākušo personu skaits						
Profesionālajā vidējā izglītība	37131	35991	34870	35300	34206	33149
Profesionālā izglītība pēc vidējās izglītības (neaugstākā izglītība) (4.līmenis)	4025	3221	2886	2447	1564	1857
Augstākā izglītība (5.līmenis)	129316	127700	125778	123335	110415	101438
Doktorantūra (6.līmenis)	1809	1797	1982	2025	2152	2418
Uzņēmējdarbības finanšu rādītāji						
Kopējais neto apgrozījums kopā visos uzņēmumos (Milj., Ls)	22080	27585	34066.7	32743.2	25500	n/a
t. sk.						
Rūpniecībā (Milj., Ls)	4227	5194	6308	6901	5457	n/a
Būvniecībā (Milj., Ls)	1939	3007	4256	4123	2331	n/a
Tirdzniecībā (Milj., Ls)	10561	13869	16279	16033	10785	n/a
Peļņa vai zaudējumi pirms nodokļiem visos uzņēmumos (Milj., Ls)	967.1	1760.9	2110.2	762.4	-567.4	n/a

Latvijas ekonomikas situācijas stabilizācijai un attīstībai 2010. gada 9. aprīlī ar MK rīkojumu Nr. 203 tika apstiprināts „Latvijas Stratēģiskās attīstības plāns 2010. – 2013. gadam”, kas uzskatāms par operacionāla līmeņa nacionālās stratēģiskās attīstības plānošanas dokumentu un nosaka prioritāros jautājumus Latvijas attīstībai pašreizējos ekonomiskās situācijas apstākļos.

Līdz ar ekonomiskās situācijas negatīvajām izmaiņām ir veiktas arī konkrētas korekcijas ES fondu finansējuma sadalē starp jomām, palielinot finansējuma apjomu nodarbinātības un sociālās iekļaušanas, kā arī uzņēmējdarbības un inovāciju jomām, kurām attiecīgi papildus ir izdalīti 103 miljoni un 75 miljoni EUR. Savukārt lielākais samazinājums ir ticis veikts vides un tūrisma jomās, kurās attiecīgi finansējums ir samazināts par 87 un 41 miljonu EUR (sk. 4. attēlu). Veiktās izmaiņas liecina, ka ES fondu atbalsts ir operatīvi un adekvāti pielāgots Latvijas sociāli ekonomiskās situācijas izmaiņām, sniedzot papildu atbalstu tām jomām, kuras ekonomiskās situācijas pasliktināšanās dēļ piedzīvojušas būtiskāko lejupslīdi.

ES fondu atbalsta un tajā veikto izmaiņu kopējo atbilstību pašreizējai Latvijas sociāli ekonomiskajai situācijai apliecina fakts, ka no Latvijas stratēģiskajā attīstības plānā 2010. – 2013. gadam 12 no ES fondu puses atbalstāmajās jomās izvirzītajiem 80 stratēģiskajiem mērķiem patlaban aktīvo ES fondu aktivitāšu/ apakšaktivitāšu mērķi tieša veida atbalstu nodrošina 66 jeb 82,5% no tiem (sk. 5. attēlu).

Attēls 5. Latvijas stratēģiskās attīstības plānā 2010. - 2013. gadam noteikto katras jomas stratēģiskās attīstības mērķu un no ES fondu aktivitāšu / apakšaktivitāšu puses neatbalstīto mērķu skaits

Vienlaikus no 14 neatbalstītajiem mērķiem 12 ir saistīti ar vispārēju valsts politikas stratēģisko plānošanu vai darbības attīstību, kuru sasniegšana nevar tikt atbalstīta no ES fondu puses, vai arī atbalstu attiecīgo mērķu sasniegšanai nodrošina citi starptautiskie finanšu instrumenti.

Tas nozīmē, ka no kopumā 80 atbalstāmajās jomās izvirzītajiem vidēja termiņa stratēģiskajiem mērķiem, pašreizējā situācijā tiešā veidā netiek atbalstīti tikai 2 mērķi, kas ir klasteru sadarbības mehānisma ieviešana (1.2.2.3. mērķis Latvijas Stratēģiskās attīstības plānā 2010. – 2013. gadam) un e-prasmju pilnveidošana iedzīvotājiem (3.3.2.1. mērķis Latvijas Stratēģiskās attīstības plānā 2010. – 2013. gadam).

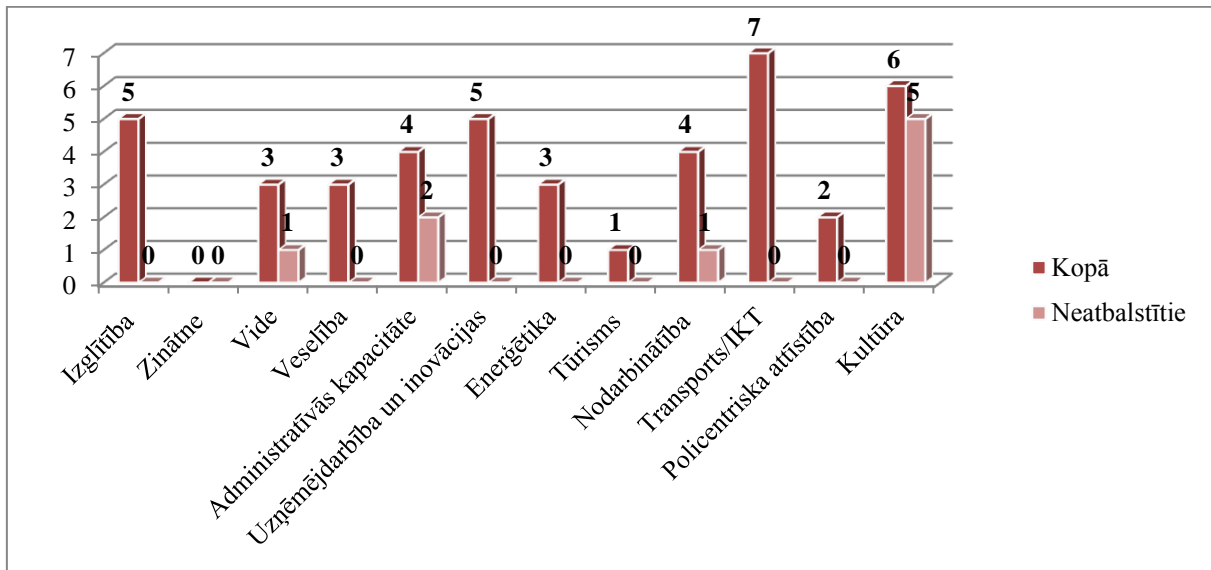
Izvērtējuma laikā iegūto secinājumu apstiprina arī par atbalstāmo jomu politikas plānošanu atbildīgie eksperti, kuri norāda: kopumā pašreizējā situācijā ES fondi nodrošina nepieciešamo atbalstu Latvijas vidēja termiņa stratēģiskajai attīstībai, kā arī ES fondu finansējuma saņēmēju aptaujas rezultāti, kurās visu 12 atbalstāmo jomu ES fondu finansējuma saņēmēji kā būtiskākās aktuālās savas vajadzības min tās, kas patlaban jau tiek atbalstītas no ES fondu puses.

Tomēr, lai arī kopumā analīzes laikā iegūtā informācija liecina, ka ES fondu atbalsts ir sekmīgi pielāgots Latvijas ekonomiskās situācijas apstākļiem, tomēr identificējamās dažas tādas jomas, kuru ietvaros notikušās ES fondu atbalsta izmaiņas nesakrīt ar Latvijas aktuālajām vajadzībām un attīstības mērķiem. Identificētās neatbilstības attiecas uz izglītības, tūrisma un veselības jomām.

Detalizēts katras jomas izklāsts un to ietvaros īstenoto aktivitāšu/ apakšaktivitāšu atbalsta atbilstības izvērtējums ir sniegts izvērtējuma turpinājumā.

Izvērtējuma rezultāti liecina, ka aktīvās ES fondu aktivitātes/ apakšaktivitātes līdztekus atbalsta sniegšanai Latvijas pašreizējās situācijas aktuālajām problēmām sekmīgi nodrošina arī atbalstu Latvijas ilgtermiņa stratēģiskās attīstības līdz 2030. gadam izvirzītajiem mērķiem.

Attēls 6. Latvijas ilgtermiņa stratēģiskās attīstības plānā līdz 2030. gadam noteikto katras jomas stratēģiskās attīstības mērķu un no ES fondu aktivitāšu / apakšaktivitāšu puses neatbalstīto mērķu skaits

No ilgtermiņa plānošanas dokumentā uz 12 atbalstāmajām jomām kopumā attiecināmajiem 43 rezultatīvajiem mērķiem no ES fondu puses atbalstīti tiek 34 jeb 79% (sk. 6. attēlu). Tas liecina, ka patlaban ES fondu sniegtais atbalsts nodrošina ne tikai īstermiņa rezultātu sasniegšanu, bet sekmē arī Latvijas ilgtermiņa attīstību.

3.2.2.2 Atbalsta jomu izvērtējums

3.2.2.2.1 Izglītība

Izglītības jomai LSAP atvēlēta viena no lielākajām lomām, izvirzot tai 11 mērķus, kas vērsti uz visu izglītības līmeņu (izņemot pirmsskolas izglītību) mācību programmu un praktisko iemaņu attīstību, pedagogu kvalifikācijas celšanu, kā arī augstākās izglītības eksporta veicināšanu (sk. 6. pielikumu).

Arī no ES fondu līdzekļiem izglītības jomai ir atvēlēts ceturtais lielākais kopējais finansējuma apjoms, kas 2010. gada 31. decembrī bija 508,5 miljoni EUR, un salīdzinājumā ar aktuālā ES fondu plānošanas perioda sākumu bija samazināts par 33,5 miljoniem EUR, notiekot būtiskām izmaiņām finansējuma sadalījumā starp aktivitātēm/ apakšaktivitātēm.

Izvērtējuma laikā iegūtā informācija liecina, ka notikušās izmaiņas izglītības jomā pašreizējās aktivitātēs/ apakšaktivitātēs ir vērtējamas kā daļēji atbilstošas aktuālajai Latvijas sociāli ekonomiskajai situācijai un jomas attīstības vajadzībām.

Finansējuma samazinājums par 12,6 miljoniem EUR 1.1.2. pasākuma *Augstākās izglītības attīstība* ietvaros pašreizējām 3 apakšaktivitātēm, kuras ir vērstas uz finansiālas palīdzības sniegšanu augstākās izglītības studentiem un studiju programmu uzlabošanu, kā arī 1.1.2.2.2. apakšaktivitātes *Boloņas procesa principu ieviešana augstākajā izglītībā* atlikšana neatbilst izglītības jomas aktuālajiem vajadzībām, kas norāda uz būtisku jaunu studentu skaita kritumu līdz ar ekonomiskās situācijas pasliktināšanos 2008. gadā, kuras nevar pamatot tikai ar iedzīvotāju došanos uz dzīvi ārvalstīs (sk. 3. tabulu Papildu atbalsta vajadzību studentiem, nodrošinot iespējas viņiem iesaistīties profesionālajās praksē, nosaka arī fakts, ka vecuma grupā no 20 līdz 24 gadiem patlaban ir reģistrēts lielākais bez darba palikušo iedzīvotāju īpatsvars vecumā līdz 45 gadiem, kas norāda uz nepieciešamību sekmēt jauniešu interesi par

augstāko izglītību. Uz atbalsta sniegšanas vajadzību profesionālo prakšu īstenošanai augstākajā izglītībā norāda arī veiktās ES fondu finansējuma saņēmēju aptaujas rezultāti. 1.1.2.2.2. apakšaktivitātes atlikšana nesaskan arī ar Latvijas vidējā termiņa un ilgtermiņa līdz 2030. gadam izvirzīto mērķi attiecībā uz Latvijas augstskolās studējošo ārvalstu studentu skaita pieaugumu. Vienlaikus pozitīvi vērtējams fakts, ka izmaiņas nav veiktas 3.1.2.1.1. apakšaktivitātes *Augstākās izglītības iestāžu telpu un iekārtu modernizēšana studiju programmu kvalitātes uzlabošanai, tajā skaitā, nodrošinot izglītības programmu apgūšanas iespējas arī personām ar funkcionāliem traucējumiem* ietvaros, nodrošinot augstākās izglītības iestāžu infrastruktūras modernizāciju.

Finansējuma palielinājums profesionālās izglītības attīstības nodrošināšanai izveidotās 1.2.1.1. aktivitātes *Profesionālās izglītības sistēmas attīstība, kvalitātes, atbilstības un pievilcības uzlabošana* ietvaros aktīvajām 4 apakšaktivitātēm ir daļēji atbilstošs Latvijas vidējā termiņa stratēģiskās attīstības mērķiem, kas paredz optimizēt profesionālās izglītības iestāžu tīklu. Lai arī finansējuma palielinājums sekmē profesionālās izglītības attīstību Latvijā un jauniešu interesi par to, tas pilnībā nesaskan ar Latvijā novērotajām tendencēm, kas liecina, ka ekonomiskās situācijas pasliktināšanās dēļ nav būtiski samazinājies profesionālajā izglītībā no jauna uzņemto studentu skaits (sk. 3. tabulu).

1.2.1.2. aktivitātes *Vispārējo zināšanu un prasmju uzlabošana* ietvaros aktīvās 3 apakšaktivitātes vidējās izglītības attīstībai atbilst Latvijas vidējā termiņa stratēģiskās attīstības mērķiem, jo nodrošina atbalsta sniegšanu pedagogu kompetences paaugstināšanai un mācību priekšmetu kvalitātes uzlabošanai. Vispārējās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas nodrošināšanai, ņemot vērā dzimstības līmeņa pazemināšanos Latvijā, kā atbilstošas ir vērtējamas arī 3.1.3. pasākuma *Izglītības infrastruktūra vispārējo prasmju nodrošināšana* ietvaros aktīvās 4 aktivitātes/ apakšaktivitātes.

Izglītības iestāžu tīkla optimizācijas nodrošināšanas atbalstam izveidota jauna apakšaktivitāte 1.2.2.1.5. *Pedagogu konkurētspējas veicināšana izglītības sistēmas optimizācijas apstākļos*. Šīs apakšaktivitātes izveides ietvaros plānots nodrošināt atbalsta sniegšanu 17 400 vispārējās un profesionālās izglītības pedagogiem viņu profesionālo prasmju uzlabošanai. Šādas aktivitātes izveide kopumā ir vērtējam pozitīvi, ņemot vērā faktu, ka optimizācijas rezultātā tiek samazināts vispārējās un profesionālās izglītības pedagogu skaits. Tomēr šīs aktivitātes ietvaros atbalstāmie pasākumi daļēji pārklājas ar apakšaktivitāti 1.2.1.1.2. „*Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu kompetences paaugstināšana*” un apakšaktivitāti 1.2.1.2.3. „*Vispārējās izglītības pedagogu kompetences paaugstināšana un prasmju atjaunošana*”, kuru ietvaros tiek nodrošināta vispārējās un profesionālās izglītības pedagogu kvalifikācijas celšana.

Lielākās izmaiņas ES fondu atbalstā izglītības jomai ir attiecināmas uz mūžizglītību, kas atbalsta 1.2.2. pasākuma *Mūžizglītības attīstība un izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju rīcībspējas un sadarbības uzlabošana* ietvaros no sākotnēji plānotajām 7 aktivitātēm/ apakšaktivitātēm ir atliktas 4 aktivitātes/ apakšaktivitātes. Šā atbalsta samazināšana saskan ar Latvijas vidējā termiņa stratēģiskās attīstības mērķiem un ekonomisko situāciju, kas nosaka, ka mūžizglītības jautājumu risināšana patlaban nav uzskatāma par izglītības jomas aktuālāko vajadzību. Tomēr mūžizglītības veicināšana ir noteikta kā viens no prioritārajiem jautājumiem Latvijas ilgtermiņa attīstības kontekstā. Pieejamie statistikas dati arī liecina, ka vecuma grupā no 45 līdz 54 gadiem ir lielākais bez

darba palikušo ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits, kuru kompetences noturēšana un veicināšana vistiešākajā mērā ietilpst mūžizglītības atbalsta jomā. Uz atbalsta nepieciešamību mūžizglītības jautājumiem norādīja arī jomas eksperti, uzsverot jaunākajām prasībām atbilstošu mācību materiālu trūkumu pieaugušajiem.

Aptaujas rezultāti liecina, ka no ES fondu atbalsta saņēmēju viedokļa izglītības jomā sniegtais ES fondu aktivitāšu/ apakšaktivitāšu atbalsts atbilst to vajadzībām, jo kā aktuālākās atbalsta vajadzības atbildēs minētas tehniskās infrastruktūras modernizācija un mācību materiālu uzlabošana.

3.2.2.2.2 Zinātne

Zinātnes attīstībai Latvijas vidējā termiņa stratēģiskās attīstības plānā 2010. – 2013. gadam izvirzīti 5 mērķi, no kuriem 4 vērsti uz zinātniskās darbības attīstību Latvijā, kā arī starptautiskās sadarbības veicināšanu, savukārt viens nosaka nepieciešamību sakārtot intelektuālā īpašuma pārraudzības un izmantošanas kārtību, kas uzskatāms par Latvijas iekšpolitikas jautājumu un tiešā veidā nav atbalstāms no ES fondu puses (sk. 7. pielikumu).

ES fondu atbalsts zinātnei aktuālajā plānošanas perioda ietvaros sākotnēji bija plānots 7 aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ietvaros ar kopējo finansējumu 338,9 miljoni EUR, bet līdz 2010. gada beigām tas bija samazināts par 33,5 miljoniem EUR, kā arī bija atliktas divas aktivitātes 1.1.1. pasākuma *Zinātnes un pētniecības potenciāla attīstība* ietvaros.

Izvērtējuma laikā iegūtā informācija liecina, ka 1.1.1.1. aktivitātes *Zinātnes un inovāciju politikas veidošanas un administratīvās kapacitātes stiprināšana* un 1.1.1.3. aktivitātes *Motivācijas veicināšana zinātniskajai darbībai* atlikšana uzskatāma par atbilstošu pašreizējai ekonomiskajai situācijai, jo nesniedz tiešu atbalstu praktiskiem zinātnes attīstības pasākumiem un inovāciju izstrādei, kas pašreizējā Latvijas ekonomiskajā situācijā ir uzskatāmi par prioritāriem jautājumiem.

Kā adekvāts ir uzskatāms 1.1.1.2. aktivitātes *Cilvēkresursu piesaiste zinātnei* sniegtais atbalsts, ko apliecina fakts, ka zinātniski pētnieciskajā darbā iesaistīto zinātnieku skaits ir palielinājies no 3450 personām 2009. gadā līdz 3560 personām 2010. gada beigās⁸, radot pozitīvus priekšnosacījumus zinātnes attīstībai.

2.1.1. pasākuma *Zinātne, pētniecība un attīstība* ietvaros aktīvās 4 aktivitātes/ apakšaktivitātes kopumā atbilst valsts vispārējās stratēģiskās attīstības mērķiem, jo sekmē zinātniskās darbības attīstību un pētniecisko projektu norisi, kas ilgtermiņā palielina valsts kopējo konkurētspēju, tāpēc uzskatāmas par adekvātām valsts ekonomiskajai situācijai. Zinātnes institūciju infrastruktūras attīstību kā vienu no jomas aktuālākajām vajadzībām veiktās aptaujas ietvaros norādīja arī ES fondu finansējuma saņēmēji. Tomēr patlaban Latvijā pieejamie statistikas dati neļauj novērtēt zinātnē veikto ieguldījumu atdevi, kas neļauj veikt operatīvo izvērtējumu par sasniegtajiem rezultātiem un veikt nepieciešamās koriģējošās darbības, ja tie neatbilstu sākotnēji plānotajiem.

Zinātnes jomas attīstību aktuālā plānošanas perioda ietvaros sekmē arī uzņēmējdarbības un inovāciju jomas ietvaros īstenotā ES fondu 2.1.2.1. aktivitāte *Zinātnes komercializācija un tehnoloģiju pārnese*, 2.1.2.2. aktivitāte *Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde* un 2.1.2.3.

⁸ CSP dati.

aktivitāte *Zinātnes un tehnoloģiju parks*, kuru ietvaros atbalstīta kompetences centru un tehnoloģiju pārneses kontaktpunktu izveide, kā arī jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde. Zinātniskās darbības un uzņēmējdarbības tuvināšanu kā aktuālo jomas attīstības vajadzību identificēja arī ES fondu finansējuma saņēmēji, tā apliecinot iepriekš minēto aktivitāšu adekvātumu. Par sniegtā atbalsta sākotnējiem pozitīvajiem rezultātiem liecina fakts, ka laika periodā no 2007. gada līdz 2009. gadam inovatīvo uzņēmumu skaits Latvijā ir gandrīz vai dubultojies – no 379 līdz 707, tomēr patlaban vēl nav iespējams novērtēt šo uzņēmumu sniegto ieguldījumu Latvijas ekonomikas kopējā izaugsmē.

3.2.2.2.3 Nodarbinātība un sociālā iekļaušana

Ekonomiskās situācijas pasliktināšanās dēļ nodarbinātības un sociālās iekļaušanas jautājumi uzskatāmi par aktuālākajiem kopējā valsts vidējā termiņa attīstības plānošanā. LSAP ietvertie 7 uz nodarbinātības un sociālās iekļaušanas jomu attiecināmie uzdevumi izriet no Latvijas nacionālajā reformu programmā izvirzītajiem mērķiem un nosaka veicamās administratīvās darbības jomas attīstības plānošanai, nodrošināšanai un izpildes kontrolei (sk. 8. pielikumu). Kopējais ES fondu aktivitāšu/ apakšaktivitāšu atbalsta novērtējums jomas vidēja termiņa vajadzībām ir sniegts šā izvērtējuma 3.7.2.9. sadaļā, kur ir aplūkots ES fondu aktivitāšu/ apakšaktivitāšu atbalsts ES 2020 stratēģijas īstenošanai.

Līdz ar būtisko nodarbinātības līmeņa kritumu ES fondu atbalsta apjoms nodarbinātības un sociālās jomas attīstībai tika palielināts par 103,3 miljoniem EUR no aktuālā plānošanas perioda sākumā jomas attīstībai atvēlētajiem 285,3 līdz 388,6 miljoniem EUR. Būtiskākais kopējā finansējuma apjoma palielinājums tika veikts 1.3.1. prioritātes *Nodarbinātība* 1.3.1.1.1. apakšaktivitātē *Atbalsts nodarbināto apmācībām komersantu konkurētspējas veicināšanai – atbalsts partnerībās organizētām apmācībām* – par 21 miljonu EUR, 1.3.1.1.3. apakšaktivitātē *Bezdarbnieku un darba meklētāju apmācība* – par 41,8 miljoniem EUR un 1.3.1.5. aktivitātē *Vietējo nodarbinātības veicināšanas pasākumu plānu ieviešanas atbalsts* – par 56,9 miljoniem EUR.

Izvērtējuma laikā iegūtie dati liecina, ka 1.3.1. prioritātes *Nodarbinātība* ietvaros īstenotie atbalsta pasākumi kopumā ir uzskatāmi par adekvātiem Latvijas pašreizējai ekonomiskajai situācijai, jo nodrošina sabalansētu atbalsta sniegšanu gan īstermiņa sociālās spriedzes samazināšanai, nodrošinot bez darba palikušo personu iesaisti nodarbinātības pasākumos, gan nodarbinātības attīstībai ilgtermiņā, veicinot iedzīvotāju pārkvalifikāciju un papildu iemaņu apguvi apmācību pasākumos, kā arī sekmējot personu uzņēmējdarbības uzsākšanu. To apliecina arī pieejamie statistikas dati, kas norāda, ka 2010. gada laikā bezdarba līmenis ir samazinājies par 1,7% (no 16% 2009. gadā līdz 14,3% 2010. gada beigās). Tomēr patlaban nav iespējams gūt pilnīgu priekšstatu par veikto apmācības pasākumu atstāto ietekmi uz iedzīvotāju iespējām atrast jaunu darbu vai saglabāt pašreizējo, līdz ar to nevar pilnībā novērtēt šā pasākuma ilgtermiņa ietekmi.

Arī ES fondu finansējuma saņēmēju aptaujas rezultāti liecina, ka īstermiņa bezdarba samazināšanas atbalstīšana ir konkrētās jomas un pašu finansējuma saņēmēju aktuālā vajadzība, tomēr respondentu atbildes norāda uz faktu, ka finansējuma saņēmēji nespēj precīzi identificēt konkrētus nepieciešamos atbalstāmos pasākumus vai aktivitātes.

Pašreizējā situācijā Latvijā netiek diferencēta nodarbinātības veicināšanas pasākumu īstenošana dažādās vecuma grupās. Kā liecina pieejamie NVA statistikas dati, lielākais

bezdarbnieku īpatsvars ir jauniešu vidū vecumā no 20 līdz 24 gadiem, kā arī iedzīvotāju vidū vecumā no 45 līdz 59 gadiem, kuru integrēšanai darba tirgū būtu nepieciešamas atšķirīgas metodes, kas patlaban pilnībā netiek lietotas. Jauniešu vidū būtiskākā nepieciešamība, kas izriet no jau izglītības jomas ietvaros identificētās, būtu viņu praktisko iemaņu attīstība, nodrošinot prakses vietas Latvijas komercsabiedrībās vai valsts pārvaldes institūcijās, savukārt gados vecāko bezdarbnieku integrācijai darba tirgū būtu jānodrošina to iegūto prasmju nepārtraukta papildināšana mūžizglītības ietvaros, jo minēto personu pārkvalifikācija var nedot gaidītos rezultātus.

No ES fondu puses atbalstītā 1.4.1. pasākuma *Sociālā iekļaušana* ietvaros veiktās izmaiņas kopš aktuālā plānošanas perioda sākuma ir nelielas un identiski kā konkrētajā jomā kopumā veiktas ar mērķi palielināt atbalsta apjomu nodarbinātības veicināšanai 1.4.1.1.2. apakšaktivitātes *Atbalstītās nodarbinātības pasākumi mērķgrupu bezdarbniekiem* ietvaros. Līdz ar to veiktās izmaiņas uzskatāmas par adekvātām kopējā Latvijas ekonomiskās situācijas kontekstā.

Uz sociālās iekļaušanas pasākumu atbalstu kā jomas un pašu finansējuma saņēmēju aktuālāko vajadzību norāda veiktās aptaujas rezultāti. Respondenti kā būtiskākos veicamos atbalsta pasākumus min sociālo iestāžu infrastruktūras modernizācijas nepieciešamību, kā arī sociālā darba veicināšanu ar jauniešiem, tādā veidā apliecinot patlaban 3.1.4. pasākuma *Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra* ietvaros aktīvo 7 aktivitāšu/ apakšaktivitāšu adekvātumu šā brīža aktuālajām jomas vajadzībām. 3.1.4. pasākuma ietvaros īpaši jāizceļ 3.1.4.3. aktivitāte *Pirmskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālās un reģionālās attīstības centros*, kas sekmē būtiskāko Latvijas ilgtermiņa attīstības mērķu līdz 2030. gadam sasniegšanu attiecībā uz dzimstības līmeņa pieauguma un vecuma demogrāfiskās neatkarības veicināšanu.

Aptaujas ietvaros identificētas arī 2 finansējuma saņēmēju vajadzības, kas attiecīgajā situācijā no ES fondu puses netiek atbalstītas: palīdzības sniegšana audžuģimenēm un to izglītošanas pasākumu īstenošana, kā arī piespiedu ārstēšanas pasākumu organizēšana personām, kas cieš no dažādām atkarībām.

3.2.2.2.4 Veselība

LSAP gadam veselības aprūpes jomai ir izvirzīti 5 mērķi, no kuriem 4 ir vērsti uz veselības aprūpes infrastruktūras modernizāciju, bet viens nosaka nepieciešamību veicināt veselības aprūpes pakalpojumu eksportu (sk. 9. pielikumu).

Infrastruktūras attīstības nepieciešamību, kā arī pašu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības uzlabošanu nosaka arī ekonomiskās situācijas pasliktināšanās, jo īpaši bezdarba pieaugums, kas rada papildu slodzi veselības aprūpes sistēmai. Pašreizējās tendences Latvijā liecina, ka patlaban samazinās viena iedzīvotāja gada laikā veikto ambulatoro apmeklējumu skaits (no 6 apmeklējumiem 2008. gadā līdz 5,6 – 2010. gadā), savukārt palielinās neatliekamās palīdzības izsaukumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem (no 165 izsaukumiem 2009. gadā līdz 193 izsaukumiem 2010. gadā), kas rada papildu slodzi ārstniecības iestādēm un ārstniecības personām⁹.

⁹ CSP dati.

ES fondu atbalsts veselības jomai patlaban tiek nodrošināts 2 pasākumu ietvaros: 1.3.2. pasākumā *Veselība darbā*, kur no 3 plānotajām aktivitātēm patlaban aktīva ir viena un 3.1.5. pasākumā *Veselības aprūpes infrastruktūra*, kur joprojām tiek īstenotas visas piecas sākotnēji plānotās aktivitātes/ apakšaktivitātes.

Pašreizējās situācijas izvērtējuma laikā iegūtā informācija ļauj secināt, ka veselības jomas ietvaros visas 6 aktīvās aktivitātes/ apakšaktivitātes nodrošina atbalstu jomas aktuālajām vajadzībām un ir uzskatāmas par adekvātām valsts sociāli ekonomiskajai situācijai un jomas aktuālajām vajadzībām, jo atbalsta veselības aprūpes infrastruktūras uzlabošanu un ārstniecības personāla kvalifikācijas uzlabošanu, kas sekmē veselības aprūpes pieejamību. Iepriekš minēto apgalvojumu apstiprina arī ES fondu finansējuma saņēmēju viedoklis, kurā veselības jomā finansējumu saņēmušie respondenti kā aktuālās jomas vajadzības norādīja telpu un medicīnisko iekārtu uzlabošanu jeb infrastruktūras attīstību un medicīnas darbinieku turpmāko izglītošanu un apmācību programmu īstenošanu.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam kā būtiskāko mērķi izvirza vidējā paredzamā mūža ilguma pagarināšanu. Tomēr šā mērķa, kā arī veselības jomas politikas plānošanas dokumentā „Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2011. — 2017. gadam”, izvirzīto mērķu, proti, veicināt iedzīvotāju kopējo mūža ilgumu un veselīgi nodzīvoto gadu skaitu, sasniegšanai papildus infrastruktūras attīstībai nepieciešams atbalsts, kas vērsts uz veselības aprūpes profilaksi un veselības veicināšanu. Šāda atbalsta sniegšana no ES fondu puses patlaban netiek nodrošināta, jo atlikta divas aktivitātēs, tas ir, 1.3.2.1. aktivitāte *Veselības uzlabošana darbavietā, veicinot ilgtspējīgu nodarbinātību* un 1.3.2.2. aktivitāte *Pētījumi un aptaujas par veselību darbā*”, kas tiešā veidā bija vērstas uz veselības veicināšanu un darba apstākļu uzlabošanu, kas sekmētu iedzīvotāju vispārējā veselības stāvokļa uzlabošanu.

Veselības jomas ietvaros ES fondu atbalsts patlaban koncentrēts uz vienu no jomas aktuālajām vajadzībām, kas sekmīgi risina veselības aprūpes attīstības vajadzības vidējā termiņā, bet nenodrošina veselības aprūpes attīstību ilgtermiņā, sekmējot profilaktiskās un veselības veicināšanas attīstību.

3.2.2.2.5 Administratīvā kapacitāte

Administratīvās kapacitātes uzlabošanai un attīstībai LSPA ir izvirzīti 13 mērķi, kas primāri ir vērsti uz publiskās pārvaldes darbības efektivitātes uzlabošanu, „vienas pieturas aģentūras” principa ieviešanu valsts un pašvaldību sniegto pakalpojumu pieejamībā un publiskajā pārvaldē strādājošo cilvēkresursu kapacitātes stiprināšanu. Šie izvirzītie mērķi saskan ar ekonomiskās situācijas radītajiem, kas liecina, ka būtiski samazinājies nodarbināto skaits ministrijās, centrālās valsts pārvaldes iestādēs, to padotības iestādēs un valsts sociālās apdrošināšanas struktūrās no 90 600 darbiniekiem 2008. gadā līdz 68 000 2010. gada beigās¹⁰.

No 13 izvirzītajiem vidējā termiņa mērķiem 7 ir attiecināmi uz politikas plānošanas dokumentācijas izstrādi, kā arī citām administratīva rakstura darbībām, piemēram, noteikumu izstrādi par iestāžu iekšējās kontroles sistēmu (3.1.1.8. mērķis Latvijas stratēģiskās attīstības plānā), kuru īstenošanai ES fondu līdzekļu atbalsts nav piemērojams (sk. 10. pielikumu).

¹⁰ <http://www.diena.lv/latvija/zinas/valsts-parvalde-mazakais-nodarbinato-skaitis-pedejo-12-gadu-laika-13900177>

Administratīvās kapacitātes stiprināšanas jomā patlaban arvien aktīvas ir 10 no sākotnēji 11 plānotajām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm, bet viena apakšaktivitāte, proti, 1.5.1.1.2. apakšaktivitāte *Politikas pētījumu veikšana* ir atcelta. Vienlaikus 9 no 10 joprojām aktīvajām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm kopējais atvēlētais finansējuma apjoms samazināts no 61,7 miljoniem EUR plānošanas perioda sākumā līdz 28,5 miljoniem EUR 2010. gada beigās. Lielākais samazinājums ir 1.5.1.1.1. apakšaktivitātē *Atbalsts strukturālo reformu īstenošanai un analītisko spēju stiprināšanai valsts pārvaldē* – par 7,5 miljoniem EUR un 1.5.3.1. aktivitātē *Speciālistu piesaiste plānošanas reģioniem, pilsētām un novadiem* – par 9,2 miljoniem EUR.

Izvērtējuma laikā iegūtā informācija ļauj secināt, ka administratīvās kapacitātes ietvaros patlaban aktīvās aktivitātes/ apakšaktivitātes un tām pieejamais finansējums ir daļēji atbilstošs jomas aktuālajām vajadzībām. Ņemot vērā, ka viens no galvenajiem jomas attīstības mērķis gan patlaban, gan laika periodā līdz 2030. gadam ir publisko pakalpojumu pieejamības uzlabošana un publiskās pārvaldes darbības efektivitātes celšana, nav pamatota būtiskā finansējuma samazināšana 1.5.1. pasākuma *Labāka regulējuma politika* ietvaros aktīvajām 5 aktivitātēm/ apakšaktivitātēm, kuru kopējais finansējuma apjoms samazināts no 25,4 līdz 8,4 milj. EUR, jo tādā veidā tiek samazinātas iespējas veicināt publiskās pārvaldes darbības uzlabošanu. Savukārt finansējuma samazinājums 1.5.3. pasākuma *Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību administratīvās un attīstības plānošanas kapacitātes stiprināšana* 2 aktivitātēm uzskatāms par adekvātu, jo plānošanas reģionu un pašvaldību stratēģiskās attīstības nodrošināšana pašreizējā situācijā nav definēta kā Latvijas vidējā termiņa stratēģiskais mērķis.

Par adekvātu var uzskatīt arī 1.5.2. pasākuma *Cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana* īstenošanu, jo nevalstisko organizāciju kapacitātes stiprināšanu kā aktuālāko vajadzību norādīja ES fondu finansējuma saņēmēji.

3.2.2.2.6 Uzņēmējdarbība un inovācijas

Latvijas sociāli ekonomiskās situācijas pasliktināšanās, kas atstāja ļoti būtisku negatīvu ietekmi uz Latvijas uzņēmējdarbības vidi, ir likusi šo jomu uzskatīt par vienu no vidējā termiņa stratēģiskās attīstības prioritātēm Latvijā, nosakot tai 10 mērķus, kas vērsti uz uzņēmējdarbības aktivitātes palielināšanu pašnodarbināto, mazo un vidējo uzņēmumu vidū, finansējuma pieejamības uzlabošanu Latvijas komersantiem, kā arī jaunu un inovatīvu produktu izstrādes sekmēšanu (sk. 11. pielikumu).

Uzņēmējdarbības attīstības sekmēšanas nepieciešamību līdztekus jau iepriekš izvērtējuma ietvaros sniegtajiem datiem par komercsabiedrības sektora būtisko apgrozījuma un peļņas kritumu pamato arī bezdarba līmeņa straujais pieaugums, ko izraisījis darbinieku skaita samazinājums gan privātajās komercsabiedrības, gan arī publiskā sektorā.

Uzņēmējdarbības un inovāciju jomā laika periodā no aktuālā plānošanas perioda sākuma līdz 2010. gada beigām ir veikts otrs lielākais finansējuma apjoma palielinājums, proti, no sākotnēji plānotajiem 774,0 līdz 848,9 miljoniem EUR, būtiskāko pieaugumu nodrošinot 2.1.2.4. aktivitātes *Augstas pievienotās vērtības investīcijas*, 2.2.1.3. aktivitātes *Garantijas komersantu konkurētspējas uzlabošanai* un 2.2.1.4. aktivitātes *Aizdevumi komersantu konkurētspējas uzlabošanai* īstenošanai, attiecīgi par 134,1, 86,1 un 86,3 miljoniem EUR.

Veiktā izvērtējuma laikā iegūtā informācija liecina, ka notikušās izmaiņas no ES fondiem pieejamajā atbalstā uzņēmējdarbības un inovāciju jomā ir adekvātas konkrētās jomas šā brīža vajadzībām, par ko liecina fakts, ka laika periodā no 2007. gada līdz 2009. gadam investīciju apjoms uzņēmējdarbībai ir krities no 5043 līdz 2932 miljoniem latu¹¹, tādā veidā radot nepieciešamību papildus piesaistīt investīcijas. Savukārt no ES fondu līdzekļiem sniegtās garantijas un aizdevumi uzņēmējdarbības attīstībai un konkurētspējas uzlabošanai sakrīt ar Latvijas vidējā termiņa izvirzītajiem stratēģiskās attīstības mērķiem, tas ir, sekmēt finanšu līdzekļu pieejamību uzņēmumiem laikā, kad komercbanku kredītēšanas aktivitāte ir būtiski kritusies.

Sniegtās garantijas un aizdevumi uzņēmumiem un no ES fondiem pieejamais atbalsts 2.3.1. pasākuma *Uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātes* īstenošanai, kura ietvaros tiek sekmēta eksporta attīstība, jau patlaban devušas būtisku ieguldījumu Latvijas ekonomiskās situācijas stabilizācijā, ko apliecina Latvijas eksporta apjoma pieaugums (no 3620 miljoniem latu 2009. gadā līdz 4695 miljoniem latu 2010. gadā). Tieši eksporta attīstība pašreizējā situācijā ir ļāvusi Latvijas kopējai ekonomikai atgriezties pie izaugsmes, jo valsts iekšējā pieprasījuma līmeņa pieaugums arvien ir nebūtisks. Eksporta izaugsme sekmē arī viena no būtiskākajiem Latvijas ilgtermiņa attīstības mērķiem līdz 2030. gadam sasniegšanu, kas nosaka nepieciešamību panākt neitrālu Latvijas ārējās tirdzniecības bilanci.

ES fondu ietvaros īstenotais 2.3.2. pasākums *Uzņēmējdarbības infrastruktūras un aprīkojuma uzlabojumi* līdztekus uzņēmējdarbības attīstībai reģionos sekmē arī policentriskas attīstības jomas ietvaros izvirzītā mērķa par līdzsvarotu Latvijas teritorijas attīstību sasniegšanu, jo nodrošina papildu atbalsta pieejamību īpaši atbalstāmajām teritorijām, kur vērojams paaugstināts bezdarba un zems uzņēmējdarbības attīstības līmenis.

Vienīgais patlaban no ES fondu puses neatbalstītais Latvijas stratēģiskās attīstības vidējā termiņa mērķis ir klasteru sadarbības mehānismu ieviešana. Šā mērķa atbalstam sākotnējā ES fondu aktivitāšu/ apakšaktivitāšu sarakstā bija paredzēta atsevišķa 2.3.2.3. aktivitāte *Klasteru programma*, kas ir atlikta, tomēr izvērtējuma laikā tika iegūta informācija, ka ir apstiprināti MK noteikumi un aktivitātes īstenošana tiks uzsākta 2011. gada IV ceturksnī vai 2012. gadā.

Uzņēmējdarbības un inovāciju jomā nodrošinātā ES fondu atbalsta adekvātumu apliecina arī veiktās ES fondu finansējuma saņēmēju aptaujas rezultāti, kuras ietvaros kā aktuālākā finansējuma saņēmēju vajadzība tika identificēta atbalsta sniegšana jaunu produktu izstrādei un ieviešanai ražošanā, kas tiek sekmēta 2.1.2.2.2. apakšaktivitātes *Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde – atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai ražošanā* un 2.1.2.2.3. apakšaktivitātes *Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde – atbalsts rūpnieciskā īpašuma tiesību nostiprināšanai* ietvaros. Kā otra būtiskākā vajadzība tika norādīta atbalsta pieejamība eksporta veicināšanai, kas tiek sekmēta 2.3.1. pasākuma *Uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātes* ietvaros. Aptaujas ietvaros netika identificēti pasākumi uzņēmējdarbības un inovāciju atbalstam, kam nebūtu pieejams ES fondu atbalsts.

¹¹ CSP dati.

3.2.2.2.7 Enerģētika

Enerģētika patlaban ir viena no visplašāk publiski apspriestajām jomām saistībā ar Latvijas un visas ES kopējo atkarību no Krievijas piegādātajiem energoresursiem. LSAP šai jomai ir noteikti 7 mērķi, no kuriem 4 ir saistīti ar Baltijas valstu elektroenerģijas tirgus integrāciju, elektroenerģijas un gāzu starpsavienojumu izveidi, kas neietilpst ES fondu atbalsta sfērā un to sasniegšana jau patlaban tiek veicināta ar citu starptautisko finanšu instrumentu palīdzību.

Trīs no ES fondu puses atbalstītie mērķi ir attiecināmi uz enerģētikas resursu pašnodrošinājuma attīstību, kā arī energoresursu ietaupījumu palielināšanu (sk. 12. pielikumu). Šie mērķi ir ļoti būtiski Latvijas pašreizējās ekonomiskās situācijas, kā arī ilgtermiņa kontekstā, jo energoresursu cenu nepārtrauktais pieaugums atstāj būtisku ietekmi uz katru Latvijas iedzīvotāju kā gala patērētāju. Energoresursu cenu pieauguma dēļ palielinās iedzīvotāju komunālie maksājumi, jo īpaši apkures sezonā, kā arī pieaug to pārtikas un citu pirmās nepieciešamības preču izmaksas, kuru ražošana ir tieši atkarīga no energoresursu izmantošanas, kas ietekmē iedzīvotāju pirktspēju un kopējo dzīves līmeni.

Enerģētika ir viena no jomām, kam kopējais ar ES fondu palīdzību sniegtais atbalsts laika periodā no plānošanas perioda sākuma līdz 2010. gada beigām ir ticis palielināts attiecīgi no 293,1 līdz 340,2 miljoniem EUR. Šajā laika periodā no sākotnēji 7 plānotajām aktivitātēm/apakšaktivitātēm ir atlikta divas: 3.5.2.3. aktivitāte *Vēja elektrostaciju attīstība* un 3.5.2.4. aktivitāte *Daugavas hidroelektrostaciju aizsprostu pārgāzņu rekonstrukcija*, kuru finansējums ir pārdalīts uz citām jomas ietvaros aktīvajām aktivitātēm/apakšaktivitātēm.

Pamatojoties uz izvērtējuma laikā iegūto informāciju, jāsecina, ka enerģētikas jomā sniegtais ES fondu atbalsts ir adekvāts jomas aktuālajām vajadzībām, jo visas piecas patlaban aktīvās aktivitātes/apakšaktivitātes nodrošina kopējo jomas un valsts ekonomiskās situācijas attīstību atbilstoši šā brīža prioritātēm. Īpaši jāizceļ fakts, ka būtiski ir palielināts pieejamā finansējuma apjoms 3.4.4.1. aktivitātei *Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi* (no 23,67 līdz 108,77 miljoniem EUR), tā nodrošinot iespēju uzlabot energoefektivitāti krietni lielākam dzīvojamo ēku skaitam, samazinot šo ēku iedzīvotāju komunālo pakalpojumu izmaksas, kā arī veicinot CO² izmešu samazinājumu.

Iepriekš minēto faktu apstiprina ES fondu finansējuma saņēmēju aptaujā sniegtais viedoklis, kurā respondenti kā aktuālāko savu vajadzību norādīja finansējuma pieejamību ēku siltināšanas pasākumu veikšanai un iekšējās ventilācijas un apkures sistēmu uzlabošanu.

Atjaunojamo energoresursu ražošanas veicināšanā pozitīvi vērtējama finansējuma palielināšana (no 49,4 līdz 97,8 miljoniem EUR) koģenerācijas elektrostacijām 3.5.2.2. aktivitātes *Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība* ietvaros, kas veicina Latvijas neatkarības palielināšanu no ārvalstu energoresursu piegādātajiem un nodrošina stabilu virzību uz ilgtermiņa mērķu sasniegšanu. Koģenerācijas pozitīvo attīstību raksturo arī pieaugošais koģenerāciju rezultātā saražotās elektroenerģijas un siltumenerģijas apjoms – no 1983 GWh 2007. gadā līdz 3050 GWh 2010. gadā. Vienlaikus aktuālajā plānošanas perioda ietvaros ir atlikta 3.5.2.3. aktivitāte *Vēja elektrostaciju attīstība*, kas rada risku, ka visi finanšu resursi tiek novirzīti vienveidīgai atjaunojamo energoresursu ražošanas attīstībai, nesekmējot atšķirīgu risinājumu attīstību.

Izpētes laikā uzrunātie jomas eksperti vērsa uzmanību uz nepieciešamību ilgtermiņā lielāku vērtību veltīt enerģētikas un uzņēmējdarbības attīstības veicināšanas korelācijai, nodrošinot

industriālo parku attīstību, kas sekmētu uzņēmējdarbības sektoru savstarpējo sadarbību, kā arī optimizētu energoresursu pieejamības nodrošināšanai veicamos pasākumus.

3.2.2.2.8 Tūrisms

Tūrismam kopējā Latvijas stratēģijas attīstības nodrošinājumā pievērsta neliela uzmanība, jo vidējā termiņā atbilstoši Latvijas stratēģiskās attīstības plānam 2010. – 2013. gadam šai jomai izvirzīts tikai viens mērķis, kas nosaka nepieciešamību veicināt tūrisma nozares apgrozījuma un īpatsvara pieaugumu ekonomikā un tūrisma pakalpojumu eksportspējas palielināšanos vidējā termiņā. Arī ilgtermiņa kontekstā tūrisma jomai izvirzīts viens mērķis, kas ir vērsts uz vidējā viena tūrista uzturēšanās laika Latvijā pagarināšanu (sk. 13. pielikumu).

Tūrisma nozares nelielā nozīme Latvijas politikas plānošanas dokumentos saskan ar šai jomai sniegto ES fondu atbalstu, jo laikā no plānošanas perioda sākuma līdz 2010. gada beigām jau tā jomai nelielais atvēlētais finansējums 64,2 miljonu EUR apmērā ir samazināts līdz 23,1 miljonam EUR, kā dēļ patlaban tūrisms salīdzinājumā ar visām atbalsta jomām saņem vismazāko ES fondu finansējumu. Finansējuma apjoma samazinājums lielā mērā ir saistīts ar 3.4.2.2. aktivitātes *Tūrisma informācijas sistēmas attīstība* (kopējais plānotais finansējums 1,4 miljoni EUR) un 3.4.2.1.3. apakšaktivitātes *Nacionālas nozīmes kultūras, aktīvā un rekreatīvā tūrisma produkta attīstība* (kopējais plānotais finansējums 36,8 miljoni EUR) atlikšanu.

Veiktais izvērtējums liecina, ka patlaban sniegtais ES fondu atbalsts tūrisma jomai ir daļēji adekvāts jomas aktuālajām vajadzībām un ekonomiskajai situācijai valstī. Arvien aktīvās divas apakšaktivitātes: 3.4.2.1.1. apakšaktivitātes *Valsts nozīmes pilsēt būvniecības pieminekļu saglabāšana, atjaunošana un infrastruktūras pielāgošana tūrisma produkta attīstība* un 3.4.2.1.2. apakšaktivitātes *Nacionālas nozīmes velotūrisma produktu attīstība* sekmē jomai izvirzīto stratēģisko mērķu sasniegšanu.

Tai pašā laikā pirms LSAP apstiprināšanas ar MK 2009. gada 7. aprīļa protokollēmumu Nr.23 47.§ „Par ES fondu aktivitātēm, kuru īstenošana papildu izvērtējama saistībā ar ekonomisko situāciju valstī”, atliekot 3.4.2.1.3. apakšaktivitāti *Nacionālas nozīmes kultūras, aktīvā un rekreatīvā tūrisma produkta attīstība*, patlaban netiek veicināta jaunu tūrisma produktu, īpaši rekreatīvo, attīstība.

Rekreatīvo pakalpojumu attīstība patlaban būtu skatāma kopējā kontekstā ar veselības aprūpes jomas eksporta veicināšanu, kuras ietvaros kā viens no eksporta spējīgākajiem Latvijas veselības aprūpes eksporta produktiem ir identificēta rehabilitācija. Nodrošinot rekreatīvo un rehabilitācijas kopēju attīstību, pēc kuru sniegtajiem pakalpojumiem pastāv pieprasījums gan Rietumu, gan Austrumu valstu iedzīvotāju vidū, tiktu sniegts ieguldījums kopējā Latvijas tautsaimniecībā, jo tiktu radītas jaunas darba vietas, kā arī sekmēts saistīto preču un pakalpojumu noiets līdz ar tūristu skaita pieaugumu. Rekreatīvo un rehabilitācijas pakalpojumu attīstības nepieciešamību pamato arī fakts, ka šo pakalpojumu sniegšana lielākajā daļā gadījumu ir saistīta ar personas uzturēšanos Latvijā ilgāku laiku (vidēji 5 – 7 dienas), kas sekmētu papildu finanšu līdzekļu ieplūšanu Latvijas ekonomikā un palielinātu to tūristu skaitu, kuri Latvijā uzturas ilgāk nekā 4 dienas. Patlaban šāds uzturēšanās ilgums ir attiecināms tikai uz 7% no kopējā Latvijā iecerējošo personu skaita.

ES fondu finansējuma saņēmēju skatījumā, kā aktuālākās to vajadzības ir minētas konferenču telpu tehniskās infrastruktūras un dabas tūrisma produktu attīstība. Atbalsta sniegšana

konferenču zāļu attīstībai nesakrīt ar ES kohēzijas politiku, līdz ar to atbalsta sniegšana no ES fondiem šādu pasākumu veikšanai nav iespējama. Savukārt dabas tūrisma produktu attīstība tiek atbalstīta vides jomā īstenotās 3.5.1.3. aktivitātes *Infrastrukturā izveidē Natura 2000 teritorijās* ietvaros.

3.2.2.2.9 Vide

Vides jomā LSAP ir noteikti pieci mērķi, kas vērsti uz ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu attīstību, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, kā arī efektīvu jomas kontroles sistēmas izveidi (sk. 14. pielikumu).

ES fondu atbalsta kontekstā vides jomai aktuālā plānošanas perioda ietvaros atvēlēts otrs lielākais kopējā finansējuma apjoms, kas, lai arī ir samazināts no 1 miljarda EUR plānošanas perioda sākumā līdz 917,8 miljoniem EUR 2010. gada beigās, joprojām šīs jomas ietvaros aktīvas ir visas sākotnēji plānotās 11 aktivitātes/ apakšaktivitātes.

Izvērtējot ES fondu sniegto atbalstu, jāsecina, ka tas ir adekvāts pašreizējām jomas vajadzībām. 3.4.1. pasākuma *Vide* ietvaros aktīvās 5 aktivitātes/ apakšaktivitātes sniedz atbalstu ūdenssaimniecības attīstībai, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un vēsturiski piesārņoto vietu sanācijai. Savukārt 3.5.1. pasākuma *Vides aizsardzības infrastruktūra* ietvaros aktīvās 6 aktivitātes / apakšaktivitātes līdztekus ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībai atbalsta atkritumu savākšanas un pārstrādes infrastruktūras uzlabošanu, kā arī vides monitoringa sistēmas pilnveidošanu. Aktīvās aktivitātes/ apakšaktivitātes ūdenssaimniecības jomā kā šā brīža aktuālākās vajadzības aptaujas ietvaros norādīja arī ES fondu finansējuma saņēmēji vides jomā, apliecinot iepriekš pausto viedokli par ES fondu adekvātumu šā brīža vajadzībām.

Aktīvās aktivitātes/ apakšaktivitātes sekmē arī Latvijas ilgtermiņa stratēģijā līdz 2030. gadam noteikto mērķu sasniegšanu attiecībā uz pārstrādāto atkritumu īpatsvara pieaugumu un dabas resursu izmantošanas produktivitātes attīstību.

Līdztekus sava tiešā atbalsta sniegšanai vides jomā aktīvās aktivitātes/ apakšaktivitātes sekmē arī iedzīvotāju vispārējā veselības stāvokļa uzlabošanu, jo īpaši 3.4.1.1. aktivitātes *Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000* un 3.5.1.1. aktivitātes *Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijas ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000* ietvaros uzlabojot iedzīvotājiem pieejamā dzeramā ūdens kvalitāti tā piegādes sistēmās. Vides jomā īstenotie tehniskās infrastruktūras attīstības projekti sekmē papildu darba vietu pieejamību un investīciju pieplūdi inženierbūvniecības jomās, ko apliecina fakts, ka inženierbūvniecības jomā darbojošos uzņēmumu apgrozījuma kritums laika periodā no 2007. gada līdz 2009. gadam ir 19% – pretstatā kopējam būvniecības nozares apgrozījuma kritumam, kas ir 42%¹².

Nākotnē atbilstoši konkrētās jomas politikas plānošanas atbildīgās iestādes ekspertu vērtējumam, lielāka uzmanība būtu jāpievērš inovatīvās uzņēmējdarbības, it īpaši ražošanas attīstības korelācijai ar vidi un tās aizsardzībai, sekmējot videi draudzīgu un tās attīstību sekmējošu produktu radīšanu. Tādā veidā tiktu sekmēta Latvijas kopējās konkurētspējas veicināšana īpaši attiecībā uz eksporta spējīgu produktu izveidi.

¹² CSP dati.

3.2.2.2.10 Transports/IKT

Transporta/ IKT jomai LSAP izvirzīti 12 mērķi, no kuriem 4 vērsti uz visu transporta veidu infrastruktūras attīstību, bet 8 mērķi nosaka veicamos pasākumus informācijas sistēmu un komunikāciju tehnoloģiju attīstībai. IKT jomā izvirzītie mērķi vērsti uz publiskās pārvaldes informācijas sistēmu nodrošinājuma pilnveidi, publisko pakalpojumu pieejamības uzlabošanu interneta vidē, interneta pieejamības uzlabošanu Latvijas teritorijā, kā arī iedzīvotāju e-prasmju līmeņa uzlabošanu un attīstību (sk. 15. pielikumu).

Transporta/ IKT jomas attīstībai aktuālā ES fondu plānošanas perioda ietvaros ir atvēlēts lielākais kopējais finansējums, kas sākotnēji bija noteikts 1,6 miljardu EUR, bet līdz 2010. gada beigām bija samazināts par 22,8 miljoniem EUR, proti, līdz 1,58 miljardiem EUR. No kopējā pieejamā finansējuma 97% jeb 1,53 miljardi ir atvēlēti transporta jomai. Vienlaikus no 19 sākotnēji plānotajām aktivitātēm 2010. gada beigās atlikta bija tikai viena apakšaktivitāte – 3.2.2.4.2. apakšaktivitāte *Informācijas datu pārraides drošības nodrošināšana*.

Izvērtējuma laikā iegūtā informācija liecina, ka transporta jomā ES fondu nodrošinātais atbalsts ir adekvāts Latvijas šā brīža vajadzībām, jo 3.2.1. pasākuma *Pieejamības un transporta sistēmas attīstība* ietvaros aktīvās 6 aktivitātes/ apakšaktivitātes, 3.3.1. pasākuma *Liela mēroga transporta* ietvaros aktīvās 6 aktivitātes un 3.3.2. pasākuma *Ilgspējīgas transporta sistēmas attīstība* ietvaros aktīvā 1 aktivitāte sniedz atbalstu visiem Latvijai vidējā termiņā noteiktajiem stratēģiskās attīstības mērķiem.

Iepriekš minētie ES fondu atbalstītie pasākumi nodrošina nepieciešamo atbalstu arī Latvijas ilgtermiņa attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam transporta jomai izvirzītajiem 7 mērķiem, kas vērsti uz Latvijas ceļu infrastruktūras sakārtošanu, kā arī apkalpoto pasažieru un kravu apjoma pieaugumu autotransporta, dzelzceļa, ūdens un gaisa transporta jomā (sk. 15. pielikumu). Iegūto secinājumu apliecina arī jomas ekspertu un ES fondu finansējuma saņēmēju sniegtais viedoklis, kas liecina, ka transporta jomā patlaban nav identificējamās aktuālas vajadzības, kurām netiktu nodrošināts atbalsts no ES fondu puses.

IKT jomā izvērtējuma rezultāti liecina, ka ES fondu sniegtais atbalsts lielā mērā atbilst jomas aktuālajām vajadzībām, jo 3.2.2. pasākuma *IKT infrastruktūra un pakalpojumi* ietvaros aktīvās 5 aktivitātes/ apakšaktivitātes sniedz atbalstu Latvijas vidēja termiņa izvirzītajiem mērķiem attiecībā uz publiskās pārvaldes elektroniskās vides sakārtošanu un uzlabošanu. Šā ES fondu atbalstītā pasākuma ietvaros tiek nodrošināta arī platjoslas interneta infrastruktūras izveides un publisko interneta pieejas punktu attīstība. Šīs aktivitātes nepieciešamību nosaka fakts, ka, lai gan laika periodā no 2007. līdz 2010. gadam interneta pieejamība Latvijas mājāsaimniecībās ir palielinājusies no 50,5% līdz 59,8%, šis rādītājs joprojām atpaliek no ES valstu vidējā līmeņa, kas ir 68 procenti ^{13;14}.

Tomēr IKT jomas attīstības nodrošināšanai patlaban nepietiekama uzmanība tiek pievērsta iedzīvotāju prasmju pilnveidei darbam ar internetu, kā arī publiskās pārvaldes nodrošināto elektronisko pakalpojumu popularizēšanai (3.3.2.1. mērķis Latvijas Stratēģiskās attīstības

¹³ CSP dati.

¹⁴ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tin00073&language=en>

plānā 2010. – 2013. gadam), jo pieejamā statistikas informācija liecina, ka 2010. gadā tikai 8,1% no visiem valsts iedzīvotājiem izmantoja publiskās pārvaldes sniegtās e-pakalpojumu iespējas. Šis rādītājs laika periodā no 2007. gada ir pieaudzis par 2,6%, tomēr arvien būtiski atpaliek no vidējā ES valstu rādītāja, kur tas ir 37,5 procenti¹⁵. Iedzīvotāju zemais aktivitātes līmenis elektronisko pakalpojumu izmantošanā rada arī risku, ka veiktās investīcijas publiskās pārvaldes elektronisko pakalpojumu attīstībā var nedot gaidītos rezultātus attiecībā uz administratīvo izmaksu samazināšanu un informācijas apmaiņas efektivitātes palielināšanu starp iedzīvotājiem un publiskās pārvaldes iestādēm. Uz e-prasmju attīstības nodrošināšanu kā IKT jomas un pašu finansējuma saņēmēju aktuālāko nepieciešamību norādīja arī veiktās aptaujas rezultāti.

3.2.2.2.11 Policentriska attīstība

Policentriskas attīstības nodrošināšanai LSAP ir izvirzīti 4 mērķi, no kuriem 1 ir vērsts uz pašvaldību administratīvās kapacitātes stiprināšanu, 1 – uz transporta pieejamības uzlabošanu Latvijas reģionos, savukārt pārējie 2 vērsti uz valsts iekšpolitikas jautājumu sakārtošanu, kuru īstenošanai ES fondu finansējums nav nepieciešams (sk. 16. pielikumu).

Ilgtermiņa kontekstā līdz 2030. gadam policentriskas attīstības mērķi paredz Rīgas plānošanas reģionā pašreizējo iedzīvotāju īpatsvara samazinājumu, vienlaikus nodrošinot iedzīvotāju īpatsvara pieaugumu citās Latvijas pilsētās, kā arī kopējā iedzīvotāju skaita proporcijas palielināšanu pilsētās, samazinot lauku iedzīvotāju īpatsvaru (sk. 16. pielikumu).

Policentriskas attīstības nodrošināšanai no ES fondu puses atbalsts tiek sniegts 2 pasākumu: 3.6.1. pasākuma *Atbalsts ilgtspējīgas pilsētvides un pilsētreģionu attīstībai* un 3.6.2. pasākuma *Komplekss atbalsts novadu pašvaldību izaugsmes sekmēšanai* ietvaros aktīvajās 3 aktivitātēs ar kopējo finansējumu 322,9 miljoni EUR. Salīdzinājumā ar aktuālā plānošanas perioda sākumu šai jomai pieejamais finansējums ir palielināts par 13,5 miljoniem EUR, izveidojot jaunu 3.6.2.1. aktivitāti *Atbalsts novadu pašvaldību kompleksai attīstībai*.

Izvērtējuma laikā iegūtā informācija liecina, ka jomas ietvaros aktīvās 3.6.1.1. aktivitātes *Nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai* un 3.6.2.1. aktivitātes *Atbalsts novadu pašvaldību kompleksai attīstībai* nodrošina nepieciešamo atbalstu Latvijas vidēja un ilgtermiņa mērķiem, jo veicina Latvijas plānošanas reģionu (izņemot Rīgu un tās reģionu), attīstību, tādā veidā sekmējot šo reģionu attīstības indeksu nevienlīdzības samazināšanos. 3.6.1.1. aktivitātes īstenošana sekmē arī uzņēmējdarbības attīstību reģionos, jo nodrošina būtisku līdzekļu (297,7 miljoni EUR) pieejamību publiskā pasūtījuma veidā. Tieši uzņēmējdarbības attīstība un nodarbinātības līmeņa pieaugums uzskatāmi par būtiskākajiem priekšnoteikumiem iedzīvotāju intereses pieaugumam par dzīvi Latvijas lielajās un novadu pilsētās, pretstatā patlaban vērojamajai tendencei, kad iedzīvotāji arvien vairāk koncentrējas Rīgā un tās reģionā. 3.6.1.1. aktivitātes īstenošana kā aktuālākā vajadzība norādīta arī no pašu finansējuma saņēmēju puses, kuri kā būtiskākos nepieciešamos veicamos pasākumus minēja infrastruktūras, jo īpaši transporta attīstību.

¹⁵ CSP un Eurostat dati.

Vienlaikus 3.6.1.2. aktivitātes *Rīgas pilsētas ilgtspējīga attīstībai* mērķis (lai arī atbalsta horizontālo prioritāti *Rīgas starptautiskā konkurētspēja*), pašreizējā situācijā nesaskan ar Latvijas policentriskās attīstības nodrošināšanai izvirzītajiem vidēja un ilgtermiņa mērķiem, kas paredz Rīgas ekonomiskās nozīmes mazināšanos, līdz ar to šī aktivitāte ir uzskatāma par daļēji atbilstošu jomas aktuālajām vajadzībām.

3.2.2.2.12 Kultūra

Kultūra ir viena no jomām, kurai laika periodā no 2010. gada – 2013. gadam ir atvēlēta vismazākā nozīme, un tās attīstības nepieciešamība definēta tikai vienā LSAP mērķī, kas paredz radošo industriju attīstību un kultūras pakalpojumu eksporta veicināšanu (sk. 17. pielikumu).

Arī ES fondu sniegtais kopējais atbalsts kultūras jomai 3.4.3. pasākuma *Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme* ietvaros aktīvajām 3 aktivitātēm ir tikai 44,3 miljoni EUR un kopš aktuālā plānošanas perioda uzsākšanas ir samazināts par 7,9 miljoniem EUR.

Izvērtējuma laikā iegūtā informācija liecina, ka adekvātu atbalstu jomas šā brīža vajadzībām sniedz 3.4.3.2. aktivitāte *Sociālekonomiski nozīmīgu kultūras mantojuma objektu atjaunošana*, kuras ietvaros pieejamais kopējais finansējums no 21,6 miljoniem EUR samazināts līdz 10,8 miljoniem EUR un 3.4.3.3. aktivitāte *Atbalsts kultūras pieminekļu privātpašniekiem kultūras pieminekļu saglabāšanā un to sociālekonomiskā potenciāla efektīvā izmantošanā*, kuras kopējais finansējums palielināts no 5,7 līdz 8,5 miljoniem EUR. Šo aktivitāšu īstenošana tieši atbalsta Latvijas kultūras mantojuma eksporta apjoma palielināšanu, sekmējot ārvalstu apmeklētāju skaita pieaugumu.

Arī 3.4.3.1. aktivitāte *Nacionālas un reģionālas nozīmes daudzfunkcionālu centru izveide* atbalsta patlaban izvirzīto jomas stratēģisko mērķi attiecībā uz radošās industrijas attīstību, tomēr būtiskāku ieguldījumu tā sniedz Latvijas ilgtermiņa attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam kultūras jomai izvirzīto mērķu sasniegšanai, kas paredz saglabāt un attīstīt Latvijas kultūras kapitālu un veicināt piederības izjūtu Latvijas kultūras telpai, attīstot sabiedrības radošumā balstītu konkurētspējīgu nacionālo identitāti un veidojot Latvijā kvalitatīvu kultūrvidi, kā arī palielinot kultūras pasākumu apmeklējumu skaitu.

Ilgtermiņa kontekstā ES fondu atbalsts netiek sniegts vairākiem jomas attīstībai izvirzītajiem mērķiem, piemēram, sekmēt Latvijā producēto filmu un oģinālliteratūras izdevumu skaita pieaugumu. Tādā veidā netiek sekmēta kultūras nozares eksporta attīstība, gan tiešā veidā nodrošinot autortiesību ienākumu palielināšanos Latvijas radošās industrijas pārstāvjiem, gan netiešā veidā sekmējot ārvalstu radošo industriju intereses pieaugumu par iespējām izvērst darbību Latvijā.

Kultūras jomas, jo īpaši radošo industriju, eksporta potenciāls pašreizējā situācijā netiek pienācīgi novērtēts ES fondu atbalsta kontekstā, jo pieejamie dati par situāciju ES valstīs liecina, ka Latvijas kultūras jomas eksports 2009. gadā veidoja 0,6% no kopējā eksporta apjoma, šai rādītājā atpaliekot tikai no Lielbritānijas un Igaunijas, kur kultūras eksporta īpatsvars kopējā eksporta apjomā veidoja 0,7 procentus¹⁶. Šie dati norāda uz kopējo Latvijas kultūras jomas eksporta potenciālu, kuram sniedzot noteiktu ES fondu atbalstu gan jaunu, gan

¹⁶ www.culturelablv.wordpress.com

jau pašreizējo produktu attīstībai, Latvija var uzlabojot savu ārējās tirdzniecības bilanci un nodrošināt papildus finanšu līdzekļu piesaisti.

ES fondu finansējuma saņēmēju aptaujas ietvaros kā aktuālākā to nepieciešamība tika norādīta jau īstenoto kultūras mantojuma attīstības pasākumu saglabāšana un uzturēšana, kas tiešā veidā nav attiecināma uz ES fondiem, jo uzturēšanas un saglabāšanas pasākumi ir veicināmi no valsts, pašvaldību vai privātajiem līdzekļiem.

3.2.3. Secinājumi

1. Veiktās izmaiņas ES fondu atbalsta apjoma sadalījumā starp jomām aktuālā plānošanas perioda ietvaros saskan ar Latvijas sociāli ekonomiskās situācijas negatīvajām izmaiņām, nodrošinot lielāko papildu finanšu līdzekļu novirzīšanu nodarbinātības un uzņēmējdarbības jomām, kur ekonomiskie rādītāji recesijas ietvaros piedzīvojuši visstraujāko kritumu, atstājot lielu ietekmi uz kopējās sociālās spriedzes pieaugumu valstī. Nodarbinātības un uzņēmējdarbības veicināšanai līdz 2010. gada beigām, salīdzinot ar aktuālā ES fondu plānošanas perioda sākumu, no citām jomām papildus ir novirzīti attiecīgi 103 un 75 miljoni EUR.
2. ES fondu sniegtais atbalsts kopumā sakrīt ar Latvijas vidējā termiņa stratēģiskās attīstības uzdevumiem, nodrošinot atbalsta sniegšanu gandrīz vai visiem LSAP ietvaros definētajiem mērķiem, kas apliecina kopējā ES fondu atbalsta adekvātumu Latvijas sociāli ekonomiskajai situācijai un jomu attīstībai noteiktajām vajadzībām.
3. ES fondu atbalsts sekmē arī 34 (no 43) kvantitatīvo mērķu sasniegšanu, kas ir noteikti Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam, tādā veidā nodrošinot veikto ieguldījumu atbilstību Latvijas ilgtermiņa mērķiem.
4. ES fondu aktīvās aktivitātes/ apakšaktivitātes kopumā nodrošina nepieciešamo atbalstu ES fondu finansējuma saņēmēju aktuālajām vajadzībām, jo aptaujas ietvaros visu 12 atbalsta jomu respondenti kā aktuālākās atbalsta vajadzības norādīja tās, kas jau patlaban tiek īstenotas aktīvo ES fondu aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ietvaros. Aptaujā kā patlaban aktuālas, bet no ES fondu puses neatbalstītas aktivitātes tika minētas atbalsta sniegšana augstākās izglītības profesionālo prakšu organizēšanai, kā arī atbalsta un apmācību nodrošināšana audžuģimenēm.
5. Latvijas attīstības vajadzības norāda uz nepieciešamību sekmēt jomu savstarpējo sadarbību dažādu pasākumu īstenošanā, kas patlaban konkrētos gadījumos netiek efektīvi nodrošināts, piemēram, tūrisma un veselības jomas sadarbība veselības tūrisma un rekreatīvo pakalpojumu attīstībai, izglītības un nodarbinātības jomas tuvināšanās pasākumu organizēšanai augstākās izglītības studentu praktisko iemaņu uzlabošanai un viņu konkurētspējas celšanai nodarbinātības tirgū, izglītības un tūrisma jomas sadarbība augstākās izglītības eksportspējas veicināšanai.
6. Zinātne, uzņēmējdarbība un inovācijas, enerģētika un vide ir jomas, kur ES fondu sniegtā atbalsta ietvaros nav identificējami problemātiskie jautājumi vai nesakrītības ar Latvijas stratēģiskās attīstības mērķiem.
7. Izglītības jomā kopumā ir nodrošināta finansējuma palielināšana, papildu līdzekļus piešķirot profesionālās izglītības sektoram, kas vērtējams pozitīvi, jo sekmē kopējo izglītības jomas attīstību. Tomēr finansējuma palielināšana tieši profesionālās izglītības

sektoram nesaskan ar Latvijas stratēģiskās attīstības dokumentos definēto nostāju, kur kā primārais noteikts augstākās izglītības sektors, kam pieejamais finansējuma apjoms, lai arī nebūtiski, bet tomēr ir samazināts.

8. Nodarbinātības un sociālās iekļaušanas jomā ES fondu atbalsts veiksmīgi nodrošina nodarbinātības līmeņa sekmēšanu gan vidējā termiņā, gan ilgtermiņā, tomēr patlaban netiek pilnvērtīgi nodrošināta nodarbinātības sekmēšanas pasākumu diversifikācija dažādu vecuma grupu iedzīvotājiem, un šo pasākumu sasaiste ar izglītības jomā īstenotajām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm.
9. Veselības jomā tiek sekmīgi īstenots atbalsts Latvijas vidēja termiņa stratēģiskās attīstības mērķiem, vienlaikus atbalsts netiek nodrošināts ilgtermiņa mērķiem, kas vērsti uz Latvijas iedzīvotāju dzīves ilguma un veselīgi nodzīvotā mūža ilguma pagarināšanu, kas ietekmē Latvijas kopējo ekonomisko situāciju, veicinot viena iedzīvotāja saražotā kopprodukta apjoma pieaugumu.
10. Administratīvās kapacitātes uzlabošanas nodrošināšanai noticis būtisks ES fondu sniegtā atbalsta samazinājums, īpaši strukturālo reformu veikšanai, kas kopējā kontekstā nesakrīt ar galveno Latvijas vidējā termiņa un arī ilgtermiņa attīstības mērķi šajā jomā, kurš ir vērsts uz kopējās valsts pārvaldes efektivitātes uzlabošanu.
11. Tūrisma jomā Latvijas sociālekonomiskās situācijas pasliktināšanās laikā MK pieņēma lēmumu atlikt sākotnēji plānoto ES fondu aktivitāti jaunu tūrisma pakalpojumu, t.sk. rekreatīvo pakalpojumu, attīstībai, nodrošinot finanšu līdzekļu novirzīšanu citiem attiecīgajā brīdī prioritārākiem mērķiem. Lai arī pieņemtais lēmums attiecīgajā situācijā sniedza papildu atbalstu prioritārāku mērķu sasniegšanai, tas nesaskan ar 2010. gadā apstiprināto LSAP mērķi sekmēt veselības aprūpes eksporta veicināšanu, jo tā kontekstā kā viens no eksportspējīgākajiem produktiem ir rehabilitācija, kuras attīstība būtu sekmējama kopā ar rekreatīvajiem pakalpojumiem, veicinot to ārvalstu tūristu skaita pieaugumu, kuri Latvijā uzturas ilgu laiku (vairāk nekā 5 dienas).
12. ES fondu sniegtais atbalsts pilnībā nodrošina atbalstu transporta nozares vidējā termiņa un ilgtermiņa attīstības vajadzībām, savukārt IKT nozares ietvaros nepietiekams tiešais atbalsts tiek sniegts iedzīvotāju e-prasmju uzlabošanai, kas ir būtisks priekšnosacījums elektronisko pakalpojumu attīstībai un publiskās pārvaldes administratīvās noslodzes samazināšanai.
13. Policentriskās attīstības jomas ietvaros pastāv pretrunīgi mērķi starp ES fondu atbalsta prioritātēm, kas HP līmenī izvirza Rīgas starptautiskās konkurētspējas attīstību, un Latvijas stratēģiskās attīstības mērķi, kas nosaka Rīgas ekonomiskās nozīmes samazināšanu Latvijas kopējā kontekstā. Šāda pastāvošā situācija nedod iespēju pilnvērtīgi novērtēt, cik adekvāts ir ES fondu sniegtais atbalsts Rīgas pilsētvides ilgtspējīgai attīstībai.

3.2.4. Ieteikumi

Nr.p.k.	Ieteikums	Ieteikuma ieviešanas termiņš	Ieteikuma būtiskuma pakāpe	Par ieteikuma ieviešanu atbildīgā institūcija
1.	Izglītības jomā jāpārvērtē sniegtā atbalsta sadalījums starp profesionālās un augstākās izglītības sektoriem, izvērtējot tā atbilstību LSAP un Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam noteiktajiem mērķiem, nepieciešamības gadījumā veicot finansējuma pārdali.	Aktuālais plānošanas periods 2007. – 2013. gadam.	Zems	Izglītības ministrija
2.	Īstenojot nodarbinātības veicināšanas pasākumus, jānodrošina to sasaiste ar izglītības jomas aktuālajām vajadzībām, sekmējot atbalsta sniegšanu augstākās izglītības studentiem viņu dalībai profesionālās praksēs. Profesionālo iemaņu sekmēšana profesionālās un augstākās izglītības studentiem ir īpaši jāsekmē nozarēs, kur vērojams jauniešu vecumā no 20 – 24 gadiem lielākais bez darba esošo īpatsvars.	Aktuālais plānošanas periods 2007. – 2013. gadam.	Zems	Izglītības ministrija, Labklājības ministrija, Ekonomikas ministrija
3.	Veselības jomā jāizvērtē iespēja īstenot aktivitātes Latvijas iedzīvotāju veselības aprūpes profilakses sekmēšanai un veselības veicināšanas pasākumu īstenošanai, atvēlot tām noteiktu ES fondu finansējuma apjomu.	Aktuālais plānošanas periods 2007. – 2013. gadam.	Zems	Veselības ministrija
4.	Administratīvās kapacitātes jomās jāizvērtē ES fondu nodrošinātā atbalsta pietiekamība strukturālo reformu veikšanai, ņemot vērā arvien pastāvošās vajadzības valsts pārvaldes darbības efektivitātes uzlabošanai.	Aktuālais plānošanas periods 2007. – 2013. gadam.	Zems	Valsts kanceleja
5.	Jāizvērtē iespējas atsevišķi nodalīt konkrētu ES fondu finansējumu iedzīvotāju e-prasmju apguves nodrošināšanai, precīzi definējot	Aktuālais plānošanas periods 2007. –	Zems	Satiksmes ministrija; Labklājības ministrija

	attiecīgās aktivitātes sasniedzamos mērķus un rādītājus. Nepieciešamais finansējums potenciāli varētu tikt pārdalīts no patlaban jau īstenotajiem pasākumiem iedzīvotāju apmācībām, primāri šīs apmācības vēršot uz gados vecākajiem iedzīvotājiem.	2013. gadam.		
6.	<p>Nodrošinot ES fondu pieejamību, jāsekmē par konkrētām jomām atbildīgo iestāžu savstarpējā sadarbība nepieciešamo atbalsta aktivitāšu plānošanā un īstenošanā. Jāpanāk, ka konkrētas aktivitātes/ apakšaktivitātes dažādās jomās ir vērstas uz vienota mērķa sasniegšanu, piemēram, tūrisma jomas sadarbība ar veselības un izglītības jomām – veselības un augstākās izglītības eksporta sekmēšanai; izglītības un nodarbinātības jomas sadarbība augstskolu studentu profesionālo zināšanu sekmēšanai un mūžizglītības attīstība personām vecuma grupā pēc 49 gadiem; kultūras un tūrisma jomas sadarbība radošo industriju eksporta potenciāla veicināšanai.</p> <p>Iestāžu savstarpējās sadarbības uzlabošanai jānodrošina, ka visas aktivitātes pirms to apstiprināšanas tiek izvērtētas no savstarpējās atkarības viedokļa. Definētajām savstarpējām atkarībām ir jātiek dokumentētām, piemēram, vienas aktivitātes uzsākšana ir iespējama pēc citas pabeigšanas, vienas aktivitātes īstenošana jāveic kompleksā ar citu u.tml.</p>	Nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam.	Augsts	Vadošā iestāde, Atbildīgās iestādes

3.3. ES Fondu atbalsts ES 2020 stratēģijas mērķu sasniegšanai

Analizēt ES fondu atbalstu ES 2020 stratēģijas mērķu un tās ietvaros izvirzīto nacionālo mērķu un rādītāju sasniegšanai, izvērtējot nepieciešamību precizēt ES fondu plānošanas dokumentus, novirzot papildus finansējumu ES 2020 stratēģijas īstenošanai.

3.3.1. Metodoloģija

Šā apakšuzdevuma īstenošanas ietvaros analizēta ES fondu plānošanas dokumentos definēto mērķu atbilstība ES 2020 stratēģijas mērķiem un tās ietvaros izvirzītajiem nacionālajiem mērķu un rādītājiem, kā arī novērtēts ES fondu sniegtais atbalsts šo ES 2020 mērķu sasniegšanai.

Apakšuzdevuma izpildei ir lietoti šādi datu avoti:

- *Europe 2020 Strategy*;
- Latvijas nacionālā reformu programma „ES 2020” stratēģijas īstenošanai;
- Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013. gadu periodam;
- Darbības programma „Cilvēkresursi un nodarbinātība”;
- Darbības programma „Uzņēmējdarbība un inovācijas”;
- Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”;
- Darbības programmas papildinājums „Cilvēkresursi un nodarbinātība”;
- Darbības programmas papildinājums „Uzņēmējdarbība un inovācijas”;
- Darbības programmas papildinājums „Infrastruktūra un pakalpojumi”;
- Vadošās iestādes 2010. gada ziņojumi Eiropas Komisijai par darbības programmu īstenošanu 2007. – 2013. gada plānošanas periodā;
- Intervijas ar ES 2020 mērķu sasniegšanas atbildīgo jomu politikas plānošanas darbiniekiem;
- *Eurostat* dati.

Šā apakšuzdevuma veikšanai ir apkopota un strukturēta kvalitatīvā un kvantitatīvā informācija par ES 2020 mērķiem, to ietvaros izvirzītajiem nacionālajiem mērķiem un rādītājiem, ES fondu dokumentu mērķiem, aktivitāšu/ apakšaktivitāšu plānoto finansējumu (EUR) un statusu. Lai nodrošinātu informācijas un analīzes rezultātu pārskatāmību, dati strukturēti datu analīzes tabulā.

Analīzes ietvaros izvērtēta ES fondu plānošanas dokumentu mērķu atbilstība ES 2020 mērķiem, identificējot tos mērķus, kas sekmē ES 2020 stratēģijas īstenošanu. Pamatojoties uz identificēto ES 2020 mērķu sasniegšanu atbalstošo aktivitāšu/ apakšaktivitāšu plānoto finansējumu, novērtēts pašreizējais ES fondu atbalsta apjoms ES 2020 stratēģijas mērķu un tās ietvaros izvirzīto nacionālo mērķu un rādītāju sasniegšanai.

Lai novērtētu papildus investīciju nepieciešamību atsevišķu ES 2020 mērķu iespējamajam papildu atbalstam, ir lietoti *Eurostat* dati attiecībā uz ES 2020 mērķu rādītāju dinamikas izmaiņām pēdējo 4 – 5 gadu laikā.

Papildus veiktas intervijas ar ES 2020 mērķu sasniegšanā atbildīgo jomu politikas plānošanas darbiniekiem, lai apkopotu viņu viedokli par pašreizējo situāciju un ES fondu sniegto atbalstu ES 2020 mērķu sasniegšanai.

Pamatojoties uz izvērtējuma rezultātiem, izdarīti secinājumi par pašreizējo ES fondu atbalstu ES 2020 mērķu sasniegšanai, kā arī identificēti mērķi, kuru atbalstam varētu būt nepieciešamas papildu investīcijas.

3.3.2. Izvērtējums

3.3.2.1 Kopsavilkums

ES fondu plānošanas dokumentu mērķi 2007. – 2013. gada plānošanas periodā tika izstrādāti, ņemot vērā ES attīstības stratēģijas 2000. – 2010. gadam Lisabonas stratēģijas mērķus un prioritātes. Pēc Lisabonas stratēģijas darbības beigām 2010. gadā tika apstiprināta ES 2020 stratēģija, kas ir ES izaugsmes stratēģija 2010. – 2020. gadam ar saviem mērķiem un prioritātēm. Tāpēc patlaban ir jāizvērtē, cik lielā mērā pašreizējie ES fondu plānošanas dokumentu mērķi ir relevanti jaunās stratēģijas mērķiem, un jānovērtē pašreizējo ES fondu atbalsta apjoms šo mērķu sasniegšanai, izvērtējot nepieciešamību precizēt ES fondu plānošanas dokumentus un novirzīt papildu finansējumu pasākumiem, kas ir vērsti uz ES 2020 stratēģijas īstenošanu.

ES 2020 stratēģija ir veidota, ņemot vērā ES ilgtermiņa izaicinājumus: globalizāciju, ierobežotu resursu pieejamību un iedzīvotāju novecošanās procesu. Minēto izaicinājumu pārvarēšanai stratēģijas ietvaros noteiktas trīs prioritātes: gudra izaugsme, ilgtspējīga izaugsme un iekļaujoša izaugsme. Šo prioritāšu sasniegšanai ES 2020 stratēģijā ir definēti 5 mērķi, kuru kvantificēšanai noteikti 8 rādītāji. Izvirzīto mērķu sasniegšanai ES 2020 stratēģijā ir izvirzītas 7 vadošās iniciatīvas (sk. 18. pielikumu).

ES 2020 stratēģijas īstenošanai Latvijā 2010. gada 26. aprīlī tika apstiprināta Latvijas nacionālā reformu programma ES 2020 stratēģijas īstenošanai (turpmāk tekstā – LNRP) Šajā programmā ir noteikts, ka ES 2020 stratēģijas kontekstā Latvijas mērķis ir veicināt izaugsmi un nodarbinātību, nodrošinot vidējā termiņā IKP pieauguma tempus 4 – 5% apmērā un augstu nodarbinātības līmeni 73% apmērā līdz 2020. gadam. ES 2020 stratēģijas ietvaros Latvija ir izvirzījusi 8 kvantitatīvus mērķus, kas atbilst ES 2020 stratēģijas 5 mērķu ietvaros noteiktajiem 8 rādītājiem (sk. 18. pielikumu).

ES fondu finansējums ir tikai viens no iespējamajiem finansējuma avotiem ES 2020 stratēģijas īstenošanai. Vienlaikus ES 2020 stratēģijas īstenošanai var tikt izmantoti arī citi finansējuma avoti, piemēram, valsts budžeta līdzekļi, Kioto finanšu instrumenti, privātais finansējums, EEZ finanšu instrumenti u.c.

Veiktā ES fondu plānošanas dokumentu mērķu atbilstības ES 2020 mērķiem analīze liecina, ka kopumā ES fondi sekmē ES 2020 mērķu sasniegšanu. Atbalsta apjoms katram no mērķiem ir atšķirīgs un dažos gadījumos tas varētu būt būtiski lielāks, ja vien tiktu veikta ar ES fondu atbalstīto pasākumu īstenošanas rezultātā iegūto uzlabojumu kvantificēšana ES 2020 kvantitatīvo mērķu un rādītāju kontekstā tām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm, kas pastarpināti sekmē ES 2020 mērķu sasniegšanu.

Lai gan pašreizējā plānošanas periodā būtiska ES fondu finansējuma pārdale nav iespējama, tomēr veiktā ES 2020 kvantitatīvo rādītāju dinamikas laika posmā no 2005. gada līdz 2009. gadam (2010. gadam, ja informācija bija pieejama) analīze Latvijā atbilstoši *Eurostat* pieejamajai informācijai liecina, ka pastāv ES 2020 mērķi, kuru atbalstam būtu nepieciešams izvērtēt papildu investīciju novirzīšana nacionālo ES 2020 mērķu sasniegšanai, piemēram, ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā, kā arī ES 2020 mērķi, kuru sasniegšanai papildus atbalsts patlaban nav nepieciešams, piemēram, skolu nepabeigušo jauniešu īpatsvara samazināšana.

Izvērtējuma turpinājumā sniegts katra no ES 2020 stratēģijas un Latvijas nacionālā reformu programmas ES 2020 stratēģijas īstenošanai ietvaros izvirzītajiem kvantitatīvajiem mērķiem un ar tiem saistītajām vadošajām iniciatīvām izvērtējums, analizējot ES fondu plānošanas dokumentu mērķu atbilstību šo mērķu sasniegšanai.

3.3.2.2 Ieguldījumu pētniecībā un attīstībā palielināšanas mērķis un ar to saistītā vadošā iniciatīva „Inovatīva Savienība”

ES 2020 stratēģijas mērķis un ar to saistītā vadošā iniciatīva „Inovatīva Savienība” ir vērsta uz finansējuma pētniecībai un inovācijām pieejamību, lai nodrošinātu inovatīvo ideju pārvēršanu produktos un pakalpojumos.

Analizējot ES fondu plānošanas dokumentu mērķu atbilstību šim ES 2020 mērķim, jāsecina, ka ES fondi būtiski sekmē ieguldījumu pētniecībā un attīstībā mērķa sasniegšanu un ES fondu atbalsts 2007. – 2013. gadā primāri tiek virzīts zinātnes un pētniecības attīstībai, lai veicinātu zināšanu ietilpīgas ekonomikas veidošanos Latvijā un sasniegtu ieguldījumu apjomu P&A 1,5% apmērā no IKP, kas pilnībā atbilst nacionālajam ES 2020 mērķim.

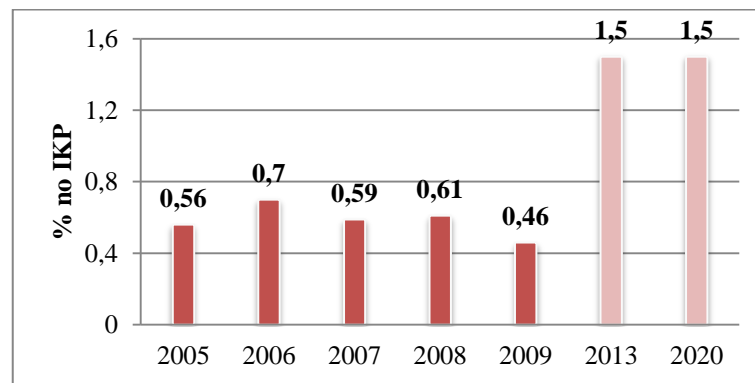
Tiešā veidā atbalstu ieguldījumu pētniecībā un attīstībā mērķa sasniegšanai nodrošina 2. DP visas 2.1. prioritātes *Zinātne un inovācijas* ietvaros īstenotās aktivitātes/ apakšaktivitātes, kā arī 1.1.1.2. aktivitāte *Cilvēkresursu piesaiste zinātnei*, kuras ietvaros piesaistīti cilvēkresursi zinātnei un 1.3.1.9. aktivitāte *Augstas kvalifikācijas darbinieku piesaiste*, kuras ietvaros tiek piesaistīti augsti kvalificēti darbinieki tehnoloģisku jautājumu risināšanai vai jaunu produktu attīstīšanai uzņēmumos.

Kopējais tiešais ES fondu atbalsta apjoms ieguldījumiem pētniecības un attīstības mērķa sasniegšanai ir aptuveni 500 milj. EUR jeb 11,1% no kopējā plānotā ES fondu finansējuma.

Netieši atbalstu ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā nodrošina arī 1.1.2. pasākuma *Augstākās izglītības attīstība* un 3.1.2. pasākuma *Augstākās izglītības infrastruktūra* ietvaros īstenotās aktivitātes/ apakšaktivitātes, kas ir vērstas uz papildu augstas kvalifikācijas cilvēkresursu pieejamības nodrošināšanu zinātniskās un pētnieciskās darbības nodrošināšanai.

Izvērtējot rādītāja attīstības dinamiku pēdējo 5 gadu laikā atbilstoši *Eurostat* pieejamajai informācijai, jāsecina, ka šim rādītājam ir tendence svārstīties ap vidējo vērtību 0,58 % no IKP, savu augstāko vērtību sasniedzot 2006. gadā (sk. 7. attēlu).

Attēls 7. Ieguldījumi pētniecībā un attīstībā procentos no IKP Latvijā ¹⁷

Atbilstoši atbildīgās iestādes sniegtajai informācijai jau 2009. un arī 2010. gadā kopumā būtiski ir samazināts publiskā sektora finansējums P&A. Analizējot finansējuma pārdali aktivitātēm, kuru ietvaros plānots atbalstīt investīciju P&A palielināšanu, arī ir vērojams finansējuma samazinājus. Neskatoties uz minēto, atbilstoši jaunākajiem satatistikas datiem, ieguldījumi P&A % no IKP 2010. gadā ir palielinājušies (0,57 %). Tomēr, ņemot vērā svārstības rādītāja dinamikā un to, ka rādītājs savu lielāko vērtību ir sasniedzis 2006. gadā, nesasniedzot pusi no plānotās rādītāja vērtības plānošanas perioda beigās (1,5%), jāsecina, ka ieguldījumu P&A palielināšana varētu būt ES 2020 mērķis, kura atbalstam būtu nepieciešams izvērtēt papildus ES fondu investīciju novirzīšana.

3.3.2.3 Skolu nepabeigušo iedzīvotāju īpatsvars samazināšanas mērķis un ar to saistītā vadošā iniciatīva „Jaunieši kustībā”

ES 2020 stratēģijas mērķis un ar to saistītā vadošā iniciatīva „Jaunieši kustībā” vērsta uz skolu nepabeigušo jauniešu īpatsvara samazināšanu, nodrošinot efektīvas investīcijas izglītībā un apmācības sistēmās.

Analizējot ES fondu plānošanas dokumentu mērķu atbilstību šim ES 2020 mērķim, jāsecina, ka ES fondu atbalsts sekmē skolu nepabeigušo iedzīvotāju mērķa sasniegšanu, kopumā nodrošinot investīcijas izglītības sistēmas attīstībā. Atbilstoši Latvijas valsts vajadzībām un vadošās iniciatīvas mērķim ES fondu finansējums aktuālajā plānošanas periodā vairāk koncentrēts uz cilvēkresursu sagatavošanu darba tirgus vajadzībām, nodrošinot atbilstošu vispārējo un profesionālo izglītību.

Tiešie atbalsta pasākumi skolu nepabeigušo iedzīvotāju īpatsvara samazināšanai tiek īstenoti 1.2.2.4. aktivitātē *Izglītības pieejamības nodrošināšana sociālās atstumtības riskam pakļautajiem jauniešiem un iekļaujošas izglītības attīstība*, kuras mērķis ir samazināt to jauniešu skaitu, kuri agri pamet mācības un neturpina izglītību un kuras ietvaros tiek īstenotas 2 apakšaktivitātes.

Kopumā skolu nepabeigušo iedzīvotāju īpatsvara samazināšanas mērķa sasniegšanu atbalsta 1.2.1.2. aktivitāte *Vispārējo zināšanu un prasmju uzlabošana* un ar to saistītie ieguldījumi vispārējās izglītības iestāžu infrastruktūrā 3.1.3. pasākuma *Izglītības infrastruktūra vispārējo prasmju nodrošināšanai* ietvaros, kas nodrošina kompleksu atbalsta pasākumu kopumu vispārējās izglītības attīstībai, veicinot mācību procesa modernizāciju un pieejamību.

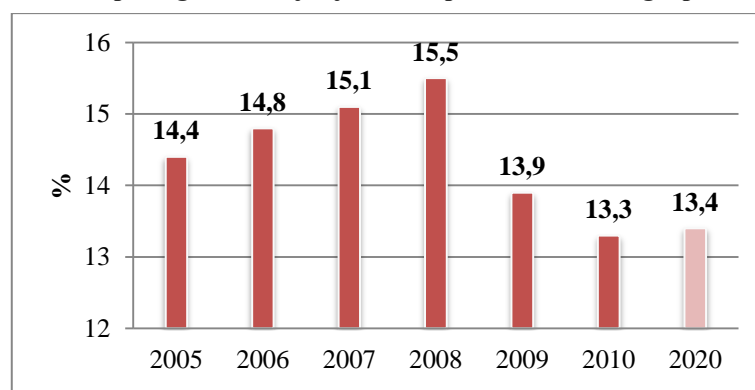
¹⁷ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=t2020_20

Pamatprasmju iegūšanas mērķi atbalsta arī 1.2.1.1. aktivitāte *Profesionālās izglītības sistēmas attīstība, kvalitātes, atbilstības un pievilcības uzlabošana* un ar to saistītie ieguldījumi profesionālo izglītības iestāžu infrastruktūrā 3.1.1. pasākuma *Profesionālās izglītības infrastruktūra* ietvaros, kas nodrošina kompleksu atbalsta pasākumu kopumu profesionālās izglītības attīstībai, veicinot mācību procesa modernizāciju un pieejamību.

Kopējais ES fondu atbalsts skolu nepabeigušo iedzīvotāju īpatsvara samazināšanas mērķa sasniegšanai ir aptuveni 220 milj. EUR jeb 4,8% no kopējā plānotā ES fondu finansējuma.

Izvērtējot skolu nepabeigušo iedzīvotāju īpatsvara dinamiku pēdējo 6 gadu laikā atbilstoši Eurostat pieejamajai informācijai, jāsecina, ka minētais rādītājs, sākot no 2009. gada, piedzīvojis būtisku kritumu (sk. 8. attēlu).

Attēls 8. Skolu nepabeigušo Latvijas jauniešu īpatsvars vecuma grupā 18 – 24 gadi, procentos¹⁸

Tāpēc plānotais ES 2020 mērķis līdz 2010. gada 31. decembrim ir sasniegts, līdz ar to šā mērķa sasniegšanas atbalstam vairs nav nepieciešams izvērtēt papildu ES fondu finansējuma novirzīšanu.

3.3.2.4 Augstāko izglītību ieguvušo iedzīvotāju īpatsvara palielināšanas mērķis un ar to saistītā vadošā iniciatīva „Jaunieši kustībā”

ES 2020 stratēģijas mērķis un ar to saistītā vadošā iniciatīva „Jaunieši kustībā” ir vērsta uz augstāko izglītību ieguvušo iedzīvotāju īpatsvara palielināšanu, nodrošinot efektīvas investīcijas izglītībā un apmācības sistēmās.

Analizējot ES fondu plānošanas dokumentu mērķu atbilstību šim ES 2020 mērķim, jāsecina, ka ES fondu atbalsts sekmē augstāko izglītību ieguvušo iedzīvotāju īpatsvara palielināšanas mērķa sasniegšanu un ES fondu atbalsts jau patlaban kopumā tiek novirzīts investīcijām augstākajā izglītībā.

ES fondu atbalsts augstākajā izglītībā ir koncentrēts uz vispusīgu augstākās izglītības attīstību, nodrošinot studiju programmu modernizāciju un augstākās izglītības infrastruktūras un materiāli tehniskās bāzes attīstību. Atbilstoši Latvijas valsts vajadzībām īpašs atbalsts ir nodrošināts inženierzinātņu, tehnoloģiju un dabaszinātņu tematiskajās grupu maģistrantūrā un visu veidu tematisko grupu doktorantūrā studējošajiem – mērķstipendiju veidā augsti kvalificētu speciālistu sagatavošanai, tādā veidā nodrošinot kvalificētu cilvēkresursu bāzi zinātniskajai un pētnieciskajai darbībai.

¹⁸ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=t2020_40

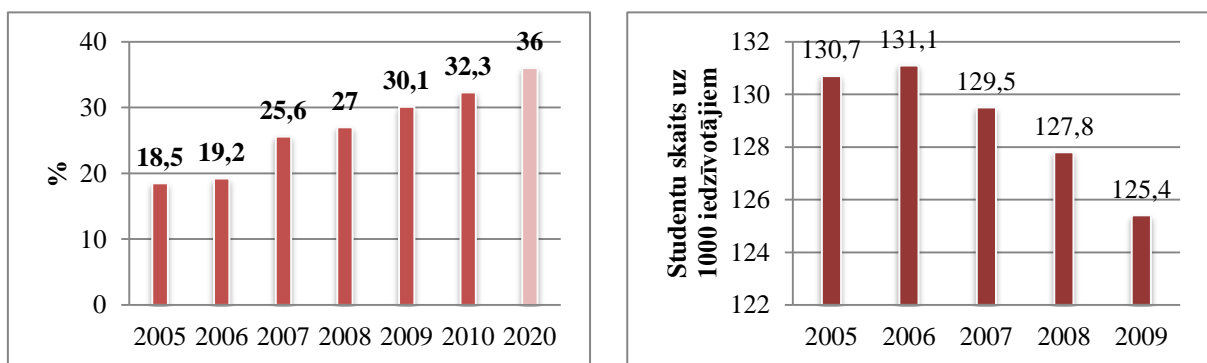
Augstāko izglītību ieguvušo iedzīvotāju īpatsvara palielināšana (ar iegūtu vismaz 1. līmeņa augstāko izglītību) ES fondu plānošanas dokumentos tiešā veidā nav izvirzīta kā prioritāri atbalstāms virziens, jo atbilstoši atbildīgās jomas speciālistu sniegtajai informācijai Latvijai specifisks ir relatīvi lielais iedzīvotāju īpatsvars ar iegūtu vismaz 1. līmeņa augstāko izglītību, bet vienlaikus vērojams augsti kvalificētu speciālistu trūkums (maģistri, doktori, it īpaši jau patlaban atbalstāmajās tematiskajās grupās).

Atbalstu augstākās izglītības attīstībai kopumā sniedz 1.1.2. pasākuma *Augstākās izglītības attīstība* un 3.1.2. pasākuma *Augstākās izglītības infrastruktūra* ietvaros īstenotās aktivitātes/apakšaktivitātes.

Kopējais ES fondu atbalsts augstākās izglītības mērķa sasniegšanai ir aptuveni 190 milj. EUR jeb 4,2% no kopējā plānotā ES fondu finansējuma.

Izvērtējot augstāko izglītību ieguvušo iedzīvotāju īpatsvara rādītāja dinamiku pēdējo 6 gadu laikā atbilstoši Eurostat pieejamajai informācijai, jāsecina, ka rādītājam visā aplūkotajā laika periodā piemīt tendence palielināties (sk. 9. attēlu).

Attēls 9. a - Augstāko izglītību ieguvušo Latvijas iedzīvotāju īpatsvars vecuma grupā 30 – 34 gadi, procentos¹⁹; b – studentu skaits uz 1000 iedzīvotājiem Latvijā²⁰

Izvērtējot pašreizējās tendences augstākajā izglītībā, kur pēc ekonomiskās krīzes iestāšanās, sākot no 2008. gada, Latvijā vērojams jaunu studentu skaita kritums (sk. 9. b. attēlu), it īpaši maksas studijās, kā arī ir samazināts valsts finansējums budžeta vietām, kopumā pastāv risks, ka vecuma grupā 30 – 34 gadi līdz 2020. gadam plānotais nacionālais ES 2020 mērķis var netikt sasniegts.

Sasniedzamā mērķa un minētā riska kontekstā pašreizējā situācijā papildus ES fondu finansējumu novirzīšana šā mērķa sasniegšanai uzskatāma par adekvātu tikai to konkrēta vecuma iedzīvotāju atbalstam, kuriem vēl nav augstākās izglītības, jo vispārīgā gadījumā investīcijas neietekmēs augstāko izglītību ieguvušo iedzīvotāju īpatsvara palielināšanos 2020. gadā vecuma grupā 30 – 34 gadi, jo lielākoties 1. augstākās izglītības iegūšana tiek uzsākta pēc vidusskolas pabeigšanas 19 – 20 gadu vecumā, un to iegūst 22 – 24 gadu vecumā..

¹⁹ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=t2020_41.

²⁰ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00062&plugin=1>.

3.3.2.5 Vadošā iniciatīva „Digitālā Eiropa”

Vadošā iniciatīva „Digitālā Eiropa” paredz IKT sociālā un ekonomiskā potenciāla maksimizēšanu, uzlabojot interneta tīkla ātrumu, novirzot finansējumu nepieciešamās infrastruktūras izbūvei vietās, kur vēl nav pieejams atbilstošs telekomunikāciju tīkls, kā arī attīstīt modernos tiešsaistes servīsus (piemēram, e-pārvalde, e-veselība u.c.) un palielinot to izmantošanu.

Analizējot ES fondu plānošanas dokumentu mērķu atbilstību vadošās iniciatīvas „Digitālā Eiropa” mērķiem, jāsecina, ka ES fondi sekmē vadošās iniciatīvas mērķu sasniegšanu un būtisks ES fondu atbalsts jau patlaban novirzīts investīcijām IKT jomā. ES fondu atbalsts 2007 – 2013. gada plānošanas periodā ir vērsts uz IKT pieejamības nodrošināšanu gan no infrastruktūras, gan no lietotāju spējas un prasmju izmantot IKT resursus perspektīvas, ko kopumā ES fondu kontekstā nodrošina HP *Informācijas sabiedrība* īstenošana.

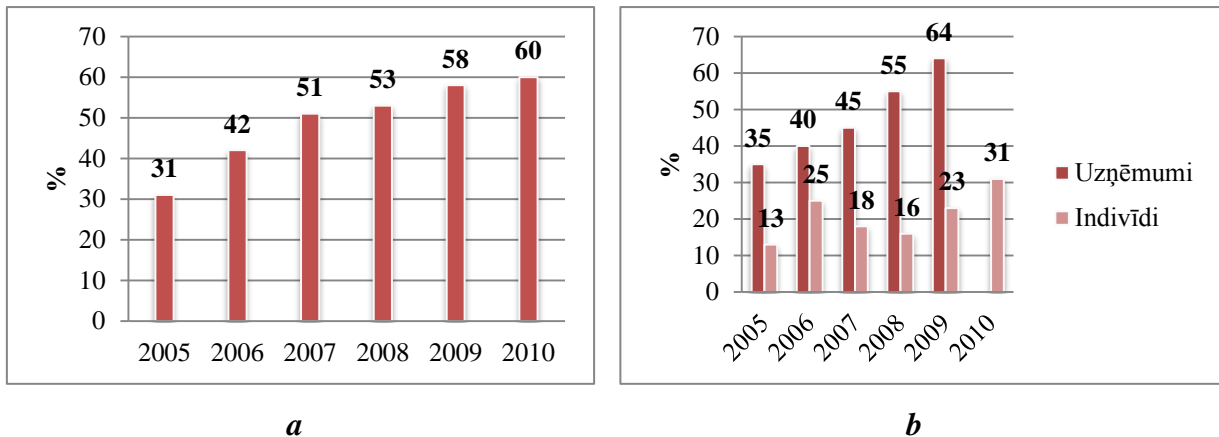
Tieši šā mērķu sasniegšanu atbalsta 3.2.2. pasākums *IKT infrastruktūra un pakalpojumi* un tā ietvaros īstenotās aktivitātes/ apakšaktivitātes, kuru mērķis ir veicināt informācijas sabiedrības attīstību, veicinot e-pakalpojumu attīstību, informācijas sistēmu attīstību un integrāciju, un pieejamību internetam un platjoslu tīklu infrastruktūrai.

Kopējais tiešais ES fondu atbalsts augstākās izglītības mērķa sasniegšanai ir aptuveni 189 milj. EUR jeb 4,2% no kopējā plānotā ES fondu finansējuma.

Atbilstoši ES fondu plānošanas dokumentos sniegtajai informācijai netiešā veidā (sinerģiski) 3.2.2. pasākuma *IKT infrastruktūra un pakalpojumi* mērķus atbalsta 3.1.1. pasākums *Profesionālās izglītības infrastruktūra* (tas papildina DP *Infrastruktūra un pakalpojumi* pasākumu *IKT infrastruktūra un pakalpojumi*, kura ietvaros tiks atbalstīta profesionālā izglītības datorizācija un interneta pieejamības uzlabošana [3. DP, 138. lpp.]), 3.1.3. pasākums *Izglītības infrastruktūra vispārējo prasmju nodrošināšanai* (tam ir papildinošs raksturs arī ar DP *Infrastruktūra un pakalpojumi* pasākumu *IKT infrastruktūra un pakalpojumi*, kurā tiks atbalstīta vispārējās izglītības iestāžu datorizācija un interneta pieejamības uzlabošana [3. DP, 148. lpp.]) un 1.5.2. pasākuma *Cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana* ietvaros īstenotā 1.5.2.1. aktivitāte *Publiskās pārvaldes cilvēkresursu plānošanas un vadības IT sistēmas izstrāde un ieviešana* (tas saistīts ar ERAF un KF darbības programmas *Infrastruktūra un pakalpojumi* plānotajām investīcijām IKT un interneta izmantošanas paaugstināšanas pasākumos, kā arī valsts un pašvaldību e-pakalpojumu attīstībā [1. DP, 186. lpp.]).

Izvērtējot interneta pieejamības un e-pārvaldes pakalpojumu dinamikas izmaiņas pēdējo 6 gadu laikā atbilstoši *Eurostat* pieejamajai informācijai laikā, jāsecina, ka patlaban rādītājiem vērojams būtisks pozitīvs pieaugums, līdz ar to būtiskas ES fondu papildu investīcijas vadošās iniciatīvas mērķu sasniegšanai patlaban nav nepieciešamas (sk. 10. attēlu).

Attēls 10. a – to māsaiņniecību īpatsvars Latvijā, kam ir pieejams internets, procentos²¹; b – to uzņēmumu un indivīdu (vecuma grupā 16 – 74 gadi) īpatsvars Latvijā, kas izmanto elektroniskās saziņas iespējas ar publiskās pārvaldes iestādēm, procentos^{22;23}

3.3.2.6 Siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas samazināšanas mērķis un ar to saistītā vadošā iniciatīva „Eiropa, kas efektīvi izmanto resursus”

ES 2020 stratēģijas mērķis un ar to saistītā vadošā iniciatīva „Eiropa, kas efektīvi izmanto resursus” vērsta uz ekonomiskās izaugsmes atdalīšanu no resursu un enerģijas izmantošanas, kā vienu no pasākumiem paredzot SEG emisijas sazināšanu.

Analizējot ES fondu plānošanas dokumentu mērķu atbilstību šim ES 2020 mērķim, jāsecina, ka ES fondi kopumā atbalsta pasākumus, kas sekmē šā ES 2020 mērķa sasniegšanu attiecībā uz SEG emisijas samazināšanas (piemēram, energoresursu efektīva un racionāla izmantošana, atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi, transporta sistēmas modernizācija), tomēr ES fondu sniegtais atbalsts patlaban ir uzskatāms tikai par pastarpinātu, jo nevienas aktivitātes/apakšaktivitātes mērķis nav SEG emisijas samazināšana. Tāpēc aktivitāšu/ apakšaktivitāšu sniegtais atbalsts ES 2020 mērķa sasniegšanā patlaban netiek kvantificēts, kaut arī 3. DP ir noteikts ietekmes rādītājs, kas nosaka, ka SEG emisija nedrīkst pārsniegt Latvijai noteiktās saistības.

Pamatojoties uz ES fondu plānošanas dokumentu analīzi, jāsecina, ka kopumā pastāv pasākumi, kas sekmē šā ES 2020 mērķa sasniegšanu, veicinot SEG emisiju samazināšana ne-ETS nozarēs. Pie šādiem pasākumiem pieskaitāms 3.4.4. pasākums *Mājokļa energoefektivitāte*, kura ietvaros tiek veicināta energoefektivitāte siltumenerģijas patēriņā, 3.5.2.1. aktivitāte *Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai*, kuras ietvaros tiek veicināta energoefektivitāte siltumenerģijas pārvadē un 3.5.2.2. aktivitāte *Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība*, kuras ietvaros tiek veicināta energoefektivitāte elektroenerģijas ražošanā. Kopējais tiešais ES fondu atbalsts SEG emisijas samazināšanas mērķa sasniegšanai ir aptuveni 182 miljoni EUR jeb 4,0% no kopējā plānotā ES fondu finansējuma.

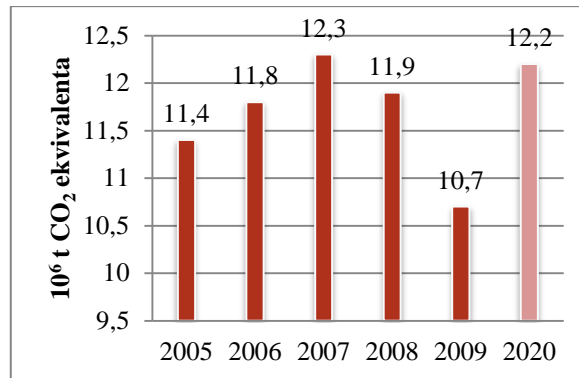
²¹ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiir040&plugin=1>.

²² <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiir140&plugin=1>

²³ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiir130&plugin=1>

SEG emisijas prognozes liecina, ka, īstenojot pašreizējo politiku klimata pārmaiņu samazināšanas jomā, t.sk. arī ES fondu instrumentus, Latvija spēs izpildīt *Kioto protokolā* noteiktās emisiju samazināšanas saistības 2008. – 2012. gadā, tādā veidā tiks sasniegts noteiktais 3. DP ietekmes rādītājs. Par to liecina arī SEG emisijas rādītāja dinamika pēdējo 5 gadu laikā atbilstoši *Eurostat* pieejamajai informācijai (sk. 11. attēlu).

Attēls 11. SEG emisijas apjoms Latvijā, 10⁶ t CO₂ ekvivalenta²⁴

Tā kā plānotais ES 2020 mērķis līdz 2010. gada 31. decembrim ir sasniegts, tad šā mērķa sasniegšanas atbalstam vairs nav nepieciešams izvērtēt ES fondu papildu finansējuma novirzīšanu.

ES fondu ieguldījumi SEG emisijas samazināšanas mērķa sasniegšanā patlaban ir tikai pastarpināti, līdz ar to ES fondu ieguldījumu efektivitāti šā ES 2020 mērķa sasniegšanā aktuālā plānošanas perioda beigās pilnībā objektīvi nevarēs novērtēt. Līdz ar to patlaban būtu nepieciešams izvērtēt SEG emisijas rādītāju noteikšanu aktivitātēm, kuru ieguldījums SEG emisijas samazināšanā ir visbūtiskākais, proti, energoefektivitātes jomā. Šie rādītāji varētu tikt noteikti un to izpildes uzraudzība varētu tikt veikta ārpus ES SFKF VIS, neprecizējot ES fondu plānošanas dokumentus.

3.3.2.7 *Energoefektivitātes paaugstināšanas mērķis un ar to saistītā vadošā iniciatīva „Eiropa, kas efektīvi izmanto resursus”*

ES 2020 stratēģijas mērķis un ar to saistītā vadošā iniciatīva „Eiropa, kas efektīvi izmanto resursus” ir vērsta uz ekonomiskās izaugsmes atdalīšanu no resursu un enerģijas izmantošanas, kā vienu no pasākumiem paredzot energoefektivitātes uzlabošanu.

Analizējot ES fondu plānošanas dokumentu mērķu atbilstību šim ES 2020 mērķim, jāsecina, ka ES fondi sekmē energoefektivitātes paaugstināšanas mērķa sasniegšanu un jau patlaban daļa ES fondu finansējuma tiešā veidā nodrošina atbalstu šā ES 2020 mērķa sasniegšanai.

Veiktā analīze liecina, ka kopumā pastāv aktivitātes, kurām ir tieša un līdz ar to arī kvantificējama ietekme uz energoefektivitātes mērķa sasniegšanu. Pie šādām aktivitātēm pieskaitāmas 3.4.4. pasākuma *Mājokļa energoefektivitāte* ietvaros īstenotās 2 aktivitātes (3.4.4.1. aktivitāte *Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi* un 3.4.4.2. aktivitāte *Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi*), kā arī 3.5.2. pasākuma *Enerģētika* ietvaros īstenotās 2 aktivitātes (3.5.2.1. aktivitāte *Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai* un 3.5.2.2. aktivitāte

²⁴ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=ten00072&plugin=1>

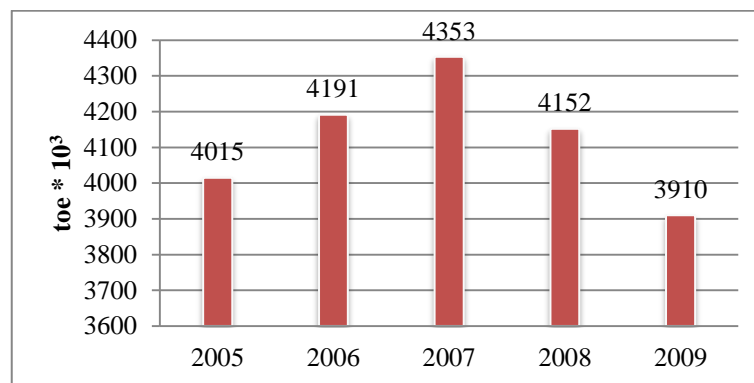
Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība (sk. 18. pielikumu).

Kopējais tiešais ES fondu atbalsta apjoms ieguldījumiem energoefektivitātes mērķa sasniegšanā ir aptuveni 182 milj. EUR jeb 4,0 % no kopējā plānotā ES fondu finansējuma.

Analīzes ietvaros tika identificētas arī aktivitātes ar iespējamo netiešo ietekmi uz šā mērķa sasniegšanu. Pie šādām aktivitātēm var minēt 3.2.1.3. aktivitāti *Satiksmes drošības uzlabojumi apdzīvotās vietās un Rīgā*, 3.3.2.1. aktivitāti *Ilgspējīga sabiedriskā transporta sistēmas attīstība*, 3.5.1.1. aktivitāti *Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000*, 3.1.4.3. aktivitāti *Pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros*, 3.1.4.4. aktivitāti *Atbalsts alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības attīstībai*, kā arī 3.6.1. pasākumu *Atbalsts ilgtspējīgai pilsētvides un pilsētreģionu attīstībai* un 3.6.2. pasākumu *Atbalsts novadu pašvaldību kompleksai attīstībai*, jo to projektu ietvaros paredzēti energoefektivitātes paaugstināšanas vai energoresursu izmantošanas samazināšanas pasākumi. Tā kā šo aktivitāšu ietekme uz energoefektivitātes mērķi ir tikai pastarpināta, tad to ieguldījums šā ES 2020 mērķa sasniegšanā nav kvantificējams.

Izvērtējot enerģijas patēriņa izmaiņu dinamiku, jāsecina, ka kopējam enerģijas patēriņam ir tendence samazināties (sk. 12. attēlu). Šīs izmaiņas vairāk ir attiecināms uz ekonomiskās aktivitātes un ražošanas samazināšanos ekonomiskās krīzes dēļ, līdz ar to var prognozēt, ka turpmāk, atjaunojoties ekonomiskajai izaugsmei, enerģijas patēriņam vajadzētu palielināties. Tas nozīmē, ka tuvākajos gados būtiska ietekme ES 2020 mērķa sasniegšanā būs pasākumiem, kas tiešā veidā veicina energoefektivitātes paaugstināšanos.

Attēls 12. Gala enerģijas patēriņš Latvijā, tūkstošos toe²⁵

Atbilstoši atbildīgās jomas speciālistu sniegtajai informācijai patlaban ir nepieciešams risināt problēmu attiecībā uz energoefektivitātes novērtēšanas instrumentiem, lai energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi dažādās jomās tiktu novērtēti pēc vienotiem un starptautiskiem standartiem, kas ļautu kopumā kvantificēt ar ES fondiem iegūto enerģijas ietaupījumu. Piemēram, pašreizējā situācijā energoefektivitāte 3.4.4.2. aktivitātē *Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi* tiek novērtēta kā *siltumenerģijas patēriņa samazinājums atbalstītajās sociālajās dzīvojamajās mājās*, savukārt 3.5.2.2. aktivitātē *Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība* tā tiek novērtēta kā *atbalstītajām koģenerācijas stacijām sasniegt efektivitātes līmeni 68 procenti*.

²⁵ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=ten00095&plugin=1>

Lai gan abi šie rādītāji raksturo energoefektivitātes paaugstināšanos, tomēr bez papildu informācijas un aprēķiniem no atbildīgās iestādes puses tie nav salīdzināmi un to kopējā ietekme energoefektivitātes paaugstināšanā nav novērtējama.

Līdz ar to nākamajā plānošanas periodā, ja tajā kā atbalstāmās darbības tiks iekļauti energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi dažādās jomās, tie būtu jāmēra pēc vienotiem principiem atbilstoši ES 2020 kvantitatīvajam mērķim, tādā veidā ne tikai kvantificējot kopējo energoefektivitātes pasākumu ietekmi uz šā ES 2020 mērķa sasniegšanu, bet arī samazinot kopējo dažādo uzraudzības rādītāju skaitu.

3.3.2.8 *Atjaunojamās enerģijas īpatsvars un ar to saistītā vadošā iniciatīva „Eiropa, kas efektīvi izmanto resursus”*

ES 2020 stratēģijas mērķis un ar to saistītā vadošā iniciatīva „Eiropa, kas efektīvi izmanto resursus” ir vērsta uz ekonomiskās izaugsmes atdalīšanu no resursu un enerģijas izmantošanas, kā vienu no pasākumiem paredzot palielināt atjaunojamo energoresursu izmantošanu.

Analizējot ES fondu plānošanas dokumentu mērķu atbilstību šim ES 2020 mērķim, jāsecina, ka ES fondi sekmē šā ES 2020 mērķa attiecībā atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielināšanu sasniegšanu un jau patlaban daļa ES fondu finansējuma tiešā veidā nodrošina atbalstu šā ES 2020 mērķa sasniegšanai. ES fondu plānošanas dokumentos atjaunojamās enerģijas īpatsvars kopējā enerģijas patēriņā noteikts kā pamats valsts ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai un tā sasniegšanu sekmē HP *Ilgspējīga attīstība*, kuras uzraudzībai noteikts ES 2020 mērķim atbilstošs rādītājs: *atjaunojamo enerģijas resursu īpatsvaram jābūt līdzsvarotam ar primārajiem enerģijas resursiem*.

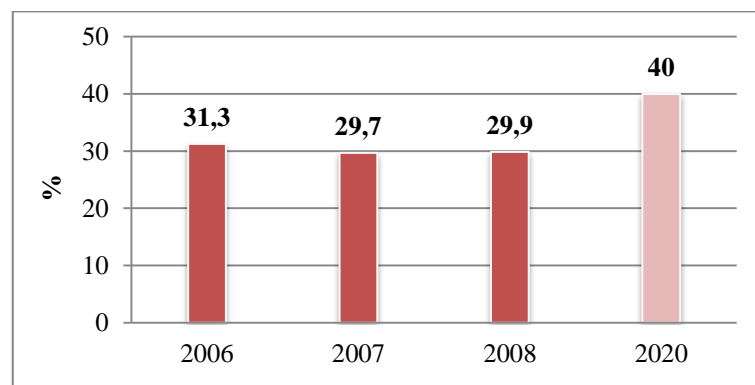
Kopumā pastāv aktivitātes, kurām ir tieša ietekme uz šā ES 2020 mērķa sasniegšanu. Tās ir 3.5.2. pasākuma *Enerģētika 2* aktivitātes: 3.5.2.2. aktivitāte *Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība* un 3.5.2.3. aktivitāte *Vēja elektrostaciju attīstība*. No šīm aktivitātēm patlaban atcelta ir 3.5.2.3. aktivitāte *Vēja elektrostaciju attīstība*, minētās aktivitātes finansējumu pārdalot 3.5.2.2. aktivitātei *Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība*. Kopumā ES fondu finansējums atjaunojamo energoresursu īpatsvara mērķa sasniegšanai ir pieaudzis un veido aptuveni 49 milj. EUR, kas ir 1,1% no kopējā plānotā ES fondu finansējuma.

Analīzes ietvaros identificētas arī aktivitātes ar iespējamo netiešo ietekmi uz atjaunojamās enerģijas īpatsvara mērķa sasniegšanu. No šādām aktivitātēm var minēt 3.2.1.3. aktivitāti *Satiksmes drošības uzlabojumi apdzīvotās vietās un Rīgā*, 3.3.2.1. aktivitāti *Ilgspējīga sabiedriskā transporta sistēmas attīstība*, 3.4.4.1. aktivitāti *Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi*, 3.5.1.1. aktivitāti *Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000*, 3.4.4.2. aktivitāti *Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi*, 3.5.2.1. aktivitāti *Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai*, 3.1.4.3. aktivitāti *Pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros*, 3.1.4.4. aktivitāti *Atbalsts alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības attīstībai*, kā arī 3.6.1. pasākumu *Atbalsts ilgtspējīgai pilsētvides un pilsētregionu attīstībai* un 3.6.2. pasākumu *Atbalsts novadu pašvaldību kompleksai attīstībai*”, jo to projektu ietvaros paredzētas energoefektivitātes paaugstināšanas vai energoresursu izmantošanas

samazināšanas pasākumi, kā dēļ, samazinoties kopējam enerģijas galapatēriņam, atjaunojamās enerģijas īpatsvars bruto enerģijas galapatēriņā palielinās. Tā kā šo aktivitāšu ietekme uz atjaunojamās enerģijas īpatsvara palielināšanas mērķi ir tikai pastarpināta, tad to ieguldījums šā ES 2020 mērķa sasniegšanā nav kvantificējams.

Izvērtējot alternatīvo energoresursu īpatsvara dinamiku enerģijas galapatēriņā atbilstoši Eurostat pieejamajai informācijai un ņemot vērā CSP datus par 2009. gadu (atjaunojamo energoresursu īpatsvars Latvijas primāro energoresursu bilancē ir sasniedzis 35,8%) un enerģijas galapatēriņa samazināšanos, jāsecina, ka progress rādītāja dinamikā galvenokārt ir attiecināms uz galaenerģijas patēriņa samazināšanos un turpmāk tā progress varētu samazināties, atjaunojoties ekonomiskajai izaugsmei, kas ir tipiski saistīta ar enerģijas patēriņa palielināšanos (sk. 13. attēlu).

Attēls 13. Atjaunojamo energoresursu īpatsvars bruto enerģijas galapatēriņā Latvijā procentos no kopējā patēriņa²⁶

Pamatojoties uz iepriekš minēto, pasākumi, kas attiecināmi uz atjaunojamo enerģijas īpatsvara palielināšanos šā ES 2020 mērķa kontekstā varētu būt nozīmīgi, līdz ar to atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielināšana varētu būt mērķis, kura atbalstam būtu nepieciešams izvērtēt ES fondu papildu investīciju novirzīšanu.

Nākamajā plānošanas periodā, ja tajā kā atbalstāmās darbības tiks iekļauti alternatīvo energoresursu izmantošanas veicināšanas pasākumi dažādās jomās, tie būtu jāmēra pēc vienotiem principiem atbilstoši ES 2020 kvantitatīvajam mērķim, tādā veidā ne tikai kvantificējot kopējo alternatīvo energoresursu izmantošanas veicināšanas pasākumu ietekmi uz šā ES 2020 mērķa sasniegšanu, bet arī samazinot kopējo dažādo uzraudzības rādītāju skaitu.

3.3.2.9 Vadošā iniciatīva „Rūpniecības politika globalizācijas laikmetam”

Vadošā iniciatīva „Rūpniecības politika globalizācijas laikmetam” mērķis ir uzlabot uzņēmējdarbības vidi, it īpaši inovatīviem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), kā arī atbalstīt stipras, ilgtspējīgas un konkurētspējīgas rūpniecības bāzes attīstību.

ES fondu plānošanas dokumentos uzņēmējdarbības veicināšanas mērķis ir viens no būtiskākajiem, it īpaši ekonomiskās krīzes kontekstā, kad uzņēmējdarbības atbalstam tika pārdalīts būtisks ES fondu atbalsts.

²⁶ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=t2020_31.

Tiešā veidā uzņēmējdarbības attīstība atbalstīta 2. DP *Uzņēmējdarbība un inovācijas* ietvaros, kur ES fondu atbalsts tiek sniegts jaunu komersantu izveidei un attīstības veicināšanai, veidojot komercdarbības uzsākšanas atbalsta mehānismus, pašreizējo komersantu attīstībai, nodrošinot atbalstu uzņēmējdarbības infrastruktūrai un pakalpojumiem, gan arī veicinot finansējuma pieejamību.

Tieši uzņēmējdarbības attīstību atbalsta 2.2.1. pasākuma *Finanšu resursu pieejamība*, 2.3.1. pasākuma *Uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātes* un 2.3.2. pasākuma *Uzņēmējdarbības infrastruktūras un aprīkojuma uzlabojumi* ietvaros īstenotās aktivitātes/ apakšaktivitātes (sk. 18. pielikumu).

Kopējais tiešais ES fondu atbalsts šīs vadošās iniciatīvas mērķa sasniegšanai ir aptuveni 294 milj. EUR jeb 6,5% no kopējā plānotā ES fondu finansējuma.

ES fondu atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai tiek nodrošināts arī netieši, piemēram, veicot investīcijas ceļu infrastruktūrā, enerģētikas jomā, izglītībā, nodarbinātības veicināšanā un sniedzot atbalstu inovācijām, tomēr šo investīciju primārais mērķis nav uzņēmējdarbības veicināšana un to sniegtais atbalsts uzņēmējdarbības veicināšanā tieši nav kvantificējams.

ES fondu plānošanas dokumentu mērķu analīze liecina, ka kopumā pašreizējā situācijā ES fondu atbalsts koncentrēts dažādu atbalsta pasākumu uzņēmējdarbības veicināšanai īstenošanai, vienlaikus 2. DP aktivitāšu/ apakšaktivitāšu mērķos nav ietverti principi attiecībā uz stipras, ilgtspējīgas un konkurētspējīgas rūpniecības bāzes attīstību un virzību uz „zaļo ekonomiku”, ko raksturo energoefektivitātes palielināšanās, atjaunojamo energoresursu izmantošanas palielināšanās un SEG emisijas samazināšanās, tāpēc tā varētu būt joma, kur ES fondu plānošanas dokumenti varētu tikt precizēti, ietverot iepriekš minētos principus attiecīgo aktivitāšu mērķos, piemēram, nosakot zaļā publiskā iepirkuma obligātu izmantošanu, uzņēmējdarbības atbalsta projektos papildu punkti konkrētam projektam tiktu piešķirti, ja attiecīgā projekta ietvaros būtu iegūts kvantificējams enerģijas ietaupījums, ko, attiecinot pret enerģijas bruto galapatēriņu, tiktu iegūts izmērāms ieguvums energoefektivitātes mērķa sasniegšanā.

3.3.2.10 Nodarbinātības līmeņa paaugstināšanas mērķis un ar to saistītā vadošā iniciatīva „Jaunas prasmes un darbavietas”

ES 2020 stratēģijas mērķis un to atbalstošā vadošā iniciatīva „Jaunas prasmes un darbavietas” vērsti uz nodarbinātības līmeņa, kas lielāks par 75 % sasniegšanu Eiropā kopumā, nodrošinot kompleksu dažāda veida nodarbinātību veicinošu pasākumu īstenošanu.

Analizējot ES fondu plānošanas dokumentu mērķu atbilstību šim ES 2020 mērķim, jāsecina, ka ES fondi sekmē šā ES 2020 mērķa attiecībā uz nodarbinātības līmeņa paaugstināšanu sasniegšanu un jau patlaban būtiska daļa ES fondu finansējuma tieši nodrošina atbalstu šā ES 2020 mērķa sasniegšanai. Nodarbinātības veicināšana, kas ir viens no Lisabonas stratēģijas pamatmērķiem, ir arī viens no būtiskāk atbalstītajiem mērķiem ES fondu plānošanas dokumentos 2007. – 2013. gada plānošanas periodā, līdz ar to nodarbinātības līmeņa paaugstināšana tieši un pastarpināti tiek atbalstīta ar visu trīs darbības programmu ietvaros īstenotajām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm.

Nodarbinātības mērķa sasniegšanu tiešā veidā atbalsta 1. DP 1.3.1. pasākuma *Nodarbinātība* ietvaros īstenotās aktivitātes/ apakšaktivitātes. 1.4. prioritātes *Sociālās iekļaušanās*

veicināšana, 1.3.2. pasākuma *Veselība darbā* un 3.1.4. pasākuma *Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra* ietvaros īstenotās aktivitātes. 1.2.2. pasākuma *Mūžizglītības attīstība un izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju rīcībspējas un sadarbības uzlabošana* ietvaros nodarbinātības sasniegšanas mērķi atbalsta 1.2.2.1.2. apakšaktivitāte *Atbalsts Mūžizglītības politikas pamatnostādņu īstenošanai* un 1.2.2.1.5. apakšaktivitāte *Pedagogu konkurētspējas veicināšana izglītības sistēmas optimizācijas apstākļos*, kur atbalsts tiek sniegts pedagogu pārkvalifikācijas pasākumiem. Atbalstu nodarbinātības mērķa sasniegšanai nodrošina arī 1.2.1.1.1. apakšaktivitāte *Nozaru kvalifikāciju sistēmas izveide un profesionālās izglītības pārstrukturizācija*, kuras ietvaros tiek pilnveidotas mācību programmas atbilstoši darba tirgus vajadzībām, 1.1.1.2. aktivitāte *Cilvēkresursu piesaiste zinātnei*, kuras ietvaros tiek sniegts atbalsts cilvēkresursu piesaistei zinātnei, 1.2.1.1.3. apakšaktivitāte *Atbalsts sākotnējās profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes uzlabošanai un īstenošanai*, kuras ietvaros tiek sniegts atbalsts tiem, kuri apgūst profesionālo izglītību, prakses nodrošināšanai pie darba devēja.

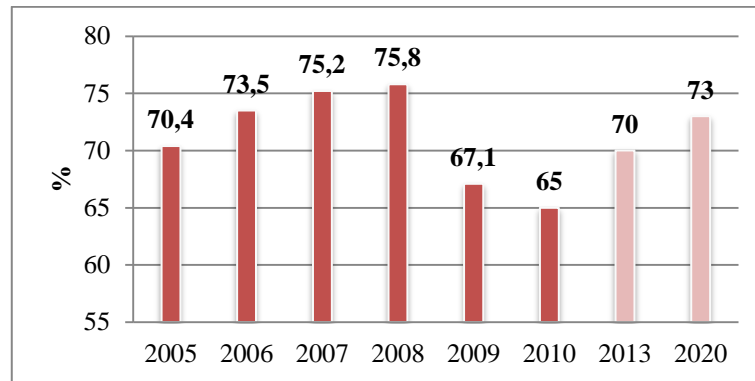
Patlaban nodarbinātības veicināšana tiek atbalsta arī 2. DP *Uzņēmējdarbības un inovācijas*. DP ietvaros īstenoto aktivitāšu/ apakšaktivitāšu tiešais mērķis nav jaunu darbavietu radīšana, bet gan uzņēmējdarbības, zinātnes un pētniecības potenciāla attīstība, kas atsevišķos gadījumos var radīt arī pretēju efektu, piemēram, efektīvizējot ražošanu (iegādājoties ražošanas iekārtu) uzņēmumam cilvēkresursi vairs nav nepieciešami, tomēr DP kopumā ir noteikts ietekmes rādītājs par jaunradīto darbavietu skaitu DP īstenoto aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ietvaros, kas liecina par kopējo sagaidāmo pozitīvo ietekmi uz nodarbinātības veicināšanu no DP īstenošanas. Rādītāja kvantificēšana tiek veikta projektu līmenī, bet informācija netiek ievadīta ES SFKF VIS, kā dēļ vidus posmā nav pieejama informācija par kopējo rādītāja izpildi.

Nodarbinātības veicināšana netieši atbalsta arī visas 3. DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” aktivitātēm/ apakšaktivitātēm, kuru ietvaros īstenoto projektu īstenošanai tiek piesaistīti cilvēkresursi, tādā veidā veicinot kopējā nodarbinātības līmeņa paaugstināšanos.

Kopējais ES fondu atbalsta apjoms nodarbinātības mērķa sasniegšanai ir 405 milj. EUR jeb 8,9% no kopējā plānotā ES fondu finansējuma.

Izvērtējot nodarbinātības rādītāju dinamiku pēdējo gadu laikā atbilstoši *Eurostat* pieejamajai informācijai jāsecina, ka pēc ekonomiskās krīzes vērojams būtisks rādītāja kritums, kas turpinājās arī 2010. gadā (sk. 14. attēlu).

Attēls 14. Nodarbinātības līmenis vecuma grupā 20 – 64 gadi Latvijā procentos no kopējiem ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem²⁷

Lai arī ES fondu atbalsts nodarbinātības veicināšanā salīdzinājumā ar citiem ES 2020 mērķiem ir viens no būtiskākajiem un plānošanas periodā tas ir palielināts, nodarbinātības rādītāja dinamiku patlaban būtiski ietekmē sociāli ekonomiskās situācijas izmaiņas valstī, līdz ar to plānotā ES 2020 mērķa kontekstā nodarbinātība ir tā joma, kuras iespējamam atbalstam varētu tikt novirzīts ES fondu papildu finansējums.

3.3.2.11 Nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanas mērķis un ar to saistītā vadošā iniciatīva „Eiropas platforma pret nabadzību”

ES 2020 stratēģijas mērķis un ar to saistītā vadošā iniciatīva „Eiropas platforma pret nabadzību” ir vērsta uz nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanu, sniedzot kompleksus atbalsta pasākumus iepriekš minētajām personām.

Analizējot ES fondu plānošanas dokumentu mērķu atbilstību šim ES 2020 mērķim, jāsecina, ka ES fondi sekmē šā ES 2020 mērķa attiecībā uz nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanu un jau patlaban būtiska daļa ES fondu finansējuma tiešā veidā nodrošina atbalstu šā ES 2020 mērķa sasniegšanai.

ES fondu plānošanas dokumentos nabadzības samazināšana kā viens no mērķiem izvirzīts 1. DP 1.4. prioritātes *Sociālās iekļaušanās veicināšana* ietvaros. Šā ES 2020 mērķa sasniegšanai atbalstu sniedz arī ieguldījumi sociālo pakalpojumu infrastruktūrā 3.1.4. pasākuma *Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra* ietvaros. Papildu atbalstu nabadzības riskam pakļautajām personām nodrošina 1.2.2.4. aktivitāte *Izglītības pieejamības nodrošināšana sociālās atstumtības riskam pakļautajiem jauniešiem un iekļaujošas izglītības attīstība*.

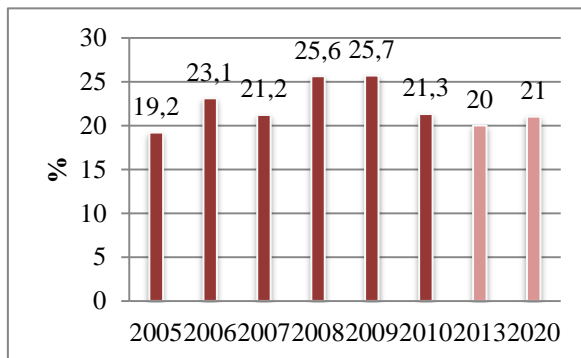
Kopējais ES fondu atbalsts nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanas mērķa sasniegšanai ir aptuveni 80 milj. EUR, kas ir 1,9% no kopējā plānotā ES fondu finansējuma.

Nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšana netiešā veidā tiek atbalsta ar aktivitātēm/ apakšaktivitātēm, kuru primārais mērķis ir nodarbinātības veicināšana, kā arī mūžizglītības jautājumu risināšana, taču šo aktivitāšu/ apakšaktivitāšu sniegtais atbalsts nav kvantificējams.

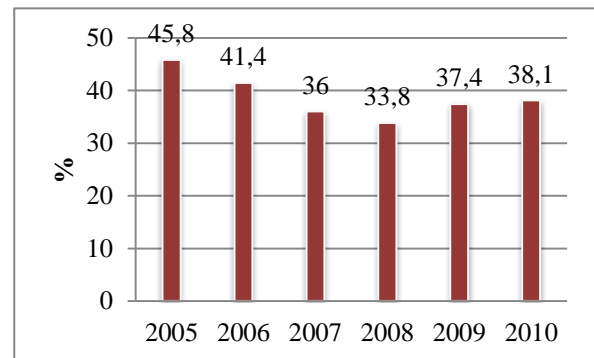
²⁷ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=t2020_10.

Izvērtējot nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara dinamiku pēdējo gadu laikā atbilstoši Eurostat pieejamajai informācijai (sk. 15. attēlu), jāsecina, ka 2009. gada rādītāji liecina par nabadzības riska samazināšanas tendenci, tomēr atbilstoši Labklājības ministrijas sniegtajai informācijai nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazinājums ir izveidojies ievērojamā pensijas vecuma cilvēku nabadzības riska samazinājuma rezultātā (vecuma grupā 65+ nabadzības riska indekss no 48% 2008.gadā ir samazinājies līdz 19% 2009. gada beigās), kas ietekmējis arī kopējā nabadzības riska indeksa samazināšanos.

Attēls 15. a - Nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvars Latvijā procentos no kopējā iedzīvotāju skaita pēc sociālo maksājumu saņemšanas²⁸; b – nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto personu īpatsvars Latvijā procentos no kopējā iedzīvotāju skaita²⁹

a

b

Ņemot vērā kopējās tendences, kas liecina, ka nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto personu īpatsvaram Latvijā ir tendence palielināties (sk. 15. attēlu) un valsts budžeta konsolidācijas nepieciešamību, kas var attiekties arī uz sociālo maksājumu veikšanu, un ņemot vērā arī prognozes saistībā ar bezdarbu un sociālās palīdzības pabalstu saņēmējiem, turpmākajos gados nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvars varētu palielināties. Līdz ar to plānotā ES 2020 mērķa kontekstā nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšana ir ES 2020 mērķis, kura iespējamam atbalstam varētu tikt novirzīts ES fondu papildu finansējumu.

3.3.3. Secinājumi

1. Veiktā analīze par ES fondu plānošanas dokumentu mērķu atbilstību ES 2020 mērķiem liecina, ka kopumā ES fondi sekmē ES 2020 mērķu sasniegšanu.
2. Atbalsta apjoms katram no mērķiem ir atšķirīgs un dažos gadījumos tas varētu būt būtiski lielāks, ja vien tiktu veikta ar ES fondu atbalstīto pasākumu īstenošanas rezultātā iegūto uzlabojumu kvantificēšana ES 2020 kvantitatīvo mērķu un rādītāju kontekstā tām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm, kas pastarpināti sekmē ES 2020 mērķu sasniegšanu. Minētās problēmas dēļ patlaban bez papildu aprēķinu un izvērtējuma veikšanas nav iespējams novērtēt ES fondu atbalsta ietekmi vairāku ES 2020 mērķu sasniegšanai, piemēram, SEG emisijas, energoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu jomā.

²⁸http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=t2020_52&language=en

²⁹ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=t2020_50

3. Lai gan aktuālajā plānošanas periodā būtiska ES fondu finansējuma pārdale nav iespējama, tomēr veiktā ES 2020 kvantitatīvo rādītāju dinamikas laika posmā no 2005. gada līdz 2009. gadam (2010. gadam, ja informācija bija pieejama) analīze Latvijā atbilstoši Eurostat pieejamajai informācijai liecina, ka pastāv ES 2020 mērķi, kuru atbalstam būtu nepieciešams izvērtēt papildu investīciju novirzīšana nacionālo ES 2020 mērķu sasniegšanai, piemēram, ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā, kā arī ES 2020 mērķi, kuru sasniegšanai papildu atbalsts patlaban nav nepieciešams, piemēram, skolu nepabeigušo jauniešu īpatsvara samazināšanai.
4. ES fondu plānošanas dokumentu mērķu analīze liecina, ka kopumā pašreizējā situācijā ES fondu atbalsts tiek koncentrēts dažādu atbalsta pasākumu uzņēmējdarbības veicināšanai īstenošanai, vienlaikus 2. DP aktivitāšu/ apakšaktivitāšu mērķos nav ietverti principi attiecībā uz stipras, ilgtspējīgas un konkurētspējīgas rūpniecības bāzes attīstību un virzību uz „zaļo ekonomiku”, ko raksturo energoefektivitātes palielināšanās, atjaunojamo energoresursu izmantošanas palielināšanās un SEG emisijas samazināšanās.
5. ES 2020 mērķu kontekstā pastāv problēma attiecībā uz energoefektivitātes novērtēšanas instrumentiem, lai energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi dažādās jomās tiktu novērtēti pēc vienotiem un starptautiskiem standartiem, kas ļautu kopumā kvantificēt ar ES fondiem iegūto enerģijas ietaupījumu.

3.3.4. Ieteikumi

Nr. p. k.	Ieteikums	Ieteikuma ieviešanas termiņš	Ieteikuma būtiskuma pakāpe	Par ieteikuma ieviešanu atbildīgā institūcija
1.	Izvērtēt iespējamo ES fondu plānošanas dokumentu precizēšanas iespējamību, ietverot uzņēmējdarbību veicinošo aktivitāšu mērķos principus attiecībā uz stipras, ilgtspējīgas un konkurētspējīgas rūpniecības bāzes attīstību, ko raksturo energoefektivitātes palielināšanās, atjaunojamo energoresursu izmantošanas palielināšanās un SEG emisijas samazināšanās. Piemēram, nosakot zaļā publiskā iepirkuma obligātu izmantošanu; uzņēmējdarbības atbalsta projektos papildus punkti konkrētam projektam varētu tikt piešķirti, ja attiecīgā projekta ietvaros tiktu iegūts kvantificējams enerģijas	Aktuālais plānošanas periods 2007. – 2013. gadam	Zems	Ekonomika ministrija, Finanšu ministrija

	ietaupījums, ko, attiecinot pret enerģijas bruto galapatēriņu, tiktu iegūts izmērāms ieguvums energoefektivitātes mērķa sasniegšanai.			
2.	Izvērtēt iespējamo ES fondu dokumentu precizēšanas iespējamību, koncentrējot papildus investīcijas tiem ES 2020 mērķiem, kas pilnībā saskan ar ES fondu plānošanas dokumentu mērķiem un kuriem pastāv risks, ka tie esošajā plānošanas periodā ar pieejamajiem finanšu resursiem varētu netikt sasniegti, proti, ieguldījumi P&A un nodarbinātības jomā.	Aktuālais plānošanas periods 2007. – 2013. gadam	Zems	Labklājības ministrija, Ekonomikas ministrija
3.	Energoefektivitātes jomā jāsakārto normatīvo aktu regulējums attiecībā uz vienotu principu ievērošanu energoefektivitātes ieguvuma kvantificēšanā, kas tiek iegūts, veicot energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus dažādās jomās.	Aktuālais plānošanas periods 2007. – 2013. gadam	Zems	Ekonomika ministrija, Satiksmes ministrija un Vides un reģionālās attīstības ministrija
4.	Nepieciešamo aprēķinu apjoma samazināšanai, lai novērtētu dažādu aktivitāšu ietekmi, kas sekmē viena mērķu sasniegšanā, izstrādājot rādītājus nākošajam plānošanas periodam, būtu jāpieturas pie principa, ka aktivitātēm, kas tiešā veidā veicina viena mērķa sasniegšanu, tiktu noteikts vienots rādītājs, piemēram, energoefektivitātes jomā aktivitāšu uzraudzībai varētu tikt noteikts rādītājs, kas raksturotu enerģijas ietaupījumu toe. Pie kam, ES 2020 mērķu kontekstā šim rādītājam būtu jābūt atbilstošam ES 2020 kvantitatīvajiem rādītājiem, tādējādi ļaujot kvantificēt ES fondu ietekmi ES 2020 mērķu sasniegšanā bez papildus aprēķinu un izvērtējuma	Nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam.	Vidējs	Vadošā iestāde, atbildīgās iestādes

<p>veikšanas, piemēram, minēto enerģijas ietaupījumus dažādas energoefektivitāti veicinošas aktivitātēs saskaitot, tiktu iegūts kopējais aktivitāšu ieguldījums ES 2020 mērķa sasniegšanā. Vienoti rādītāji viena mērķa sasniegšanas mērīšanai kopumā samazinātu dažādo rādītāju skaitu, tādā veidā atbalstot rādītāju sistēmas vienkāršošanu un virzību tikai uz būtisko rādītāju mērīšanu.</p>			
--	--	--	--

3.4. ES fondu plānošanas dokumentos izvirzīto mērķu īstenošanas novērtējums

Analizēt iekšējos un ārējos faktorus, kas ir ietekmējuši ES fondu plānošanas dokumentu īstenošanu un spēju sasniegt plānotos mērķus, t.sk., analizējot:

- iemeslus atbalstīto projektu darbību īstenošanas kavēšanai, t.sk. analizējot situāciju ar projektu ietvaros iesniegtajām sūdzībām par iepirkumiem;
- veiktos pasākumus ES fondu pasākumu un aktivitāšu ieviešanas procesā konstatēto vājo vietu (bottlenecks) novēršanai, kā arī sniegt priekšlikumus turpmāk īstenojamiem pasākumiem;
- ES fondu vienkāršošanas rekomendāciju ieviešanas plānā norādīto un īstenoto vienkāršošanas pasākumu realizācijas efektivitāti (ir panākts vēlamais rezultāts), un to ietekmi uz ES fondu plānošanas dokumentos definēto mērķu sasniegšanas veicināšanu;
- projektu iesniegumu vērtēšanai izvirzīto kritēriju (t.sk. horizontālajām prioritātēm izvirzīto kritēriju) adekvātumu, t.sk., detalizācijas pakāpi, un kvalitāti, kā arī to, cik lielā mērā vērtēšanas kritēriji ir bijuši atbilstoši vispiemērotāko projektu atlasei, ņemot vērā sasniedzamos stratēģiskos mērķus un ilgtermiņa ietekmi.

3.4.1. Metodoloģija

Šā apakšuzdevuma īstenošanas ietvaros primāri tika aplūkoti sekundārie datu avoti, kas ietver vadošās un atbildīgo iestāžu ceturkšņa ziņojumus, apkopjot tajos sniegto informāciju par ES fondu ieviešanas procesā konstatētajām vājajām vietām, kā arī būtiskākajiem kavējošajiem faktoriem un to novēršanai īstenotajiem pasākumiem. Sekundāro datu apkopšanas laikā tika aplūkoti vadošās iestādes 2010. gada ceturkšņa ziņojumi un atbildīgo iestāžu pusgada ziņojumi par laika periodu no 2009. gada 31. jūnija līdz 2010. gada 31. decembrim (sk. 1. pielikumu).

No iestāžu ziņojumiem iegūto kavējošo iemeslu un vājo vietu saraksts grupēts atbilstoši to cēloņiem, iegūstot sākotnējo datu izpētes kopu.

Pašreizējās situācijas pilnvērtīga novērtējuma sagatavošanai ar ES fondu finansējuma saņēmēju aptaujas palīdzību ir apkopota informācija par projektu īstenotāju viedokli attiecībā uz ES fondu apguvē pastāvošajām problēmām un to kavējošajiem faktoriem. Aptaujas ietvaros ES fondu finansējuma saņēmēji sniedza informāciju, kas saturēja arī vispārēju vērtējumu par ES fondu vadības sistēmu un tās darbībā notikušajām izmaiņām projektu īstenošanas laikā.

Iegūtā primārā informācija no finansējuma saņēmējiem tika pretstatīta jau apkopotajiem sekundārajiem datiem, iegūstot pilnīgu novērtējumu par ES fondu apguvē pastāvošajām būtiskākajām problēmām un iemesliem, kas to kavē. Salīdzinošā informācija tika lietota izvērtējuma veikšanai, ļaujot identificēt būtiskākās problēmas, kā arī noteikt iespējamās pastāvošās atšķirības starp ES fondu vadībā iesaistīto institūciju un ES fondu projektu īstenotāju viedokļiem.

Lai izvērtētu veiktos pasākumus ES fondu pasākumu un aktivitāšu ieviešanas procesā konstatēto vājo vietu novēršanai, kā arī to efektivitāti, iegūtais vājo vietu uzskaitījums ir salīdzināts ar veiktajiem pasākumiem vājo vietu novēršanai, kuri tika iegūti no sekundārajiem datu avotiem *Priekšizpēte par Eiropas Savienības fondu vadības sistēmas vienkāršošanas iespējām* un informatīvā ziņojuma *Par priekšlikumiem Eiropas Savienības fondu apguves vienkāršošanai un Eiropas Savienības fondu vadības nodrošināšanā iesaistīto institūciju darbības pārskatīšanu*. Salīdzinot veikto pasākumu ES fondu vienkāršošanai gatavību un būtiskumu pret finansējuma saņēmēju un iestāžu norādītajām vājajām vietām, tika iegūts veikto pasākumu novērtējums par to spēju mazināt ES fondu pasākumu un aktivitāšu ieviešanas procesā konstatētās vājās vietas.

Situācijas izvērtējumam par ES fondu projektu ietvaros attiecībā uz iepirkumu procedūru iesniegtajām sūdzībām par publiskajiem iepirkumiem, kas ir viena no kavējošo iemeslu grupām, sākotnējās datu iegūšanas gaitā tika apkopota IUB mājaslapā pieejamā kvantitatīvā informācija par laika periodā no 2007. gada līdz 2010. gadam iesniegtajām sūdzībām, kas saistīts ar ES fondu atbalstīto projektu ietvaros veiktajām publisko iepirkumu procedūrām.

Padziļinātās izpētes veikšanai attiecībā uz ES fondu projektu ietvaros iesniegtajām sūdzībām par publiskajiem iepirkumiem un to salīdzinājuma veikšanai ar iepirkumu procedūrām, kas ir veiktas no vispārējiem valsts budžeta līdzekļiem, tika lietoti dati par 2010. gada II pusgadu, jo tieši šajā periodā, sākot no 2007. gada janvāra, tika izsludināti 49% no kopējā ES fondu ietvaros sludinājumu skaita, pārējo pusgadu sludinājumu intensitāte ir 5 reizes zemāka, tāpēc netika analizēta. Saskaņā ar izvērtējuma autoriem sniegto informāciju IUB patlaban neveic iekšējo iepirkumu klasifikāciju un uzskaiti atbilstoši attiecīgā iepirkuma finansējuma avotam. Līdz ar to ES fondu projektu ietvaros īstenotās iepirkumu procedūras tika identificētas, pamatojoties uz iepirkuma numurā ietvertu norādi par ES fonda atbalsta esamību (iepirkuma numurs satur vienu no šādiem identifikatoriem: ESF, ERAF, KF), ko paredz Publisko iepirkumu likums. Iesniegto sūdzību izvērtēšanas laikā tika analizēts kopējais iesniegto, pamatoto un noraidīto sūdzību skaits.

Projektu iesniegumu vērtēšanai noteikto kritēriju izvērtējumam tika lietota izveidotā aktivitāšu/ apakšaktivitāšu kopa (sk. 2.3. nodaļu). Šo aktivitāšu/ apakšaktivitāšu kritēriji tika analizēti pēc to atbilstības katrai kritēriju (administratīvie, atbilstības, kvalitātes un kvalitātes kritēriji pa horizontālajām prioritātēm) grupai. Lai analizētu projektu atlasei noteikto kritēriju atbilstību, kritēriji atbilstoši grupai tika sakārtoti pēc to būtības, piemēram, grupējot kopas aktivitāšu kritērijus, kas nosaka, ka projektu iesniegumiem ir jābūt rakstītiem datorrakstā, vienā kritēriju grupā, tādā veidā sakārtojot līdzīgos kritērijus visā aktivitāšu kopā un iegūstot kritērijus, kas ir specifiski kādai no aktivitātēm konkrētajā kritēriju grupā.

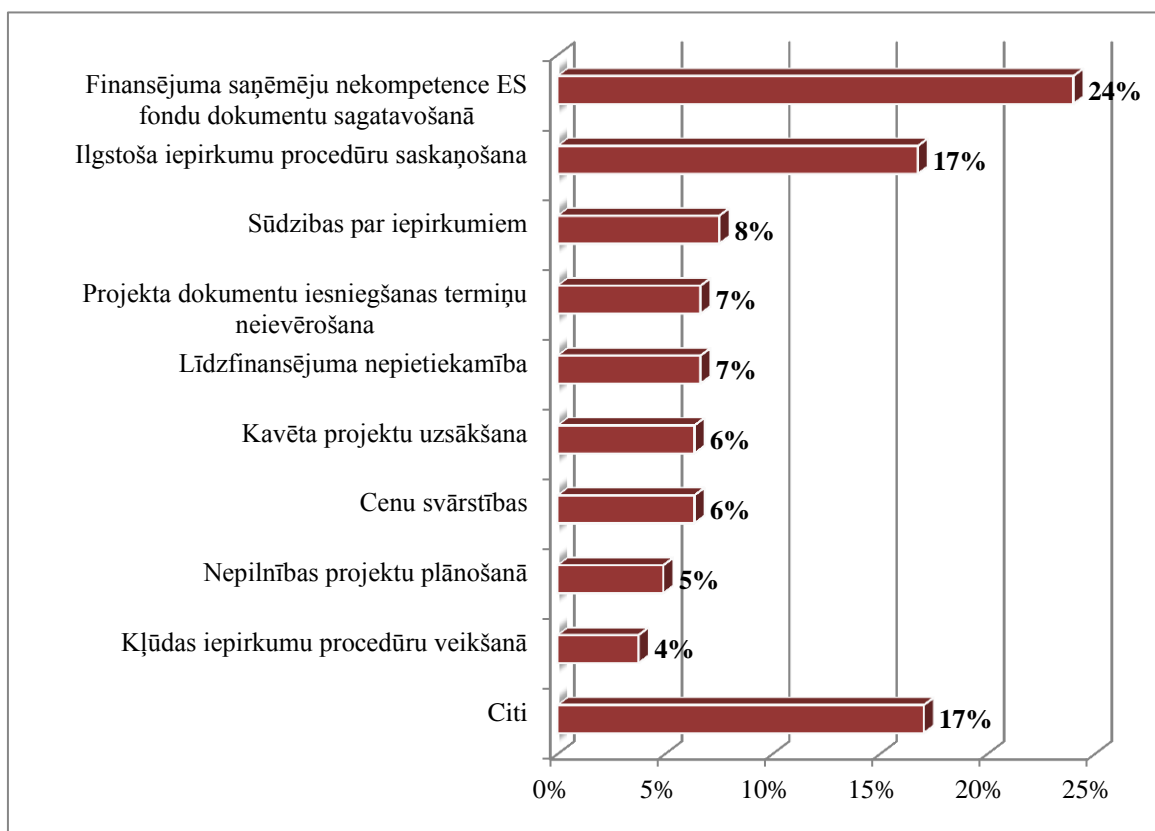
Kritēriju adekvātumu un atbilstību aktivitātes mērķiem noteikšanai tika lietoti ES fondu finansējuma saņēmēju aptaujas rezultātā iegūtie dati, kas atspoguļo viņu vērtējumu par to projektu atlasei noteikto kritēriju adekvātumu un atbilstību konkrētā projekta un visas tās aktivitātes/ apakšaktivitātes mērķiem, kuras ietvaros projekts tika īstenots.

3.4.2. Izvērtējums

3.4.2.1 Atbalstīto projektu darbību īstenošanas kavēšanas iemesli

Vadošās iestādes 2010. gada ceturkšņa ziņojumos un atbildīgo iestāžu pusgada ziņojumos (par laika periodu no 2009. gada 1. jūlija līdz 2010. gada 31. decembrim.) kopumā 424 reizes ir tikuši minēti dažādi atbalstīto projektu īstenošanas kavēšanas iemesli, no kuriem biežāk pieminētie atspoguļoti 16. attēlā. Pilnīgs identificēto kavējošo iemeslu uzskaitījums ir sniegts 20. pielikumā.

Attēls 16. Vadošās un atbildīgo iestāžu ziņojumos norādītie atbalstīto projektu īstenošanas kavēšanas iemesli.

Kā visbiežāk norādītais kavējošais iemesls atbalstīto projektu īstenošanai 24% gadījumu minēts finansējuma saņēmēju kompetences trūkums atbildīgajām iestādēm iesniedzamo dokumentu (iepirkumu dokumenti, progressa pārskati, maksājumu pieprasījumi un to pamatojošie dokumenti, maksājumu prognozes) aizpildīšanā. Tā dēļ jāveic sagatavotās dokumentācijas koriģēšana, kas nereti ir laikietilpīgs process un kas kavē kopējo projekta īstenošanu, jo novēloti tiek veiktas iepirkumu procedūras un saņemta ES fondu finanšu līdzekļu atmaksa par jau iegādātajām precēm un pakalpojumiem. Tas būtiski skar tos projektus, kuru īstenošanā vairāk kā 85% tiek segti no ES fondu līdzekļiem. Piemēram, 1.1.1.2. aktivitātes *Cilvēkresursu piesaiste zinātnei* projekti saņem avansu no ESF, to izlieto, atskaitās par projekta ietvaros paveikto un atkal saņem avansu turpmākai darbībai, jo atbalsta intensitāte šajā aktivitātē ir 85 procenti. No tā, cik kvalitatīvi sagatavoti starpposma pārskati, ir atkarīgs nākamā avansa maksājuma saņemšanas ātrums. 2.1.1.1. aktivitātē *Atbalsts zinātnei un pētniecībai* ar saimniecisko darbību nesaistītajos projektos atbalsta intensitāte ir vēl augstāka – 92,5 procenti. Tad šo projektu īstenošana termiņā vēl lielākā mērā ir atkarīga no FS sagatavoto dokumentu kvalitātes.

Šādas kļūdas pilnībā tiktu novērstas, nodrošinot finansējuma saņēmējiem iespēju datus reģistrēt elektroniskā datu ievades sistēmā, kur būtu iestrādātas visas nepieciešamās kontroles un datu validācijas funkcijas pirms šo formu (veidlapu) akceptēšanas, tomēr neviena no starpniekinstitūcijām patlaban nenodrošina iespēju pieteikumus aizpildīt elektroniski.

Otrs būtiskākais kavējošais iemesls ir saistīts ar iepirkumu procedūras veikšanu: 17% gadījumu norādīts uz smagnēju un ilgstošu iepirkumu procedūru saskaņošanu ar IUB, bet 8% gadījumu – uz sūdzībām par izsludinātajiem iepirkumiem, kuru padziļināta analīze ir veikta izvērtējuma 3.4.2.2. apakšnodaļā, bet 4% gadījumu kā kavējošais faktors norādītas kļūdas iepirkumu procedūru veikšanā.

Viens no risinājumiem, kā mazināt kļūdas iepirkumu procedūrās, ir iepirkumu dokumentācijas standartizācija. Visiem projektiem izstrādājot un padarot internetā pieejamas vienotas iepirkumu dokumentācijas nolikuma veidnes precēm, pakalpojumiem, būvdarbiem, (piemēram, standarta iepirkuma nolikuma veidne ar iespēju to papildināt, un standarta tehniskās specifikācijas veidnes). Kā „labu praksi”, ko jau tagad lieto, var minēt faktu, ka lielajos projektos jau patlaban izmanto starptautiski atzītās FIDIC standarta iepirkuma/ līguma dokumentācijas veidnes gan iekārtu piegādes, projektēšanas un būvniecības darbu veikšanai), kas finansējuma saņēmējiem iepirkuma dokumentāciju sagatavošanas un līgumu noslēgšanas laikā būtiski paātrina darbu, kā arī atslogo darbu sadarbības iestādēm un IUB – šo iepirkumu pārbaužu veikšanā. Līdzīgas iepirkumu veidnes ir iespējams izstrādāt arī mazāka apjoma projektos ietvertajiem darbiem, precēm, konsultantu pakalpojumiem vai būvdarbiem.

Šādu veidņu izveide bieži vien atvieglo finansējuma saņēmējiem iepirkumu specifikāciju sagatavošanas procesu, jo, pamatojoties uz paraugveidni ar standarta prasībām, ir iespējams to izvērtēt un piemērot savu iepirkumu veikšanai, jo standarta prasības var nepamanīt pieredzes trūkuma vai nezināšanas dēļ. Patlaban ikkatra no sadarbības iestādēm savus finansējuma saņēmējus cenšas izglītot par iepirkuma dokumentācijas sagatavošanas prasībām, un katrā no aktivitātēm to uzraudzībā iesaistītie pārstāvji cenšas uzlabot iepirkumu procedūras veikšanu, gan izglītojot saņēmējus, gan arī izstrādājot dažādus iepirkuma specifikāciju paraugus.

Iepirkumu standartizācija sasaucas ar citu Latvijas mērogā patlaban īstenoto aktivitāti – elektroniskās iepirkumu sistēmas paplašināšanu, tajā nodrošinot iespēju īstenot elektroniskos konkursus un/ vai izsoles. Elektroniskās iepirkumu sistēmas lietošana, iespējams, varētu būtiski samazināt pašreizējās problēmas.

Latvijas ekonomiskās situācijas pasliktināšanās radījusi vēl vienu būtisku apgrūtinājumu ES fondu apgūšanā, kas saistīts ar ES fondu finansējuma saņēmēju ierobežotajām iespējām piesaistīt nepieciešamo finansējumu projektu īstenošanai. Šis iemesls kā kavējošs faktors minēts 7% gadījumu. Pamatojoties uz ziņojumos sniegto informāciju, līdzfinansējuma piesaistīšanas problēmu iemesls meklējams kredītu resursu ierobežotajā pieejamībā, kas daļā projektu bija plānoti kā finansējuma avots, bet ekonomiskās situācijas pasliktināšanās dēļ kredītu resursu pieejamība ir samazinājusies. Pēc FKTK publiskotajiem datiem, 2010. gada decembrī salīdzinājumā ar 2008. gada decembri izsniegto kredītu apjoms privātajām nefinanšu sabiedrībām ir samazinājies par 16 procentiem³⁰. Ņemot vērā, ka šo problēmu risināšanai ir pieejams ES atbalsts trijās aktivitātēs/ apakšaktivitātēs (2.2.1.1. *Ieguldījumu fonds investīcijām*

³⁰ http://www.fktk.lv/lv/statistika/kreditiestades/ceturksna_parskati/

garantijās, paaugstināta riska aizdevumos, riska kapitāla fondos un cita veida finanšu instrumentos, 2.2.1.3. Garantijas komersantu konkurētspējas uzlabošanai un 2.2.1.4.1. Atbalsts aizdevumu veidā komersantu konkurētspējas uzlabošanai), šis apgrūtinājums vēl pastāv un tiks mazināts tikai līdz ar ekonomiskās situācijas uzlabošanu Latvijā kopumā.

6% gadījumu kā kavējošais iemesls atbalstāmo projektu īstenošanai minētas preču un pakalpojumu cenu svārstības projektu īstenošanas laikā, kas apgrūtina finanšu resursu pieejamības plānošanu. Nereti pakalpojumu un preču cenu izmaiņu dēļ projekta ietvaros vajag lauzt jau noslēgtos iepirkumu līgumus, jo piegādājamo preču vai pakalpojumu izmaksas pārsniedz projektos plānoto izmaksu summu. Pārsvārā šis kavējošais faktors parādās IPIA projektos, kur iepirkuma procedūras veiktas pēc projektu apstiprināšanas.

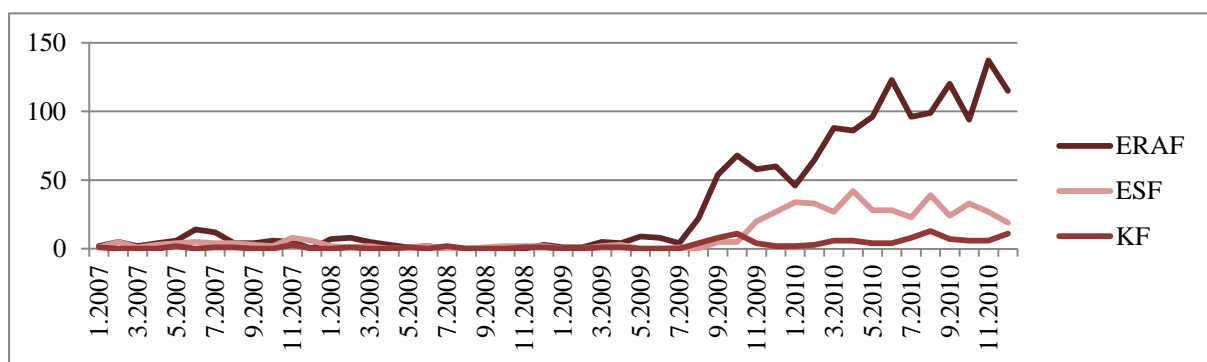
Lai mazinātu šo faktoru iedarbību, atsevišķos gadījumos būtu lietderīgi iepirkuma procedūru veikt pirms projekta iesnieguma apstiprināšanas, nosakot atbilstošu piedāvājumu derīguma termiņu. Lielos projektos, var arī noteikt piedāvājuma garantiju.

3.4.2.2 Projektu ietvaros veicamo publisko iepirkumu procedūru sūdzību izvērtējums

Kā jau iepriekš norādīts, sūdzības par publiskajiem iepirkumiem ir minētas kā viena no būtiskākajām problēmām, kas kavē ES fondu projektu īstenošanu. To kā problēmu savos dažādu periodu pārskata ziņojumos norāda 40% iestāžu, kā arī 23% no finansējuma saņēmējiem, kuri aptaujas ietvaros sniedza savu viedokli par fondu izmantošanu.

Izvērtējuma ietvaros, apskatot IUB mājaslapas publikāciju datu bāzē pieejamo informāciju attiecībā uz publiskajiem iepirkumiem, kas veikti ES fondu apguves ietvaros laika periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim, ir atlasīti 2154 sludinājumi (sk. 17. attēlu).

Attēls 17. ES fondu ietvaros iepirkumu sludinājumu skaits sadalījumā pa mēnešiem

Aplūkotajā laika periodā kopumā identificētas 240 sūdzības, kas attiecināmas uz publiskajiem iepirkumiem, kas īstenoti ES fondu atbalstītu projektu ietvaros. No 240 sūdzībām 83% jeb 199 sūdzības ir iesniegtas par ERAF atbalstītu projektu iepirkumiem, 11% jeb 26 sūdzības – par KF projektu iepirkumiem, bet 6% jeb 15 sūdzības – par ESF projektu iepirkumiem. No 240 sūdzībām IUB savu lēmumu pieņēma par 173, no kurām 49% jeb 85 tika uzskatītas par pamatotām, liedzot līguma slēgšanu.

Padziļinātā analīze veikta par laika periodu no 2010. gada 1. jūlija līdz 2010. gada 31. decembrim. Šajā periodā kopumā identificēti 7532 publisko iepirkumu sludinājumi, no kuriem uz ES fondu atbalstīto projektu īstenošanu attiecināmi bija 919 jeb 12% no kopējā publisko iepirkumu sludinājumu skaita. Savukārt attiecīgajā laika periodā kopumā

identificētas 110 sūdzības, kas ir 12% no kopējā iepirkumu skaita (919), no kurām 90 jeb 82% bija attiecināmas uz ERAF projektu publiskajiem iepirkumiem, bet pa 10 jeb 9% uz ESF un KF projektiem (sk. 4. tabulu).

Tabula 4. Sludinājumu un sūdzību skaits un vidēja līgumcena sadalījumā pa ES struktūrfondu un Valsts budžeta finansētiem projektiem (01.07.2010. – 31.12.2010.)³¹.

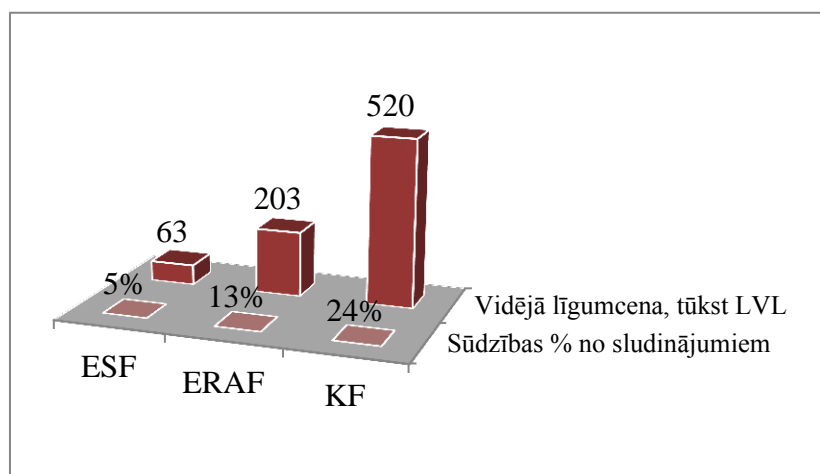
Rādītājs	Kopā	Valsts budžeta finansētie projekti	ES fondu finansētie projekti	Sadalījums pa fondiem		
				ESF	ERAF	KF
Sludinājumi	7 532	6 594	919	196	682	41
Sūdzības	330	220	110	10	90	10
Sūdzības % no sludinājumiem	4%	3%	12%	5%	13%	24%
Vidējā līgumcena, LVL	227 521	123 772	262 104	63 072	202 993	520 248

Aplūkotā laika perioda ietvaros, nosakot publiskā iepirkuma vidējo līgumcenu, tika identificēts, ka starp vidējo līgumcenas vērtību ESF un ERAF fondu finansēto projektu ietvaros un publiskajos iepirkumos, kas tiek finansēti no valsts budžeta, nepastāv būtiskas atšķirības.

Vienlaikus būtiskas atšķirības ir atklātas publiskajos iepirkumos, kas tiek īstenoti projektos, kuru finanšu avots ir KF, jo to ietvaros vidējā iepirkuma līgumcena vairāk kā 4 reizes pārsniedz vidējo publisko iepirkumu līgumcenu Latvijā. Šāda situācija ir skaidrojama ar faktu, ka KF finansējums tiek novirzīts infrastruktūras uzlabošanas un atjaunošanas pasākumiem, kuri ir finansiāli ietilpīgi un kuru ietvaros tiek īstenotas apjomīgas iepirkumu procedūras.

Salīdzinot sūdzību skaitu pret iepirkumu skaitu visos ES fondos aplūkotajā laika periodā, vērojama korelācija, jo sūdzību skaits pieaug proporcionāli vidējai līgumcenai (sk. 18. attēlu).

Attēls 18. Saņemto sūdzību īpatsvars attiecībā pret iepirkumu skaitu un vidējās līgumcenas ES fondu finansēto projektu ietvaros (01.07.2010. - 31.12.2010.)

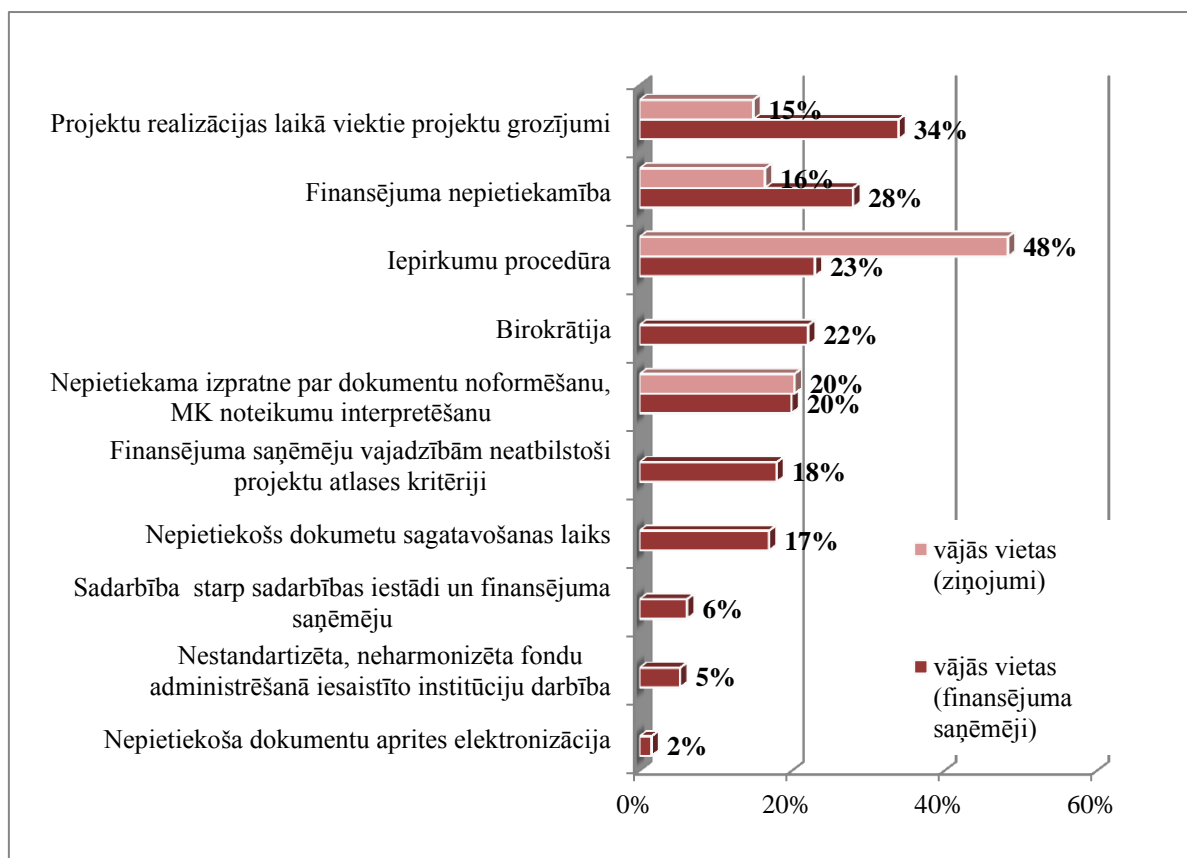
³¹ Iegūtā informācija attiecas tikai uz noslēgtajiem līgumiem, kas ir veikti izvērtējamajā testa periodā – 6 mēnešu laikā. Informācija tiek izmantota tikai sūdzību struktūras izvērtēšanai. Summas neatspoguļo piešķirtos finanšu līdzekļus fondiem vai izsludinātos iepirkumus.

Vienlaikus sūdzību skaits no valsts budžeta līdzekļiem veiktajiem publiskajiem iepirkumiem būtiski atšķiras no ES fondu projektu ietvaros veiktajiem publiskajiem iepirkumiem, tas ir krietni mazāks. Šeit iemesls meklējams vidējo līgumcenu salīdzinājumā ar iesniegto sūdzību skaitu, kas, piemēram, KF atbalstīto projektu ietvaros viena iepirkuma līgumcena ir vidēji 4 reizes lielāka nekā valsts budžeta iepirkuma ietvaros, sūdzību skaits KF iepirkumos ir gandrīz vai 8 reizes lielāks, kā arī ERAF atbalstīto projektu ietvaros veiktajiem iepirkumiem potenciālie piegādātāji sūdzas gandrīz vai 4 reizes vairāk nekā par iepirkumiem, kas tiek finansēti no valsts budžeta līdzekļiem, bet to vidējā iepirkumu līgumcena ir tikai vidēji 1,5 reizes lielāka. Tātad iesniegto sūdzību skaits korelē ar vidējo līgumcenu lielumu, kas nozīmē, ka būtisks iemesls augstajam sūdzību skaitam par ES fondu ietvaros veiktajiem iepirkumiem ir potenciālo piegādātāju konkurence par iespēju noslēgt līgumu par iepirkumu.

3.4.2.3 ES fondu pasākumu un aktivitāšu ieviešanas procesā konstatētās vājās vietas

Izvērtējot ES fondu atbildīgo iestāžu ziņojumus un ES fondu finansējuma saņēmēju aptaujas laikā no respondentiem iegūto informāciju, tika identificētas patlaban pastāvošās būtiskākās vājās vietas ES fondu īstenošanas nodrošinājumā. Kā liecina iegūtā informācija, starp finansējuma saņēmējiem un ES fondu administrācijā iesaistītajām iestādēm pastāv diezgan pretēji viedokļi attiecībā uz to, kuras patlaban uzskatāmas par būtiskākajām vājajām vietām (sk. 19. attēlu).

Attēls 19. Finansējuma saņēmēju un iestāžu ziņojumos norādītās vājās vietas % no kopējā viedokli sniegušo personu vai iestāžu skaita.

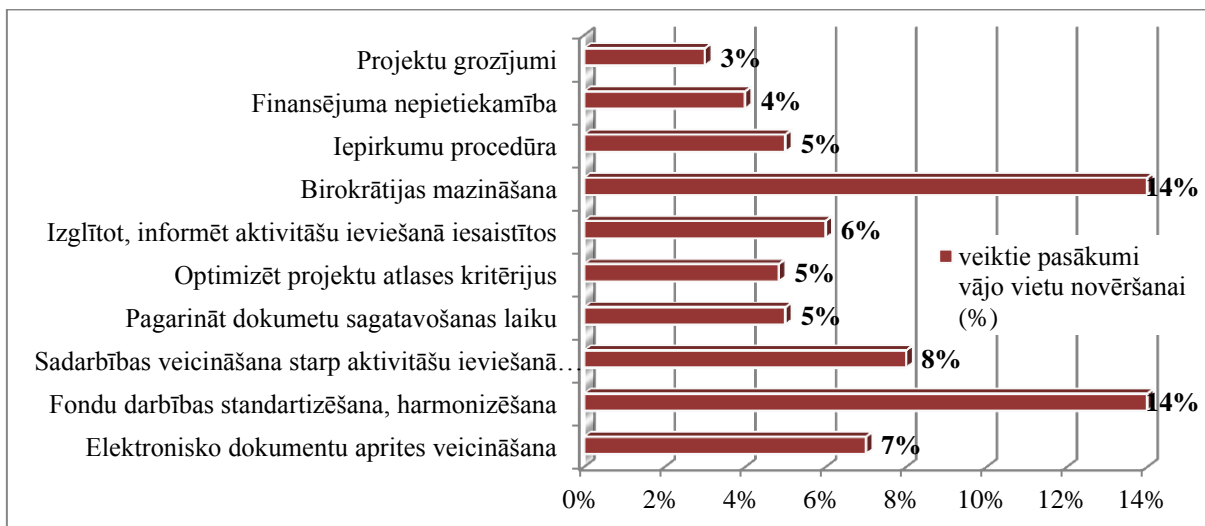

ES fondu finansējuma saņēmēji kā būtiskāko vājo vietu ir minējuši grozījumu veikšanas nepieciešamību to īstenotajos projektos. Uz šā procesa īstenošanas apgrūtinājumu ir norādījuši 34% respondentu, savukārt 28% kā būtiskāko apgrūtinājumu min finanšu resursu

nepieejamību. Trešā būtiskākā vājā vieta ES fondu apgūvē pēc finansējuma saņēmēju uzskatiem ir iepirkuma procedūru organizēšana, kuru kā būtiskāko apgrūtinājumu min ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas. Vienlaikus arvien liels respondentu skaits jeb 18% norāda, ka pastāv pārāk birokrātiskas procedūras ES fondu administrēšanā un vadībā. Pilns ES fondu finansējuma saņēmēju norādīto projektu īstenošanu vājo vietu saraksts ir sniegts 19. pielikumā.

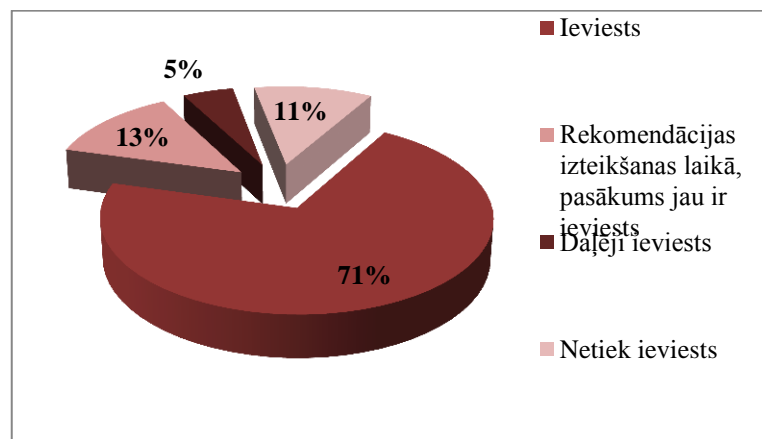
Saņēmēju un iestāžu norādītās vājās vietas sasaucas ar pasākumiem, ko FM jau patlaban ievieš, atbilstoši izvērtējumā *Priekšizpēte par Eiropas Savienības fondu vadības sistēmas vienkāršošanas iespējām* konstatētajiem nepieciešamajiem uzlabojumiem. Minētajā izvērtējumā ietverti 62 pasākumi, kuru mērķis ir samazināt ES fondu aktivitāšu ieviešanā konstatētās vājās vietas. Identificētie būtiskākie vienkāršošanas pasākumi grupēti 10 pamatkategorijās (sk. 20. attēlu).

Attēls 20. Vienkāršošanas pasākumu grupējums ar īpatsvaru kopējā pasākumu skaitā

Kopumā 71% pasākumu atbildīgās iestādes uzskata par ieviestiem (sk. 21. attēlu). Vienlaikus ir tādi pasākumi, kuru rezultātus atbildīgās iestādes savos komentāros norāda kā jau praksē pastāvošus un ieviestus, bet vienlaikus atbildīgo iestāžu starpā nav vienotas nostājas par pasākumu klasificēšanu.

Attēls 21. Vienkāršošanas pasākumu ieviešanas pakāpe.

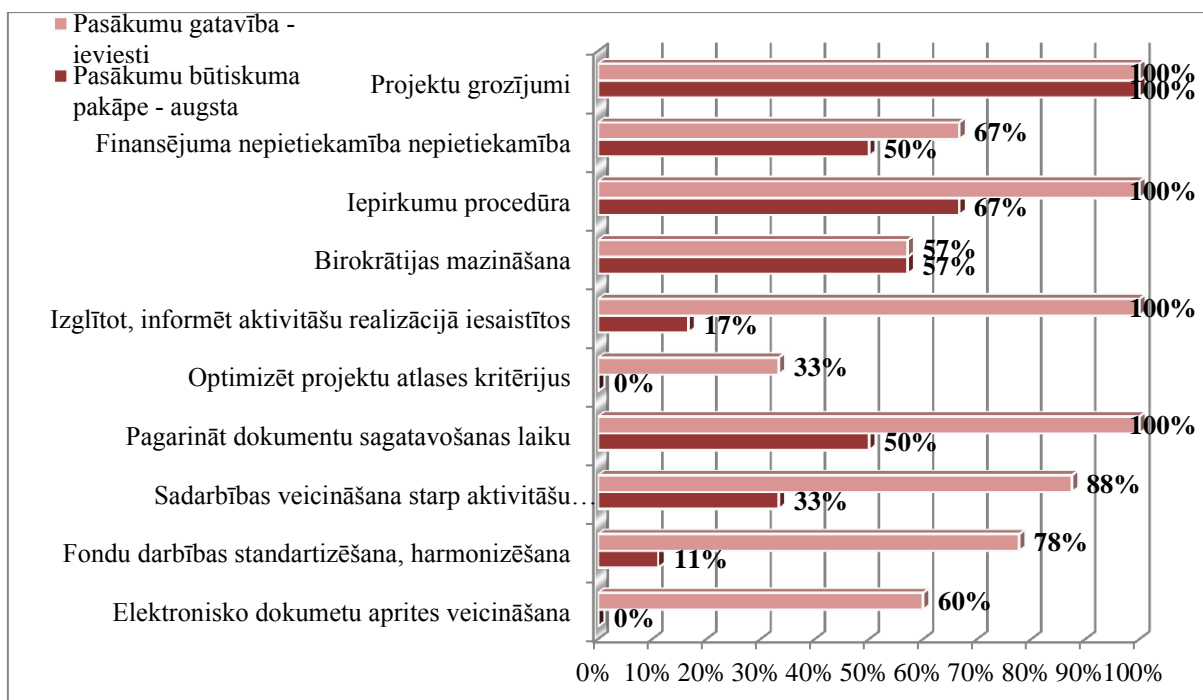
Šāda situācija izveidojusies attiecībā uz veicamo pasākumu, kas paredz no projekta iesniedzēja nepieprasīt īpašumtiesības vai nekustāmā īpašuma nomu pierādošu dokumentāciju, ja šādu

informāciju var saņemt tieši no attiecīgajiem reģistriem, attiecībā uz kuru VM norādījusi, ka rekomendācija ir ieviesta, savukārt SIF norādījusi, ka rekomendācija netiek ieviesta, ar to saprotot, ka tā uz ieviešanu nav attiecināma.

Vienlaikus 5% no vienkāršošanas pasākumiem pašreizējā situācijā vēl atrodas ieviešanas stadijā, kas nozīme, ka attiecīgie uzlabošanas pasākumi tiks ieviesti, savukārt 11% pasākumu patlaban netiek īstenoti, kas rada risku, ka to ieviešana var netikt nodrošināta aktuālā ES fondu plānošanas perioda ietvaros.

Attiecībā uz katru ieviešamo vienkāršošanas pasākumu ir definēta arī tā nozīme kopējā ES fondu īstenošanas sistēmā, tādā veidā ļaujot noteikt katra veicamā pasākuma prioritāti un veikt kontroli par būtiskāko pasākumu īstenošanas statusu. Informācija par ieviesto pasākumu īpatsvaru pēc būtiskuma un ieviešanas gatavības pakāpi ir sniegta 22. attēlā.

Attēls 22. Vienkāršošanas pasākumi, kuru būtiskuma pakāpe ir augsta un kuri ir ieviesti (%)

Kā liecina veiktās izpētes rezultāti, tad 2011. gada augustā ir nodrošināta pilnīga veicamo pasākumu īstenošana attiecībā uz diviem būtiskākajiem jautājumiem – projektu grozījumu izdarīšanas atvieglošana un iepirkumu procedūru norises vadības procesu uzlabošana. Arī ES fondu projektu īstenošanu sniegtais viedoklis liecina, ka ES fondu vadības sistēmas vienkāršošanā ir panākts konkrēts progress, jo 17% no respondentiem norāda, ka salīdzinājumā ar projekta īstenošanas uzsākšanas laika periodu, ir būtiski uzlabojusies administratīvo procedūru vadība, bet 67% respondentu norāda, ka administratīvo procedūru vadība salīdzinājumā ar projekta īstenošanas uzsākšanas laika periodu ir nedaudz uzlabojusies. Tas nozīmē, ka konkrēti veiktie pasākumi jau patlaban dod gaidītos rezultātus. Tomēr, kā liecina jau iepriekš sniegtā informācija, kaut arī pasākumi ir veikti, tomēr joprojām pastāv konkrētas problēmas attiecībā uz vājo vietu novēršanu. Birokrātijas mazināšanai nepieciešams īstenot šādus pasākumus:

- 1) Vienkāršot attiecināmo izmaksu apliecināmo dokumentu iesniegšanu attiecībā uz materiālu iegādi, kuru cena ir zem 100 latiem un kuri iegādāti mazumtirdzniecības veikalos. Piemēram, ja rakstāmpapīrs, pildspalvas, skrūves, līme utt. iegādāti

mazumtirdzniecības veikalos, tad, sagatavojot pārskatus, vajag pievienot noslēgtos līgumus par šo materiālu iegādi un, tas jāuzsver īpaši, ka līguma summai jāsakrīt ar čeka summu. Priekšlikums – par attiecināmo izmaksu apliecinājošu dokumentu pieņemt čeku, nepieprasot noslēgt iepirkuma līgumu.

- 2) Gadījumā, kad starpposma/ noslēguma pārskatu pārbaudes laikā attiecināmo izmaksu summa netiek atbalstīta pilnībā, turklāt, kad ir iesniegti visi attiecināmo izmaksu apliecinājošie dokumenti, un tiek samazināta mazāk kā par 100 latiem, nepieprasīt labot pārskatu. Priekšlikums – nosūtīt lēmumu par faktiskā atbalsta summas noteikšanu un saņemot FS piekrišanu, veikt atbalsta summas samazināšanu uz SI lēmuma pamata.

3.4.2.4 *Projektu iesniegumu vērtēšanai izvirzīto kritēriju izvērtējums*

Katras aktivitātes/ apakšaktivitātes ietvaros atbalstāmo projektu atlasei tiek noteikti konkrēti kritēriji attiecībā uz projekta iesniedzēju un tam izpildāmajiem nosacījumiem, kas veido projektu atlases kritēriju kopumu. Projektu atlases kritērijus izstrādā atbildīgā iestāde, bet to apstiprināšana notiek centralizēti – ES fondu Uzraudzības komitejā. Pēc kritēriju apstiprināšanas tos iekļauj MK noteiktumos, kas regulē attiecīgās aktivitātes/ apakšaktivitātes īstenošanas norisi. Atlases kritēriju definēšanas uzdevums ir nodrošināt attiecīgās aktivitātes/ apakšaktivitātes un vispārējo ar ES fondu atbalstu definēto mērķu sasniegšanu. Atlases kritēriji tiek grupēti pēc to funkcionālā dalījuma – administratīvie, atbilstības, kvalitātes un finansēšanas.

Administratīvie kritēriji nosaka, vai ES fondu projekta pieteikuma iesniegums, kā arī šā projekta iesniedzējs izpilda nosacījumus, kas ļauj tam kvalificēties finansējuma saņemšanai konkrētās aktivitātes ietvaros. Atbilstību administratīvajiem kritērijiem vērtē tikai divos variantos, proti, ar *jā* vai *nē*. Izpētes ietvaros secināts, ka aplūkoto 36 aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ietvaros administratīvo kritēriju skaits dažādām aktivitātēm ir ļoti atšķirīgs un svārstās no 4 līdz 25, kaut arī tie tiek noteikti ļoti līdzīgā veidā, un ir nespecifiski dažādās aktivitātēs. Izlases kopas ietvaros identificēts tikai viens administratīvais kritērijs, kas ir noteikts visu aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ietvaros, un nosaka prasību attiecībā uz projekta pieteikuma iesniegšanu noteiktajā laikā (sk. 21. pielikumu).

35 no 36 aktivitātēm/ apakšaktivitātēm kā administratīvais kritērijs ir noteikta prasība, ka projekta pieteikumam jābūt sagatavotam datorrakstā, bet 34 aktivitātēs/ apakšaktivitātēs prasība, ka projekta pieteikumam jābūt sagatavotam atbilstoši projekta pieteikuma veidlapai. Savukārt pārējo 22 dažādo administratīvo kritēriju piemērošana aktivitātēs/ apakšaktivitātēs būtiski atšķiras.

Vienlaikus dažādās aktivitātēs/ apakšaktivitātēs būtiska atšķirība ir administratīvo kritēriju detalizācijas pakāpe, piemēram, 3.3.1.4. aktivitātei *Lidostu infrastruktūras attīstība* noteiktais administratīvais kritērijs paredz, ka projekta iesniegumam jāatbilst normatīvajos aktos noteiktajām dokumentu sagatavošanas un noformēšanas prasībām, savukārt 3.5.1.2.2. apakšaktivitātē *Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība* atsevišķi kā administratīvie kritēriji minētas prasības, kas nosaka, ka projekta iesniegumam jābūt sagatavotam datorrakstā, tam jābūt latviešu valodā, jābūt izstrādātam atbilstoši iesnieguma veidlapai, kurā jābūt aizpildītām visām sadaļām, kā arī projekta iesniegums jāparaksta projekta iesniedzēja atbildīgajai vai pilnvarotajai personai. Ja projekta iesniegums tiek

iesniegts papīra formā, noteiktie kritēriji arī paredz, ka projekta iesnieguma oriģināls un tā kopijas jācaurauklo un ka pievienoto dokumentu lapām jābūt numurētām.

Administratīvo kritēriju uzskaitījums dažādām aktivitātēm atšķiras, bet, faktiski prasības ir vienādas visām aktivitātēm, tikai daļai aktivitāšu konkrētas prasības tiek uzskaitītas attiecīgajos MK noteikumos kā kritēriji, bet daļai aktivitāšu MK noteikumos norādītas atsauces uz tiem normatīvajiem aktiem, kur noteiktas prasības projektu pieteikumu noformēšanai. Viens no iemesliem šādai situācijai ir AI piemērotā atšķirīgā prakse izstrādājot projektu iesniegumu atlases kritērijus. Sākotnēji dokumentu noformēšanas prasības tika detalizēti iekļautas administratīvajos kritērijos, bet vēlāk - administratīvajos kritērijos attiecībā uz dokumentu noformēšanu tika iekļauta tikai atsauce uz noteiktu LR normatīvo aktu.

Atbilstības kritēriji projektu atlasei tiek piemēroti, lai nodrošinātu projektu īstenošanas atbilstību aktivitātes mērķim, vienlaikus neizvirzot izmērāmus rādītājus šiem kritērijiem attiecībā pret aktivitātes mērķi. Izstrādāto atbilstības kritēriju skaits dažādās aktivitātēs (līdzīgi kā administratīvajos kritērijos), ir atšķirīgs. Aplūkotās kopas ietvaros aktivitātēm noteikto atbilstības kritēriju skaits svārstās no 8 līdz 30, turklāt tie nav sistematizēti. Biežāk noteiktie atbilstības kritēriji ir apkopoti 22. pielikumā.

Iegūtie dati liecina, ka pašreizējā situācijā nav identificējams neviens atbilstības kritērijs, kurš būtu ietverts visās izlases kopas aktivitātēs/ apakšaktivitātēs. Visbiežāk jeb 32 gadījumos no 36 kā atbilstības kritērijs ir noteikta prasība ietvert projekta budžetā izmaksas, kas ir samērīgas un pamatotas.

Izvērtējuma laikā tika identificēts, ka atbilstības kritēriju definēšanai tikai ļoti retos gadījumos lieto instrumentu, ar kura palīdzību tiek veikta projektu iesniedzēju kopas strukturēšana atbilstoši pieprasītā rezultāta apjomam, proti, veidojot atbilstības atlases sliksni, kā tas, piemēram, ir darīts 3.4.2.1.2. apakšaktivitātē *Nacionālās nozīmes velotūrisma produktu attīstība*, kuras ietvaros kā viens no atbilstības kritērijiem noteikts projekta ietvaros paredzētā izbūvējamā veloceļa garums, kam jābūt vismaz septiņiem kilometriem.

Kvalitātes kritēriji nosaka atbilstošākā projekta izvēli, lai izpildītu aktivitātes mērķus. Kvalitātes kritēriji tiek noteikti specifiski katrai aktivitātei, tomēr netiek lietota skaidra sistēma vai pamatojums, kā noteiktie kvalitātes kritēriji maksimāli atbalsta konkrētā mērķa sasniegšanu. Dažos gadījumos kvalitātes kritēriji nav veidoti kvantificējamā veidā, līdz ar to faktiskā atlase notiek saskaņā ar atbilstības/ neatbilstības metodi, piemēram, 1.3.1.7. aktivitātes *Darba tirgus pieprasījuma īstermiņa un ilgtermiņa prognozēšanas un uzraudzības sistēmas attīstība* ietvaros kā viens no kvalitātes kritērijiem ir noteikta projekta spēja nodrošināt līdz šim veikto ieguldījumu pēctecību. Ja projekta iesniegumā veikto ieguldījumu pēctecība aprakstīta un pamatota pietiekami, par ko kritērija vērtēšanas laikā būs subjektīvais viedoklis, tam piešķir maksimālo punktu skaitu, tas ir, 5 punktus, bet ja projekta pieteikums neatspoguļo šo apgalvojumu, tam piešķir 0 punktus. Tātad konkrētajā gadījumā veidojas situācija, kad kvalitātes kritēriju faktiski vērtē tāpat kā atbilstības kritērijus, proti, vērtē nevis ar izmērāmu vērtējuma skalu, bet gan ar *jā* vai *nē*.

Visās aplūkotajās aktivitātēs/ apakšaktivitātēs atbilstoši aktivitātes/ apakšaktivitātes kvalitātes kritērijiem tiek pārbaudīta prasību izpilde attiecībā uz horizontālo prioritāšu ietveršanu mērķu sasniegšanu (ilgtspējīga attīstība, informācijas sabiedrība, makroekonomiskā stabilitāte, Rīgas

starptautiskā konkurētspēja, teritorijas līdzsvarota attīstība, vienlīdzīgas iespējas). Vienlaikus ņemot vērā, ka horizontālo prioritāšu principu ievērošana tiek vērtēts kā atbilstības kritērijs, kas nav noteikts kvantitatīvi, iespējama situāciju, ka atbilstība horizontālajām prioritātēm tiek uzrādīta nevis pēc būtības, bet gan formāli, „pievelkot” nepieciešamās prasības, bet nenodrošinot to praktisku īstenošanu projekta ieviešanas laikā, jo tas netiks izmērīts kvantitatīvi, bet tiks novērtēts ar *jā/ nē*. Daudzi finansējuma saņēmēji norāda, ka pretendenti, kuriem izdodas arī formāli pierādīt viņu projektu atbilstību horizontālajām prioritātēm, saņem vairāk punktus. Līdz ar to tiek finansēti projekti, kas, iespējams, nerada augstāko pievienoto vērtību.

Finansēšanas kritēriji ir uzskatāmi par kontroles mehānismu, ar kuru palīdzību tiek novērtēts, vai iesniegtā projekta ietvaros pieprasītais ES fondu finansējuma atbalsts nepārsniedz maksimālo atļauto atbalsta summu.

Veiktās izpētes ietvaros aplūkojot izvērtējamo aktivitāšu/ apakšaktivitāšu kopu, tika identificēts, ka bieži vien atbildīgās iestādes vienus un tos pašus kritērijus klasificē dažādi, piemēram, kritēriji, kas vairākumā gadījumu ir noteikti kā administratīvie kritēriji, atsevišķās aktivitātēs tiek noteikti kā atbilstības kritēriji, un ir arī tieši otrādi, piemēram, kritērijs *projekta iesniedzējs ir uzaicināts iesniegt projekta iesniegumu* 53% aktivitāšu tiek noteikts kā administratīvais kritērijs, bet 3.3.1.4. aktivitātē *Lidostu infrastruktūras attīstība*, 2.3.2.1. aktivitātē *Biznesa inkubatori* un 2.2.1.3. aktivitātē *Garantijas komersantu konkurētspējas uzlabošanai* – kā atbilstības kritērijs; savukārt kritērijs *projekta iesniegumā norādītās izmaksu pozīcijas atbilst MK noteikumos minētajām izmaksām* parasti noteikts kā atbilstības kritērijs, bet 1.1.1.2. aktivitātē *Cilvēkresursu piesaiste zinātnei*, 1.3.1.7. aktivitātē *Darba tirgus pieprasījuma īstermiņa un ilgtermiņa prognozēšanas un uzraudzības sistēmas attīstība* un 1.3.1.1.3. apakšaktivitātē *Bezdarbnieku un darba meklētāju apmācība* – kā administratīvais kritērijs. Šādi piemēri attiecas arī uz citām kritēriju kategorijām, piemēram, kritērijs *projekta vadības komandai ir atbilstoša pieredze un pietiekama projekta vadības kapacitāte, profesionālās un tehniskās zināšanas* 19 aktivitātēs tiek interpretēts kā atbilstības kritērijs, bet aktivitātē 3.6.1.2. *Rīgas pilsētas ilgtspējīga attīstība* – kā kvalitātes kritērijs.

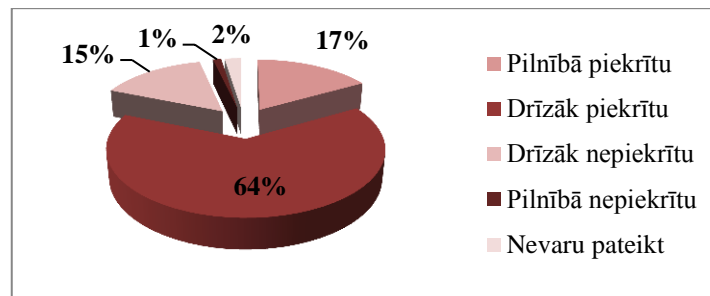
SI izvērtējuma veikšanas laikā norādīja, ka kvalitātes kritēriji ir ļoti nepieciešami, lai novērtētu projektu iesniegumus APIA konkursos, bet tā kā IPIA konkursos, kuros jau iepriekš ir zināms finansējuma saņēmējs un tam piešķiramā summa, nav nepieciešams salīdzināt projektu iesniegumus savstarpēji, kvalitātes kritēriju definēšana un izpilde var būt lieks resursu patēriņš gan SI, gan finansējuma saņēmējiem, līdz ar to IPIA konkursos iespējams ir lietderīgi precīzāk un plašāk definēt projektu atbilstības kritērijus šo projektu kvalitātes līmeņa nodrošināšanai, vienlaikus atsakoties no kvalitātes kritēriju piemērošanas.

3% finansējuma saņēmēji uzskata, ka kvalitātes kritēriji ir formāli un veicina nevis aktivitātes mērķu sasniegšanu, bet gan dažādu formālu prasību izpildīšanu, tāpēc to lietošana nerada pievienoto vērtību projektu atlases procedūrai.

Vienlaikus 81% procents aptaujāto respondentu, novērtēdami apgalvojumus *Projektu atlases kritēriji ES fondu aktivitātē / apakšaktivitātē, kurā tiek nodrošināta Jūsu projekta realizācija, bija atbilstoši Jūsu projekta mērķiem, adekvāti attiecīgās aktivitātes / apakšaktivitātes mērķiem, kā arī bija izstrādāti kvalitatīvi un detalizēti*, piekrīt faktam, ka kritēriju

adekvātums, detalizācijas pakāpe, kvalitāte ir atbilstoša projektiem izvirzīto mērķu sasniegšanai (sk. 23. attēlu).

Attēls 23. Finansējuma saņēmēju viedoklis par projektu atlases kritērijiem (%).

3.4.3. Secinājumi

1. Pašreizējā finansējuma pieteikumu iesniegšanas un atskaitīšanās sistēma, kā arī finansējuma saņēmēju nepietiekamās zināšanas par ES fondu dokumentu aizpildīšanas prasībām, rada kļūdas iesniedzamo dokumentu sagatavošanā, kas vēlāk kavē dokumentu apstrādi paredzētajā termiņā un aizkavē projektu īstenošanu atbilstoši sākotnēji plānotajam grafikam.
2. Viens no būtiskiem fondu īstenošanu kavējošajiem faktoriem ir problēmas ar publisko iepirkumu veikšanu. Šā kavējošā faktora esamību apliecina fakts, ka sūdzību skaits iepirkumu procedūrās, kas tiek veiktas ES fondu atbalstīto projektu ietvaros, ir lielāks nekā publiskajos iepirkumos Latvijā kopumā.
3. Pastāv būtiskas atšķirības pēc kritēriju detalizācijas pakāpes, aprakstošās daļas un piemērošanas principu ziņā. Vieni un tie paši kritēriji var būt dažādās kategorijās, un kritēriju apraksts ir nekonsekvents. Piemēram, projektu atlasei noteiktajiem atbilstības kritērijiem dažos gadījumos ir ierādīta administratīvo kritēriju loma, vai arī tie nav skaidri sasaistīti ar aktivitātes mērķi; projektu atlases kvalitatīvajiem kritērijiem dažos gadījumos ir ierādīta atbilstības kritēriju loma.
4. Horizontālo prioritāšu principu ievērošana bieži vien tiek noteikta nevis kā kvalitātes kritērijs, bet gan kā atbilstības kritērijs, tāpēc nevar noteikt horizontālo prioritāšu atbalsta intensitāti.

3.4.4. Ieteikumi

Nr.p.k.	Ieteikums	Ieteikuma ieviešanas termiņš	Ieteikuma būtiskuma pakāpe	Par ieteikuma ieviešanu atbildīgā institūcija
1.	Jāvienādo projektu iesniegumu pieņemšanas process visām sadarbības iestādēm, izstrādājot vienotu datorizētu risinājumu projektu pieteikumu sagatavošanai, izmantojot	Nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam.	Zems	Koordinē - vadošā iestāde Īsteno – sadarbības iestāde

	<p><i>MicroStrategy</i> vai līdzvērtīgas programmatūras iespējas, kas nodrošinās iesnieguma datu uzkrāšanu to tālākai kontrolei visa projekta laikā.</p>			
2.	<p>Pēc elektroniskā iepirkuma sistēmas ieviešanas šī sistēma jāizmanto ES fondu atbalstīto projektu iepirkumu veikšanā.</p> <p>Līdz tam vēlams piemērot iekšējās standartizācijas principus ES fondu atbalstītu projektu iepirkumu procesa īstenošanai, piemēram, ieviešot vienkāršotu web formu risinājumu, kura ietvaros tiktu aizpildītas vai automātiski no kritērijiem ģenerētas iepirkumam nepieciešamās prasības, kas ļautu izdrukāt iepirkuma dokumentāciju, vienlaikus veidojot uzraudzības datu bāzi gan IUB, gan sadarbības iestādēm par standarta prasībām, ko projekta īstenošanai izvirza piegādātājiem.</p>	<p>Nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam.</p> <p>Aktuālais plānošanas periods 2007. – 2013. gadam.</p>	Vidējs	<p>Koordinē - vadošā iestāde</p> <p>Īsteno – sadarbības iestāde</p>
3.	<p>Centralizēti jānosaka viens administratīvo kritēriju komplekts, kas tiek saskaņots ar iestādēm plānošanas perioda uzsākšanas laikā. Izņēmuma gadījumā var saskaņot kādai aktivitātei specifiskus administratīvos kritērijus, ja tādi tiek konstatēti.</p> <p>Piemērot kritēriju komplektu jaunu aktivitāšu veidošanas gadījumos.</p>	<p>Nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam.</p>	Vidējs	Uzraudzības komiteja
4.	<p>Veikt grozījumus ES fondu ieviešanu regulējošajos normatīvajos aktos, pieļaujot par attiecināmo izmaksu apliecināmo dokumentu uzskatīt čeku vai citu LR normatīvajos aktos definēto preces/ pakalpojuma iegādes attaisnojuma dokumentu,</p>	<p>Aktuālais plānošanas periods 2007. – 2013. gadam.</p>	Vidējs	Sadarbības iestādes

	nepieprasot iepirkuma līgumu, attiecībā uz preču/ pakalpojumu iegādi, kuru cena ir zem 100 latiem.			
5.	Nepieprasīt labot starpposma/noslēguma pārskatu, ja, pamatojoties uz visiem iesniegtajiem attiecināmo izmaksu apliecinājumiem dokumentiem, attiecināmo izmaksu summa netiek atbalstīta pilnībā un tiek samazināta robežās līdz 100 latiem. Šādos gadījumos nosūtīt lēmumu par faktiskā atbalsta summas noteikšanu un, saņemot finansējuma saņēmēja piekrišanu, veikt atbalsta summas samazināšanu uz sadarbības iestādes lēmuma pamata.	Aktuālais plānošanas periods 2007. – 2013. gadam.	Vidējs	Sadarbības iestādes

3.5. ES fondu ieguldījumiem atbilstošās vērtības novērtējums

Sniegt analīzi par ieguldījumam atbilstošo vērtību (*value for money*), t.sk. korelāciju starp finansējuma apguvi un sasniegtajiem rezultātiem.

3.5.1. Metodoloģija

Sākotnēji šā izvērtējuma apakšuzdevuma veikšanai tika apkopota sekundārā informācija par sasniegtajiem iznākuma rādītājiem un finansējuma apguvi līdz 2010. gada 31. decembrim ieskaitot. Iegūtie dati tika salīdzināti ar noteikto rādītāju vērtību 2015. gada beigās, un tika veikta to salīdzinošā analīze, kā arī noteikta korelācija starp finansējuma apguvi un sasniegtajiem iznākuma rādītājiem un rezultāta rādītājiem.

Analizējot korelāciju starp finansējuma apguvi un sasniegtajiem rezultātiem, tika veikts salīdzinājums starp publiskā finansējuma apguves izpildi un sasniedzamo rezultātu izpildi, kas izteikts procentos no plānotā. Aprēķinā, lai noskaidrotu finansējuma apguves izpildi, veiktās atmaksas ES fondu finansējuma saņēmējiem no ES fondiem un nacionāla budžeta, tajā skaitā avansi, tiks dalītas ar koriģēto plānoto publisko finansējumu, kas bija aktuāls 2010. gada 31. decembrī.

Lai varētu izvērtēt ieguldījumam atbilstošo vērtību ES fondu aktivitātēm (*Value for Money* (VFM)), kas pēc definīcijas ietver visa projekta dzīves cikla izmaksu un kvalitātes optimālu kombināciju, lai apmierinātu patērētāju vajadzības, jāveic analīze par visām izmaksām, kas rodas aktivitāšu ietvaros īstenoto projektu līmenī.

Ņemot vērā, ka ES SFKF VIS netiek uzkrāti dati par projektu indikatoriem, ieguldījumam atbilstošās vērtības novērtējums ir veikts, analizējot, vai no jau veiktajiem ES ieguldījumiem iegūts maksimālais labums. Ieguldījumiem atbilstošo vērtību iespējams analizēt tikai jau pabeigtajiem projektiem.

IAV analīze veikta pabeigtajām aktivitātēm, kas 2010. gada 31. decembrī bija tikai trīs. Šīm aktivitātēm izanalizēti sasniegtie rezultāti un novērtēta IAV tajās.

Aktivitātēm, kuru ieviešana vēl nav uzsākta vai ir ieviešanas stadijā, nav iespējams veikt pilnu IAV analīzi, tāpēc par šīm aktivitātēm veikts IAV samazinošo/ palielinošo faktoru izvērtējums. Ieguldījumam atbilstošā vērtība aptver kā preču vai pakalpojumu izmaksas, tā arī to kvalitāti, atbilstību nolūkam un citus saistītos kritērijus. Šie maksimāla labuma elementi var būt arī grūti izmērāmi, nemateriāli un daļēji to vērtējums var būt subjektīvs.

Sākotnēji tika noteikti IAV rādītāji (indikatoru) un pēc tam tika veikta MK noteikumu, kas regulē aktivitāšu ieviešanu, loģiskā izpēte, lai izvērtētu, kā ieviešanas dokumentos (MK noteikumos un citās Vadlīnijās) tiek regulēts, lai iepriekš minētie faktori nesamazinātu IAV.

Veicot padziļinātu izpēti, uzskatāmības nodrošināšanai minēti konkrēti piemēri par ES struktūrfondu ieviešanas aktivitātēm, kuras iepriekš minētie faktori ietekmējuši un samazinājuši maksimālo ieguldījumam atbilstošo vērtību.

Katra konkrētā IAV vai tā samazinošo faktoru iedarbības analīzes (pamatojoties uz konkrētiem piemēriem) beigās tika izvērtētas iespējas veikt izmaiņas aktivitāšu ieviešanas procesos (gan plānošanas, gan ieviešanas, gan izvērtēšanas, gan kontroles procesā) ar mērķi īstenojamajās aktivitātēs palielināt IAV.

Lai varētu izdarīt secinājumus par IAV palielināšanas iespējam ar mērķi iegūt maksimālo labumu no ES fondu ieguldījumiem, pēc sekundāro datu analīzes un MK noteikumu loģiskās analīzes veikšanas apkopoti analīzes procesā iegūtie sākotnējie secinājumi un tika veiktas intervijas ar valsts institūciju (atbildīgajām, sadarbības institūcijām, kā arī finanšu saņēmējiem) pārstāvjiem un ekspertiem, lai iegūtu papildu informāciju par aktivitāšu ieviešanas procesiem un tajos lietotajiem „labās prakses” principiem.

3.5.2. Izvērtējums

3.5.2.1 Korelācija starp aktivitātes publiskā finansējuma apguvi un sasniegtajiem rezultātiem

Korelācijas aprēķins starp finansējuma apguvi un sasniegtajiem rezultātiem atspoguļots 23. pielikumā.

52 apakšaktivitātēs jeb 44% no 119 aktīvajām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm nav izpildīts neviens iznākuma rādītājs vai rezultātu rādītājs. No šīm 52 aktivitātēm/ apakšaktivitātēm 32 jeb 61,5% jau ir izmaksāti avansi.

Attēls 24. ES fondu finansējuma apguves attiecība pret paredzētā rādītāja sasniegšanu

24. attēlā redzams, ka 39% aktivitāšu/ apakšaktivitāšu finansējuma apguves izpilde pārsniedz iznākuma un/ vai rezultāta rādītāja izpildi. Šāds īpatsvars rada risku, ka iznākuma rādītāji un/ vai rezultāta rādītāji netiks izpildīti pilnībā. Šo īpatsvaru ietekmējuši šādi faktori:

- izmaksātie ES fondu avansi;
- neveiktā korekcija sākotnēji plānotajos iznākuma rādītājos apakšaktivitātēs, kurās samazināts finansējums.

Taču ilgtermiņā aktivitāšu īstenošanas laikā šī korelācija var izlīdzināties, ja izmaksātie avansi tiks apgūti atbilstoši plānam.

Un ja līdz 2010. gada 31. decembrim kā pirmie ir ieviesti lielāka finansējuma projekti ar īsāku īstenošanas termiņu, tiks īstenoti arī pārējie projekti.

Tā, piemēram, 2.1.2.4. aktivitātē *Augstas pievienotās vērtības investīcijas* viens projekts tiks īstenots 17 mēnešos un viens – 18 mēnešos, bet abu projektu atbalsta summa ir 3 milj. latu, bet ir projekti ar garāku īstenošanas termiņu un mazāku atbalsta summu:

- 3. projekts tiks īstenots 26 mēnešos ar publisko finansējumu 1,65 milj. latu apmērā;
- 4. projekts tiks īstenots 24 mēnešos ar publisko finansējumu 1,37 milj. latu apmērā;
- 5. projekts tiks īstenots 24 mēnešos ar publisko finansējumu 1,39 milj. latu apmērā.

Taču katra projekta īstenošana iznākuma rādītāja izpildei dod vienādu ieguldījumu – 1 projekts.

Tātad nevar viennozīmīgi teikt, ka aktivitātēs/ apakšaktivitātēs, kurās finansējuma apguves izpilde 2010. gada 31. decembrī pārsniedz rādītāju izpildi, rādītāji netiks izpildīti simtprocentīgi.

Lai izdarītu secinājumus, ir veikta atlasītās kopas padziļināta analīze. Atlasītajās 36 aktivitātēs finansējuma apjomā veiktas šādas izmaiņas:

- 7 aktivitātēm jeb 19,4% publiskais finansējums ir palielināts;
- 16 aktivitātēm jeb 44,4% publiskais finansējums ir samazināts.

No 23 aktivitātēm finansējums būtiski (virs 33%) mainīts 19 aktivitātēm. Taču iznākuma rādītājs koriģēts tikai vienai aktivitātei, proti, 1.3.1.1.3. apakšaktivitātei *Bezdarbnieku un darba meklētāju apmācība* (2010. gada 8. decembrī palielinot šo rādītāju līdz 56 000 personām), ES SFKF VIS šis koriģētais rādītājs 2010. gada 31. decembrī nav izmainīts

Izvērtējuma veikšanas laikā iznākuma rādītāja koriģēšana ir veikta tikai 1. DP. Ja tāda korekcija jau būtu veikta 2010. gada decembrī, tad, veicot korelācijas salīdzinājumu starp finansējuma apguvi un rādītāju izpildi, dati un izdarīti secinājumi būtu citādāki.

Vēl viens faktors, kas ietekmē datu salīdzināmību, ir tas, ka plānošanas laikā uzraudzības rādītāju noteikšanas paņēmieni atšķiras no uzraudzības laikā lietotajiem rādītāju uzskaites paņēmieniem. Ir tādi rādītāji, kuru uzskaiti var veikt dažādi, piemēram, 1.2.1.2.2. apakšaktivitātē *Atbalsts vispārējās izglītības pedagogu nodrošināšanai prioritārajos mācību priekšmetos* iznākuma rādītājs noteiks 2400 atbalstīti pedagogi. Saskaņā ar 2008. gada 5. februāra MK noteikumiem Nr. 71 pedagogs atbalstu no 60 līdz 150 latiem var saņemt maksimāli 30 mēnešus (tātad trīs mācību gadus). Ar katru pedagogu par atbalsta saņemšanu tiek slēgts līgums uz vienu mācību gadu – 10 mēnešiem. Ja līgums tiek pārtraukts un atbalstu pedagogs saņēmis tikai 2 mēnešus, tad nav metodikas, kā noteikt, vai, uzskaitot iznākuma rādītāju, šo pedagogu var uzskaitīt:

1. variants – kā 1 iznākuma rādītāja vienību;
2. variants – kā 0,0667 iznākuma rādītāja vienību, jo pedagogs saņēma stipendiju no 30 mēnešiem tikai divus, kas ir 0,0667 daļa.

Kā redzams, šie iznākuma rādītāju lielumi būtiski atšķiras viens no otra, un rādītāju uzskaitē ir neprecīza.

DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” papildinājumā [33. lpp.] ir šāds aprēķina skaidrojums: „Atbalsts (mērķstipendija) 2400 pedagogiem prioritārajos mācību priekšmetos – vienai personai vidēji 6420 EUR (214 EUR x 30 mēn.)” [avots – IZM dati]. Taču noteiktais iznākuma rādītājs *Vispārējās izglītības pedagogu skaits, kas saņēmuši atbalstu mērķstipendiju veidā* ir to pedagogu skaits, kuri saņēma maksimālo atbalstu 150 Ls vai 214 EUR visus 30 mēnešus. DPP norādītais termiņš ir nevis vidējais rādītājs, bet gan maksimālais rādītājs. Tomēr vajadzēja aprēķināt vidējo atbalstu vienai personai, lai izpildes laikā to varētu salīdzināt. Tad izpildes uzskaiti varētu veikt saskaņā ar 1. variantu.

Ja iznākuma rādītājs ir noteikts, pieņemot, ka pedagogs saņems maksimālo iespējamo atbalstu, tad rādītāja izpildes uzskaitē jāveic saskaņā ar 2. variantu, aprēķinot atbalstīto pedagoģu skaitu pēc formulas:

$$P = \sum_{i=1}^n \frac{m_i}{30},$$

kur:

P – atbalstīto pedagoģu skaits;

m – kopējais mēnešu skaits, kuros katrs pedagogs saņēma atbalstu līgumu ietvaros;

n – pedagoģi, kuri saņēma atbalstu.

Šis apakšaktivitātes projektu īstenoņājs un finansējuma saņēmējs – IZM *Studiju un zinātnes administrācija* atbalstu saņēmušo pedagoģu skaitu noteica vienkārši: saskaitīja kopā pedagoģus, ar kuriem mērķstipendiju piešķiršanas līgums noslēgts pirmo reizi (sk. 5. tabulu).

Tabula 5. Noslēgto līgumu skaits par atbalstu piešķirto mērķstipendiju veidā

	2007./2008.	2008./2009.	2009./2010./	2010./2011.
Noslēgtie līgumi ar pedagoģiem, kuri saņēma atbalstu no 2008. gada maija	511	408	369	115
Noslēgtie līgumi ar pedagoģiem, kuri saņēma atbalstu no 2008. gada septembra		2113	1558	774
Noslēgtie līgumi ar pedagoģiem, kuri saņēma atbalstu no 2009. gada septembra			1461	594
Noslēgtie līgumi ar pedagoģiem, kuri saņēma atbalstu no 2010. gada septembra				177
Kopā	511	2521	3388	1660

No jauna noslēgto līgumu skaits

Veicot salīdzinājumu starp finansējuma apguvi un sasniegtajiem rezultātiem šajā apakšaktivitātē, nav korekti secināt, ka iznākuma rādītājs *Vispārējās izglītības pedagoģu skaits*, kuri saņēmuši atbalstu mērķstipendiju veidā, ir izpildīts par 170%, jo līdz 2010. gada 31. decembrim ieskaitot mērķstipendiju saņēmušie 4085 pedagoģi nav tie paši, kas līdz 2013. gada 31. decembrim paredzētie 2400 pedagoģi.

Šāda atšķirība iznākuma rādītāja noteikšanā plānošanas posmā un pēc tam izpildes laikā vērojama vairākās apakšaktivitātēs, piemēram:

- 1.1.2.1.1. *Atbalsts maģistra studiju programmu īstenošanai;*
- 1.1.2.1.2. *Atbalsts doktora studiju programmu īstenošanai;*
- 1.2.1.1.4. *Sākotnējās profesionālās izglītības pievilcības veicināšana.*

1.5.2.2.2. apakšaktivitātē *NVO administratīvās kapacitātes stiprināšana* plānotais atbalstīto nevalstisko organizāciju skaits (iznākuma rādītājs) ir 200, bet rezultātu rādītājs *Palielināties nevalstisko organizāciju skaits, kas ir parakstījušas NVO un MK sadarbības memorandu no*

plānotajiem 140 jau 2010. gada 31. decembrī sasniedza 244, kas ir vairāk, nekā plānotais iznākuma rādītājs 2013. gadā. Tas liecina, ka šis rādītājs ir sasniegts jau bez ES fondu ieguldījuma (NVO administratīvās kapacitātes aktivitātē noslēgti 42 līgumi), tāpēc tā sasniegšana nav objektīva ES fondu sniegtā atbalsta kontekstā. Bet, ja rezultāta rādītājs tiktu noteikts citādāk, piemēram „*Palielinājies SF atbalstu saņemošo nevalstisko organizāciju skaits, kas ir parakstījušas NVO un MK sadarbības memorandu*”, tad tas atspoguļotu korelāciju starp ES fondu apguvi uz sasniedzamajiem rādītājiem.

Kā jau secināts izvērtējuma 3.1. sadaļā, samazinot vai palielinot – pārdaļot – finansējumu konkrētām aktivitātēm un nemainot uzraudzības rādītājus, to loģiskā sasaiste (korelācija) tiek zaudēta, resp., šie rādītāji nav relevanti aktivitātes/ apakšaktivitātes finansējumam un nav lietojami aktivitātes/ apakšaktivitātes uzraudzībai. Tātad 24. attēlā un 23. pielikumā doto informāciju nevar pilnībā izmantot, lai veiktu korelācijas starp finansējuma apguvi un sasniegtajiem rezultātiem analīzi un izdarītu pareizus secinājumus.

3.5.2.2 Ieguldījumiem atbilstošās vērtības indikatori

Veicot IAV aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ietvaros noteikto iznākuma rādītāju analīzi, kuri jāsasniedz (sasniedzamie ieguvumi), konstatēts, ka ne vienmēr aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ietvaros noteiktie iznākuma rādītāji sniedz pilnu priekšstatu par reālajiem ieguvumiem atbilstoši veiktajiem ieguldījumiem, un neļauj izvērtēt to reālo vērtību.

Daudzās no aktivitātēm/ apakšaktivitātēm kā iznākuma rādītājs ir noteikts atbalstīto projektu skaits vai atbalstīto uzņēmumu/ izglītības iestāžu/ veselības aprūpes iestāžu skaits, izbūvēto un rekonstruēto autoceļu kopgarums, kas neatspoguļo reāli saņemtās un izveidotās vērtības: rekonstruētās/ siltinātās ēkas, iegādātās tehnoloģiskās iekārtas, reģistrētos patentus utt. Lai veiktu katras aktivitātes IAV – ieguldījuma salīdzinājumu ar ieguvumiem, nepieciešams izskatīt katra atsevišķa projekta īstenošanas gaitā sasniegtos indikatorus, jo tikai tie lielākajā daļā aktivitāšu/ apakšaktivitāšu jeb 53% no atlases kopas aktivitātēm/ apakšaktivitātēm dod priekšstatu par ieguvumiem (sk. 23. pielikumu).

Piemēram, novērtējot 3.3.1.1. aktivitātes *TEN–T autoceļu tīkla uzlabojumi* ieplānotos ieguvumus, iznākuma rādītājs *Izbūvētā un rekonstruētā TEN autoceļa kopgarums* ir noteikts 56,4 kilometri. Faktiski par 332 074 175 LVL plānots izbūvēt un rekonstruēt E 22 ceļus 104,78 km kopgarumā, A kategorijas ceļus 214,82 km kopgarumā, rekonstruēt 8 tiltus, izbūvēt 11 jaunus tiltus, izbūvēt 24 jaunas pazemes pārejas, 10 jaunus divlīmeņu un 1 jaunu vienlīmeņa krustojumu, izbūvēt vietējas nozīmes satiksmes autoceļus – 75 km kopgarumā³².

Novērtēt, vai šis iegūtās vērtības ir atbilstošas ieguldījumiem 332 milj. latu apjomā, var tikai tad, ja ir zināmi un uzskaitīti visi sasniegtie iznākuma indikatori.

3.5.2.3 Pabeigto apakšaktivitāšu IAV analīze

No 121 uzsāktajām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm 3 apakšaktivitātes jeb 2,5% ir pabeigtas, no kurām divās plānotie iznākuma rādītāji ir sasniegti:

- 1.3.1.1.5. apakšaktivitāte *Atbalsts bezdarba riskam pakļauto personu apmācībai* – ir sasniegti;

³² http://www.sam.gov.lv/satmin/content/?cat=319&art_id=1987

- 1.3.1.3.1. apakšaktivitāte *Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu uzraudzības pilnveidošana* – nav sasniegti;
- 3.1.4.1.2. apakšaktivitāte *Infrastrukturā pilnveidošana profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai* – ir sasniegti.

Šo apakšaktivitāšu ietvaros veiktas ierobežotās projekta iesniegumu atlases un noslēgts pa vienam līgumam katrā aktivitatē.

1.3.1.1.5. apakšaktivitātē *Atbalsts bezdarba riskam pakļauto personu apmācībai* iznākuma rādītājs *Atbalstīto bezdarba riskam pakļauto personu skaits* izpildīts par 105%, 5600 personu vietā ir atbalstītas 5887 personas, savukārt, ieguldījumā uz katru atbalstīto personu radies ietaupījums, jo bija ieplānots iztērēt 795 Ls uz katru apmācāmo personu, bet faktiski izlietots 721 Ls. Šīs apakšaktivitātes mērķis bija veicināt cilvēkresursu attīstību, paaugstinot bezdarba riskam pakļauto personu konkurētspēju darba tirgū, tādā veidā palīdzot viņiem saglabāt darba vietu. Mērķa grupa šajā apakšaktivitātē ir komersantu nodarbinātās personas, kurām noteiktais darba laiks nepārsniedz 20 stundas nedēļā. Lai novērtētu šā finansējuma lietderību, jāapkopo informācija par atbalstīto personu turpmāko nodarbinātību. NVA šāda informācija netiek apkopota. Šīs apakšaktivitātes rezultātu prezentācijas sagatavošanas laikā (2010. gada II pusgadā) no NVA datu bāzes tika iegūta šāda informācija: 502 cilvēki jeb 8,5% no 5887 apmācītajiem jau bija bezdarbnieki. IAV šajā gadījumā būtu šiem 502 bezdarbniekiem *samazinātais darba meklēšanas laiks salīdzinājumā ar tiem, kuri šajā apakšaktivitātē atbalstu nesauņēma*. Vēl viens indikators, kas parādītu IAV, būtu to *apmācīto cilvēku īpatsvars, kuri saglabāja savu darba vietu tāpēc, ka pēc šīm apmācībām ir saņēmuši citu darbu pie tā paša komersanta*. Minētie rādītāji šai apakšaktivitātei nav noteikti, kā arī nav noteikti citi rezultāta rādītāji vai ietekmes rādītāji, lai varētu turpmāk izsekot, cik ilgtspējīgs ir ieguldījums. Taču nepārprotami ieguldījumam cilvēkresursos, proti, iedzīvotāju izglītošanā ir ļoti liela vērtība. Jo izglītotāki cilvēki būs iesaistīti valsts pārvaldībā, ekonomikas plānošanā, visa veida produkcijas ražošanā un pakalpojumu sniegšanā, jo Latvijai būs lielāki panākumi. Galvenais uzdevums – saglabāt pašreizējās un radīt jaunas darbavietas, lai „nezaudētu” tos cilvēkus, kuriem ir potenciāls dot ieguldījumu Latvijai tālākai attīstībai.

1.3.1.3.1. apakšaktivitātē *Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu uzraudzības pilnveidošana* saskaņā ar ES SFKF VIS datiem ieplānotais iznākuma rādītājs *Apmācībās un kvalifikācijas celšanas pasākumos iesaistīto darba tirgus institūciju, kas īsteno valsts politiku darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jomā, darbinieku un amatpersonu skaits* ir izpildīts tikai par 58%, bet finansējums apgūts par 100% salīdzinājumā ar noteikto 1DPP, kas ir spēkā 2010. gada beigās (iznākuma rādītājs apstiprināts ar 24.09.2008. MK noteikumiem Nr. 571, finansējums 631 177 lati – ar 08.12.2010. MK noteikumiem Nr. 709). ES SFKF VIS, kā arī 1DPP ir uzrādīts tikai viens iznākuma rādītājs, savukārt, 26.02.2008. MK noteikumos Nr. 107, kas reglamentē šīs aktivitātes īstenošanu, noteikti 4 iznākuma rādītāji (koriģēti 27.06.2009.). Koriģēšana, bet precīzāk sakot pielāgošana projekta rezultātiem notika pēc projekta īstenošanas beigām (projekta īstenošana pabeigta 31.12.2009.). Šie rādītāji ar sadalījumu pa spēkā stāšanās laika posmiem atspoguļoti 6. tabulā.

Tabula 6. Iznākuma rādītāju un tiem pieejamā finansējuma izmaiņu korelācija

Iznākuma rādītājs/ publiskais finansējums	26.02.2008. MK noteikumos Nr. 107, spēkā līdz 27.06.2009.	26.02.2008. MK noteikumos Nr. 107, spēkā no 28.06.2009.	Samazinājums, %
– veikto specializēto pētījumu skaits darba tiesisko attiecību, darba aizsardzības un sabiedrības informētības jomā, tai skaitā	6	2	66,7
– komunikāciju audits	1	1	0
– sabiedrības informētības novērtēšanas pasākums	1	0	100
– izstrādāta sabiedrības informēšanas stratēģija	0	1	–
– īstenoto preventīvās darba kultūras ieviešanas un sabiedrības informēšanas pasākumu skaits par darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jautājumiem, tai skaitā sabiedrības informēšanas kampaņas, informatīvie semināri, informatīvu un izglītojošu materiālu izstrāde un izdošana	150	37	75,3
– starptautisku sadarbības un pieredzes apmaiņas pasākumu skaits „labas prakses” pārņemšanai un izplatīšanai darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jomā	60	14	76,7
– apmācībās un kvalifikācijas celšanas pasākumos iesaistīto personu skaits – darbinieki un amatpersonas no darba tirgus institūcijām, kas īsteno valsts politiku darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jomā,	280	161	42,5
– no tām personu skaits, kas ieguva profesionālo augstāko izglītību darba aizsardzības jomā	40	18	55,0
Publiskais finansējums, LVL	2 890 000	631 177	78,2

Iegūtie dati liecina, ka plānošanas perioda sākumā plānotais publiskais finansējums ir samazināts par 78%, kas ir vairāk nekā iznākuma rādītāju samazinājums. Faktiski ir apgūti 631 176 LVL, proti, 100% no koriģētās plānotās summas. ES SFKF VIS nav informācijas par šīs aktivitātes visu iznākuma rādītāju izpildi, kā arī nav veikta iznākuma rādītāja koriģēšana.

Šādas informācijas nav arī VDI, kas ir finansējuma saņēmējs, interneta mājaslapā, tāpat arī NVA kā sadarbības iestādes interneta mājaslapā. VDI interneta vietnē par šo projektu atrodama tikai sākotnējā informācija, kas ir novecojusi: „Projekts „Darba tiesisko attiecību un darba drošības sistēmas uzraudzības pilnveidošana” tiek īstenots laika periodā no 2008. gada līdz 2013. gadam. Projekta kopējais attiecināmais finansējums ir 2 890 000 latu, tai skaitā Eiropas Sociālā fonda finansējums 2 456 500 latu un valsts budžeta finansējums 433 500 latu. Saskaņā ar 26.02.2008. MK noteikumiem Nr. 107 NVA funkcijās ietilpst plānot un īstenot sabiedrības informēšanas pasākumus par projektu ieviešanu. Arī finansējuma saņēmējam ir

pienākums informēt sabiedrību par projekta īstenošanas gaitu, tajā skaitā šo informāciju ievietot savā mājaslapā. Projekta īstenošanas laikā izstrādātā sabiedrības informēšanas stratēģija, izstrādātais un izdots informatīvais un izglītojošais materiāls nav ievietots VDI mājaslapā, bet ir izvietots LM izveidotajā mājaslapā www.stradavesels.lv, par kuru VDI mājaslapā nav informācijas un kuru atrast nav viegli. Tas arī mazliet samazina šīs aktivitātes ieguldījumam atbilstošo vērtību.

Rezultātu rādītājs atklāto darba attiecību un darba tirgus normatīvo aktu pārkāpumu skaita samazinājums VDI apsekotajos uzņēmumos, kas plānots 15%, ir pārpildīts gandrīz vai 2,3 reizes, un sasniedz 34 procentus. Katrs samazinājums par 1% valstij izmaksājis 22 452 LVL, bet bija plānots šim mērķim ieguldīt 50 891 LVL.

3.1.4.1.2. apakšaktivitātē *Infrastrukturā pilnveidošana profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai* ieplānotais iznākuma rādītājs *Atbalstīto profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sniezošo institūciju struktūrvienību skaits* izpildīts par 100%, un ieplānotais ieguldījums uz vienu atbalstīto struktūrvienību ir izpildīts simtprocentīgi. Šīs apakšaktivitātes īstenošanas rezultātā ir pilnveidota SIVA infrastruktūra profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai: veikta mācību telpu renovācija un vides pielāgošana; mācību telpu datorizācija; tehniskā projekta izstrāde 2. korpusa rekonstrukcijai Dubultu prospektā 71, Jūrmalā; telpu aprīkošana ar ārstnieciskās vingrošanas un medicīnas iekārtām; dzīvesvietu pielāgošana mērķa grupai Dubultu prospektā 51, Jūrmalā; tehniskā projekta izstrāde dzīvojamo telpu rekonstrukcijai Slokas ielā 68, Jūrmalā; dzīves vietu pielāgošana mērķa grupai B korpusā Slokas ielā 68, Jūrmalā; informācijas un publicitātes pasākumi par projekta īstenošanu.

3.5.2.4 Aktīvo apakšaktivitāšu IAV un to noteicošo faktoru ietekmes analīze

Tā kā izvērtējuma darba uzdevumā uzdots nevis novērtēt īstenoto projektu efektivitāti, bet gan izvērtēt aktivitāšu ieviešanas efektivitāti, tad IAV novērtējumā izvērtēts, vai no šiem ieguldījumiem ir iegūts maksimālais labums un vai plānotos rezultātus varēja sasniegt ar mazākiem cilvēkresursiem, īsākā laikā un labākā kvalitātē, kā arī tas, kādi bija konkrētie faktori, kas veicināja ieguldījumam atbilstošas vērtības samazinājumu.

Turpmāk analizēti IAV faktori, kas var samazināt ieguldījumiem atbilstošo vērtību, un doti konkrēti piemēri par ES struktūrfondu ieviešanas aktivitātēm/ apakšaktivitātēm, kuras šādi faktori ir ietekmējuši un samazinājuši maksimālo IAV.

Viens no faktoriem, kas samazina IAV, ir nepamatoti ilgs iepirkumu procedūras veikšanas laiks, jo palielinās izdevumi, kas savukārt samazina ieguvumus.

Izvērtējuma ietvaros secināts, ka no atlases kopas 58,3% jeb 21 aktivitātē/ apakšaktivitātē kā viena no attiecināmiem pasākumiem ir paredzēta ēku/ telpu būvniecība/ rekonstrukcija. Savukārt tikai 4 aktivitātēs/ apakšaktivitātēs ir noteikta obligāta tehniskā būvprojekta iesniegšana kopā ar projekta iesniegumu, bet 13 aktivitātēs/ apakšaktivitātēs par šo dokumentu iesniegšanu kopā ar projektu iesniegumu, to vērtējot, tiek piešķirti papildu punkti. Ja būvniecības dokumentācija sagatavota un iesniegta kopā ar projektu iesniegumu, tad tas samazina aktivitātes/ apakšaktivitātes ietvaros paredzēto darbu īstenošanas laiku, kā arī samazina būvniecības tāmju aprēķina neprecizitātes un kļūdas salīdzinājumā ar gadījumiem, kad būvprojekts nav sagatavots un tāmju aprēķini tiek iesniegti bez būvprojekta.

No analizētās 21 aktivitātes/ apakšaktivitātes, kur tiek atbalstīti būvniecības darbi, 17 jeb 81% tehniskā būvprojekta izstrādī, saskaņošanu būvvaldē un pēc tam iepirkuma procedūru veiks jau pēc projekta apstiprināšanas. Iepriekš minētie būvprojektu sagatavošanas darbi aizņem relatīvi ilgu laiku, kurš lieliem projektiem var būt līdz gadam un pat ilgāk, kas savukārt „pagarina/ attālina” aktivitātes pabeigšanu. Ja būvprojekts nav izstrādāts, tad arī projektu izmaksu noteikšana un publiskā finansējuma rezervēšana pēc projekta apstiprināšanas balstās vai nu uz būvdarbu tāmēm, kas sagatavotas bez atbilstoša pamatojuma, tas ir, bez būvprojekta vai arī bez tāmēm, jo ir aktivitātes/ apakšaktivitātes, piemēram, *Lidostu infrastruktūras attīstība*, kurās arī būvdarbu tāmes nav obligāts projekta sagatavošanas dokuments. No tām 17 aktivitātēm/ apakšaktivitātēm, kurās būvprojekta iesniegšana kopā ar projekta iesniegumu nav obligāta, 10 aktivitātēm/ apakšaktivitātēm ir piemērota ierobežota projektu iesniegumu atlase. Tas nozīmē, ka būvprojekta izstrāde un iepirkuma procedūras veikšana projekta iesnieguma sagatavošanas laikā papildus nerada būtisku risku, ka projekta iesniegums netiks apstiprināts, kā tas ir atklāto konkursu gadījumos, bet gan dod iespēju optimāli noteikt projekta izmaksas. Iepirkuma procedūras veikšana, kas balstās jau uz izstrādāto tehnisko būvprojektu, projekta pieteikuma sagatavošanas procesā palielina IAV, jo projekta izmaksu noteikšana ir pamatota ar reālām preču piegādātāju vai pakalpojumu sniedzēju piedāvātajām cenām. Šāda aktivitāšu īstenošanas kārtība izslēgtu tādus gadījumus, kādi notika 3.3.1.1. aktivitātes *TEN-T autoceļu tīkla uzlabojumi 2.* atlases kārtā, kad no 23 projektiem 20 projekti tika pārtraukti, jo iepirkuma rezultātā būvdarbu veicēju piedāvājumi bija būtiski dārgāki par apstiprinātajām projekta izmaksām. Ar 9 mēnešu nobīdi šos projektus atkārtoti pārstrādāja un apstiprināja. Aktivitātes *TEN-T autoceļu tīkla uzlabojumi* IAV ir mazāka, jo konkrētajā gadījumā ir zaudēts laiks un iztērēti papildu resursi atkārtotai projekta iesnieguma sagatavošanai, apstiprināšanai un iepirkuma procedūras veikšanai tāpēc, ka iepirkuma procedūra faktiski tika veikta pēc projekta apstiprināšanas.

Otrs IAV samazināšanas faktors ir iepirkumu specifikāciju nekvalitatīva sagatavošana. Iepirkumu specifikāciju grozījumu un papildinājumu veikšana iepirkumu procedūru laikā būtiski pagarina aktivitāšu ieviešanas laiku. 18% no izsludinātajiem iepirkumiem ES fondu ietvaros laika posmā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim tika veikti iepirkumu dokumentācijas grozījumi. Savukārt pārējos izsludinātajos iepirkumos grozījumi veikti tikai 3% iepirkumu. Jāsecina, ka gadījumos, kad iepirkuma veicējs iepirkumu finansē tikai no saviem resursiem, dokumenti tiek sagatavoti kvalitatīvāk. Tātad 18% aktivitāšu IAV ir zemāka par pagarināto iepirkumu dokumentācijas grozījumu veikšanas laiku.

Vēl viens no svarīgiem IAV ietekmējošiem/ samazinošiem faktoriem ir iepirkumu nolikumu pārāk stingrās prasības pretendentiem. Tās samazina potenciālo pretendentu loku un sadārdzina iesniegtos piedāvājumus. Piemēram, VRAA projekta „Tehniskā palīdzība Valsts reģionālās attīstības aģentūras Eiropas Savienības fondu aktivitāšu administrēšanai” izsludinātā iepirkumā (iepirkuma identifikācijas Nr. VRAA/2011/52/ESF/MI) ir šāda prasība pretendentiem un/ vai šā projekta īstenošanā iesaistītajiem atbildīgajiem darbiniekiem: jābūt pārstāvētiem Eiropas sabiedriskās domas un tirgus izpētes asociācijā E.S.O.M.A.R. (*European Society for Opinion and Market Research*), papildus prasībām par 3 (trīs) gadu pieredzi šādu vai līdzvērtīgu ar ES fondu administrēšanu saistītu pētījumu izstrādē, datu iegūšanā un to analīzē, ieteikumu sniegšanā un pieredzi vismaz 1 (vienas) valsts tiešās pārvaldes vai pašvaldības iestādes vai uzņēmuma ar vismaz 50 darbiniekiem darbības un

komunikācijas pasākumu novērtēšanas pētījumu veikšanā. Pretendenta pārstāvēšana E.S.O.M.A.R. nedod pārliecinātību par tā kvalifikāciju, bet ierobežo pieteikumu iespējas visiem pretendentiem ar pieredzi šā iepirkuma priekšmeta izpildē.

Lai iepirkuma nolikumos izvairītos no pārāk stingrām prasībām pretendentiem, nepieciešams veikt iepirkumu dokumentācijas kontroli pirms iepirkuma izsludināšanas no sadarbības iestādes puses, jo atbilstoši aktivitāšu īstenošanas reglamentējošiem MK noteikumiem, sadarbības iestādes nodrošina projekta īstenošanas uzraudzību un kontroli. Gadījumos, kad sadarbības iestāde un finansējuma saņēmējs ir viena un tā pati juridiskā persona, kontrole jāveic no atbildīgās iestādes puses. Patlaban iepirkumu pirmspārbaudes ES fondu projektos izlases veidā veic tikai IUB.

Pārāk stingru prasību pretendentiem un/ vai kļūdu atklāšana iepirkumu tehniskajās specifikācijās būtiski paātrinātu iepirkumu procesu, samazinātu sūdzību skaitu, ietaupītu resursus un palielinātu IAV.

Viena no ES prasībām aktivitāšu īstenošanā ir nodrošināt procesu tā, lai izvairītos no publiskā finansējuma objektu pārklāšanās, tas ir, netiktu radīta iespēja dubulti saņemt atbalstu par vienu un to pašu veikumu (par iegādātajām iekārtām, aprīkojumu, izpildītajiem darbiem utt.) vai patērēto laiku (par nostrādātajām stundām). Šajā gadījumā nav runa par atbalsta saņemšanu vienam un tam pašam atbalsta objektam ES atbalsta normu robežās. Pārsvarā šīs prasības ievērošanas nodrošināšana projekta iesnieguma iesniegšanas posmā ir pamatota tikai ar finansējuma saņēmēja apgalvojumu vai apliecinājumu, bet ieviešanas posmā atbilstoša kontrole nenotiek. Piemēram, var saņemt stipendiju studijām maģistra/ doktora programmā, un šis maģistrants/ doktorants var būt iesaistīts pētnieciskā darbībā dažādās aktivitātēs. Viens tāds gadījums, kad doktorants saņēma stipendijas divās dažādās studiju programmās, izpētes ietvaros tika atklāts nejauši³³. Pēc tam 2011. gada 30. augustā tika veikti grozījumi 21.10.2008. MK noteikumos Nr. 882 *Noteikumi par darbības programmas "Cilvēkresursi un nodarbinātība" papildinājuma 1.1.2.1.2. apakšaktivitāti "Atbalsts doktora studiju programmu īstenošanai"*, nepieļaujot paralēlās stipendijas. Šādas izmaiņas 2011. gada 27. septembrī ir veiktas arī 21.10.2008. MK noteikumos Nr. 881 *Noteikumi par darbības programmas "Cilvēkresursi un nodarbinātība" papildinājuma 1.1.2.1.1. apakšaktivitāti "Atbalsts maģistra studiju programmu īstenošanai"*.

Taču ir nepieciešams nodrošināt sistemātisku pieeju šādu pārbaužu veikšanai.

No atlases kopas aktivitāšu/ apakšaktivitāšu skaits, kas attiecas uz 1. un 2. darbības programmām, ir 15 aktivitātes/ apakšaktivitātes, un no tām 5 aktivitātēs attiecināmajās izmaksās ir iekļauta pētnieku (doktoru, maģistru, tehniskā personāla) darba samaksa, un 4 aktivitātēs/ apakšaktivitātēs attiecināmajās izmaksās ir iekļauta tādu mācītspēku darba samaksa, kuri arī var būt doktori un maģistri. Turklāt lielākajai daļai pētnieku un mācītspēku ir pastāvīgas darbavietas – izglītības un pētniecības iestādēs, maģistrantiem – arī privātajā un valsts sektorā. Darba laika uzskaites datu pārbaude notiek tikai vienas izglītības iestādes ietvaros. Dažādu aktivitāšu/ apakšaktivitāšu īstenoto projektu ietvaros kopējā darba laika uzskaitē netiek pārbaudīta, un tas rada risku, ka var būt gadījumi, kad pētniekiem apmaksāto darba stundu skaits ir lielāks, nekā fiziski ir iespējams nostrādāt nedēļā vai mēnesī.

³³ http://www.viaa.gov.lv/lat/strukturfondi/jaunumi/?text_id=9146

Vēl viens piemērs par atbalstāmo objektu iespējamo pārklāšanos ir 1.2.1. pasākuma *Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība* apakšaktivitātēs atbalstāmo darbību daļējais dublējums:

- aktivitātes *Profesionālās izglītības sistēmas attīstība, kvalitātes, atbilstības un pievilcības uzlabošana* 1.2.1.1.1. apakšaktivitātē *Nozaru kvalifikāciju sistēmas izveide un profesionālās izglītības pārstrukturizācija* viena no atbalstāmām darbībām ir moduļu pieejas ieviešana profesionālās izglītības programmu izstrādē vai pilnveidē pamatprofesiju, saistīto profesiju un specializāciju apguvei, tajā skaitā profesionālajās tālākizglītības programmās, pamatprogrammu un profesionālās tālākizglītības programmu izstrādē vai pilnveidē, izmantojot moduļu pieeju, kurā atbalstāmas izmaksas ir mācību kursu, mācību līdzekļu un metodisko materiālu izstrādes un izdošanas izmaksas. Rezultātā tiks uzlabotas 100 profesionālās izglītības programmas (apakšaktivitātes iznākuma rādītājs).

Savukārt šīs aktivitātes otrās apakšaktivitātes (1.2.1.1.3.) *Atbalsts sākotnējās profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes uzlabošanai un īstenošanai* pirmajā projektu iesnieguma atlases kārtā atbalstāmās darbības ir profesionālās pamatizglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības, kas nodrošina pirmā, otrā un trešā līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguvī, jaunu mācību kursu, moduļu, mācību priekšmetu programmu izstrādē. Apakšaktivitāte tiek īstenota atklātas projektu iesniegumu atlases veidā. Projekta iesniedzējs, kas var būt profesionālās izglītības iestāde, koledža, darba devēju organizācija vai profesionālā organizācija, var iesniegt projektu jaunu mācību kursu, moduļu vai mācību priekšmetu programmu izstrādei, kuri būs līdzīgi izstrādātajiem mācību kursiem 1.2.1.1.1. apakšaktivitātes ietvaros. Lai nodrošinātu šo apakšaktivitāšu atbalstāmo darbību nepārklāšanos, 1.2.1.1.1. apakšaktivitātē ir jānosaka nozares, kurās notiks profesionālās izglītības pārstrukturizācija un 1.2.1.1.3. apakšaktivitātes ieviešanas normatīvajos aktos nepieciešams bija atrunāt, ka jaunu mācību kursu, moduļu, mācību priekšmetu programmu izstrādē 1.2.1.1.1. apakšaktivitātē noteiktajām nozarēm netiks atbalstīta, bet tiks atbalstīta šo mācību kursu pielāgošana sākotnējās profesionālās izglītības specifikai.

- 1.2.1.2.1. apakšaktivitātes *Vispārējās vidējās izglītības satura reforma, mācību priekšmetu, metodikas un mācību sasniegumu vērtēšanas sistēmas uzlabošana* ietvaros tiek uzlabotas metodikas, kā arī 1.2.1.2.2. apakšaktivitātē *Atbalsts vispārējās izglītības pedagogu nodrošināšanai prioritārajos mācību priekšmetos* īstenošanas kārtībā atbalstāms ir metodiskais darbs izglītības iestādē, kas ir mācību priekšmeta mācību metodikas uzlabošana, tajā skaitā pārbaudes darbu izstrādē, vai jaunu mācību līdzekļu aprobācija izglītības iestādē, vai informācijas tehnoloģiju izmantošanas uzlabošana prioritāro mācību priekšmetu apgūvē). Šajās apakšaktivitātēs atbalsts metodiku uzlabošanai pārklājas, vienīgais pirmajā programmā atbalstu saņems valsts pārvaldes iestāde, otrajā – vispārējās izglītības iestāžu pedagogi.

Viens no ierosinājumiem nākamajam Struktūrfondu ieviešanas periodam varētu būt tas, ka Struktūrfondu vadības struktūra tiek veidota nevis pēc resoru/ politiku principa, bet pēc saņēmēja principa, tad arī varētu minimizēt un pat izslēgt šo risku – dubultās finansēšanas iespējamību.

Ieguvumam atbilstošu vērtību samazina aktivitāšu sasniegto indikatoru ilgtspējīguma un pēctecības principu neievērošana (nenodrošināšana). Kopumā ir vērtējami atzinīgi infrastruktūras attīstības (būvniecības un iekārtu iegādes) aktivitāšu noteikumos paredzētie ilgtspējas un pēctecības nodrošināšanas obligātie nosacījumi. Labs piemērs IAV nodrošināšanai ir 3.3.1.1. aktivitātē iestrādātais atbilstības kritērijs *Tiks nodrošināta projekta rezultātu ilgtspēja – nodrošināta objekta uzturēšana 20 gadus pēc projekta pabeigšanas.*

Sociālajos projektos iznākuma rādītāju un sasniegto indikatoru saglabāšana varētu būt viens no jautājumiem, kuram būtu jāpievērš pastiprināta uzmanība. Kā tiks nodrošināta ilgtspēja pēc projekta pabeigšanas, piemēram, šādiem sasniegtiem rezultātiem:

- 1000 zinātnei papildus piesaistītiem darbiniekiem;
- izveidoti 9 pētniecības centri;
- 96 000 modulārās apmācībās, pārkvalifikācijas un tālākizglītības pasākumos atbalstu saņēmušiem bezdarbniekiem un darba meklētājiem;
- 200 atbalstīto nevalstisko organizāciju skaitam.

Pastāv iespēja, ka ar ES finansējumu apmācītie bezdarbnieki un darba meklētāji, neatrodot darbu Latvijā, aizbrauc uz ārvalstīm, piesaistītie zinātnieki pēc aktivitāšu pabeigšanas kopā ar izstrādātajiem pētniecības darbiem arī dodas strādāt un īstenot idejas ārpus Latvijas. Sociālo fondu aktivitātēs IAV ilgtermiņā var tikt zaudēta, ja netiks radītas iespējas nodrošināt šo aktivitāšu ietvaros radīto rezultātu izmantošanu Latvijā.

Izstrādātie pētniecības darbi ES fondu aktivitāšu ietvaros ir jā saglabā vismaz 5 gadus, tomēr šiem projektu rezultātiem ne vienmēr tiek paredzēta pieejamība un publicitāte pēc konkrēto aktivitāšu pabeigšanas. Piemēram, zinātnisko pētījumu aktivitātes ietvaros ieguvumi būtu ar lielāku pievienoto vērtību, ja pētījumiem, kas līdzfinansēti no ES fondiem, tiktu nodrošināta pieejamība arī pēc šo aktivitāšu pabeigšanas, tādā veidā nākotnē jaunos pētījumos nebūtu jāatkārto, piemēram, iepriekšējos darbos veiktie eksperimenti un pētījumi cits citu papildinātu, veidojot to pēctecību. Labs piemērs šādai analītisko un pētniecisko darbu pieejamībai tiek nodrošināts FM, kur ir pieejami dažādu izpētes darbu rezultāti par vairākiem gadiem. Intervējot atbalsta saņēmējus zinātniskās pētniecības jomā, zinātnieki izteica viedokli, ka, ņemot vērā vienotas pētniecisko darbu datu bāzes nepieejamību (kaut vai vienas nozares ietvaros), bieži vien notiek paralēli pētījumi. Faktiski tas ir neproduktīvs darbs, jo šāda uzskaites sistēmas esamība ļautu izvairīties no vairāku paralēlu pētniecisko projektu īstenošanas vienā jomā. Intervētie zinātniskie darbinieki izteica apgalvojumu, ka jaunākajiem pētnieciskajiem darbiem, kuriem piešķirts publiskais finansējums, jābūt pieejamiem gan studentiem, gan zinātniekiem, gan uzņēmumiem.

Patlaban atbilstoši 07.07.2009. MK noteikumu Nr. 752 *Noteikumi par darbības programmas "Uzņēmējdarbība un inovācijas" papildinājuma 2.1.1.1. aktivitāti "Atbalsts zinātnei un pētniecībai"* 34.2. apakšpunktam atbalsts tiek sniegts pētniecības rezultātu publiskas pieejamības nodrošināšanai – pētniecības rezultātu izplatīšanai tehniskās un zinātniskās konferencēs un publiski pieejamās krātuvēs (datubāzes), publikāciju vai bezmaksas programmatūras pieejamībai, kā arī zināšanu, ražotprasmes vai tehnoloģiju nodošanai, taču finansējuma saņēmējam nav noteikta prasība, kādās datubāzēs pētījumu rezultāti jāievieto. Līdz ar to rodas situācija, ka pētījumi tiek publicēti dažādās zinātnisko institūciju lokālajās datu bāzēs (piemēram, Rīgas Tehniskās universitātes pētījumu datu bāzē), kas, protams, ir

atbalstāmi, bet daudzām no šīm datu bāzēm pieeja no ārpusē ir ierobežota. To varētu nodrošināt, ja zinātnisko pētījumu aktivitāšu īstenošanas noteikumos tiktu iestrādāta finansējuma saņēmējiem saistoša prasība savus pētniecības darbu rezultātus publicēt vienotā datu bāzē, piemēram, jau izveidotajā Valsts kancelejas pētījumu un publikāciju datu bāzē (<http://petijumi.mk.gov.lv/ui>), vai arī citā datu bāzē, ja 2.1.1.1. aktivitātes *Atbalsts zinātnei un pētniecībai* ietvaros šāda bāze tiks izveidota.

Izvērtētāji uzskata, ka no valstiskā viedokļa ir svarīgi nodrošināt publisko pētījumu pēctecību vienotā bāzē un būtu svarīgi izvērtēt, vai Latvijā ir nepieciešams izveidot un uzturēt vairākas pētījumu datu bāzes.

Veicot aktivitāšu IAV analīzi kopumā, tika atsevišķi izvērtēta apakšaktivitāšu ieviešanas secība. Aktivitātēm/ apakšaktivitātēm, kas ir saskarīgas, nepieciešams izstrādāt savstarpēji saskaņotu ieviešanas gaitu un secību. Veicot 1. DP izglītības sistēmas aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ieviešanas secības analīzi tika konstatēta nekoncekvenca.

Faktiski 1.2.1.1. aktivitātes *Profesionālās izglītības sistēmas attīstība, kvalitātes, atbilstības un pievilcības uzlabošana* īstenošana notiek šādā secībā:

- 2009. gada sākumā uzsākti stipendijas maksājumi (1.2.1.1.4. apakšaktivitāte *Sākotnējās profesionālās izglītības pievilcības veicināšana*);
- 2009. gada II pusē uzsākta 1.2.1.1.3. apakšaktivitātes *Atbalsts sākotnējās profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes uzlabošanai un īstenošanai* un 1.2.1.1.2. apakšaktivitātes *Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu kompetences paaugstināšana* īstenošana;
- 2010. gada nogalē uzsākta 1.2.1.1.1. apakšaktivitāte *Nozaru kvalifikāciju sistēmas izveide un profesionālās izglītības pārstrukturizācija* īstenošana.

Jautājums ir par to, ko darīt ar apakšaktivitātes *Nozaru kvalifikāciju sistēmas izveide un profesionālās izglītības pārstrukturizācija* rezultātu, ja profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitāte ir jau uzlabota, sākotnēji īstenojot 1.2.1.1.3. apakšaktivitāti. Tāpat viens no *Nozaru kvalifikāciju sistēmas izveide un profesionālās izglītības pārstrukturizācija* apakšaktivitātes īstenošanas iznākuma rādītājiem ir izstrādātās vai pilnveidotās 20 profesionālās izglītības pamatprogrammas (mācību kursu, mācību līdzekļu un metodisko materiālu izstrādes un izdošanas izmaksas). Šo apakšaktivitāšu ietvaros pastāv risks, ka aktivitātes viena ar otru pārklāsies, kā arī vajag izvērtēt aktivitāšu ieviešanas loģisko secību.

Saskaņā ar izvērtējumā iesaistīto ekspertu viedokli, minēto aktivitāšu īstenošanas loģiskajai secībai jābūt šādai:

- Pirmkārt, pārstrukturizēt profesionālo izglītību uz nozares kvalifikācijas jaunizveidotās sistēmas bāzes, īstenojot 1.2.1.1.1. apakšaktivitāti *Nozaru kvalifikāciju sistēmas izveide un profesionālās izglītības pārstrukturizācija*;
- Otrkārt, pamatojoties uz pirmā posma rezultātiem, īstenojot 1.2.1.1.3. apakšaktivitāti *Atbalsts sākotnējās profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes uzlabošanai un īstenošanai*;
- Treškārt, apmācīt pedagogus, īstenojot 1.2.1.1.1. apakšaktivitāti *Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu kompetences paaugstināšana*;

- Ceturtkārt, paaugstināt pilnveidotās profesionālās izglītības pievilcību, izglītojamiem izmaksājot mērķstipendiju.

Neveicot padziļinātu projektu un profesionālās izglītības programmu saraksta analīzi (sadalījumā pa nozarēm), tomēr var konstatēt, ka maksimālais labums vai IAV netiks sasniegta šo savstarpēji saistīto aktivitāšu īstenošanas rezultātā.

Tāda pati aktivitāšu īstenošanas loģiskās secības nojaukšana notika pētniecības centru (2.1.1.3.1. apakšaktivitāte *Zinātnes infrastruktūras attīstība*) un kompetences centru (2.1.2.1.1. apakšaktivitāte *Kompetences centri*) izveidošanas secībā. Pēc plānošanas iecerēm nozaru kompetences centri veiks pētījumu pasūtīšanu izveidotajos valsts nozīmes pētnieciskajos centros. Kompetenču centru projekti jau ir uzsākti, bet pētniecisku centru projekti vēl nav uzsākti, jo patlaban notiek tikai to izvērtēšana.

Tātad, plānojot jebkuras sistēmas uzlabošanu, ir svarīgi noteikt sistēmas uzlabošanas pasākumu īstenošanas loģisku secību, lai mijiedarbība būtu maksimāla, savstarpēji papildinoša, galarezultātā iegūstot maksimālo IAV.

3.5.3. Secinājumi

1. No ES fondiem izmaksātie avansi, kuri uzskaitīti kā apgūtais finansējums, sniedz sagrozītu priekšstatu, ka *51,5% aktivitātēs/ apakšaktivitātēs finansējuma apguves izpilde pārsniedz iznākuma rādītāja izpildi* par reāli apgūto finansējumu apjomu, kas ir pamatots ar izpildītiem projekta indikatoriem un sasniegtiem iznākuma rādītājiem.
2. Veicot IAV aktivitāšu/ apakšaktivitāšu ietvaros noteikto iznākuma rādītāju analīzi, konstatēts, ka ne vienmēr tie sniedz pilnīgu priekšstatu par reālajiem ieguvumiem atbilstoši veiktajiem ieguldījumiem.
3. No 121 uzsāktajām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm 3 apakšaktivitātes ir pabeigtas, un to IAV atbilst ieguldījumam.
4. Lielāko daļu no pārējām aktivitātēm/ apakšaktivitātēm IAV var samazināt un daļēji jau ir samazinājuši tādi faktori, kā:
 - nepamatoti ilgs iepirkumu procedūras veikšanas laiks, kas pagarina projektu ieviešanas laiku, līdz ar to tiek zaudēta projekta vērtība, kura tiešā veidā ir atkarīga no laika, kad projekts tiek īstenots;
 - būvprojekta izstrāde un iepirkuma procedūras veikšana pēc projekta iesnieguma apstiprināšanas;
 - iepirkuma nolikumos pretendentiem izvirzītās pārāk stingras ierobežojošās prasības;
 - publiskā finansējuma objektu pārklāšanās iespējamība, tas ir, dubulti saņemts atbalsts par vienu un to pašu veikumu (par iegādātajām iekārtām, aprīkojumu, izpildītajiem darbiem, par nostrādātajām stundām utt.);
 - aktivitāšu sasniegto indikatoru ilgtspējīguma un pēctecības principu neievērošana (nenodrošināšana);
 - saskarīgo (savstarpēji saistītu) aktivitāšu/ apakšaktivitāšu mijiedarbības loģiskās ieviešanas secības neievērošana.

3.5.4. Ieteikumi

Nr. p. k.	Ieteikums	Ieteikuma ieviešanas termiņš	Ieteikuma būtiskuma pakāpe	Par ieteikuma ieviešanu atbildīgā institūcija
1.	<p>Jāveic ES SFKF VIS pielāgošana visu nepieciešamo datu uzskaitē un saglabāšanai, izmantojot datorprogrammas <i>MicroStrategy</i> vai līdzvērtīgas programmatūras pilnu versiju un tās plašās iespējas, lai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nodrošinātu atbilstoši veiktajām izmaiņām aktivitāšu/apakšaktivitāšu finansējumā koriģēto uzraudzības rādītāju uzskaiti papildus sākumā plānotajiem, • nodrošinātu HP uzraudzības rādītāju uzskaiti atbilstošā līmenī un detalizācijā, • nodrošinātu viena objekta dubultās finansēšanas nepārklāšanās kontroli visās apakšaktivitātēs, • nodrošinātu visu projektu indikatoru izpildes uzskaiti vienotā datu bāzē. 	<p>Nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam. Aktuālais plānošanas periods. 2007. – 2013. gadam. Nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam. Nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam.</p>	Vidējs	Finanšu ministrija
2.	<p>Jānodrošina zinātnisko pētījumu aktivitāšu īstenošanas reglamentējošo noteikumos finansējuma saņēmējiem saistošu prasību iestrāde – projektu ietvaros izstrādātos pētniecības darbus publicēt vienotā datu bāzē, piemēram, jau izveidotajā Valsts kancelejas pētījumu un publikāciju datu bāzē.</p>	<p>Aktuālais plānošanas periods 2007. – 2013. gadam.</p>	Zems	Izglītības un zinātnes ministrija
3.	<p>Papildus IUB veiktajām iepirkumu dokumentācijas pirmspārbaudēm izlases veidā jāveic iepirkumu pirmspārbaudes ES fondu projektiem arī no atbildīgo un sadarbības iestāžu puses, īpaši gadījumos, kad</p>	<p>Aktuālais plānošanas periods 2007. – 2013. gadam.</p>	Vidējs	Finanšu ministrija, atbildīgās iestādes

	iepirkumi tiek veikti vienas iestādes ietvaros.			
4.	Jānodrošina vienoti uzraudzības rādītāju noteikšanas paņēmieni plānošanas laikā un aktivitāšu īstenošanas un uzraudzības laikā.	Nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam.	Augsts	Atbildīgās iestādes
5.	Jānosaka rādītāji, kas dod iespēju novērtēt IAV, piemēram, 1.3.1.1.5. apakšaktivitātē <i>Atbalsts bezdarba riskam pakļauto personu apmācībai</i> rādītāji: <ul style="list-style-type: none"> • <i>apmācītiem bezdarbniekiem samazinātais darba meklēšanas laiks salīdzinājumā ar tiem, kuri šajā apakšaktivitātē atbalstu nesaņēma,</i> • <i>apmācīto cilvēku īpatsvars, kuri saglabāja savu darba vietu tāpēc, ka pēc šīm apmācībām ir saņēmuši citu darbu pie tā paša komersanta.</i> <p>Jāizplāno aktivitāšu lietderības kontroles sistēma, lai nākotnē varētu spriest par šādu aktivitāšu nepieciešamību.</p>	Nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam.	Vidējs	Finanšu ministrija, atbildīgās iestādes
6.	Aktivitātēm, kas ir savstarpēji saistītas, jāizstrādā savstarpēji saskaņota ieviešanas secība, un atbilstoši tai jāplāno finansējuma piešķiršana.	Nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam.	Zems	Atbildīgās iestādes

3.6. ES fondu ieviešanas, vadības un uzraudzības sistēmas darbības novērtējums

Analizēt, kādi ir galvenie faktori, kas ir sekmējuši vai kavējuši ES fondu ieviešanas, vadības un uzraudzības sistēmas darbību un rezultātus, t.sk., attiecībā uz horizontālo prioritāšu principu ieviešanu.

3.6.1. Metodoloģija

Šā apakšuzdevuma ietvaros primāri veikta normatīvo aktu izpēte, kas nosaka kārtību, kādā darbojas pašreizējā ES fondu ieviešanas, vadības un uzraudzības sistēma, kā arī papildus iepazīta Vadošās iestādes sagatavotā iekšējās kvalitātes sistēmas rokasgrāmata, kas apraksta kārtību, kādā vadošā iestāde veic fondu vadību, uzraudzību un kontroli.

Lai iepazītos ar veiktajiem pilnveidojumiem sistēmas darbībā, papildu informācija tika iegūta no vadošās iestādes sagatavotajiem pārskata ziņojumiem attiecībā uz ES fondu ieviešanas nodrošināšanu un veiktajiem ES fondu uzraudzības sistēmas pilnveidošanas un vienkāršošanas pasākumiem.

Lai izvērtētu ES SFKF VIS darbību, kas nodrošina fondu uzraudzību, ir aplūkota ES SFKF VIS sistēmā atrodamā informācija, kā arī intervēti vadošās, atbildīgo un sadarbības iestāžu pārstāvji, lai iegūtu viņu viedokli par sistēmas darbību un funkcionalitāti, kā arī par nepieciešamajiem uzlabojumiem pašreizējā sistēmā.

Papildus analīzes veikšanai izmantota iepriekšējo apakšuzdevumu izpētes laikā iegūtā informācija par fondu vadības uzdevumiem, būtiskākajām problēmām vai nepilnībām attiecībā uz ES fondu aktivitāšu/ apakšaktivitāšu īstenošanu.

Izpētes laikā identificēti faktori, kuri attiecas uz sistēmu un kavē vai veicina aktivitāšu īstenošanu un kuri tika padziļināti analizēti. Pēc analīzes veikšanas izvērtējuma veicēji organizēja ekspertu paneldiskusiju, kurā uzzināja ekspertu viedokļus par fonda vadības sistēmu, kā arī apsprieda tās iespējamās pilnveidošanas risinājumus.

Izvērtējums pamatots ar ekspertu paneldiskusijas laikā iegūto informāciju un izvērtētāju loģiskās analīzes laikā gūtajiem secinājumiem.

3.6.2. Izvērtējums

3.6.2.1 Konteksts

Latvijas likumu un citu normatīvo aktu sistēmā ES fondu vadību regulē ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likums, kas nosaka ES fondu vadībā iesaistīto institūciju un ES fondu finansējuma saņēmēja tiesības un pienākumus, ES fondu vadībā iesaistīto institūciju lēmumu pieņemšanas, apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtību u.c. vadībā iesaistīto institūciju darbības, kā arī virkne MK noteikumu un Padomes Regulu, no kurām nozīmīgākā ir Padomes (EK) 2006. gada 11. jūlija Regula Nr. 1083/2006 un regulas, kas nosaka tās ieviešanas kārtību (piemēram, 1828/2006, 832/2010 un 846/2009). Tātad sistēmas uzbūve, tās darbība ir skatāma ES un Nacionālās likumdošanas kontekstā – proti, sistēmas sarežģītību nosaka normatīvais regulējums, kura ietvaros tā tiek realizēta.

Sistēmas darbību nosaka tiesību akti un tie attiecas uz vadošo iestādi (Finanšu ministriju), maksājumu iestādi (Valsts kasi), revīzijas iestādi (Finanšu ministrija), sertifikācijas iestādi (Valsts kasi), atbildīgo iestādi (8 iestādes), sadarbības iestādi (7 iestādes) un Iepirkumu uzraudzības biroju, kā arī finansējuma saņēmējiem.

ES fondu ieviešanas, vadības un uzraudzības sistēmas darbības principi ir analizēti ES fondu plānošanas perioda 2007. – 2013. gadam *Ex-ante* izvērtējumā, kā arī FM 2009. gadā veikusi priekšizpēti par ES fondu vadības sistēmas vienkāršošanas iespējām, kas ietver sistēmas novērtējumu un darbības uzlabošanas analīzi. ES fondu vienkāršošanas rekomendāciju ieviešanas plānā norādīto un īstenoto vienkāršošanas pasākumu īstenošanas efektivitātes izvērtējums, ES fondu plānošanas dokumentos nosprausto mērķu sasniegšanas veicināšanā, ir veikts šā izvērtējuma 3.4.2. nodaļā.

Līdz 2010. gada beigām ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadošās iestādes 2007. – 2013. gada plānošanas perioda procedūru rokasgrāmatā ir veikta virkne procedūru uzlabojumu, kā arī, izpildot Padomes Regulas (EK) Nr.1083/2006 (2006.gada 11.jūlijs) prasības, ir precizēta fondu uzraudzības funkcija, ko apraksta 23.11.2010. MK noteikumi Nr. 1072 „Uzraudzības komitejas nolikums” un 24.11.2010. apstiprinātais Uzraudzības komitejas reglaments.

Fondu vadības sistēmas deleģējums ir noteikts ārējos tiesību aktos. ES regula pieļauj deleģēt vadošas iestādes funkcijas citām institūcijām, kas ir mūsu valsts izvēlētais modelis. Līdz ar to fondu vadība tiek īstenota, piemērojot daļēji centralizētu, strukturētu sistēmu, kas balstīta uz EK prasību izpildi. Gan vadošai iestādei, gan atbildīgajām iestādēm, gan sadarbības iestādēm ir izstrādātas iekšējās kvalitātes sistēmas rokasgrāmatas, pēc kurām tās vadās izpildot savas funkcijas.

Pašreizējā fondu ieviešanas, vadības un uzraudzības sistēma nodrošina centralizēto funkciju izpildi, piemēram, revīziju un maksājumu veikšanu, ES fondu normatīvo aktu apstiprināšanu (MK līmenī) un fondu atbalsta sadalīšanu starp nozarēm plānošanas dokumentos nosprausto mērķu sasniegšanai, kā arī decentralizēto funkciju izpildi, piemēram, iesniegto projektu atlases un vērtēšanas nodrošināšanu, projektu ieviešanas vadību, līgumu slēgšanu, kontroles un pārbaudes projektu īstenošanas vietās (šī funkcija pārklājas ar centralizēto funkciju), maksājumu pieprasījumu pārbaudi un apstiprināšanu, izdevumu deklarāciju sagatavošanu, līdz ar to sistēmas efektivitāte un dzīvotspēja ir atkarīga no atbildību sadales starp iesaistītajām pusēm, deleģēšanas līmeņiem un sadarbības principiem gadījumos, ja viena funkcija tiek īstenota vairākos līmeņos. Veiktās ekspertu aptaujas, vadošo iestāžu un finansējuma saņēmēju diskusijas apliecina, ka izvēlētajā fondu programmēšanas pieeja apmierina lielāko vairumu no iesaistītajām pusēm, tāpēc pieņemam, ka šajā periodā tā ir pierādījusi savu adekvātumu, kas ir arī izvērtētāju viedoklis par sistēmu kopumā. Viena laikus uzskatām, ka daļēji centralizētās pieejas īstenošana netika līdz galam pabeigta, jo nav nodrošināti pasākumi, kas garantētu identiskas prakses piemērošanu ieviešanas jomā, piemēram, dažādu sadarbības iestāžu vai atbildīgo iestāžu starpā.

3.6.2.2 Faktori, kas ir sekmējuši vai kavējuši ES fondu plānošanas procesu

ES struktūrfondu un Kohēzijas vadības likums paredz, ka plānošanas procesā piedalās vadošā iestāde, kas atbild par procesu kopumā, un atbildīgās iestādes, kas savukārt atbild par ES fondu prioritāro nozaru adekvātu atspoguļošanu.

Procesā ir iesaistīta koleģiāla institūcija - Uzraudzības komiteja, kuras uzdevums ir izskatīt priekšlikumus par grozījumiem attīstības plānošanas dokumentos un pieņemt lēmumus par grozījumu izdarīšanu vai noraidīšanu. Tā uzrauga ES fondu finansējuma izlietošanas efektivitāti, kvalitāti un atbilstību apstiprinātajiem attīstības plānošanas dokumentiem, un tai pastāv divas apakškomitejas (ERAF un Kohēzijas fonda apakškomiteja un ESF apakškomiteja), kas ir veidotas atbilstoši ES regulējuma prasībām.

Uzraudzības komiteja lēmumus pieņem koleģiāli vienojoties. Tas ir, ja kāda no iesaistītajām institūcijām nepiekrīt, tad lēmums netiek pieņemts. Papildus tam Uzraudzības komiteja izskata un saskaņo projektu vērtēšanas kritērijus, pirms to iesniegšanas Ministru kabinetam. Savukārt, Ministru kabineta kritēriju komplekti tiek sniegti kā Ministru kabineta noteikumu pielikumi, tā atvieglojot noteikumu saskaņošanas procesu. Kopējais Ministru kabineta noteikumu skaits līdz ar to pārsniedz 150. Šī pieeja iespējams rada nevajadzīgi lielu administratīvo slogu. Process līdz noteikumu apstiprināšanai norit diezgan smagnēji, kaut arī tas ir otrais plānošanas periods, un jau ir uzkrājusies pieredze, kas gūta laika periodā no 2004. gada līdz 2006. gadam. Aktuālais plānošanas periods sākās 2007. gadā, bet DP EK apstiprināja 2007. gada decembrī. DPP tika akceptēti 2008. gada aprīlī. DPP 1. un 2. versija būtiski atšķiras no 3. versijas, kas patlaban ir spēkā. DPP 2. versijā plānotie aktivitāšu uzsākšanas datumi netika īstenoti nevienā no aktivitātēm.

Viens no svarīgiem faktoriem, kas sekmējis sistēmas vienkāršošanu un elastīgumu ir pilnveidotā un saīsinātā normatīvo aktu grozījumu veikšanas procedūra ES fondu aktivitātēm. No izvērtētāju viedokļa atzinīgi vērtējams fakts, ka 2007. – 2013. gada plānošanas periodā, salīdzinot ar iepriekšējo 2004. – 2006. gada periodu, ir sekmēta operatīvāka lēmumu pieņemšana attiecībā uz normatīvo aktu izstrādes procesu saistībā ar ES fondu aktivitāšu ieviešanu. Atbildīgajām iestādēm deleģētās tiesības izstrādāt normatīvo aktu grozījumus un saskaņošanas procesā sadarboties ar Finanšu ministriju un Tieslietu ministriju, ir sekmējušas ārējo normatīvo aktu pieņemšanu 2007. – 2013. gada plānošanas periodā, šo procesu īstenojot pat viena mēneša laikā.

Izvērtētāji secina, ka pašreizējā fondu vadības sistēma plānošanas procesā ir spējīga reaģēt uz ārējo apstākļu (budžeta samazinājums u.c. faktori) un iekšējās vides (prioritāšu izmaiņas; funkciju pārdale u.c. faktori) izmaiņām, un tiek sekots katras aktivitātēs adekvātam, kā dēļ notiek naudas pārdale starp aktivitātēm.

3.6.2.3 Faktori, kas sekmējuši vai kavējuši ES fondu īstenošanu un uzraudzību

ES fondu aktivitāšu īstenošanu un uzraudzību atbilstoši plānošanas dokumentiem nodrošina atbildīgās iestādes kopā ar sadarbības iestādēm. Projektu īstenošanu nodrošina finansējuma saņēmējs.

ES fondu projektu īstenošanas uzraudzībai atbildīgā un/ vai sadarbības iestāde izmanto finansējuma saņēmēju iesniegtos projekta progresu vai starpposma pārskatus par ES fondu līdzfinansētu projektu īstenošanas gaitu. Vairumā gadījumu katrai atbildīgajai iestādei atbilst

viena sadarbības iestāde, kas īsteno šīs atbildīgās iestādes aktivitātes, kaut arī dažos gadījumos sadarbības iestādes īsteno projektus vairākām atbildīgajām iestādēm, piemēram, CFLA nodrošina atbalstu vairākām atbildīgajām iestādēm. Lai novērstu šādu situāciju būtu ieteicams vai nu vienādot praksi, vai, piemēram, pariet uz vienas pieturas aģentūras principu. Tas nozīmētu, ka jebkuras DP finansējuma saņēmējs sadarbojas ar vienu aģentūru un visu projektu gadījumā tiek piemērota vienota prakse (šobrīd dažādiem fondiem var būt dažādas prakses, kas rada viedokli par nevajadzīgu birokrātisko slogu finanšu saņēmējam). Piemēram, veicot iesniedzamo PP iesniegšanas un satura prasību pārbaudi dažādu aktivitāšu ietvaros, izvērtētāji secina, ka dažādās atbildīgajās un sadarbības iestādēs PP iesniegšanas regularitāte atšķiras. Piemēram, dažās no sadarbības iestādēm, finansējuma saņēmējam projekta PP jāiesniedz ik pēc 3 mēnešiem, savukārt LIAA – ik pēc 6 mēnešiem. Savukārt datu apkopošana nepieciešama atbildīgo iestāžu pusgada ziņojumu sagatavošanai par ES fondu līdzfinansēto pasākumu un aktivitāšu ieviešanu. Izvērtētāji uzskata, ka atšķirīgo praksi dažādajās sadarbības iestādēs var izskaust, līdzīgu apstrādes procesu gadījumā apvienojot to funkcijas, piemēram, pa DP, iespējams, samazinot sadarbības iestāžu skaitu. Izvērtējumā nav analizēti dažādie apvienošanas modeļi vai to ekonomiskā ietekme. Savukārt, atbildīgajām iestādēm visam darbības procesam (ieskaitot to iekšējās administratīvās procedūras) būtu jābūt noteiktam centralizēti, izņemot jomai specifiskās vajadzības, ko iestādes noteiktu atsevišķi, t.s., iespējams, piemērojot vienas pieturas aģentūras principu.

Dažas no atbildīgajām iestādēm (piemēram, Valsts kanceleja, Veselības ministrija) ir izveidojušas arī pasākumu uzraudzības komisijas. Tās sniedz konsultatīvu palīdzību un atbalstu atbildīgajai iestādei, paužot viedokli par plānošanas dokumentu grozījumiem, pasākumu īstenošanas plāniem, kā arī iesniedz priekšlikumus atbildīgajai iestādei par pasākumu uzraudzības procesa pilnveidošanu. Šajās komisijās piedalās gan pašvaldību pārstāvji, gan sociālie partneri, gan biedrības, gan citu vadībā iesaistīto iestāžu pārstāvji, kas sekmē informācijas apmaiņu un veicina visu minēto pušu līdzdalību pasākumu plānošanas, ieviešanas un uzraudzības procesā.

No sabiedrības iesaistes viedokļa ES fondu apguves procesā šādu komiteju izveide vērtējama pozitīvi un uzskatāma par faktoru, kas sekmējis ES fondu ieviešanu un vadību, jo šajās komisijās veidojas atgriezeniskā saite ar ES fondu intervences ieguvumu saņēmējiem.

Vadošā iestāde nodrošina uzraudzību ar vairākiem instrumentiem, tajā skaitā, būtisks uzraudzības mehānisms ir vadības informācijas sistēma (ES SFKF VIS). Vadošās iestādes informācijas sistēmā tiek uzkrāta ļoti plaša informācija par ES fondu projektiem, tajā skaitā tiek ievadīti visu atbildīgo iestāžu progresu ziņojumi, un, atbilstoši iekšējās kontroles sistēmas reglamentiem, vadošā iestāde veic iesniegto progresu ziņojumu izvērtēšanu un datu apkopošanu, trūkumu konstatēšanas vai papildu informācijas vajadzības gadījumā lūdzot iesniegto informāciju papildināt. Katrai sadarbības iestādei projektu uzraudzības veikšanai ir savs lokālais informācijas sistēmas risinājums.

ES SFKF VIS galvenie uzdevumi ir šādi:

- uzkrāt un uzglabāt informāciju par ES fondu plānošanas dokumentiem un projektiem, kas nepieciešama ES fondu vadībai un darbības programmu īstenošanas uzraudzībai;
- nodrošināt iespējas veidot pārskatus par ES fondu līdzfinansēto aktivitāšu un lielo projektu īstenošanu;

- nodrošināt iespējas analizēt informāciju par ES fondu līdzfinansēto aktivitāšu un lielo projektu īstenošanu;
- nodrošināt elektronisku datu apmaiņu ar Eiropas Komisijas un ES fondu vadībā iesaistīto institūciju informācijas sistēmām.

Risinājums balstīts uz pasaulē atzītu datu noliktavu un biznesa inteliģences rīku – *MicroStrategy*. Šo datu bāzi un pārskatu rīku lieto kā datu uzkrāšanas sistēmu ar dažādām statistiskās analīzes griezumu iespējām, taču šī datu bāze nav savienota ar visām pārējo ES fondu vadībā un uzraudzībā iesaistīto iestāžu lokālajām datu bāzēm.

ES SFKF VIS datu ievade notiek saskaņā ar atbildīgo iestāžu ziņojumiem, kas, savukārt, pamatojas uz citiem informācijas sistēmu risinājumiem, kurus izveidojušas sadarbības iestādes un kuri nav integrēti vienotā risinājumā ar ES SFKF VIS.

Izvērtētāji secina, ka ES SFKF VIS datus var rasties dažādas neprecizitātes, piemēram, izvērtēšanas laikā izvērtētāji saskārās ar šādām ES SFKF VIS sistēmas neprecizitātēm: no 6783 reģistrētajiem finansējuma saņēmējiem vairāk nekā 11% norādītās e-pasta adreses nepastāv, bet liels skaits (aptuveni 15%) bija ievadītas ar gramatiskām kļūdām; atsevišķām aktivitātēm norādītie rezultatīvie rādītāji atšķīrās no MK noteikumos reglamentētajiem, tāpēc rādītāju analīzē nebija iespējams pilnībā paļauties uz ES SFKF VIS datiem. Izvērtējot katras aktivitātes finansējumu, bija jāpaļaujas nevis uz datiem no ES SFKF VIS, bet gan uz plānošanas dokumentos noteikto informāciju. Dažas no kļūdām ir radušās cilvēka faktora dēļ, bet dažas neprecizitātes rada ES SFKF VIS pielāgošanas trūkumi. Papildus minētajām neprecizitātēm saskaņā ar izvērtētājiem sniegto informāciju ES SFKF VIS sistēmā tiek uzkrāts pieejamais finansējums tikai uz noteiktu datumu, tāpēc sistēmas izmantojamība tās pamatmērķim – datu analīzei – daļēji ir ierobežota. Fondu vadošās iestādes pārstāvji norāda, ka plānošanas perioda sākumā iestādes atteicās ievadīt datus ES SFKF VIS un izvēlējās veidot savas atsevišķas sistēmas, kā rezultātā šobrīd pastāv vairākas sistēmas, kuru starpā tiek veikta datu apmaiņa. Daudzas no sadarbības iestādēm ir izveidojušas tādus informācijas sistēmu risinājumus, kas ļauj daļu no nepieciešamās informācijas pārsūtīt uz ES SFKF VIS, bet sadarbības iestādes ES SFKF VIS nelieto kā funkcionālu sistēmu savam ikdienas darbam. Lai varētu veikt aktivitāšu uzraudzību, katrā no sadarbības iestādēm vēsturiski izveidoti atšķirīgi vadības informācijas risinājumi, kas atkarībā no uzkrāšanai nepieciešamā datu apjoma pielāgoti konkrēto aktivitāšu uzraudzības vajadzībām.

Vairākas no intervētajām sadarbības iestādēm apstiprināja, ka izvēlētie informācijas sistēmu risinājumi ir atkarīgi no finansējuma pieejamības šādas sistēmas izveidei, taču sadarbības iestādes labprāt pārņēmtu „labāko praksi” no citām iestādēm, kurās pašreizējās sistēmas ir atzītas par labām un tādām, kas pilda tām paredzētās funkcijas, vai arī lietotu vienotu sistēmu, kas pielāgota konkrētās iestādes specifikai.

Pārstāvji, kuri piedalījās ekspertu paneldiskusijā, apstiprināja, ka būtu labs risinājums, ja visas ES fondu vadībā iesaistītās iestādes lietotu vienotu informācijas sistēmu vai arī varētu ērtā veidā pārsūtīt informāciju no savām funkcionālajām sistēmām uz kopējo sistēmu, kā arī nākotnē šādu sistēmu varētu izveidot pieejamu arī visiem finansējuma saņēmējiem. Šāda sistēma atvieglotu datu uzkrāšanu, samazinātu administratīvo slogu un nodrošinātu labāku iesniegto projektu kontroli, jo informācija par projektiem sistēmā parādītos jau informācijas ievadīšanas brīdī, un nevis tad, kad sadarbības iestādes šo informāciju pievieno kopējai datu

bāzei. Aptaujātie eksperti atzina, ka Somijā jau darbojas vienota vadības informācijas sistēma, kas ir pieejama gan visām ES fondu vadībā iesaistītajām institūcijām, gan arī finansējuma saņēmējiem, kuri projektu pieteikumus var aizpildīt sistēmā.

Izvērtējot fondu ieviešanas, vadības un uzraudzības sistēmas darbību attiecībā uz horizontālo prioritāšu principu ieviešanu, un faktoros, kas to kavē, izvērtētāji secināja, ka ES SFKF VIS rīki nav pietiekami efektīvi, lai ar to palīdzību ES SFKF VIS varētu operatīvi kontrolēt prioritāšu īstenošanu.

Patlaban ES SFKF VIS paredzēts veikt visu iepriekš minēto rādītāju uzraudzību, taču uzraudzība aprobežojas ar daļējas horizontālo prioritāšu progresa ziņojumu informācijas ievietošanu datu bāzē, kā arī ne visi horizontālie prioritāšu uzraudzības indikatori tiek pilnvērtīgi atspoguļoti ES SFKF VIS (izveidotās sistēmas rīka dēļ). Šā izvērtējuma 3.1.2. nodaļā, veicot vairāku HP mērķu sasniegšanas izvērtējumu līdz 2010. gada 31. decembrim ieskaitot, konstatēts, ka HP rādītāji nav lietojami operatīvai prioritātes uzraudzībai, jo tos, atbilstoši rādītāja definīcijai un vērtības noteikšanas metodikai, aktualizē no avotiem, kuros informācija tiek atjaunota periodiski, līdz ar to HP rādītāju vērtība 2010. gada 31. decembrī neraksturo tā brīža situāciju. Šajos gadījumos būtu jāizvērtē, vai atbildīgā iestāde bez būtiska administratīvā sloga var pati veikt aprēķinus rādītāja vērtības noteikšanai un aktualizācijai, vai arī jāizvērtē nepieciešamība uzraudzības funkcijai, adekvātu rādītāju noteikšanai.

Analizējot HP principu iekļaušanu ES fondu aktivitātēs, jāsecina, ka HP vadlīniju izstrāde notika vienlaikus ar daudzu aktivitāšu izstrādi. Lai veicinātu horizontālās prioritātes mērķu sasniegšanu, vadošā iestāde un atbildīgās iestādes ir izstrādājušas vadlīnijas par horizontālo prioritāšu ievērošanu ES fondu projektu iesniegumu atlasēs un projektu īstenošanā, kas sekmējis aktivitāšu un projektu līmenī rezultatīvo rādītāju iekļaušanu projektu īstenošanas gaitā. Tomēr fakts, ka nav izstrādāta vienota šo kritēriju uzskaites metodika, apgrūtina horizontālo prioritāšu mērķu sasniegšanas uzskaiti un pilnvērtīgu uzraudzību.

Saskaņā ar izvērtētāju viedokli, katrai ES fondu vadībā iesaistītajai iestādei ir jāpilnveido horizontālo principu uzraudzības un uzskaites process, kas veicinātu kopējo HP vadību un uzraudzību.

Pašreizējā ES SFKF VIS datu bāzē ne vienmēr var pilnvērtīgi ievadīt informāciju par kritērijiem, jo sistēma dažos gadījumos (piemēram, ilgtspējīgas attīstības prioritātei) pieļauj ievadīt tikai kvalitatīvo informāciju, bet neļauj ievadīt kvantitatīvo informāciju, kaut gan informācija no finansējuma saņēmējiem tiek saņemta citā griezumā. Līdz ar ko ES SFKF VIS sistēma pilnvērtīgi neatspoguļo situāciju HP ieviešanas jomā.

3.6.2.4 Faktori, kas sekmētu ES fondu kontroli

Lai nodrošinātu ES fondu kontroli, MK noteikumos ir paredzēta kārtība, kādā vadošā iestāde, sertifikācijas iestāde, sadarbības iestāde vai atbildīgā iestāde veic pārbaudes ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda projektu īstenošanas vietās. ES fondu vadībā iesaistītās iestādes veic pirmā līmeņa pārbaudes, lai gūtu pārliecību par izdevumu atbilstību un to, ka sistēma darbojas labi. Šādas pārbaudes īsteno:

- Katras atbildīgās iestādes iekšējā audita vienība/ departaments;
- Sadarbības iestāde;

- Valsts kase;
- Atbildīgo iestāžu izvēlēta revidentu uzņēmēj sabiedrība;
- Vadošās iestādes izvēlēta revidentu uzņēmēj sabiedrība;
- Iepirkumu uzraudzības birojs (pārbauda projektu ietvaros paredzētos iepirkumus).

Kā arī ārējās pārbaudes, kas tiek veiktas fondu realizācijas likumības un fondu vadības sistēmas darbības novērtēšanai, ko īsteno šādas iestādes:

- Valsts kontrole;
- Revīzijas iestāde;
- Eiropas Komisija;
- Eiropas Revīzijas palāta.

Izvērtējuma ietvaros tā autori neanalizēja pārbaudes, ko veic ārējās institūcijas, ES fondu vadības sistēmas vai darbības rezultātu pārbaudei.

Kontroles sistēmā ir paredzēts veikt izdevumu atbilstības pārbaudes, sistēmu atbilstības un efektivitātes auditus, kā arī projektu pārbaudes projektu īstenošanas vietā. Eksperti norāda, ka kontroles un uzraudzības sistēma primāri ir vērsta uz finanšu rādītāju apguvi un finanšu izlietojuma kontroli, lai arī sagaidāmā rezultāta lietderības novērtēšanai nepieciešams veikt uz rezultātu orientētas kontroles. Pārbaūžu veikšanas metodika un projektu riska novērtēšanas kritēriji ir aprakstīti dokumentā „Eiropas Savienības fondu vadošās iestādes metodika pārbaūžu veikšanai Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda finansētā projekta īstenošanas vietā 2007. – 2013.gada plānošanas periodā”, tomēr intervētie sadarbības un atbildīgo iestāžu pārstāvji atzīst: lai uzlabotu rezultātu uzraudzības kontroli, būtu nepieciešama vadlīniju izstrāde, kas apkopotu visu vadībā iesaistīto iestāžu „labo praksi” rezultātu uzraudzības kontrolē, kas, iespējams, ir skatāms kā priekšlikums sistēmas tālākai attīstībai, jo esošie dokumenti izstrādes gaitā tiek saskaņoti ar visām ES fondu vadībā iesaistītajām institūcijām.

Katra no kontrolē iesaistītajām iestādēm izstrādā un apstiprina iekšējās procedūras aprakstu, kurā nosaka kārtību, kādā veic pārbaudes. Plāni tiek veidoti, ņemot vērā riska izvērtējuma tabulu projektiem, izlases kārtībā, piemēram, piemērojot Microsoft Excel funkciju Random, izvēloties pārbaudes projektus atbilstoši to riska pakāpei un šai riska pakāpei noteiktajai kontroles regularitātei. Augsta riska līmeņa projekti tiek pārbaudīti vienmēr. Ar ES SFKF VIS palīdzību var sekmīgi koordinēt kontroles sistēmas darbību. Šim nolūkam vadošā iestāde ir sniegusi metodoloģiskos skaidrojumus (21.09.2010.) *Par pārbaūžu projekta īstenošanas vietās datu ievadi Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēmā Nr.16-5-01/7848*) par efektīvu ES fondu ES SFKF VIS izmantošanu kontroļu veikšanas procesā, tomēr joprojām sistēma nav pietiekami iedzīvināta. Plānojot pārbaudes, kontrolē iesaistītās iestādes tomēr neņem vērā informāciju par citu iestāžu veiktajām kontrolēm. Tātad informācija sistēmā tiek uzkrāta, bet netiek pilnvērtīgi lietota kontroles veikšanas procesā.

Jautājumā par to, cik kontroles mehānismi ir efektīvi, aptaujātie sadarbības iestāžu un atbildīgo iestāžu pārstāvji atzīst, ka kontroles funkcijas pārklājās. Lai kontroles mehānisms būtu efektīvāks, jāvienojas par pārbaūžu koordināciju. Izņēmums varētu būt Eiropas Komisija un Valsts kontrole, kas pārbaudes veic nepieciešamības gadījumā. Jāatzīmē, ka finansējuma

saņēmēji, kas ir valsts iestādes, intervijās norāda, ka Valsts kontroles veiktās pārbaudes galvenokārt ir vērstas uz formālu jeb birokrātisku atbilstību novērtēšanu..

No izvērtētāju viedokļa pārbaudes ir nepieciešamas, taču pārbaudes veicējiem būtu jānodrošina, lai pārbaudes rezultāti cits citu savstarpēji papildinātu un nedublētos, tādā veidā būtu iespējams arī samazināt pārbaudžu veikšanas administratīvās izmaksas.

Kā „labu praksi” izglītības un kultūras jomas eksperti minēja atbildīgās iestādes un sadarbības iestādes pārbaudžu apvienošanu, kurā katra no iestādēm eventuāli varētu savstarpēji sadalīt pārbaudes aspektus, iespējami minimāli tos dublējot.

Aptaujātie eksperti atzīst, ka līdz šim lielāka uzmanība ir koncentrēta uz izdevumu atbilstības kontrolēm, taču nepieciešams vairāk koncentrēties uz rezultātu uzraudzības kontrolēm. Ar rezultātu kontroli izvērtētāji saprot, ka pie projektu vērtēšanas netiek pietiekami izvērtēti projektu mērķi, efektivitāte, adekvātums, lietderība un ilgtspēja, bet uzsvars tiek likts uz finansējuma apguvi. Lai šādas kontroles nodrošinātu, būtu nepieciešams stiprināt pēcuzraudzību, tas ir sekot līdzī kā projektu mērķi tiek sasniegti pēc to ieviešanas, lai novērtētu projekta kopējo lietderību.

3.6.3. Secinājumi:

1. ES fondu vadības sistēma kopumā sekmīgi nodrošina to ieviešanas, vadības un uzraudzības funkciju, kā arī nodrošina iespēju reaģēt uz izmaiņām ārējā vidē un ekonomiskajā situācijā. Fondu vadības sistēmas darbība tiek nemitīgi uzlabota, gan veicot iekšējos vienkāršošanas pasākumus, gan pastiprinot un precizējot normatīvo bāzi, kas ir saistīta ar šīs sistēmas darbību.
2. Pašreizējā ES fondu vadības sistēma primāri ir vērsta uz finanšu rādītāju kontroli, kas ir galvenais priekšnosacījums piešķirtā finansējuma uzraudzībai, tomēr sistēma ir diezgan vāji attīstīta uz mērķi orientētu metriku lietošanai, lai novērtētu plānotā rezultāta sasniegšanu.
3. Pašreizējās fondu ES SFKF VIS dati ne vienmēr ir precīzi un aktuāli, jo iegūti pastarpināti no projektu datu uzskaites sistēmām atbildīgajās vai sadarbības iestādēs, tāpēc tās izmantošana un paļaušanās uz to dažos gadījumos ir ierobežota, vadībā iesaistītās iestādes ievadīto informāciju ne vienmēr lieto pilnvērtīgi, kā arī nepielieto visas biznesa inteliģences rīka programmas iespējas.
4. Fondu vadības sistēma ietver plašu kontrolējošo institūciju klāstu finansējuma izlietojuma kontrolei, bet sistēmā iesaistīto iestāžu savstarpējā kontroļu koordinēšana ir vāja, un kontroļu veicēji savstarpēji nepaļaujas cits uz cita vērtējumu. Kontroles pārsvarā ir vērstas uz izdevumu atbilstības kontrolēm, taču nepieciešams vairāk koncentrēties uz rezultātu uzraudzības un mērķu atbilstības kontrolēm.
5. ES SFKF VIS pilnvērtīgi neatspoguļo situāciju HP ieviešanas jomā. Pašreizējā ES SFKF VIS datu bāzē ne vienmēr var pilnvērtīgi ievadīt informāciju par HP kritērijiem, jo sistēma dažos gadījumos pieļauj ievadīt tikai daļēju informāciju. Horizontālo principu uzskaitē starpā dažādām aktivitātēm nav harmonizēta.

3.6.4. Ieteikumi

Nr. p. k.	Ieteikums	Ieteikuma ieviešanas termiņš	Ieteikuma būtiskuma pakāpe	Par ieteikuma ieviešanu atbildīgā institūcija
1.	<p>Sadarbības iestāžu un vadošās iestādes fondu vadībai izmantojamās informācijas sistēmas jāintegrē vienā risinājumā. Pirms tam jāizvērtē pašreizējo sistēmu lietojums, „labās prakses” piemēri un ieviešamie risinājumi.</p> <p>Vienota IT risinājuma ieviešana var kalpot par pamatu vienas pieturas aģentūras principu realizācijai attiecībā uz finansējuma saņēmēju.</p> <p>Nemot vērā, ka pašreizējie IT risinājumi ir ieviesti un tie cieši saistīti ar katras institūcijas funkcijām, institūcijām jābūt iespējai saglabāt pašreizējos risinājumus, ja tie nodrošina specificēto funkcionalitāti un pilna apjoma datu apmaiņu.</p>	Nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam.	Vidējs	Vadošā iestāde Sadarbības iestādes
2.	<p>Jāgūst pārliecība, ka ES SFKF VIS ievadītie dati ir korekti pret pirmavotu, kā arī jāiedibina procedūras informācijas aktualizācijai sistēmā un datu kļūdu nekavējošai identificēšanai un novēršanai. Procedūras ietver datorizētu transakcijas failu salīdzināšanu, garantētu apmaiņas datu pakotņu apmaiņu starp sistēmām, kā arī izlases veida pārbaužu veikšanu pie informācijas devēja, nepieciešamības gadījumā.</p>	Aktuālais plānošanas periods 2007. – 2013. gadam.	Vidējs	Vadošā iestāde
3.	<p>Jāizvērtē iespēja kontrolējošo iestāžu darbības koordinēšanas uzlabošanai, kur tas ir iespējams. Piemēram, precizējot sadarbības principus to starpā, izvairoties no kontroļu dublēšanas u.c. Gadījumā, ja augsta riska projektā tiks veiktas</p>	Nākamais plānošanas periods 2014. – 2020. gadam.	Vidējs	Vadošā iestāde

	<p>vairākas pārbaudes, informēt finansējuma saņēmēju par kopējo pārbaužu grafiku.</p> <p>Veidojot pārbaudes izlasi vidēja un zema riska projektiem, pārliecināties, ka pārbaudāmo projektu izlase un pārbaudes aspekti nedublējas un ir savstarpēji papildinoši. Iedibināt savstarpējās paļaušanās principu, kur tas ir pamatots – faktus, ko konstatējusi viena institūcija, otra var izmantot savu secinājumu veidošanai, ja vien nav pierādījumu, ka fakti nav uzticami.</p>			
--	---	--	--	--

Kontaktinformācija

SIA „Agile & CO” kontakti

Adrese: Citadeles iela 12, Rīga, LV – 1010, Latvija

Telefons: +371 20067009

Fakss: +371 67321400

E-pasts: info@agile.lv

Mājas lapa: www.agile.lv

SIA „Agile & CO” rekvizīti

Vien. reģ. Nr.: 40003939574

IBAN: LV11HABA0551016601272

Banka: a/s Swedbank

Bankas kods: HABALV22

Pielikumi